

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ORTA ÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TARİH ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI**

TARİH ÖĞRETİMİNDE KARİKATÜR İMGESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Servet AVŞAR**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Reşat GENÇ**

Ankara–2007

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Servet AVŞAR'a ait **TARİH ÖĞRETİMİNDE KARİKATÜR İMGESİ**
adlı çalışma jürimiz tarafından Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı,
Tarih Öğretmenliği Bilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı):

.....

Üye :

.....

Üye :

.....

Üye :

.....

Üye :

.....

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

Servet AVŞAR'ın **TARİH ÖĞRETİMİNDE KARİKATÜR İMGESİ** başlıklı tezi 05/07/2007 tarihinde, jürimiz tarafından Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Tarih Öğretmenliği Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye: (Tez Danışmanı): Prof. Dr. Reşat GENÇ

Üye : Prof. Dr. Mehmet ŞAHİNGÖZ.....

Üye : Prof. Dr. Mustafa YILMAZ.....

ÖN SÖZ

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğünün Yüksek Lisans Programının gereği olarak hazırlanan bu çalışma, tarih öğretiminde karikatür kullanımının öğrenci başarısına etkisini ölçmeye yöneliktir.

Bu maksatla 2006-2007 öğretim yılında Silahlı Kuvvetler Bando Okulları Komutanlığı Astsubay Meslek Yüksek Okulu birinci sınıfında 55 öğrenciden oluşan iki ayrı grup örneklem olarak seçilmiş, belirlenen konular deney grubuna karikatür kullanılarak, kontrol grubuna anlatım ve soru-cevap yöntemlerini kapsayan geleneksel anlatım yöntemi kullanılarak işlenmiştir.

Araştırmada uygulanan ön test ve son test puanları SPSS programında bağımsız t-testi kullanılarak değerlendirilmiş, karikatür materyali kullanılan deney grubunun başarılarının, geleneksel yöntemle ders işlenen sınıftaki öğrencilerin başarı düzeylerinden daha fazla olduğu görülmüştür.

Başta tez çalışmam süresince akademik açıdan desteğini esirgemeyen, bilgi ve tecrübeleriyle bana yol gösteren danışman hocam Prof. Dr. Reşat GENÇ'e, araştırmanın düzeltmelerinde akademik desteğini gördüğüm değerli arkadaşlarım Bülent AKBABA, Okyay DOĞAN ve Togay Seçkin BİRBUDAK'a,

Araştırmanın uygulama aşamasında sonsuz yardım ve teşviklerini gördüğüm; Silahlı Kuvvetler Bando Okulları Komutanlığı Öğretim Başkanı Bnd. Kd. Alb. Nedim KÖSE ve uygulama sırasında teknik desteklerini esirgemeyen değerli arkadaşım Öğ. Bnb. Yıldırım ÇELEBİ'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Servet AVŞAR

Ankara, 2007

ÖZET

Bu çalışmada tarih öğretiminde materyal olarak karikatür kullanımının öğrenci başarısına etkisi, geleneksel öğretim yöntemiyle karşılaştırılarak incelenmiştir.

Araştırmanın uygulaması, 2006-2007 öğretim yılında Silahlı Kuvvetler Bando Okulları Komutanlığı Astsubay Meslek Yüksek Okulu birinci sınıfında 55 öğrenciden oluşan iki ayrı grup örneklem olarak seçilmiş, belirlenen konular deney grubuna karikatür kullanılarak, kontrol grubuna anlatım ve soru-cevap yöntemlerini kapsayan geleneksel anlatım yöntemi kullanılarak işlenmiştir.

Araştırmada T. C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi müfredat programında yer alan Cumhuriyet Dönemi ünitesi kapsamı içerisinde yer alan ;

1. Siyasal Alanda Gerçekleştirilen İnkılâp Hareketleri,
 - 1.1. Saltanatın Kaldırılması,
 - 1.2. Cumhuriyetin İlanı,
 - 1.3 Halifeliğin Kaldırılması,
 - 1.4. Anayasa Hareketleri
 - 1.4.1. İlk Büyük Millet Meclisi'nin Açılmasıyla Anayasa Niteliğinde Alınan Kararlar,
 - 1.4.2. 20 Ocak 1921 Tarihli Teşkilat-ı Esasiye Kanunu
 - 1.4.3. 20 Nisan 1924 Tarihli Teşkilat-ı Esasiye Kanunu
 - 1.5. Çok Partili Hayata Geçiş Denemeleri ve İnkılabı Karşı Tepkiler
 - 1.5.1. İlk Büyük Millet Meclisi'nde Gruplar
 - 1.5.2. Müdafaa-i Hukuk Grubu'nun Kuruluşu ve Cumhuriyet Halk Fırkasına Dönüşmesi,

- 1.5.3. Muhalefet Hareketleri ve Siyasal Partilerin Kuruluşu,
 - 1.5.3.1. İlk Büyük Millet Meclisi'nde Oluşan Muhalefet,
 - 1.5.3.2. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası,
 - 1.5.3.3. Serbest Cumhuriyet Fırkası,
 - 1.5.3.4. Diğer Fırkalar.
- 1.5.4. İnkılaba Karşı Tepkiler ve Takrir-i Sükun Kanunu,
 - 1.5.4.1. Şeyh Sait İsyanı,
 - 1.5.4.2. Menemen Olayı,
 - 1.5.4.3. Takrir- i Sükun Kanunu ve İstiklal Mahkemelerinin Kurulması,
 - 1.5.4.4. İzmir'de Suikast Girişimi.
- 2. Eğitim- Kültür Alanında Gerçekleştirilen İnkılâp Hareketleri,
 - 2.1. Tevhid-i Tedrisat Kanunu,
 - 2.2. Harf İnkılabı,
 - 2.3. Türk Tarih Tezi,
 - 2.4. Türk Dili inkılabı,
 - 2.5. Üniversite Reformu.
- 3. Sosyal Alanda Gerçekleştirilen İnkılâp Hareketleri,
 - 3.1. Şapka İnkılabı ve Kılık- Kıyafet Değişimi,
 - 3.2. Tekke, Zaviye ve Türbelerin Kapatılması,
 - 3.3. Uluslar arası Takvim ve Saatin, Yeni Rakamların kabulü ve Ölçülerde Değişiklik,

3.4. Soyadı Kanununun Kabulü ve Eski Unvanların Kaldırılması,

3.5. Milli Bayramlar ve Genel Tatil,

3.6. Kadın Haklarının Kabulü.

deney grubunda öğretim materyali kullanılarak, kontrol grubunda ise geleneksel öğretim yöntemiyle anlatılmıştır.

Araştırmanın verileri, araştırmaya dahil olan konuların işlenmesinden önceki konulardan oluşan Erişi Testi (ön test) ve araştırmaya dahil olan konulardan oluşan Erişi Testi (son test) ile toplanmıştır.

Araştırmanın alt problemlerine ilişkin bulgular; SPSS programı ile bağımsız t-testi kullanılarak analiz edilmiştir. Yapılan uygulama ve değerlendirmelerin sonucunda tarih öğretiminde “karikatür” kullanılarak yapılan öğretim yöntemi ile öğrenim gören öğrenciler “Cumhuriyet Dönemi” ünitesi konularını öğrenmede, geleneksel öğretim yöntemiyle öğrenim gören öğrencilerden daha başarılı olmuşlardır.

Anahtar Kelimeler: Tarih Öğretimi, Geleneksel Öğretim, Karikatür, Cumhuriyet dönemi, Çoklu Ortam.

ABSTRACT

In this study, the use of cartoons as a material in teaching history was examined in terms of students' success, having been compared with the traditional teaching method.

The application was accomplished selecting two sample groups consisting of 55 2nd grade students in the Turkish Armed Forces NCO College of Band Schools. The determined subjects were taught to the experiment group using cartoons, and to the control group using the traditional teaching method including the methods of question-answer.

In the study, the following subjects which are included in the Republican Period Unit, included in the curriculum of Turkish Republican history and Kemalism, were taught:

1. Revolutions accomplished in the political area,
 - 1.1. The abolition of the sultanate,
 - 1.2. The declaration of the Republic,
 - 1.3. The abolition of the Caliphate,
 - 1.4. Constitutional Movements .
 - 1.4.1. The constitutional decisions taken with the opening of the first Grand Turkish National Assembly.
 - 1.4.2. The constitution, dated January 20, 1921,
 - 1.4.3. The constitution, dated April 20, 1924 ,
 - 1.5. Attempts of transition to multiparty period and the reactions to the reform.
 - 1.5.1. The groups in the first Grand Turkish National Assembly.
 - 1.5.2. The foundation of Defence of Law Group and its transforming into Republican People's Party .
 - 1.5.3. The foundation of the political parties and the opposition movements.

1.5.3.1. The opposition in the first Grand Turkish National Assembly.

1.5.3.2. Progressive Republican Party Free Republican Party Other Parties.

1.5.4. The reactions against the reform and the Law of Declaration of Silence

1.5.4.1. The revolt of Şeyh Said.

1.5.4.2. Menemen event.

1.5.4.3. The law of Declaration of Silence and the foundation of Independence Courts.

1.5.4.4. The attempt of assassination in İzmir.

2. Revolutions accomplished in the field of education,

2.1. The Law of the unification of Education,

2.2. The reform of alphabet,

2.3. Turkish History Thesis,

2.4. The reform of the Turkish Language,

2.5. The reform of the University.

3. Revolutions accomplished in the field of culture,

3.1. The reform of hat and the change of clothing,

3.2. Closing of the dervish lodges and tombs,

3.3. Accepting the international calendar, clock and the new numbers, and the change in measurements.

3.4. Accepting the law of surname and abolition of the old titles.

3.5. National Festivals and public holiday.

3.6. The recognition of the rights of women,

in the experiment group using education materials, and in the control group using the traditional teaching method.

The data of the research were collected by means of a pretest about the subjects taught before the research subjects, and by means of a post-test about the subjects included in the research.

The findings related to the sub-problems of the research were analyzed using independent –t test in SPSS software. The result of the application and the evaluation indicates that the students learning the history using “cartoons” were found more successful in the subjects of “Republican Period” than the students learning in the traditional method.

Key Words: Teaching History, Traditional Teaching Method, Cartoons, Republican Period, Multimedia,

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖN SÖZ	I
ÖZET.....	II
ABSTRACT.....	V
İÇİNDEKİLER	VIII
KISALTMALAR CETVELİ.....	X
ÇİZELGE, TABLO VE ŞEKİLLER LİSTESİ	XI
GİRİŞ	1

BÖLÜM I PROBLEM DURUMU

1.1. SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ VE TARİH ÖĞRETİMİ.....	5
1.2. TARİH ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN YÖNTEM VE TEKNİKLER.....	11
1.3. TARİH ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN ARAÇ-GEREÇLER.....	16
1.4. TARİH ÖĞRETİMİNDE KARİKATÜR MATERYALİ.....	33
1.4.1. Karikatürün Tanımı ve Çeşitleri	33
1.4.2. Karikatürün Tarih Derslerinde Kullanılması	37
1.4.2.1. Öğretmen ve Öğrencilerin Bilmesi Gereken Hususlar.....	40
1.4.2.2. Karikatürün Öğretim Materyali Olarak Seçiminde Tarih Öğretmeninin Dikkate Alması Gereken Ölçütler.....	41
1.4.2. 3. Etkinlik Öncesi ve Etkinlik SırasındaYapılması Gerekenler	42
1.4.2.4 Karikatürlerin Kullanımdan Sonra Yapılması Gereken Hususlar	58
1.4.2.5. Öğretmenin Karikatürü Yeniden Üretmesi	59
1.4.2.6. Karikatürlerin Analiz Edilmesi	60
Problem Cümlesi	64
Alt Problemler	64
Sayıtlılar	65
Sınırlılıklar	65
Araştırmanın Önemi	66
İlgili Yayın ve Araştırmalar	67

BÖLÜM II YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Deseni	74
2.2. Araştırmanın Evreni	75
2.3. Araştırmanın Örneklemi	75
2.4. Veri Toplama Araçları	75
2.5. Verilerin Analizi	77

BÖLÜM III BULGULAR VE YORUMLAR

3.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	78
3.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	79
3.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	80
3.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	81
3.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	82

BÖLÜM IV SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Sonuç	84
4.2. Öneriler	85

KAYNAKÇA

Kaynakça	88
----------------	----

EKLER

EK-1. “KARİKATÜRÜ NASIL OKURUZ” ÇERÇEVE PLANI.....	103
EK-2. DERSTE UYGULANAN PLAN ÖRNEKLERİ	105
EK-3. KARİKATÜR MATERYALİNE DAYALI TARİH ÖĞRETİMİ ETKİNLİK SUNULARI	125
EK-3.1.Siyasal Alanda Gerçekleştirilen İnkılâp Hareketleri.....	125
EK-3.2.Eğitim –Kültür Alanında Gerçekleştirilen İnkılâp Hareketleri	193
EK-3.3.Sosyal Alanda Gerçekleştirilen İnkılâp Hareketleri.....	220
EK-4. Sınıf İçi Etkinlikte Çizilmiş Öğrenci Karikatürleri	241
EK-4.1.Siyasal Alanda Gerçekleştirilen İnkılâp Hareketleri Konusu İle İlgili Öğrenci Karikatür Denemesi.....	241
EK-4.2. Eğitim-Kültür Alanında Gerçekleştirilen İnkılâp Hareketleri Konusu İle İlgili Öğrenci Karikatür Denemesi	242

EK-4.3. Sosyal Alanda Gerçekleştirilen İnkılâp Hareketleri Konusu İle İlgili Öğrenci Karikatür Denemesi.....	244
EK-5. BAŞARI TESTİ SORULARI.....	246

KISALTMALAR CETVELİ

Çev.	: Çeviren
Der.	: Derleyen
Ed.	: Editör
Yay.	: Yayına Hazırlayan
Bkz.	: Bakınız
SPSS	: Statistical Package for Social Sciences (Sosyal Bilimler İçin Paket Program)
G	: Grup
R	: Grupların oluşturulmasındaki yansızlık
X	: Bağımsız Değişken Düzeyi
O	: Ölçme
N	: Gruptaki mevcut sayısı
S	: Varyans
p	: Anlamlılık düzeyi
Ort	: Aritmetik Ortalama

ÇİZELGE, TABLO VE ŞEKİLLER LİSTESİ

ÇİZELGELER

No.	Adı	Sayfa
Çizelge 1.1.	Sınıf Ortamında Kullanılan Görsel-İşitsel Araçlar	26
Çizelge 1.2.	Öğrencilerin Kaynakları Eleştirel Değerlendirmeleri için Yardım Süreci	47
Çizelge 1.3.	Karikatür materyali analiz soru çizelgesi	52
Çizelge 1.4.	Sınıf İçi Etkinlikte Kullanılan Karikatürleri Değerlendirme Çizelgesi	53
Çizelge 1.5.	Karikatür materyaline yöneltilecek soruların sınıflaması	55

TABLolar

Tablo 2.1.	Araştırmanın Deseni	74
Tablo 2.2.	Son test Sorularının Madde Analizi Sonuçları	76
Tablo 3.1.	Deney ve Kontrol Grubunun Ön Test Başarı Puanlarının Farklılığı için t - Testi Sonuçları	78
Tablo 3.2.	Deney ve Kontrol Grubunun Son Test Başarı Puanlarının Farklılığı için t- Testi Sonuçları	79
Tablo 3.3.	Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Test-Son Test Fark (Erişi) Puanlarının Farklılığı için t- Testi Sonuçları	80
Tablo 3.4.	Deney Grubu Öğrencilerinin Ön Test-Son Test Puanlarının Farklılığı için t- Testi Sonuçları	81
Tablo 3.5.	Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Test-Son Test Puanlarının Farklılığı için t- Testi Sonuçları	82

ŞEKİLLER

Şekil 1.1. Dale'in yaşantı konisi	19
---	----

GİRİŞ

Bilindiği gibi öğrencilerde, bilgi, beceri, tutum ve değerleri geliştirmede kullanılan tüm araç, gereç ve kaynaklara öğretim materyali denir. Öğretim materyali öğretim sürecinde ise, genel olarak öğretim hedeflerini gerçekleştirmek amacıyla araçlardan faydalanarak yapılan ders sunum içeriklerini kapsar (Yanpar, 2004, s.282).

Öğrenme ile ilgili olarak yapılan araştırmalar, öğrenmelerin gerçekleşmesinde görsel betimlemelerin önemli paya sahip olduğunu göstermektedir. Bazı öğrencilerin, görsel betimlemeler yoluyla daha kolay öğrendikleri bilinmektedir. Görsel öğeler öğrenen bireylerin dikkatini çekerek onları güdüler, dikkatlerini canlı tutar, duygusal tepkiler vermelerini sağlar, kavramları somutlaştırır, anlaşılması zor olan kavramları basitleştirir, şekiller yoluyla bilginin düzenlenmesini ve anlaşılmasını kolaylaştırır, bir kavramla ilgili öğeler arasındaki ilişkileri örgüt şemaları ve akış şemaları yoluyla kolayca verebilir ve bazı öğrencilerin görsel öğelerle kaçırmaları olası bir takım noktaları anlama şansı verebilir (Demirel vd., 2002).

Eğitimde görsel ve işitsel araçlar, öğrenmenin kalıcı izli olmasını sağlaması açısından çok önemli görülmektedir. Eğitim ve öğretim etkinliği ne kadar çok duyu organına hitap ederse, öğrenme olayı da o kadar iyi ve kalıcı izli olmakta, unutmada o kadar geç olmaktadır. Eğitim araçları, eğitim ve öğretim etkinliklerinin daha verimli olmasını sağlamak için öğretmen ve yetiştiricilere en büyük yardımcıdır. Öte yandan araçlar ne kadar mükemmel olurlarsa olsunlar, uygun olarak kullanılmadıkları zaman yararlı olamazlar. Tarih ve Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi derslerinde öğrenci derse aktif olarak katılmalıdır; çünkü tüm duyu organlarını kullanarak öğrenme ortamına katılan öğrenci daha kolay öğrenebilir ve öğrendiklerinin % 80'ini de unutmaz. Yapılan araştırmalara göre öğrenci; okuduklarının yalnız % 10'unu, duyduklarının % 20'sini, gördüklerinin % 30'unu,

hem görüp hem duyduklarının % 50'ini, görüp, işittikleri ve söylediklerinin % 80'ini ve görüp, işitip, dokunup ve söylediklerinin % 90'ını öğrenir ve unutmaz (Demirel vd, 2002).

Öğrencilerin öğrendiklerini daha fazla hatırlayabilmeleri için sınıf içinde çoklu ortam öğrenme durumunun geliştirilmesi ve öğrenme sürecine koşulları çok önem taşımaktadır. Eğitimde yıllarca çok ortamlı öğretimin temelini öğretmen ve ders kitabı ikilisi oluşturmuştur. Günümüzde çoklu ortam öğrenme ortamının sağlanmasında görsel ve işitsel araçlar ön plana çıkmaktadır. Bu anlamda kalıcı ve tam öğrenmenin gerçekleşmesi için daha çok duyu organına hitap eden görsel ve işitsel araçlarla oluşturulacak öğrenme ortamlarına başvurulmaktadır ve bu önemli bir ihtiyaçtır.

Sınıf içinde ne kadar çok bu araçlara yer verilirse öğrencilerin güdülenme düzeylerinin de o kadar çok arttığı belirtilmektedir. Etkili bir öğretmen, ders planı hazırlarken vereceği dersle ilgili görsel ve işitsel araçlarını da önceden hazırlamalı, bu araçları nerede, nasıl uygulayacağını çok iyi planlamalıdır (Demirel, 1999, s.49).

Eğitim araç ve gereçleri, çeşitli duyu organlarına hitap ederek, algılama ve öğrenmeyi kolaylaştırıp, eğitimin etkinliğini artırır. Bir eğitim aracı ne kadar çok duyu organına hitap ederse o ölçüde etkili olmaktadır (Güngördü, 2003). Eğitim araçları ile öğrenme, hem daha çabuk olmakta ve öğrenilenler daha uzun süre hatırdadır. Ancak istenilen verimi elde etmek için bu araçları uygun zamanda kullanmak, aracın kullanılması için gerekli bilgi ve beceriye sahip olmak şarttır (Pekgöz ve Hancılar, 1970, s.30). Dolayısıyla etkili öğretimin gerçekleştirilmesi araç ve gereçlerin etkili kullanılmasına ve öğretim süreçlerindeki yer ve rolüne dayanmaktadır. Bu nedenle, yöntem ve araçların öğretim amacıyla kullanılmasında, göze, kulağa ve dokunma duyusuna hitap eden her türlü araç ve gerecin öğrenci düzeyine, öğretilecek konunun niteliğine ve hedef davranışa göre bir araya getirilmesiyle oluşan öğretim sistemlerinin geliştirilmesine ağırlık verilmelidir (Taşdemir, 2002, s.20).

Bugün içinde bulunduğumuz çağda eğitim alanındaki çağdaş gelişmeler karşısında tarih öğretiminde uygulanabilecek yeni yaklaşımların ve değişik seçeneklerin neler olabileceğini araştırmak önem kazanmaktadır (Alkan, 1998, s.97). Tarih ve Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi derslerinde öğretme-öğrenme sürecinin verimli bir şekilde gerçekleşebilmesi için öğretim programları ve öğretimde kullanılan materyallerin seçilmesi üzerinde araştırmalar devam etmektedir.

Konularının işlenişinde öğrenci aktivitelerini ön plana çıkararak dersin öğrenci merkezli olarak gerçekleşebilmesinde kavram ve genellemeler örnek, yazı ve gösterim tahtaları, şekil, kroki, kartlar, resimler, fotoğraflar, afişler, haritalar, grafikler, karikatürler, küre, kabartma haritalar, modeller, gazete kupürleri, koleksiyonlar, maketler, yansıtıcılar (tepegöz, slayt, data show ve her türlü projektörler), TV-video, bilgisayar ve gezilerle desteklenmelidir. Çünkü sözü edilen yaklaşım öğrencilerin güdülenmesini sağladığı gibi, öğrenmeyi somutlaştırır ve öğretme-öğrenme sürecine çeşitlilik ve değişiklik katar.

Gelişen bilim ve teknoloji ve ortaya konan çağdaş yöntem ve tekniklerin varlığı öğretmenlerin yararlanabilecekleri çok çeşitli eğitim ortamlarını hizmete sunmaktadır. Televizyon, video, programlı öğretim, bilgisayar, tele iletişim, tele konferans, internet vb. bunlar arasında yer alan birkaçıdır. Tarih dersinde temel kaynak ders kitabı olmakla beraber, bugün buna ilave olarak yardımcı ders kitaplarını, görsel-işitsel araçları, radyo ve televizyon programlarını, toplumsal, çevresel ve güncel olgu ve olayları, haritaları, küreleri, kaset ve CD'leri, levhaları vb. birçok öğretim ortamını saymak mümkündür. Bu çeşitli ortamların öğretimde yerinde ve etkili biçimde kullanılması öğrencinin ilgisini çekeceği gibi öğretimi zenginleştirmekte ve öğrenmeyi kolay ve ilginç hale getirmektedir (Alkan, 1998, s.94).

Bu çalışmada öncelikle, Tarih ve Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi derslerinin öğretimi ve materyal kullanımını değerlendirdikten sonra, görsel materyaller ve bunların tarih öğretiminde kullanılması üzerinde durmaktadır.

Daha sonra, etkili, haz alınan bir öğrenme ve öğretme amacıyla işe koşulan iki boyutlu materyaller kapsamında değerlendirebilecek görsel araçlardan karikatürlerin; karikatür sanatının doğasında olan düşünme, çözme, yorumlama gibi zihni etkinlikler sayesinde öğrencileri düşünme, bir konu hakkında yorum yapma, çözme ve sonuca ulaşma gibi etkinliklere yönlendirdikleri ifade edilerek, tarih öğretiminde, öğrenci başarısı üzerindeki etkisi üzerinde durulmaktadır.

Sonuçta da bir karikatürün sorularla çözümlemesi yapılarak öğretme-öğrenme sürecine katkısı üzerine değerlendirmeler yapılmaktadır.

BÖLÜM I

Araştırmanın bu bölümünde; problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, sayıtlılar ve sınırlılıklar üzerinde durulmuştur.

PROBLEM DURUMU

1.1 . SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ VE TARİH ÖĞRETİMİ

Sosyal Bilimler insan hayatında çok önemli bir yeri doldurmaktadır. Özellikle İlköğretimde Sosyal Bilgiler dersleri çerçevesinde geliştirilecek özellikler orta öğretim ve yüksek öğretim için gerekli temelleri oluşturmaktadır (Paykoç, 1995, s.46). Ancak “Sosyal Bilimler Eğitimi” alanının gerek bütününde, gerekse ayrı ayrı disiplinlerinde bazı problemler gözlenmektedir. Bu problemlerin başında bu alana yeterince ilginin gösterilmeyişi gelir. Öğrenciler “Sosyal Bilimler Alanı”nın gereğini anlayamamakta, bu alanı fen ve matematik alanına göre daha az yararlı bir alan olarak görmektedirler. Bunun temelinde öğrencilerin Sosyal Bilimler öğretiminin amaçlarını kavrayamamaları ve bu derslerden gelecekteki yaşantılara dönük bir yarar beklememeleri gibi bazı nedenler yatmaktadır (Safran, 1998a, s.5).

Son yıllarda Sosyal Bilgiler öğretiminde üç temel eğilim ortaya çıkmaktadır.

- a) Siyasal, askeri ve diplomatik tarih yerine sosyal tarihe (halkın tarihine) ağırlık verme,
- b) Çağımız toplumlarının çok yönlü kültürel özelliklerine (etnik, temel, ırk, din gibi) dikkat etme ve katkıda bulunma,
- c) Giderek artan bir küresel bakış açısı geliştirme.

Özellikle üçüncü eğilim eğitimde ulusallık ve küresellik arasında değişen yaklaşımların insan için önemi açısından kayda değer bir gelişmedir (Paykoç, 1995, s.47).

Sosyal Bilgiler eğitiminde değişik yaklaşımlar çerçevesinde, belli bilgiler, beceriler, değerler, etkin öğrenme ve sosyal katılım gibi boyutlarda belli özelliklerin gelişmesi söz konusudur. Bu özellikler insan ilişkileri, hoşgörü, uluslar arası anlayış, değişimle başa çıkma, kişilik gelişimi, barış, millî ve kültürel değerler, ekonomik verimlilik, vatandaşlık ve insan hakları gibi alanlarda toplanmaktadır (Kılınç, 2006, s.6).

Sosyal Bilimler konuları, programlarda en kapsamlı dersleri içermekte ve öğrencilerin çok yönlü gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Bu alandaki öğretimin etkili ve verimli olması için iyi düzenlenmiş öğretim teknolojisine gereksinim vardır (Alkan, 1998, s.91).

Türkiye’de özellikle son yirmi beş yıldır, tarih eğitimi alanında kamuoyunda yaygın bir rahatsızlık bulunmaktadır. Bu rahatsızlığın temelinde genel olarak dünyada özellikle Batı’da tarih eğitimi alanında köklü dönüşümlerin yaşandığı bir dönemde, Türkiye’de ayrıntıya ve biçime ilişkin bazı düzenlemeler dışında, tarih eğitiminin iyileştirilmek bir yana, giderek daha da yetersiz ve içe kapalı hale gelmiş olması bulunmaktadır. Dünyada tarih öğretiminde büyük bir dönüşüm yaşanmaktadır. Gerçekleştirilen değişimin derinliği, şüphesiz bir ülkenin ötekine, hatta bir bölgeden, kurumdan diğerine azımsanmayacak farklılıklar içermektedir. Ancak son çeyrek yüzyılda, Batı ülkelerinde genelde tarih eğitiminin ana işlevi, kaba ideolojik kontrolden, öğrencilere başka derslerde sağlanamayacak gelişme ve kendini geliştirme olanaklarının sağlanması ve çocukların, gençlerin çok kimlikli, sorumlu, yaratıcı aktif yurttaşlar olarak yetiştirilmesine kaymıştır (Silier, 2003, s.199).

Yuvalı (1990, s.253), tarih öğretiminin amacını şöyle tarif etmiştir: “Sadece geçmişe bağlı kalmada, ondan güç, gurur ve güven alarak, bugünün meselelerini

karşlamak ve ileriye sağlam adımlarla yürümek... İşte tarih öğretiminin amacı bu olmalıdır.”

Mustafa Kemal Atatürk’ün, tarih öğretmenlerine hitaben söylediği şu sözler manidar görülmelidir:

“Sizler üzerinize büyük bir sorumluluk almış bulunuyorsunuz, genç dimağlar ancak sizlerden ilham alacak ve kurtulan vatani bayındır kılacaktır. Bir öğrenci cebirden bir formül unutabilir, kimyadan belki bir madeni hatırlayamaz, fakat baylar, bir öğrenci, tarihi asla unutmamalıdır ve ona tarih unutturulmamalıdır. O öğrenci şanlı tarihinin bir sahifesini unuttuğu gün, ülke uçuruma yuvarlanıyor demektir. İşte değerli tarih öğretmenleri baylardan istediğim şudur ki, verdikleri derslerin sorumluluğunu anlasınlar ve ona göre ellerine teslim edilen genç dimağlara gerçekleri işlesinler.” (Palazoğlu, 2000, s.72).

Tarih öğretiminin amaçlarını Milli Eğitim Bakanlığı 1987 yılında aşağıdaki şekli ile ortaya koymuştur:

- Tarih boyunca kurulmuş büyük medeniyetler, insanlığa hizmet etmiş milletler ve devlet adamları hakkında genel bir tarih kültürü kazandırırken, Türk tarihine, kültür ve medeniyetine geniş ölçüde yer vererek, Türk Milletinin dünya tarihindeki önemini, milletler ailesi içindeki şerefli geçmişini ve yerini, insanlığa yaptığı hizmetleri, dünya kültür ve medeniyetinin gelişmesindeki büyük payını öğretip kavratmak, onların milli duygularını daha bilinçli ve köklü kılmak,
- Türk Milletinin zekâ ve kabiliyetini, çalışkanlığını, ilim ve sanatseverliğini, estetik zevkini, insanlık duygusunun yüceliğini benimsetmek ve bu üstün özelliklerin davranış haline gelmesini sağlamak,

- Tarihte büyük medeniyetler kurmuş, köklü bir geçmişe sahip büyük bir milletin evladı olduklarının sorumluluğunu duyurmak; gelecek için ümit ve güven vererek Türk Milletine, dünya milletleri içinde layık olduğu yeri sağlama ve Atatürk'ün direktifleri uyarınca "Millî kültürümüzü muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkarma" yolunda durmadan çalışmaları, sürekli bir çaba göstermeleri ve bu uğurda her fedakârlığı göze alabilmeleri gerektiği bilincini vermek,
- Bugünü daha iyi değerlendirebilmeleri için geçmiş çağlardaki sosyal ekonomik ve siyasi olayların sebepleri ve sonuçları üzerinde, günümüzle kıyaslama yaparak düşünme, araştırma ve muhakeme etme yeteneğini geliştirmek,
- Atatürk'ün, "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" ilkesinin ve devletimizin bağımsızlığının; ancak yurt ve millet bütünlüğümüzün bozulmasına fırsat vermemek ve güçlü olmakla devam ettirilebileceği gerçeğini kavratmak,
- Tarihi olaylara yön veren kişilerin, yerinde ve zamanında gösterdikleri uzak görüşlülük, yüksek kavrayış, cesaret, fedakârlık ve kahramanlıkları veya uzağı göremeyişleri ve bilinçsiz davranışları sebebiyle olayların ve tarihin akışını nasıl etkilediklerini göstermek,
- Toplumu yönlendiren Atatürk ve diğer Türk büyüklerinin sadece millî değil, evrensel yönlerini de kavratmak ve takdir ettirmek; milletimize düşen insanlık görevleri bulunduğunu belirtmek ve onlarda insanlığa sevgi, saygı ve hizmet verme duygusunu uyandırmak,
- Millî bağımsızlığımızın ve demokrasinin değerini kavratmak; yurt ve millet bütünlüğümüzü koruma, millî çıkarlarımızı ve demokrasiyi üstün tutma bilincini ve davranışını kazandırmak,
- Geçmişle içinde bulunduğumuz zaman arasında bağlantı kurdurup gün geçtikçe daha da çoğalarak karmaşık hale gelen yurt ve dünya sorunlarını iyi

değerlendiren, sorunlar yaratmak yerine sağduyu ile hareket ederek onlara, çözüm getirebilen; millî, manevi ve maddi değerlerimize yürekten bağlı bir kişilik kazandırmaktır.

Tekeli'ye göre, (2000, s.19-20). Tarih eğitiminin sağlayacağı özel kapasiteler başlıca beş grup içinde toplanabilmektedir:

- 1- Öğrencinin zaman kavrayışı ve bunu toplumsal değişmeyle ilişkilendirebilmesi,
- 2- Öğrencinin anlatı kurabilme kapasitesinin geliştirilmesi, (Bu kapasite çocuğun bir amaç doğrultusunda hikâye oluşturabilmesi ya da senaryo kurabilmesi diye tanımlanabilir.)
- 3- Empatiyi geliştirmesi, (Bununla ele aldığı konudaki değişik aktörlerle kendisi arasında bir sempati ilişkisi kurmadan, onun konumundan durumu kavrayabilme kapasitesi ifade edilmektedir.)
- 4- Bir konuda araştırma yapabilme kapasitesini geliştirmek,
- 5- Kavramları ve dili doğru kullanabilme ve düşüncelerini yazıya dökebilmedir.

Tarih dersi özellikle ortaöğretim kurumlarında sırf sınıf geçmek için öğrenilen, ezberlenen kronoloji yığınları, antlaşma maddeleri, vb. hususlar, öğrencilere dikte ettirmeye çalışılan bir ders durumundadır. Hâlbuki bu bilgileri bir ansiklopediye bakmak suretiyle anında öğrenmek her zaman mümkündür. Bu sebeple tarihimizi nesillere sevdirmek, sevdiren de his ve duygularına tercüman olmak hedeflenmelidir (Yuvalı, 1990: 253). Tarih derslerine ayrılan saatlerin azlığı, ayrıca okullardaki ders kitapları ile eğitim malzemelerinin kapsamı ve kalitesi ek konu ve temaların öğrenciye aktarılmasını daha da kısıtlayan diğer önemli etkenlerdir. Tarih esasında sevilen bir ilgi alanıdır. Son yıllarda Türkiye’de yayınlanan kitaplar içinde tarihle ilgili olanlar, edebiyat türlerinin toplamından hemen sonra gelmektedir. Ancak alan, eğitim dizgemiz içinde “sevilmeyen” bir alan haline dönüşmektedir

(Kocabaşoğlu, 2000, s.1). Yalnızca siyasi tarih öğretirsek bu öğrenciler için gayet sıkıcı olmaktadır. Dolayısıyla tarihi yalnızca cevapların verilmediği, aynı zamanda soruların sorulduğu bir dedektif hikâyesi gibi öğretmek gerekiyor (Tatiana, 2003, s.87).

Tarih geçmiş hakkında bilgi kalıpları ezberlemek değildir. İnsanlığın geçmişini araştırdıktan, analiz ettikten ve anladıktan sonra, orada yakaladığınız evrensel değerleri yeniden kullanılabilir hale getirerek tarihin oluşumuna ve akışına katkıda bulunabiliyorsanız, o zaman gerçek anlamda tarih öğreniyor, onun zevkine varıyor, kazandığınız bilgi ve tecrübeyi uygulama şansına sahip oluyorsunuz demektir. Kültürel gelişmenin, çağdaşlaşmanın ve medenileşmenin yolu budur (Ata, 2002a, s.51).

İlgili çevreler halen mevcut uygulamalarda; öğrencilerin kişisel çalışmaları ve derse katkılarını sağlama, sınıflarda akademik bir tartışma ortamının gerektirdiği öğretim yöntemlerini işe koşma, öğrencilere araştırma yöntem bilgi ve beceri kazandırma, derslerde uygulamalı çalışmalara yer verme gibi yönlerden yeterli ve etkili bir düzeyin sağlanamadığı görüşündedirler. Sorunların çözümü için alanda yenileşme gereksinimi yaygın bir kanı halindedir (Alkan, 1998, s.101).

Tarih öğretimi çerçevesinde, tarih dersleri bilgi ezberlettirilen bir yapıdan çıkarılmalı; öğrencinin düşünebilme, eleştirebilme, yorumlayabilme, sentez yapabilme, olgular arasında ilişkiler kurabilme gibi yaşama dönük yeteneklerinin geliştirilebileceği bir yapıya büründürülmeli; vatandaş olarak haklarının ve ödevlerinin bilincinde bireylerin yetiştirilmesine yardımcı olmalıdır. Bunun için, tarihsel bilginin oranının azaltılarak tarih öğretimine ilişkin aktivitelerin geliştirilebilmesi için öğretmene zaman verilmesi kaçınılmazdır (Kabapınar, 1998, s.232).

Bütün bu olumsuz tespitlere rağmen, tarih öğretimi bir değişim halindedir. Geleneksel yaklaşımlar yeni sınıf uygulamalarıyla kaynaştırılmaktadır. Son yıllarda Avrupa’da tarih öğretimi alanında meydana gelen beş yenilik:

Tarihte drama,
 Aile tarihi,
 Oyunlar ve taklitler,
 Okullar konseyi tarih projesi,
 Hesaplama,

Olarak karşımıza çıkmaktadır (Stradling, 2003, s.8).

1.2. TARİH ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN YÖNTEM VE TEKNİKLER

20. yüzyılın ikinci yarısında bilgi üretiminde meydana gelen patlamalar, bir insanın hayatı boyunca herhangi bir disiplinin alt dalındaki bilgilerin tamamını öğrenebilmesini imkânsız hale getirmiştir. Bunun sonunda eğitimcilerin gündemini “ne öğretelim?” sorusu önemli ölçüde işgal etmeye başlamıştır. Bilgi üretimindeki patlamalar, iletişim alanında sağlanan gelişmeler, iş hayatındaki ihtisaslaşma ve fertlerin giderek farklılaşan eğitim ihtiyaçları, okulların fonksiyonlarının yeniden gözden geçirilmesini, öğretme-öğrenme stratejilerinin geliştirilmesini ve “ne öğretelim?” sorusunun yanında “nasıl öğretelim” sorusuna da cevap aranmasını gerekli hale getirmiştir (Nichol, 1991, s.3).

Öğretimi burada bir iletişim süreci olarak aldığımızda; teknik anlamda iletişim, duygu, bilgi, düşünce ve fikirlerin ses, yazı, resim ve benzeri semboller yoluyla paylaşımıdır. Temelde, alıcının düşüncelerini ve eylemlerini etkilemek amacıyla kaynağın ürettiği mesajları belli bir kanal (araç-gereç) yoluyla alıcıyla paylaşma sürecidir. Bu tanıma göre kanalın görevi kaynak ve alıcı arasında bilgi paylaşımına aracılık etmek; bilgiyi kaynaktan alıcıya taşımaktır. Öğretim yöntem ve araçlarının amacı, iletişimi kolaylaştırmak ve öğrenmeyi artırmaktır (Yalın, 2001, s.23).

İşte iletişim sürecinde kaynak durumunda olan öğretmen, kullanılacak araç-gereçlerin desteği ve uygun olan öğretim yöntem ve teknikleri ile mesajı alıcıya yani öğrenciye ulaştırmak için çaba sarf edecektir (Kılınç, 2006, s.12).

Sosyal bilimler öğretiminde birçok öğretim yöntemi kullanılmakla beraber yapılan öğretim dikkate alındığında uygulamada genel kavramların ve temel bilgilerin öğrenciye aktarılmasıyla sınırlı kalmakta ve bu maksatla da geleneksel olarak öğretmen ve ders kitabına bağımlı sözlü anlatım yönteminin kullanılmakta olduğu görülmektedir. Kullanılması gereken öğretim yöntemleri açısından bakıldığında bu alanda öğrenciye dönük, analizci, eleştirel, öğrencinin sosyalleşmesine, bağımsız karar vermesine, araştırma ve inceleme yapmasına olanak veren yöntemlerin kullanılması tavsiye edilmektedir (Kılınç, 2006, s.12).

Öğretim yöntemleri, esas itibarıyla öğrencilere kazandırılacak davranışların özelliklerine göre seçilmekle birlikte yöntem seçimini etkileyen diğer birçok faktör vardır: Öğrenci grubunun büyüklüğü, zaman, eğitim ortamı, araç-gereç durumu, öğretmenin yeterliliği ve tutumu gibi (Kılınç, 2006, s.12).

Sınıf içi öğrenmenin temel anahtarı etkin öğrenmedir. Öğrenci, özellikle sınıf ortamında öğrenirken, zihnini etkin bir şekilde kullanmalıdır. Ders sırasında öğrenci düşünmeli, yeni bilgilerini öncekilerle karşılaştırmalı, bazı öğrenmeler arasındaki bazı ilişkileri görebilmelidir. Sınıf ortamında öğrenciler hangi nedenle olursa olsun zihinsel süreçleri yetersiz şekilde kullanıyorlarsa, o sınıf ortamında etkili bir öğretme-öğrenme sürecinden söz etmek olanaksızdır. Günümüzde en yaygın olarak kullanılan öğretim yöntemi düz anlatımdır. Genelde öğrenciler pasif konumdadırlar ve yeteri kadar dikkat toplamakta zorlanırlar. Bir öğretmen için etkin öğrenme yöntemlerini bilmek, en azından öğrenmenin arkasında yatan mantığı kavramak çok önem taşımaktadır. Öğrencilerin sınıfta dersi dinlemekten daha fazlasını yapmaları gerektiği vurgulanmaktadır. Ders sırasında öğrenciler bilgi düzeyinin daha üst düzeyde zihinsel etkinliklerde bulunabilmektedirler. En azından kavramlar, olaylar,

değişkenler arasındaki benzerlik, farklılık ve ilkeleri düşünüp bulabilmelidirler. Birçok konuda önceki öğrenmeleri ile o dersteki öğrenmeleri arasındaki bağlantıları, ilişkileri benzerlik ve farklılıkları görebilmelidirler. Dolayısıyla, düzenlenecek öğretim etkinlikleri öğrencileri de etkin kılmalı, öğrenciler bir şeyler üretmeli, en azından yaptıkları hakkında düşünce üretmelidirler (Tan, 2001, s.213).

Eğitim ortamlarında öğrencilerin öğrenme sürecine birer birey olarak aktif biçimde katılacakları bir öğrenme atmosferinin yaratılmasını sağlamak önemlidir. Öğretmen öğrencileriyle sağlıklı bir iletişim kurabilme yeteneği, temelde onların birey olarak ihtiyaçlarını, dürtülerini ve isteklerini anlama gücüne bağlıdır (Demirbolat, 2002:48). Öğretmen, eğitim öğretim becerileri ve insan ilişkileri konusunda ne kadar donanımlı ve okula severek geliyorsa ve benzer şekilde öğrenciler de öğrenme isteğiyle okula geliyorsa, etkinliklerin başarı şansı oldukça yüksek olur (Bayrak, 2001, s.182).

Akyol'a göre (2002, s.193); eğer öğretmen bilgi aktarıcılıktan ziyade aktardığı bilginin uygulamaya konmasını, uzun süreli bellekte tutulmasını istiyorsa, öğrenme ve öğretme ortamında buna uygun yöntem ve tekniklere yer vermelidir. Tarih derslerinde öğretilecek konunun içeriğine göre; düz anlatım, soru-cevap, problem çözme, gösteri (demonstrasyon), gözlem gezisi, rol oynama, örnek olay incelemesi, grup tartışması, benzetişim gibi genel öğretim metotlarının tamamı kullanılabilir. Tarih dersleri ülkemizde genel olarak öğretmen merkezli bir yapıda, düz anlatım yöntemiyle işlenmektedir. Bu durum öğrencilerin tarih dersini sıkıcı ve ezber ağırlıklı bir ders olarak görmelerinde önemli bir faktör olarak görülmektedir. Öğretmenlerin en çok kullandıkları yöntem olan düz anlatım yöntemi öğretmen merkezlidir ve öğretmenin konuyu öğrencilere aktarması esasına dayanır. Anlatım, genelde kaynağın kontrolünde, öğrenenle sıkı etkileşime girilmeyen tek yönlü bir iletişim yöntemidir. Bu yöntem, özellikle sözel bilgilerin öğrencilere kazandırılmasında; öğrenci sayısı fazla olduğu sınıflarda ve bir konunun işlenmesinde öğretim için ayrılan süre kısa olduğu durumlarda kullanılır. Ayrıca öğrencilerin dikkatini çekme, önceki öğrenmelerle yeni konu arasında ilişki kurma, öğrencileri güdüleme, dersi özetleme gibi birçok öğretim durumlarında etkili olarak

kullanılabilir. Anlatım yönteminde de konuların iyi anlaşılması ve ilgilerin çekilmesi için resim, şekil, grafik gibi görsel materyallerden yararlanmalıdır (Yalın, 2001, s.60).

Tarih öğretiminde geleneksel olarak öğretmene ve ders kitabına bağımlı olan sözlü anlatım yönteminin öğrenciye dönük, analitik, bilimsel ve kavramsal yaklaşım yönünde, hedefler ve içerik ile tutarlı biçimde geliştirilmesine ağırlık verildiği görülmektedir. Öğretmenin yaratıcılığı oranında yeni ve çeşitli yöntemlerin kullanılabileceği kabul edilmekle beraber, ünite yöntemi, bireysel öğretim, kritik düşünme, problem çözme, seminer, bilgi toplama görüşmeleri, gezi ve inceleme yöntemlerine ağırlık verme eğilimleri ve istekleri görülmektedir. Ayrıca öğretim ortamlarına ilişkin olarak tarih öğretiminde; ders kitabı yerine, yardımcı kaynak kitaplar, mikro-filmler, çok ortamlı araçlar, televizyon ve multivizyon gibi çeşitli ortamların kullanılması ve ders kitaplarının uzman ekiplerce hazırlanması, yazılı öğretim materyallerinin paketler halinde (öğretim kitabı, iş ve laboratuvar kitabı başarı ölçme araçları, vb.) geliştirilmesi yaklaşımına ağırlık verilmesi yönünde yaklaşımlar görülmektedir. Öğretmenler, esasta bilgi aktarmaya dayalı bir sınıf öğretimine öğrencinin ilgi göstermemesini yadırgamak yerine, sınıf öğretiminde yeni seçenekler geliştirmelidir (Alkan, 1998, s.105).

“Avrupa Konseyi Bakanlar Kurulu”nun 21. yüzyılda tarih öğretimine dair kabul ettiği belgede şu kararlar alınmıştır.

- Öğretmenlerin, öğrencilerin sadece ezber bilgisi değil öğrendiklerini kullanarak araştırma, tartışma veya tartışmalı konuları analiz etme gibi yeteneklerini dikkate alan ölçme ve değerlendirme sistemlerinden yararlanmanın sağlanması,
- Tarih öğretmenlerinin karmaşık, süreç merkezli ve yansıtıcı tarih eğitim metotlarıyla çalışmalarına imkân verilmesi ve bu yönde teşvik edilmeleri,

- Özellikle bilgi ve iletişim teknolojisi kullanım alanlarında gelecekte ve halen hizmet veren öğretmenlere en yeni ürünler, araç gereçler ve metotlar hakkında bilgi verilmeli,
- Sadece belge ve internet siteleri ile kalmayıp bu kaynaklardan elde edilen bilgilerin geçerliliğini de belirten kaynak bankaları oluşturulmalı,
- Mesleğin zorlukları, tereddütleri ve yeni eğitim metotları ile ilgili kuşkuların dile getirilmesi amacı ile tartışma gruplarının oluşumunun desteklenmelidir (Avrupa Konseyi, 2003, s.209).

Öğrencilerin tarihsel bilgileri edinmelerinin yanı sıra tarihçilik becerilerini ve uygun düşünme biçimlerini de öğrenmeleri önemlidir. Ama ustalık düzeyinde bir performansa ulaşmak performansın gelişimini tartma ve kazanılan becerileri farklı ortamlarda ve görevlere uyarlama kapasitesine bağlıdır. Öğrenciler bireysel olarak aşağıdaki tarih disiplini çalışma becerilerini gösterebilirler;

- Belgeler, görgü tanıklarının ifadeleri, görsel kaynaklar ve istatistikler de dahil birincil ve ikincil kaynak niteliğindeki bulguları ve bilgileri belirleyip değerlendirmek.
- Tarih araştırmalarını ve soruşturmasını planlayıp, yürütmek, bunlarla ilgili sorular hazırlamak.
- Bunları analiz edip yorumlamak.
- Öğrenilen şeyleri daha önceki bilgilerle ilişkilendirerek ve diğer kaynaklardan elde edilmiş bilgilerle karşılaştırarak bir bağlama oturtmak.
- Öğrenilen şeylerden bir sentez çıkarmak ve bunu uygun bir biçimde sunmak (Stradling, 2003, s.183).

Burada yöntem bahsinde son olarak belirtmek gerekir ki; tarih konuları

işlenirken yukarıda sıralanan yöntem ve tekniklerden sadece bir tanesini uygulama mecburiyeti yoktur (Baymur, 1941, s.70). Öğretmen konusuna, hedeflerine, öğrenci grubuna, araç gereç yeterliliğine vs. göre en uygun yöntemi tespit edip uygulamalıdır.

1.3. TARİH ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN ARAÇ VE GEREÇLER

Eğitim ortamı, eğitim etkinliklerinin olduğu alan, personel, araç-gereç, tesis ve organizasyon gibi öğelerin eğitsel iletişim ve etkileşim için bir araya geldikleri alandır (Efil, 2002, s.113). Sınıf içi etkileşim sürecinde öğretmen-öğrenci ilişkileri incelendiğinde her sınıfın öğrenmeyi olumlu veya olumsuz yönde etkileyebileceği bir atmosferi, iklimi bulunmaktadır. Sınıf iklimi, öğretmenin izlediği öğretme stratejisi, yöntemleri, teknikleri ve öğrencilerle kurduğu iletişim becerisi ile yakından ilişkilidir. İletişim çok kanallıdır. Her bir duyu organı bir iletişim kanalı olarak iş görür (Cüceloğlu, 2002, s.155). Eğitim ortamında iletişimin başarıya ulaşması, öğrenci öğretmen etkileşiminin yönüne bağlı olarak değişebilmektedir.

Öğrenme öğretme ortamı, öğretim süreci içindeki bireyin etkileşimde bulunduğu, onun etrafını saran çevredir. Zemin algılamayı, algılama davranışı, davranış ta kendine özgü sonucu yaratır (Cüceloğlu, 2002, s.155). Öğrenciler öğretim süreci boyunca etrafını saran çevre içinde bulunan tüm öğelerle etkileşmekte, bu etkileşimin sonucu olarak deneyimler edinmekte ve yeni davranışlar kazanmaktadır. Bu nedenle, öğrencilerin yeni davranışlar kazanmasında önemli olan etkileşimde bulunduğu dış çevre koşullarının, öğrenme-öğretme ortamının iyi düzenlenmesi en temel ve gerekli koşullardan önde gelenidir. Bunun anlamı, istenilen davranışın kazandırılması, olumlu davranışların pekiştirilmesi, bireyi etkileşimde bulunduğu dış çevrenin, ona kazandırılması amaçlanan davranışı kazandıracak öğelerle donatılması demektir (Kılınç, 2006, s.18).

Öğretim araç ve gereçleri, öğretme-öğrenme sürecinin temel öğelerinden biridir. Öğrencilerde amaçlanan bilgi, beceri, tutum ve değerleri geliştirmede kullanılan tüm araç, gereç ve kaynaklar öğretim materyali kapsamında değerlendirilmelidir (Paykoç, 1991, s.93).

Eğitim-öğretimde araç gereç kullanımının, nitelik ve nicelik açısından verimliliği büyük oranda artırdığı bilinen bir gerçektir. Özellikle tarih gibi soyut kavramlara dayalı derslerin öğretiminde araç-gereç kullanımı kaçınılmazdır. Derste kullanılacak araç-gereçler öğretmenin yükünü kolaylaştıracağı gibi, öğrencinin de daha iyi motive olmasını ve derse katılımının artmasını sağlayacaktır (Safran, 2000, s.78; Vural, 2002, s.212).

İyi tasarlanmış öğretim araç-gereçleri;

Çoklu öğrenme ortamı sağlarlar: Eğer öğretimimiz sadece anlatımdan meydana geliyorsa, öğrencilerimiz duyduklarının %20'sini hatırlayacaklardır. Görsel materyallerin kullanımı öğrettiklerimizin %50'sinin hatırlanmasına katkı sağlayacaktır. Öğrencilerin derse katılmalarının sağlanması, öğrendiklerinin %70'ini hatırlamasına yardımcı olacaktır. Bir ödev veya etkinlik tamamlandığında öğrenciler öğrendiklerinin %90'ını hatırlayacaklardır. Dolayısıyla araç-gereç kullanımı, öğrenme işlemine katılan duyu sayısını artırarak daha fazla ve kalıcı öğrenmenin gerçekleşmesine yardımcı olacaktır (Kılınç, 2006, s.19).

Öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olurlar: Öğrenciler farklı öğrenme stillerine ve öğrenme ihtiyaçlarına sahiptirler. Bu nedenle, bütün öğrenciler aynı öğretme-öğrenme etkinliklerinden eşit derecede yararlanamazlar. Öğretimde kullanılan araç gereç sayısı arttıkça, her bir öğrencinin bireysel öğrenme ihtiyaçlarına uygun bir öğretim kanalının bulunması ihtimali artacaktır. Diğer yandan araç-gereçler öğrenme içeriğini, öğrencilerin kolayca algılayabilecekleri, kullanabilecekleri ve özümseyebilecekleri; miktar, zaman ve sunuluş olarak üzerinde kontrole sahip olabilecekleri bir biçimde sunar (Kılınç, 2006, s.19).

1. Dikkat çekerler: Bilgilerin görsel araçlar ile sunulması sonucu ortaya çıkan göreceli yenilik, öğrencilerin dikkatlerini çekecek, duygusal tepkiler yaratarak motive edecektir.

2. Hatırlamayı kolaylaştırır: Bilgilerin uzun süreli belleğe nasıl kodlandığı ve saklandığı ile ilgili en önemli kuramlardan biri ikili kodlama bellek kuramıdır. Bu kurama göre bilgi uzun süreli bellekte hem sözel hem de görsel olarak kaydedilir. Dolayısıyla, hem görsel hem de sözel olarak sunulan bilgilerin hatırlanma ihtimali daha yüksektir. Yapılan araştırmalar, resimlerin kelimelerden daha fazla hatırlandığını göstermektedir. Görsel sembollerle sözel önermeleri birlikte kullanmak, bilginin bellekten geri çağırılmasına yardımcı olan çoklu yollar sağlar.

3. Soyut kavramları somutlaştırır: Araç-gereçlerin öğretme-öğrenme sürecindeki önemli rollerinden biri soyut- karmaşık kavramları, anlaması güç olgu ve olayları basitleştirmesidir.

4. Zamandan tasarruf sağlarlar: “Bir resim bin kelimeye bedeldir.” İfadesinde vurgulandığı gibi görsel araç-gereçlerin öğretim ve öğrenme zamanından tasarruf sağlaması beklenir.

5. Güvenli gözlem yapma imkânı sağlarlar.

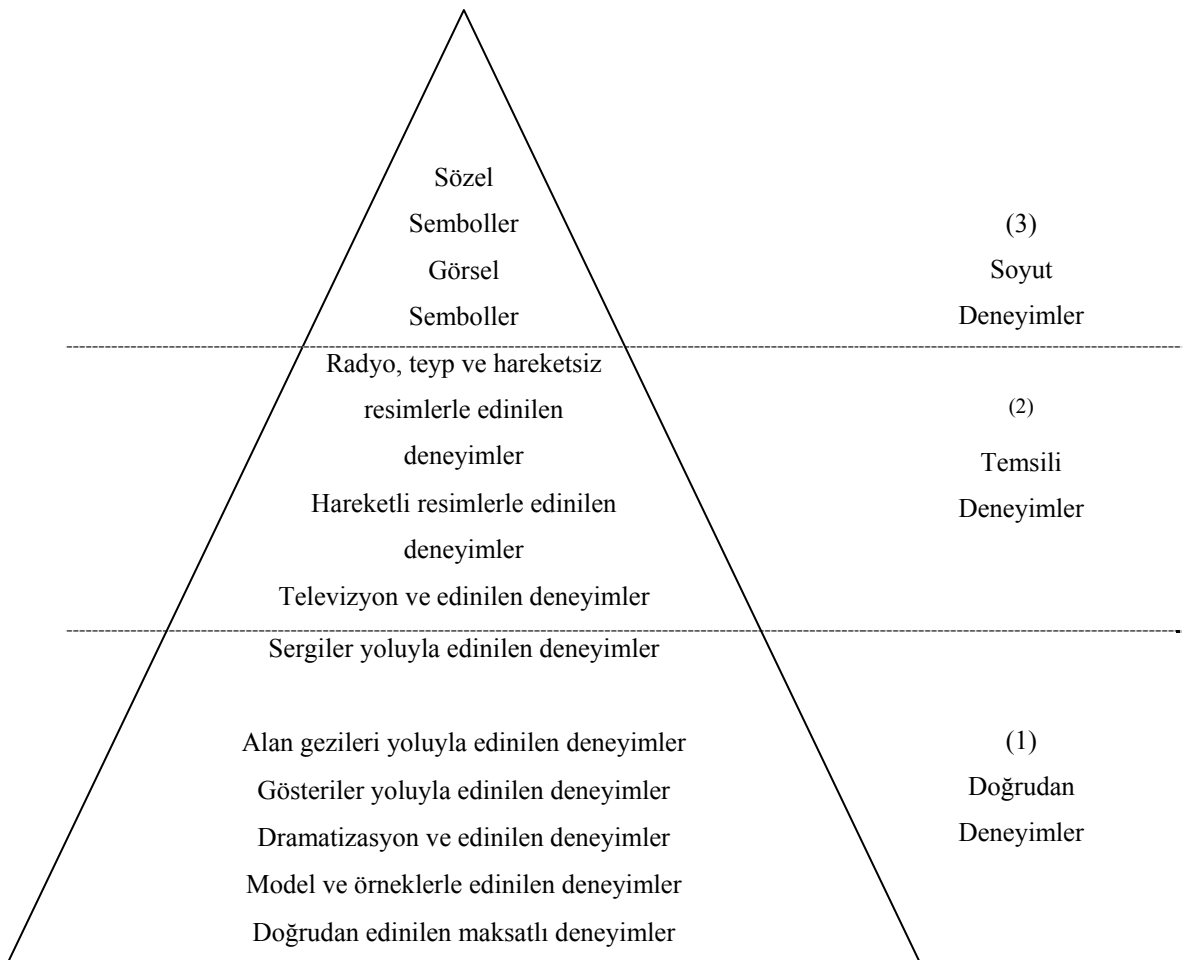
6. Farklı zamanlarda birbirleriyle tutarlı içeriğin sunulmasını sağlarlar.

7. Tekrar tekrar kullanılabilirler.

8. İçeriği basitleştirerek anlaşılmasını kolaylaştırır (Yalın, 2001, s.90).

Öğretim araçları öğretimde kullanıldığı zaman, öğrenciler ders konusunda daha az gerginlik hissetmektedirler. Öğrenme-öğretme sürecinde yer alan öğretim araçlarının öğrencilere yeni deneyimler kazandırarak onlarda, istedik davranışlar meydana getirmede etkin rolü dikkate alındığında, bu araçların özellikleri, öğretim etkinliğinde kullanmak için planlanması ve seçimi, araç tipleri ve kaynaklarını

ayrıntılı olarak analiz etmek hem kaçınılmaz olmakta, hem de öğretim etkinliğini gerçekleştirecek öğretmenlere yararlı olacağı düşünülmektedir (Vural, 2002, s.212).

Şekil 1.1. Dale'in yaşantı konisi (Vural, 2002, s.213; Yalın, 2001, s.19)

Şekil 1.1'de verilen Edgar Dale'nin deneyim ya da yaşantı konisine bakıldığında, öğrenmede temel bir ilke olarak kabul edilen somuttan soyuta ilkesinin yaşantı konisine aktarıldığı ve öğretim araçlarının bu ilkeye uygun şekilde sınıflandırıldığı açıkça görülmektedir. Koninin tabanında doğrudan elde edilen

deneyimlerin yer aldığı, tepeye doğru yükseldikçe somut deneyimlerin yerini, soyut deneyimlere bıraktığı kolayca izlenmektedir. Öğretimde doğrudan deneyim, sonra doğrudan deneyimi temsil eden deneyim ve daha sonra semboller yoluyla deneyim kazanma gibi bir sıra izlenirse, somut deneyimlerin öğrenmeyi kolaylaştırdığı gibi soyut deneyimlerin hatırlanmasını ve kazanılmasını da kolaylaştırmaktadır. Bu yüzden öğretim araçları gerekli somut deneyimler sağlayarak öğrencinin daha sonra edineceği deneyimlerle önceki deneyimleri arasında bağlantı kurmasına yardımcı olur.

Dolayısıyla, hangi yaşta olursa olsun, bir konu ile ilgili yeni şeylerin öğretilmesine somut mesajlarla başlanıp öğrenenin ilerlemesine paralel olarak yavaş yavaş soyutlaştırılan mesajlarla devam edilmesi ve bu çerçevede öğrencinin mümkün olduğunca çok duyu organının öğrenme işlemine katılacağı etkinliklerin düzenlenmesi, daha iyi öğrenme sağlayacaktır (Yalın, 2001:21).

Cüceloğlu'nun da Los Angeles-Kaliforniya Üniversitesi'nden (UCLA) Mehrabian'ın 1981 yılında gerçekleştirdiği araştırmadan aktardığına göre; gözden gelen mesajlar ilk izlenimin % 55'ini, kulaktan gelen mesajlar % 38'ini oluşturmaktadır. Kişinin ne söylediğini belirten içerik ise ilk izlenimin ancak % 7'sini oluşturmaktadır. Bilgiyi görsel destekle sunmanın potansiyel olarak birçok yararı vardır. Bu yararların başlıcaları şunlardır;

- ✓ Öğrenci bilgiyi bir şekilde kendisine uygun düşen oranda sindirebilir.
- ✓ Dinlemenin temposundan dikkatlerini alarak onlara rahatlama olanağı verirler.
- ✓ Görsel olarak sunulduğunda ilişkiler, işlemler ve özetler gibi karışık bilgileri kavrayabilmek daha kolaydır.
- ✓ Resimler öğrencilerden güçlü duygusal karşılıklar alırlar ve onlar arasında belirli bir ruh hali oluşturlar (Cüceloğlu, 2002, s.64).

Öğretmenlerin sahip olduğu ya da olabileceği ve öğretim sürecinde yaygın olarak kullandığı araçlar görme-işitme araçlarıdır. Bu görsel işitsel araçları üç ana grupta toplayıp aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Kılınç, 2006, s.22).

1- Göze hitap eden araçlar, (Görsel araçlar)

2- Kulağa hitap eden araçlar, (İşitsel araçlar)

3- Göze ve kulağa hitap eden araçlar.(Görsel işitsel araçlar)

Göze Hitap Eden Araçlar:

- a) **Sınıf Tahtası:** Genelde her sınıfta kullanıma hazır ve çok yönlü olarak kullanılan bir tahta bulundurulmaktadır.
- b) **Çok Amaçlı Tahtalar:** Bu tür tahtalar çok amaçlı olarak kullanılan tahtalardır. Plastik veya özel bir maddeden yapılmış olabilir. Tahta üzerinde yazı yazmanın veya şekil çizmenin ötesinde film, slayt ve saydama yazılan bir yazı ya da hazırlanan bir görüntüyü yansıtmak için çok uygundur.
- c) **Teşhir Tahtaları:** Görsel malzemenin sınıfta ya da okulun herhangi bir köşesinde sergilenmesi için kullanılan tahtalara teşhir tahtaları denir. Bu tahtalar öğretim amacıyla kullanıldığı gibi, öğrencileri motive etmek, dekoratif bazı şeyler hazırlayarak öğrencilere estetik zevki aşlamak içinde kullanılabilir.
- d) **Grafik Materyalleri:** Grafikler iki boyutlu olarak dizayn edilmiş öğretim materyalleridir. Çizimler, planlar, haritalar, krokiler, posterler, grafikler, şekiller, şemalar bu tür materyaller arasında sayılabilir. Bunların hem hazırlanması, hem de kullanılması kolay materyallerdir.

- e) **Hareketsiz Resimler:** Hareketsiz resimler fotoğraflık resimlerdir. Bir insanın, bir yer ya da yörenin, herhangi bir aracın, makinenin resmi olabilir.
- f) **Büyük Boy Bloknotlar:** Bunlar bir karton büyüklüğü ölçüsünde, ondan biraz büyük ya da biraz küçük kağıtlardan oluşturulabilir. Üst kısmı tıpkı bloknotlarda olduğu gibi spiral ya da kolay çevrilmesini sağlayacak bir malzeme ile sıkıştırılır. Sayfalar kullanıldıkça izleyen sayfaya geçilir. Bunlar sınıfta öğretim aracı olarak, bir dersin içeriğini özetlemek, dersin ana hatlarını çıkarmak, şekil, grafik ve krokiler çizmek amacıyla kullanılabilir.
- g) **Harita ve Küreler:** Haritalar duvara asılarak bütün öğrencilerin aynı anda izlemesine olanak sağlayacak büyüklüklerde olabileceği gibi, öğrencilerin bireysel kullanımına yönelik atlaslar şeklinde de olabilir. Yine kürelerde dünyanın haritasını incelemek için önemli materyallerdir. Küreler ve haritalar dünya yüzeyi, bilimsel, toplumsal, siyasal ve tarihsel gelişme ve değişimler ile ekonomi hakkında önemli bilgiler ve izlenimler elde etmek için kullanılır.
- h) **Gerçek Obje ve Nesneler:** Bunlar öğrencilerin doğrudan deneyim kazanmasına yardımcı olan obje ve nesnelerdir. Bitkiler, hayvanlar ve mineral numuneleri bunlar arasında örnek olarak verilebilir.
- i) **Modeller ve Örnekler:** Model ve örnekler gerçeğin üç boyutlu modelleridir. Gerçeğinden büyük ya da küçük olabilirler. Gerçek yaşamda görülmesi ve ayrıntılı olarak incelenmesi son derece güç olan nesne ve objeler modelleri kullanılarak incelenir ve öğrenilir.
- j) **Sergiler:** Sergiler bir masa üzerinde, duvarda, bir pano üzerinde ya da daha büyük ve geniş mekanlarda herhangi bir araç, gereç, resim, fotoğraf

vb. malzemenin sergilenmesini içerir. Bu tür sergiler öğretim amaçlı kullanıldığı zaman öğrencilere gerçek deneyimler kazandırır.

k) Tepegöz, Film Şeridi, Slayt ve Opak Projektör: Tepegöz, saydam materyaller üzerine yazılmış ya da çizilmiş bir bilgiyi daha büyük boyutta bir ekrana taşımak için kullanılan bir öğretim aracıdır. Saydam üzerine hazırlanan ya da öğretim süreci sırasında sınıfta saydamlar üzerine yazılarak kullanılan tepegöz sınıf öğretiminde etkili olarak kullanılabilir.

Film şeridi, 35 mm.'lik saydam üzerine yerleştirilmiş, bir birini izleyen bir dizi hareketsiz resimden oluşmaktadır. Aynı şekilde slâytlarda 35 mm.'lik bir filmin resimlerinin tek kareler halinde çerçevelenmesidir. Bunların perdeye aktarılması için özel bir projektör gereklidir.

Tepegöz, slayt ve film şeridi için kullanılan materyaller saydam olmasına karşın, opak projektör için kullanılan materyal saydam değildir. Bu araçla sınıftaki bir perdeye saydam olamayan, hareketsiz herhangi bir resim yansıtılabilir (Vural, 2002, s. 220).

Kulağa Hitap Eden Araçlar:

Kulağa hitap eden öğretim araçları ses ile enformasyon taşıyan araçlardır. Sınıfta öğretim aracı olarak kullanılan bu araçların birkaç tipi vardır. Bunlardan birisi teyplerdir. Teypler kullanımı son derece kolay ve ucuz bir öğretim aracıdır. Her konuda başka iletişim araçlarından kayıt yapılarak sınıfa taşınıp kullanılabilir. Ayrıca bu araçlar sınıf öğretimi için uygun olduğu kadar, bireysel öğretim için de uygundur. Pikaplar, plaklar ve ses kartları da teybin kullanımına benzer amaçlarla öğretim etkinliği sürecinde kullanılabilir (Kılınç, 2006, s.25).

Göze ve Kulağa Hitap Eden Araçlar

Multimedia (iletişim araçlarının birlikte kullanılması): Göze ve kulağa hitap eden araçlar, öğretim etkinliğinde kullanılmak üzere bir araya getirilerek, birbirlerini tamamlayacak şekilde kullanılması multimedia etkinliği olarak değerlendirilir. Öğretim araçlarının birbirleriyle birleştirmeleri multimedia sistemlerini oluşturur. Bunların da birçok çeşidi vardır (Kılınç, 2006, s.25).

- a) **Multimedia Kitleri:** Multimedia kiti birden çok öğretme materyalinin bir konu etrafında örgütlendirilmesidir. Bir kit, ses kayıt aracı olan teypleri, objeleri, modelleri, basılı materyalleri ve müsvedde kağıtlarını içerebilir. Öğretim sürecinde birden çok araç bir dersin sunumu için örgütlendirilerek etkili ve verimli bir şekilde kullanılabilir.

Öğretim Paketleri: Bu paketler, bireysel ve bağımsız öğrenme için hazırlanmıştır. Bu paketler öğretmenler tarafından da hazırlanabilirler. Öğrencilerin sınıf dışı çalışmalar yapması ve zamanını verimli kullanması için iyi bir öğretim aracıdır.

Öğretim Merkezleri: Öğrencilerin bireysel öğrenim yapmaları için öğrenim araçlarını kullanmaya izin verilen, dahası teşvik ve motive edilen merkezlerdir. Burada çeşitli tip ve formatta öğretim araçları bulunur. Araçları kullanmasını bilmeyenlere yardım etmek için yardımcı görevliler bulunur (Kılınç, 2006, s.25).

Ses-Slayt Bileşeni: Amaca göre, slaytlar ses teypleri ile birleştirilerek öğretim etkinliğinde kullanılabilir. Bu şekilde kullanıma da ses-slayt bileşeni denir.

Etkileşimli Video: Videoya kaydedilmiş öğretim materyalleri bir bilgisayar kontrolünde izleyiciye sunulur. İzleyici sesli ve görüntülü olarak izlediği bu materyale hem izleme sırasında, hem de izledikten sonra tepki verme şansına sahiptir. Adından da anlaşılacağı gibi, izleyici sunulan materyale tepkiler vererek,

sunum sırasını ve yerini değiştirme şansına sahip olur. Bireysel öğretimde oldukça uygun bir öğretim aracı ve yöntemidir.

- b) Film ve Videolar:** Bu araçlar öğretim amacıyla kullanılması için ticari olarak üretilip satılmaktadır. Sınıf ortamında kullanılabilecekleri gibi bireysel öğretim amacı ile de kullanılabilirler.
- c) Elektronik Dağıtım Sistemleri:** Ses ve görüntünün uzak mesafelere taşındığı elektronik bir dağıtım düzeneğidir. Bunlar radyo, televizyon, telekonferans, audio konferans sistemleri ve teletext/video texttir.
- d) Bilgisayar Temeline Dayalı Öğretim Araçları:** Sınıfta kullanılan bilgisayarlar hem öğretmenin işini kolaylaştırır, hem de öğretimi güçlendirir. Sınıfta bilgisayarlar beş amaçla kullanılır. Bunlar, öğretime çeşitli şekillerde yardımcı olmak için kullanılabilir. İkincisi öğretim aracı olarak kullanılabilir. Üçüncüsü öğretmenin bilgisayar temeline dayalı kontrolleri, kayıtları için kullanılır. Dördüncüsü program yapmada, müfredatı kaydetme ve bütçe yapmada yardım sağlayabilir. Beşincisi bilgisayarlar bilmece, müsvedde kâğıdı, örnekler, şekiller vb. öğretim araçlarını meydana getirebilirler.
- e) Taklit ve Oyun Oynama:** Öğretmenlerin öğretim amaçlarını gerçekleştirmek için uyguladıkları bir diğer yöntemde taklit ve oyunlardır. Oyunlar öğrenme etkinliğinde hem çekici hem de etkili bir öğretim yöntemidir (Kılınç, 2006, s.26).

GÖRSEL ARAÇLAR	Kitaplar	▪ Ders Kitabı ▪ Öğretmen Kitabı ▪ Alıştırma Kitabı ▪ Başvuru Kitapları
	Yazı ve Gösterim Tahtaları	▪ Kara Tahta ▪ Çok Amaçlı Tahtalar ▪ Kopya Tahtası ▪ Askı/Kanca Tahtası ▪ Pazen Tahta ▪ Manyetik Tahta ▪ Dosya Tahta(Flip Charts) ▪ Bülten Tahtası
	Resimler	▪ Düz Resimler ▪ Çizgi Resimler ▪ Şimşek Kartlar ▪ Figürinler ▪ Duvar Resimleri ▪ Levhalar ▪ Afişler ▪ Grafikler ▪ Krokiler ve Haritalar ▪ Karikatürler
	Gerçek Eşyalar ve Modeller	▪ Basitleştirilmiş Modeller ▪ Büyütülmüş Modeller ▪ Küçültülmüş Modeller ▪ Küre ▪ Kabartma Haritalar
	Projektörler (Yansıtıcılar)	▪ Tepegöz ▪ Slayt Projektörü ▪ Film Projektörü ▪ Opak Projektörü ▪ Video Projektörü ▪ Data Show (LCD Plate) ▪ Konferans Projektörü
İşitsel Araçlar		• Radyo • Pikap ve Plaklar • Teyp, Ses Bantları ve CD'ler
Görsel-İşitsel Araçlar		• Film Makinesi ve Hareketli Filmler • Kapalı Devre Televizyon • Video • Kuklalar • Tiyatro (temsil) • Eğitsel Geziler
Teknoloji Destekli Araçlar		• Teleteks ve Videoteks Uygulamaları • Etkileşimli Video • Bilgisayarlı Video Oynatıcısı • Bilgisayarlı Laser Disk Oynatıcısı • İletişim Uyduları

Çizelge 1.1. Sınıf Ortamında Kullanılan Görsel-İşitsel Araçlar (Demirel ve başk., 2002, s.80-81).

Değişik kaynaklarda, konusuna yardımcı olmak üzere, bulacağı araçlar arasında en uygununu seçebilmede eğitimcinin göstereceği başarının derecesi, onun eğitim teknolojisi alanında sahip olduğu davranışların niteliğine bağlı olacaktır.

Birer ölçüt olarak, aşağıdaki sorular, araç seçiminde eğitimciye yol gösterici olabilir.

Kullanılması düşünülen araç,

- Kazandırılması öngörülen hedef davranışı oluşturabilecek nitelikte mi?
 - Kendi içerisinde uygun bir sırayı izliyor mu?
 - Eğitim amacına uygun bilimsel verilerle destekleniyor mu?
 - Daha iyi kullanılmasına yardımcı olacak yazılı bir rehber var mı?
 - İncelenen konuya anlamlı bir katkıda bulunabilir mi?
 - Öğrencileri daha iyi düşünmeye ve eleştirci olmaya yönltebilir mi?
 - İnsan ilişkilerini geliştirmede etkili olabilir mi?
 - Fiziksel durumu yeterli mi?
 - Taşınabilir nitelikte mi?
 - Başka yardımcı personel gerektirmeden kullanılabilir mi?
 - Seçilip kullanılması için harcanacak zaman, çaba ve paraya değer mi?
- (Şimşek, 2007, s. 79).

Kitaplar ve Teksirler.

Öğretmenin derste kullanması için birçok kitap ve teksir edilmiş materyalleri vardır. Ders kitapları, kaynak materyaller, yardımcı kitaplar ve teksirler bunlardan bazılarıdır (bkz. Çizelge 1.2) (Vural, 2002, s.219-226).

Öğretim araçları ile deneyim kazanacak öğrencilerin özelliklerinin neler olduğunu öğretmenlerin bilmesi gerekir. Bu özellikler; öğrencinin konu hakkındaki tutumu, becerileri, bilgisi ve belirli bir uzmanlığı olup olmadığına ilişkin özellikleridir. Aynı zamanda öğrencinin öğrenme koşullarındaki tercihi konusu da, öğretmen tarafından dikkate alınması gereken önemli bir konudur. Burada öğrenme koşullarından kastedilen, neyin, ne zaman, nerede ve ne ile gerçekleştirileceğidir. Öğrencinin genel özellikleri ise, yaşı, öğrenim düzeyi, kültürel ve sosyo-ekonomik durum ile ilgili faktörlerdir. Dersin içeriği ile ilişkisi olmayan bu faktörler, öğrencilere verilen örnekleri daha isabetli seçmede ve dersin düzeyini tanımlamada öğretmene yardımcı olur (Vural, 2002, s.214).

Dersi aktarmak için uygun öğretim aracı ve materyallerin elde edilmesi konusunda üç seçenek ile karşılaşılır:

- a) Var olan materyali seçme,
- b) Var olan materyalin yeniden şekillendirilmesi
- c) Yeni bir materyalin üretilmesi ve desenlenmesi gibi.

Öğretmenlerin öğrenme ortamına en uygun öğretim araçlarının seçilmesi ve bu araçların uygun yöntemlerle kullanılması için Sreit, Teaque ve Newhouse gibi alan uzmanları tarafından önerilen genel prensiplerden yola çıkılabilir. Bunlar:

1. Öğretim araçları öğrenme amacını izlemesi gerekir. Öğretmenleri başarıya ulaşmak için amaç ve hedefleri dikkatli bir biçimde formüle ederek öğretimi planlamaya başlamalıdır. Bütün öğretim araçları desteği olan bu temelde

seçilmelidir. Öğretmenler, bilgisayar programı, film, gösteriler ve başka araçları basit olarak kullanmaktan kaçınmalıdır. Bu araçları kullanmayı düşünüyorsa, öğretimin amaçları desteğinde düzenlenmesi ve organize etmesi, dersin içeriği ile bütünleştirmesi ve bu içeriğe uygun bir yöntemle araçları kullanması gerekir.

2. Öğretmenler öğretimde kullanılan tüm araçların içeriğine doğrudan aşina olmalıdır. Bir başka anlatımla, aracın tüm özellik ve fonksiyonlarını, kullanım yöntemlerini bilmesinin yanı sıra, materyali kullanmadan evvel bir kez daha gözden geçirmeyi davranış haline getirmelerinde yarar vardır. Öğretim planlamasının yeterli olması öğretim araçları konusunda yeterli bilgiye sahip olmayı gerektirir.
3. Öğretim araçlarının kullanılan öğretim formatı için uygun olması gerekir. Öğretmenler her tür öğretim aracının bazı sınırlılıkları olduğunu bilinci ile hareket etmelidirler. Bazı öğretim materyalleri öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınarak tasarlanmıştır. Bu şekilde tasarlanan öğretim araçları grup öğretiminde kullanmaya uygun olmayabilir. Aynı şekilde bazı öğretim materyalleri de grup için tasarlanmıştır. Bu materyaller de bireysel öğretim için kullanmaya uygun olmayabilir.
4. Öğretmenlerin öğrencinin yetenek ve öğrenme üslubuna uygun öğretim araçlarını seçmeleri gerekir. Bu nedenle öğretmenler öğrencilerin kavramsal düzeydeki bilgilerinin ne olduğunu bilincinde olmalıdırlar. Aksi halde öğretmenler öğrencilerin anlama düzeyi ile uyumlu öğretim araçlarını seçemezler.
5. Öğretim araçları öğretmenlerin kişisel tercih ya da eğilimlerinden çok objektif ölçülere göre seçilmelidir. Ders program ve içeriğini, dersin amaçlarını, öğrencilerin özelliklerini dikkate almadan öğretmenin hangi aracı kullanacağına karar vermemesi gerekir.

6. Öğretim araçları kullanma kolaylığı ya da var olan araçlardan çok öğrenmeye destek veren bir temelde seçilmesi gerekir.
7. Öğretim araçlarının yararlarını kapsayan fiziksel koşullar sonuçları güçlendirmek için düzenlenmesi gerekir. Öğretim araçlarının her biri etkili kullanım için eşsiz gerekliliklere sahiptir. Fiziksel düzenlemelerin öğretim araçlarının kullanım ve hazırlanması için gözden geçirilmesi yerinde olur. Örneğin öğretmenler tepegöz kullanacağı zaman ışık ve oturma düzenini önceden gözden geçirmeleri gerekir.
8. Öğretim materyalleri genelde öğrenmeye önemli destek veren öğreticiler tarafından yerel olarak üretilmektedir. Öğretmenler çoğu kez öğretim materyallerini bölge öğrencilerinin yetenekleri, ilgileri ve özel ihtiyaçları ile uyumlu hale getirebilirler. Gerçekte öğretmenler kendi ürettiği materyalleri, ticari kaynaklardan elde ettiği materyallerden daha iyi kullanırlar.
9. Hiçbir araç bütün amaçlar için en iyi olmadığı gibi, bütün koşullar altında öğretim için en iyi yöntem, her zaman kullanmak için en iyi öğretim aracı da yoktur. Öğretmenlerin çeşitli öğretim araçlarını kullanma konusunda deneyim sahibi olmaları ve öğrenme için en uygun olanını seçmeleri gerekir (Vural, 2002, s.216).

Araştırmaya konu olan görsel materyal karikatür, iki boyutlu görseller arasında değerlendirilebilecek bir materyaldir. Yaşamın her alanında kullanılan iki boyutlu araçlar öğretimde yıllardır kullanılmaktadır. Ancak bu araçlar amaca ve konu içeriğine göre değişiklik göstermektedir (Kalaycı, 2001, s.67).

Yukarıda belirtilen öğretim materyallerini tarih öğretiminde kullanılan materyaller olarak özelleştirdiğimizde mevcut uygulamalar tarih öğretiminde araç-gereç kullanımında istenilen düzeyde olunmadığını ortaya koymaktadır. Tarih biliminin doğası gereği sözel ve soyut sembollerin kullanılması, öğretim etkinliğinin azalmasında, hatırlanma düzeyinin düşük olmasında baş faktör olarak

değerlendirilebilir. Tarih derslerinin öğrenciler tarafından sıkıcı ve zor anlaşılan bir ders şeklinde algılanmasının başta gelen sebeplerinden biri olarak yukarıdaki durum belirtilmiştir. Modern tarih öğretimi, sadece bilgi aktarımını esas almayıp çocuk merkezli öğretim-eğitim etkinliklerini benimsemektedir. Öğretimin her kademesinde öğrencilerin tarih dersinden azami şekilde faydalanmayı, birden çok öğretim stratejisi; teknik ve araç gereci kullanarak sağlanabilir. Çünkü “en iyi budur” denilebilecek bir araç-gereç, öğretim yöntem-tekniklerinin olmadığı ortadadır. Ancak, öğretim yöntem-teknik, araç-gerecin iyi şekilde kombine edildiği başarılı ve verimli derslerden söz etmek mümkündür (Şimşek, 2003, s.142-143).

Tarih derslerinde doküman kullanma, benimsenen tarih anlayışı ve eğitim görüşü ile yakından ilgilidir. Tarih derslerinde doküman kullanma temelde pedagojik tarih ile bilimsel tarihin pek ayrı olmadığı ve öğrencilerde tarihçi becerilerinin geliştirilmesi gerektiği görüşüne dayanır(Ata, 2002b, s.80).

Kanıt, geçip gitmiş tarihi olayın hikâyesi değil, somut bir tespittir. Bu yönüyle kanıt, tarih öğretiminde bir laboratuvar hizmeti yüklenir. Tarihi gerçekliğin gelip geçici olmayan bir ürününü bugüne ve sınıfa taşıyarak gözlem imkânı sunar (Safran ve Köksal, 1998). Sınıfa taşınacak bir kanıt:

- Tarih öğretiminin amaçlarına uygun olmalıdır.
- Konulara ve ünitelerin amaçlarına göre seçilmelidir.
- İşlenen konu hakkında sorulabilecek sorulara cevap alınabilecek muhtevaya sahip olmalıdır.
- Önceden işlenmiş konu ya da ünitelere atıfta bulunabilecek muhtevaya sahip olmalıdır.
- İçeriği öğrencide heyecan ve merak uyandırabilecek ifade biçimine ve anlama zenginliğine sahip olmalıdır.

- Öğrencilerin yaş ve gelişim özellikleri gözetilerek seçilmelidir.
- Öğrencilerin bilişsel düzeyleri gözetilerek seçilmelidir.
- Öğrencilerin dil seviyelerine çevrilebilecek bir üsluba sahip olmalıdır.
- İncelenen konu veya ünitenin birinci derecede önemli kişi veya olaylarıyla ilgili olmalıdır.
- Mümkün olduğu kadar ilk elden kaynaklardan seçilmelidir.
- Kanıtlar yazılı belge, resim, para, eşya vs. türünden çeşitlilik arz edebilir(Safran, 1998).

Tarihi bir eser, resim veya araç gerecin niye, nasıl ve ne zaman yapıldığına ve bunların geçmişte yaşayan insanların hayatlarını ne ölçüde kolaylaştırdığına veya onlar için ne anlam ifade ettiğine dair “sorgulama” yoluyla yapılan bir tarihsel araştırmada öğrenciler, tarihin şemsiyesi altında düşünce ufuklarının sınırlarını zorlayacaklardır. Öğrenciler, yazılı kaynak, resimler, fotoğraflar, müzik, bilgisayar çıkışlı malzemeler gibi kaynakları kullanma fırsatına sahip olmalıdırlar. Soru sorarak kendi kaynaklarını eleyip tasnif ederek, sonuçları sözlü, yazılı veya model yoluyla resimlerle, dramayla sunarak, kısacası kendi ilgilerinden hareketle tarihle aktif biçimde ilgilenmelidirler. Geçmiş anlama öğrenciler bakımından bir düşünme egzersizi gerektirir. Öğretmen ve öğrenciler elde edilmiş bulguları işleyerek, geçmiş hakkında yorumlayıcı bir dil kullanarak, açıklayıcı olaylar (yeni tarihler yaratmak) geliştirerek ve hayal gücünü kullanarak (tarihi empati) tarihten anlam çıkarmaya çalışırlar (Ata, 2002b, s.80).

1.4. TARİH ÖĞRETİMİNDE KARİKATÜR MATERYALİ

1.4.1. Karikatürün Tanımı ve çeşitleri

Dilimize Fransızca'dan geçen, görsel bir iletişim sanatı olan ve grafik anlatımları içeren (Aşıcıoğlu, 2001, s.23) Karikatür; "saldırmak" anlamına gelen, İtalyanca "caricare" ("karikare") kelimesinden gelmektedir. (Avşar,1991, s. 25) Kelime manası; anlam yüklemek, hücum etmek olarak ifade edilmektedir. Bir kişinin ya da bir olayın gülünç ve çarpıcı yanını yakalayıp öne çıkartarak, abartılmış çizgilerle gülmeceye dönüştürme sanatıdır. Kişileri konu alan karikatlara portre karikatürü denir. Olayları konu alanlara ise konulu karikatür denir. Portre karikatürleri yüzün göze çarpan, dikkati çeken yanlarını abartan çizimlerdir (Temel Britannica, 1998, s.68).

Türk Dil Kurumu'nun yayınlamış olduğu Türkçe Sözlükte ise karikatür; "İnsan ve toplumla ilgili her tür olayı konu alarak abartılı bir biçimde belirten, düşündürücü ve güldürücü resim" (1998, s.1220) olarak tanımlanmaktadır.

Karikatür bir mizah türüdür. Karikatürün tanımları, tarih içerisinde gösterdiği gelişmelerden dolayı değişmelere uğramıştır. Önceleri sadece insanların abartılmış portreleri olarak tanımlanırken, günümüzde çok farklı anlamlar taşımaya başladı. Konusunu insan ve insanın etrafında meydana gelen olaylardan alan karikatürün, gösterdiği ve göstereceği gelişme dolayısıyla kesin bir tanımının yapılamayacağı söylenir (Hünerli, 1993, s.19).

Karikatür için hangi tanıma bakılırsa bakılsın, içinde mutlaka çizgi kavramının olduğu görülecektir. Bu çizgi ya şekillerin abartılması ya nesnelerin dış görünüşlerinin bozulması ya da herhangi bir şeyin çizgilerle taklit edilmesi tanımlarda yer alan özelliklerdir. Karikatür aslında mizahın çizgi yoluyla verilmesinden başka bir şey değildir. Özellikle 1945 yılından sonra yazısız karikatürün yaygınlaşması ve esprinin çizgide barınması, karikatürü yazının

hakimiyetinden kurtarmış ve onun bağımsız bir sanat dalı olmasını sağlamıştır (Arık, 1997, s.69).

Mizahın anlatım dallarından biri olan karikatür, köklerini ‘komik’ten değil, dünyayı kavrayabilme biçimlerinden alır. ‘Komik’ ise karikatürün hedefine ulaşmasında kullanılan bir araçtır.

Karikatürde, sahte olanın tahribine ve gerçek olanın ortaya konmasına dayanan iki katlı bir imge dünyası vardır. Gülme, düşündürme, tedirgin etme ve hatta hüznendirme de, mizahın boyutlarına ulaşarak, bu iki katlı imgesel ve görsel dünyada somutlaşarak çarpıcı bir varoluş edinmektedir. Basit bir deyişle, karikatür madalyonun diğer yüzünü gösterir (Aşıcıoğlu, 2001, s.24).

Farklı tanımlamaları ve farklı uygulama alanları olan karikatür temel olarak üç ana unsurdan oluşur. Bunlar:

1. **Sanat unsuru:** Karikatür güzel sanatların bir dalıdır. Diğer branşlardan farklı olarak karikatür, bir nesneyi komik biçimde çizme yoluyla mizah üretir. Karikatürist çizimde komiklik için abartma, çarpıtma, deformasyon gibi bazı teknikler kullanır.
2. **Fikir unsuru:** Fikir konuyu tanımlayan karikatürün ruhu olarak ve seyircilere mesajı gönderen olarak nitelendirilebilir. Fikir unsuru olmayan karikatür aramak bir hayaldir. Karikatür ortaya çıkınca, seyirciler için komik bir mesajı vardır. Karikatür tercüme olmadan fikirleri yayan bir sanattır. İnsanlar kültür bilgilerini diğerleriyle paylaştığında ifadesi evrenseldir.
3. **Mizah unsuru:** Mizah karikatürlerin var olma nedenidir. Mizah olmaksızın, bir resim karikatür değildir. Mizahın karikatürdeki işlevi her şeyden önce eleştirinin tanıtılması ve eleştiriden kaynaklanan karikatürün ilkesel mesajı ve tavsiyesinin verilmesidir. (Özer’den aktaran Uslu, 2005, s.12-13).

Gelişim sürecinde karikatürün portre çalışmaları ile ortaya çıktığı görülmekle birlikte özellikle gazete ve dergilerde boy göstermeye başlaması ile karikatür farklı tarzlara bürünmüştür. Karikatürün bu alandaki kullanım şekli dört ana grupta değerlendirilebilir. Bunlar:

Mizah Karikatürü: İnsanın ve toplumun aksayan yanlarına yönelir. İç dünyalarıyla birlikte yansıtmaya çalışır. Düşmanlık duygusu yoktur. Ayırıcı değil birleştiricidir. Uyarır, gerçeğin ayırımına varır. Ama kararı izleyiciye bırakır. Her çeşit söz oyunundan yararlanır. Klasik karikatür olarak da anılır. Karikatür sanatının ilk biçimlerindendir. (Kılınç, 2006, s.36).

Yergici Karikatür: Yergi, hicivin Türkçe karşılığıdır. Hiciv ise Arapça hicv, hecv'den gelmektedir. Sözlüklerdeki karşılığı: “Nazm ve nesr olarak birini yermektir.” Yerginin Batıdaki karşılığı ise Satire (fr.) dir. Satir, toplumsal ayıpların ve toplumsal gerçeklikteki olumsuzlukların şiddetle kınanması, maskara edilip alaya alınması sanatı olarak tanımlanmaktadır. (Kılınç, 2006, s.36).

Grotesk Karikatür: Grotesk; Türkçede, biçimsiz, gülünç, tuhaf olarak karşılanıyor. Fantastik gerçek, trajik gülünç gibi tersliklerin bütünlenmesi, olayların en önemli yanlarının abartılarak verilmesi sanatı. Yergi karikatürünün son aşaması olarak da değerlendirilebilir. (Kılınç, 2006, s.37).

Fantezi Karikatür: Fantezinin sözlük karşılığı, “değişik heves, değişik beğeni, değişik düşünüş, süslü ve çeşidi değişik olan”dır. Bu tür karikatürlere Tanzimat karikatüründe sıkça rastlanır. Bu karikatürlerin temel özelliği hiçbir biçimde bir soruna değinmemesidir (Çeviker, 1986, s.60).

Karikatür de diğer sanatlar gibi toplumsal ilişkilerden bağımsız değildir. Karikatür tarihine de bakarsak bu kuralların sanatın kuramsal gelişmelerine tamamen uyduğu görülebilir. Bilindiği gibi karikatür, çizgiyle mizah yapmak sanatı olduğu kadar, aynı zamanda bir eleştiri sanatıdır da. Karikatürcüler, herkesin görüp fark edemediği şeyleri gören ve bunları herkese gösterebilen kişilerdir. Karikatürcü,

eleştirilecek bir konu buldu mu, onu hemen mizahın o gülümseten ve düşündürten özelliği içinde çizgilerle, şekillerle ve de renklerle bezeyerek izleyicisine sunar.

Yaşadığı dönemin etkisinde kalan karikatürist gerek tarihçilere ve gerekse tarih öğretimine zengin bir bakış açısı bırakır. Karikatür, bir tek kare ile görsel anlatım aracı iken, bant karikatürler, çizgi öykü, çizgi roman gibi çeşitlenmeler de ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda gündelik politika ile ilgilenen gazete karikatürü ayrı bir öneme sahiptir denilebilir. Karikatür, özellikle gazete karikatürü gündelik politika ile ilgilenmektedir. Bir bakıma çizgiyle tutulmuş “günlük tarih” olarak da değerlendirilen gazete karikatürü hem ülkemizde, hem de Batı’da böyle süregelmektedir. Gazete karikatürleri kronolojik olarak izlendiğinde ülkenin tarihini, siyasal ve sosyal yaşamdaki değişimlerini, toplumsal aksaklık ve aykırılıklarını gözlemlemek olasıdır.

Karikatürün toplum hayatında ne kadar önemli olduğu, 1988’de Arap Dünyası Enstitüsünde düzenlenen Arap Karikatürleri Sergisi’nde Bassem El-Jisr’in bir yazısında görülmektedir:

“Karikatür; en önemli anlatım araçlarından biri oldu. Sosyal ve siyasal eleştiri aracı olarak ta Arap gazetelerinde çok yaygınlaştı. Arap devletlerinin ve toplumlarının bağımsızlığa kavuşmalarından önce ve sonra karikatür özgürlüklerin gelişe gelişe elde edilmesinde etkili oldu. Karikatür sanatının, gazeteye büyük ve önemli katkılarının yanında basın da karikatürün yaygınlaşmasında önemli rolü olmuştur. Bu nedenle karikatürün tarihi, basının tarihiyle yakından ilgilidir. Gazete okuyucusu karikatürü hiç dışlamamıştır. Karikatür, gazetenin kamuoyu üzerindeki etkisini hep olumlu yönde etkilemiştir. Günlük gazetelerde karikatürün önemli işlevleri vardır. Bunların başında, elbette haber verme gelmektedir. Siyasal, sosyal, kültürel, ekonomik, sanatsal, felsefî, edebi ve psikolojik aktüalite karikatürlere hep yansımış ve bu konulara güncel yorumlar getirmiştir. Bu da geniş anlamda haber verici bir niteliktir. Bunun dışında karikatürün; eğlendirme, eğitme, tabuları ve mitosları yıkma, karşı çıkma, estetik kaygı gibi işlevleri de önemlidir” (Özer, 2000, s.1).

1.4.2. Karikatürlerin Tarih Dersinde Kullanılması

Henry Johnson'un "Birincil kaynak, insan geçmişinden kalan bütün izleri içermektedir." tanımı günümüzde yaygınlık kazanmıştır. Danzer ve Newman (1996), birincil kaynakları 5 kategoride incelemektedir. Bunlar; yazılı dokümanlar, elektronik medya, güzel sanatlar, folklor ve mitoloji, fiziksel çevre ve maddi kültürdür (Ata, 2002a, s.80).

Amerikan Kongre Kütüphanesi, birincil kaynak türlerini altı grupta ele almaktadır. Bunlar;

- a. Nesne Kaynakları:** Buluntular, aletler, silahlar, icatlar, üniformalar, modalar, mezar taşları.
- b. İmaj Kaynakları:** Fotoğraflar, filmler, videolar, güzel sanatlar.
- c. İşitsel Kaynaklar:** Sözlü tarih kayıtları, görüşme kayıtları, müzik kayıtları.
- d. İstatistik Kaynakları:** Nüfus verileri, haritalar, mimari çizimler gibi.
- e. Metin Kaynaklar:** Gazeteler, mektuplar, tarihsel yemek kitapları, reklamlar, günlükler, bilinen tarihsel dokümanların orijinal metinleri.
- f. Halk Kaynakları:** Aile fotoğrafları, atadan kalma aletler, malzemeler ve giysiler.

Başka bir sınıflamaya göre de birincil kaynaklar; basılı birincil kaynaklar, basılmamış birincil kaynaklar, sözlü gelenek, görsel dokümanlar ve buluntular olarak sınıflandırılmıştır (Akbaba, 2003, s.34).

İmgelerin geçmişe ilişkin tanıklıkları gerçekten değer taşır, yazılı belgelerin

sunduğu kanıtları desteklemenin yanı sıra onları tamamlar. Özellikle de olayların tarihi söz konusu olduğunda, imgelerin, metinlere aşına olan tarihçilere zaten bildikleri şeyler söyledikleri doğrudur. Ancak bu gibi durumlarda bile imgenin ekleyeceği şeyler vardır. Geçmişin başka kaynakların ulaşmadığı yönlerine girme imkanı sağlarlar. İmgeler geçmişi daha canlı bir şekilde “hayalimizde canlandırmamızı” sağlar. Francis Haskell’in deyişiyle “imgenin tarihsel hayal gücü üzerindeki etkisi”ne de yer bırakılmalıdır. Resimler, heykeller, baskılar ve diğer imgeler bize, yani gelecek nesillere, geçmiş kültürlerin yazıya dökülmemiş deneyimlerini ya da bilgilerini paylaşma olanağı sağlar.

Ancak yukarıdaki kaynak nitelermelerine dahil olması ile birlikte karikatürün birincil kaynak olarak değerlendirilmesi tarihsel açıdan mümkün görünmemektedir. Nitekim karikatürcü hem tanık oluyor, hem de yargılamada bulunuyor (Topuz, 1997, s.77). Yani karikatürlerde tamamen bir görüş açısı yani sübjektivite bulunmaktadır. Karikatürler dönemlerine çok ciddi bir bakış açısı getirmekle birlikte, objektif yaklaşımlara rastlanamamaktadır. Ortaya konan yaklaşımlar doğruluk, gerçeklik ifade edebilir. Ancak bu durum karikatürün birincil kaynak sınıflamasına dahil edilmesini gerektirmez.

Tıpkı fotoğraf gibi, karikatürü de birincil kaynak olarak analiz etmeye ve yorumlamaya yönelen tarihçilerin sayısı çok azdır. Tarihçiler çoğunlukla kitaplarında karikatürlere sadece görsel amaçla yer vermeyi yeterli görmüşlerdir. Oysa tarihçi karikatür sanatına has özellikleri, yani bir konu, olay ya da şahıs hakkında tek taraflı bakış açısını ortaya koymak için başvuru olan gülünçleştirme ve abartma gibi çeşitli üslupları dikkate almak durumundadır. Bu bakımdan karikatürler, özellikle kamuoyu anketlerinin ortaya çıkışından önce, belli bir siyasal görüşe bağlı olanlar arasında veya bir bütün olarak toplumda verili bir dönemde geçerli olan kanıyı araştırmak için son derece etkili bir malzeme olabilir. Karikatürün yalnızca karikatüristin görüşlerini yansıttığı ileri sürülebilirse de, bir karikatürün ancak gazetenin yazı işleri kadrosunca gözden geçirildikten ve gazete okurlarının eğilimleriyle uyduğuna karar verdikten sonra basıldığı da gözden kaçırılmamalıdır (Stradling, 2003, s.100).

Birçok tarihçi birincil kaynak olarak görsel malzemeden yararlanma konusunda rahatsızlık duyar, genelde görüntüleri sadece aydınlatma amacıyla kullanır ve yazılı bir belgede uyguladığı eleştirel analize ender olarak başvurur. Yazılı belgeleri analiz edip yorumlamak üzere yetiştirilmiş olan tarihçiler arasında, fotoğraf film ve video gibi görsel malzemeleri analiz etmek yorumlamak için eğitim görmüş olanların sayısı çok azdır (Stradling, 2003, s.92).

“Fustel’de Coulanges, “Tarih Sanatı, vesikaların ihtiva ettiği her şeyi onlardan çekip çıkarmaktan ibarettir.” diyordu (Leon, 1989, s.31). Leon’un “şahitlik olmaksızın tarihte yoktur.” (Leon, 1989, s.20) ifadesinden de yola çıkılarak “karikatür” materyaline tarih biliminin ölçütlerinden yaklaşıldığında “belge” olarak nitelememekle birlikte dönemini yansıtan ve bakış açılarının ortaya koyan birer meta olarak yaklaşmak daha doğru görünmektedir.

Her öğretim materyalinin kendine özgü bir kullanım biçimi olduğu gibi, genel olarak öğretim materyallerinin kullanımında uyulması gereken ortak kurallar da vardır. Öğretim materyallerinin dolayısıyla karikatürlerin kendisinden beklenen katkıyı sağlamaları, uygun biçimde kullanılmalarına bağlıdır.

Kullanım:

1. Öğretmen ve öğrencilerin bilmesi ve yapması gereken hususları,
2. Öğrenme durumundan önce yapılması gereken hususları,
3. Kullanım esnasında dikkat edilecek hususları,
4. Kullanımdan sonra yapılması gereken hususları içermektedir (Alkan, 1990, s.515).

1.4.2.1. Öğretmen ve Öğrencilerin Bilmesi Gereken Hususlar

Öğrencilerin ve öğretmenlerin bilmesi gereken hususlardan birincisi, karikatürist hitap ettiği okurun bilgi birikimi ve bazen siyasal görüşleri konusunda varsayımlar yapar. Daha incelikli karikatürleri anlayabilmeleri için, öğrencilerin ve öğretmenlerin bu varsayımların neler olduğunu araştırıp öğrenmesi gerekir.

İkincisi, karikatürler genellikle olgusal bilgilerden çok görüşler sunarlar. Karikatürist taraflıdır; konuya ilişkin dengeli bir bakış açısı ya da çok sayıda perspektif sunmaya çalışmaz.

Üçüncüsü, karikatüristler büyük ölçüde gülünçleştirme ve abartma unsurlarını kullanırlar. Bunlar olumlu ya da olumsuz olabilir. Örneğin, bir karakter güvenilir ya da güvenilmez, sert ya da zayıf, kendinden emin ya da kararsız, yurtsever ya da hain olarak görülecek şekilde çizilebilir. Karikatüristler halka mesajlarını iletmek için basmakalıp anlayışlara sıklıkla başvurular; bir sosyal gruba veya ulusa ilişkin çoğu kez küçümseyici ve aşırı basitleştirilmiş genellemeler sunabilirler.

Dördüncüsü, bir karikatürün etkili olabilmesi için, karikatür ve hiciv açısından nelerin komik, nelerin “kolay hedef” olduğu ve olmadığı konusunda dönemin sosyal göreneklerine uyması gerekir. 20. yüzyılın farklı dönemlerine ait karikatürlere baktığımızda bu göreneklerin zaman içinde değiştiğini görürüz.

Beşincisi, karikatürlerin çoğunda sembol aracılığıyla anlatıma başvurulur. Ulusal semboller en bariz olanlardır. Marianne Fransa’yı, John Bull ya da İngiliz buldok köpeği İngiltere’yi, Rus ayısı Rusya’yı, Sam Amca Amerika Birleşik Devletleri’ni temsil eder. Ayrıca Avrupa genelinde insanlık halinin çeşitli yönlerini yansıtmak amacıyla yaygın olarak kullanılan belirli sembolik imgelere rastlamak mümkündür: Yaklaşan fırtına bulutları; savaş kurbanlarını temsil eden beyaz tahta haçlar; ülkenin üzerine çöken hayalet; sosyal bölünmeleri ifade eden duvarlar, çitler ve hendekler; barış güvercini ve zeytin dalı. Karikatürün anlamını çözmek için, bu sembollerin neyi temsil ettiğini bilmek gerekir (Stradling, 2003, s.102-103).

1.4.2.2. Karikatürün Öğretim Materyali Olarak Seçiminde Tarih Öğretmeninin Dikkate Alması Gereken Ölçütler

Karikatürün bir öğretim materyali olarak seçiminde Tarih öğretmenin özellikle dikkate alması gereken ölçütler:

- Hedefe uygunluk
- Konuya uygunluk
- Öğrenciye uygunluk gibi noktalarda toplanmaktadır.

Bu kapsamda, sınıf içi etkinlikte kullanılacak olan bir karikatür;

- Tarih öğretiminin amaçlarına uygun olmalıdır.
- Konulara ve ünitelerin amaçlarına uygun olmalıdır.
- İşlenen konu hakkında sorulabilecek sorulara cevap alınabilecek muhtevaya sahip olmalıdır.
- Önceden işlenmiş konu ya da ünitelere atıfta bulunabilecek muhtevaya sahip olmalıdır.
- İçeriği, öğrencide heyecan ve merak uyandırabilecek ifade biçimine ve anlama zenginliğine sahip olmalıdır.
- Öğrencilerin yaş ve gelişim özellikleri gözetilerek seçilmelidir.

- Öğrencilerin bilişsel düzeyleri gözetilerek seçilmelidir.
- Öğrencilerin dil seviyelerine çevrilebilecek bir üsluba sahip olmalıdır.
- İncelenen konu veya ünitenin birinci derecede önemli kişi veya olaylarıyla ilgili olmalıdır (Safran ve Köksal, 1998).

Tarih derslerinde kullanılacak karikatürler, rasgele değil, uzman eğitimciler tarafından titizlikle ve bilinçli bir şekilde seçilmelidir. Karikatürle eğitimin amacı, eğlendirmek ya da ezberletmek değil, düşündürerek öğretmek ve yaratıcılığı geliştirmek olmalıdır.

1.4.2.3. Etkinlik Öncesinde ve Etkinlik Sırasında Yapılması Gerekenler

Eğitim biliminde, “bir resmin binlerce kelimeden değerli olduğu” ileri sürülmektedir. Görsel kanıt ile öğrencilerin görsel belleği geliştirilebilir. Buna rağmen resim, tarih öğretmeni tarafından pek kullanılmayan öğretim araçları arasındadır. “Resimleri okumayı” öğretme, tarih öğretmenin kazandırması gereken davranışlardan biri olmalıdır (Ata, 2002, s.126).

İngiltere’de 1970’de ortaya çıkan “Yeni Tarih” anlayışı, öğrencilerin tarihi kaynakların özelliklerini bilmeleri ve bu kaynakları nasıl kullanacaklarının bilincinde olmaları konusunda ısrarcı bir yapıdadır (Culpin, 1996, s.131). Bu yeni modelin farkını yaratan esas nokta, öğrencinin pasif bir alıcı değil, tarihi düşünen ve yazan, tarih tahayyülüne sahip olacak bir kişi olarak görülmesidir. Eğitim sırasında öğrenciler aktif olacaktır. Bunun için öğrenci, sınıfta öğretmenin anlattığını ezberleyen kişi olmaktan çıkarak, oyunlarla, tartışmalarla, eleştirel değerlendirmelerle; grafikler, haritalar yaparak, değişik kaynakları kullanarak, tarih yazarak aktif öğrenmeyi gerçekleştirecektir. Öğretmen merkezli değil- öğrenci merkezli bir öğrenmedir bu (Tekeli, 2000, s.9). Amerika’da Ulusal Sosyal Bilgiler Konseyinin yayımladığı standartlar arasında, "Öğrenciler, geçmişini inşa etmede

değişik kaynakları (mektuplar, günlükler, haritalar, fotoğraflar, karikatürler gibi) tanıyabilmeli ve kullanılabilmeli” denilmektedir (Ata, 2002b, s.82).

“Tarihçi ancak kaynakları kadar iyidir.” şeklinde ünlü bir deyiş vardır. Şurası muhakkak ki, 20. yüzyıl tarihini araştırdığımızda eskiye göre daha geniş bir kaynak yelpazesine sahip olduğumuzu görürüz. Üstelik bunların çoğu herkese açıktır. Resmi kaynakların hazırladığı basılı malzemeler 25 yıl öncesine göre bile bir hayli artmış durumdadır. Ses ve video kayıtlarına, gazetelere, belgesellere, bu yüz yılın kilit kişilerine ait özel evraklara, olayları yakından yaşamış kişilerin güncelerine ve anılarına erişmemiz şimdi çok daha kolay. Sağlık alanındaki önemli ilerlemeler sayesinde, sözlü tarihçinin –ya da tarih öğrencisinin- yüzyıl başlarındaki olaylar hakkında bile görüşebileceği çok sayıda yaşlı insan vardır. Tüm bu materyaller arasında karikatür, öğrencide ilgiyi toplayacak özellikleri kendi muhtevasında bulunan bir materyal olarak kendini göstermektedir (Nichol, 1996, s.14). Zira karikatürler çizildikleri dönemin sosyal ve politik yaşamının görüntüsünü ortaya koyarlar (Heinzelmann, 2004, s.9).

Karikatürü tarih yazımı ve öğretimi için bir kaynak ve kanıt olarak kullanmak isteyenler şunları göz önünde bulundurmalıdırlar:

- Öğrencilere tarihçilerin yaptıklarını anlamayı öğretmek.
- Öğrencilere, kısmen veya tamamen, tarihçinin yaptığını yaptırmak.
- Öğrencilere, kendi çalışmalarını sürdürecektir olan geleceğin tarihçileri gibi davranmak.

Öğrencilerin bu tarihsel ilerleme modeli tarih çalışmasının ve yalnızca bilginin ulaşılmış kısmının edinilmesi değil, araştırma sürecini de içermesi fikrine dayanmaktadır. Dolayısıyla tarihsel uygulama tanımlanabilir bir yapıya sahiptir. Belli kanıtlara dayanarak çalışmak, eğitim sonuna dek tarihçinin yeteneğinin görece hakimiyetini anlamaya ulaşmada öğrencilere yardım etmektedir. Aynı şekilde tarihçi

de akademik faaliyetleri ve öğrencilerin tarih çalışmaları arasındaki bağları biçimlendirebilmelidir (Nichol, 1996, s.15).

“Kanıt”ı sınıf içinde kullanmakla ilgili bir diğer unsur katılımcı bir öğrenimdir. Bu unsur öğrenci ve öğretmenin tarih anlayışına birlikte ulaşmalarını içerir. Gerçekte katılımcı öğrenme eğitimin sonuna kadar devam eder. Okulda öğretmen, kaynakların bir anlam oluşturmaları ve öğrencinin tarihsel konuyu genel anlamıyla kavraması için gerekeni yapar ve gerekli alıştırmalarla öğrencisinin anlamasını pekiştirir. Öğrenci, tarihinin becerisini geliştirdikçe, öğretmen de öğrencinin öğrenmesinde giderek azalan bir rol oynar. Çalışmanın ön aşamasının sonunda birçok başarılı öğrenci, üzerinde çalıştıkları belirli konularda, nispeten bağımsız bir şekilde kendi başlarına çalışarak yeterli düzeyde başarılı olurlar. Bu bağlamda tarih hayal gücünü kamçılamalıdır. Bu elbette anlatıyla bağlantılıdır, ancak daha çok öğretmenin o dönemin havasını, insanların düşünme biçimlerini ve olayları algılayışlarını belirleyen etkenleri canlandırma veya diğer kaynaklardan verimli biçimde yararlanma yeteneğine dayanır (Stradling, 2003, s.182).

Tarihçi gibi çalışan öğrencinin ilk görevi elindeki belgeyi etraflıca incelemek ve bir bağlama oturtmaktır. Niçin yazılmış? Hangi amaca hizmet etmiş? Kimlerin eline geçmiş? Sonra analiz ve yorum aşaması gelir. Belge ne söylüyor? hangi mesajlar veriliyor? Atlanan şeyler neler? Ardından tarihçi çapraz referans aşamasına geçer. Bu belge diğer bulgu kaynaklarınca destekleniyor mu? yoksa onlarla çelişiyor mu? (Stradling, 2003, s.192).

Bu incelemenin sonunda öğretmenin yapması gerekenlerin başında, özellikle tarihsel karikatürleri analiz etmek için analitik bir çerçeve geliştirmek gelmektedir (Stradling, 2003, s.103-104). Fetsko, bu noktada da karikatürleri analiz formu kullanarak analiz yapılmasını önermektedir. Analizin aşamalarını ve amaçlarını ise şu şekilde ifade etmektedir:

- Kritik yorumlama durumuna geç
- Ana elementleri tanımla ve tartış
- Başka çizgi resimlerle ve durumlarla kıyasla
- Bu analiz işlemini, belirli bazı kritik düşünme yeteneklerini geliştirmek için kullan (Fetsko, 2001, s. 33).

Analiz süresince geliştirilmesi istenen düşünme yeteneklerini ise şu şekilde sıralamaktadır:

• Sonuçlara ulaşmak	Bilgi analizi
• Merkezi konuları tanımla	Sonuçları tahmin et
• Mantıklı yargılamayı sunmak	Sebep ve sonucu anlamak
• Alternatifleri tanımlamak	Problemleri anlaşılır şekilde ifade etmek
• Genellemeler yapmak	Bilgiyi değerlendirmek
• Anlam çıkarmak	Çakışmaları tanımlamak
• Bilgi sentezlemek	Zan (farz) edilen şeyleri tanımlamak
• Tutarlılığı kontrol etmek	Kıyaslamalar yapmak
• İdeolojileri tanımlamak	

Stradling, bu analiz işlemi süresince gerekli olan hususları ise şu şekilde sıralamaktadır;

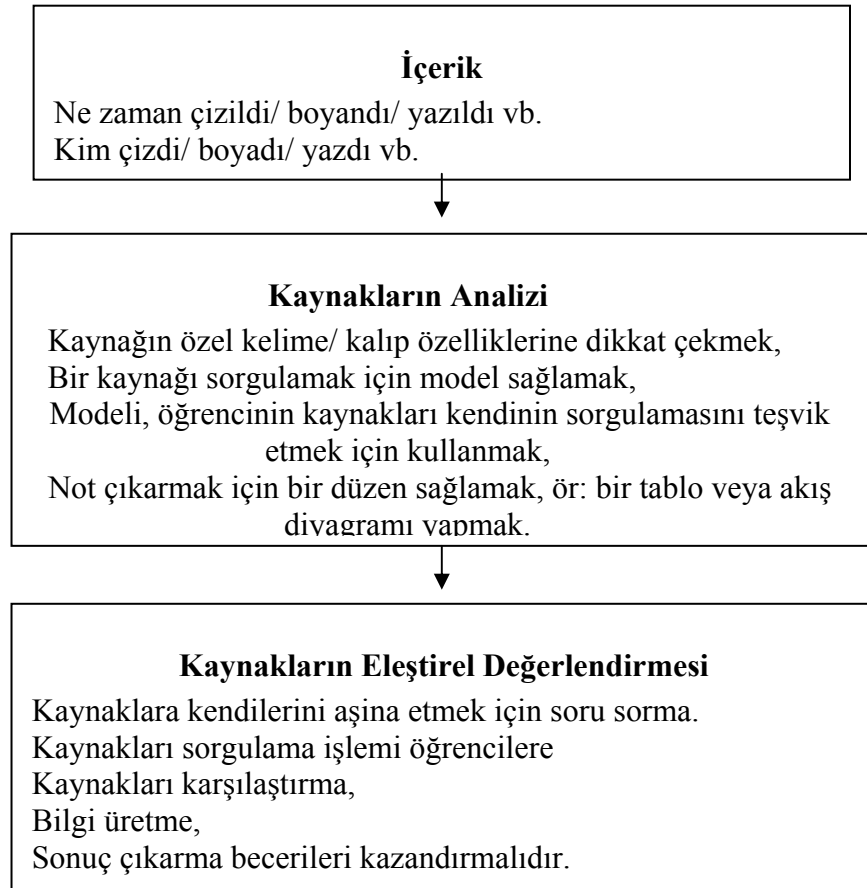
- ✓ Bir tarihçinin her türlü bulguya uyguladığı eleştirel analiz ve yorum becerileri
- ✓ Bulguyu tarihsel bağlamına oturtmaya yardımcı olacak bilgiler ve anlayış
- ✓ Diğer kaynaklarla çapraz referansa dayalı karşılaştırma yoluyla bulgunun gerçekliğini doğrulamaya yönelik fırsatlar.
- ✓ Analiz edilen bulgunun hangi süreçten geçerek yaratıldığını anlama becerisi. (Stradling, 2003, s.103-104).

Tarih öğretimi önceden kabul edilmiş bir gerçek (bir aksiyon) üzerine kurulmalıdır. Bütün çocuklar düşünebilir. Son araştırmalar şunu göstermiştir, doğru materyaller ve uygun bir öğrenme çevresi sağlandığında her yaş grubundaki öğrenciler çeşitli şekillerde düşünebilir ve oldukça karmaşık kavrama düzeylerinde hareket edebilirler. Tarih öğretmenleri artık 1960 ve 1970’lerdeki bulguların önerdiği gibi çocukların tarihsel düşüncelerinin diğer konulardaki düşüncelerden oldukça geride olduğuna ve 16 yaşından önce onları ciddi tarih çalışmalarına dahil etmenin mümkün olamayacağına inanmaktadır (Nichol, 1996, s.26).

Öğrenme üzerine yapılan araştırmalara göre öğrenciler, yeni bilgiyi önceden sahip oldukları bilgilerle ilişkilendirebildiklerinde daha fazla öğrenmekte ve öğrendikleri kalıcı olmaktadır. Görsel materyaller karmaşık bilgileri basitleştirerek daha kolay öğrenilmesi ve hatırlanmasını kolaylaştırırlar. Ancak bu materyaller bütün öğrenciler üzerinde aynı etkiyi göstermezler. Bu materyallerin etkili olabilmesi için öğrencilerin bu materyallerden nasıl bilgi çıkarabileceklerini ve kullanılan sembol ve işaretlerin anlamlarını öğrenmiş olmaları gerekir. Görsel materyallerde aşırı ayrıntı ya da gerçek resimleri kullanmaktan kaçınılmalıdır. Basit çizimler, ana fikri, gerçek resimlerden daha açık gösterebilir (Yalın, 2001, s.172). Karikatür bu noktada da Yalın’ın yaklaşımına karşılık gelen bir materyaldir.

Karikatüre dayalı öğrenme-öğretme faaliyetleri, konuyu “insanileştirerek”, bir başka deyişle savaş, göç, siyasal baskı, zulüm, ya da ekonomik durgunluk mağduru olmanın yol açtığı insani deneyimleri ve sosyal sonuçları öne çıkararak, karmaşık bir temaya kolay bir giriş yapılmasını sağlar (Stardling, 2003, s.56).

Sınıfta farklı kaynakların kullanımı öğrenmeyi teşvik edicidir. Karikatür gülümsetirken o olayın başka bir açıdan da kavranmasını sağlar. Kaynakları yorumlayabilmek için öğretmen sınıfta farklı etkinlikler geliştirir. Öğrencilerden kaynaklar hakkındaki soruları cevaplamaları istenir. Kaynakları gruplara ayırmak için ölçütler bulunmalı, tarih çalışmalarında önemli olan kronoloji hazırlamak içinde değişik kaynaklara bakılmalıdır. Çeşitli ilave malzeme ve kaynaklara başvurulmalıdır (Black, 2003, s.30).

Çizelge: 1.2. Öğrencilerin kaynakları eleştirel değerlendirmeleri için yardım Süreci (Curtis ve Bardwell’den aktaran Akbaba, 2003, s.69).

Genel olarak belirlemek gerekirse, ders konusunu açıklama ve ders kitabını sınıfça okuma yöntemi üzerine yapılan araştırmalar, ortalama orta okul öğrencisinin dikkatinin 10-15 dakika sonra dağıldığını ortaya koyuyor. Bu da aktif öğrenmeye dönmek açısından yaklaşık 15 dakika sonra geçici de olsa bir faaliyet değişikliğine gitmenin yararlı olduğuna işaret ediyor (Stradling, 2003, s.183). Bu noktada motivasyon (güdülenme), okuldaki öğrenci davranışlarının yönünü, şiddetini ve kararlılığını belirleyen en önemli güç kaynaklarından biridir. Okul ve sınıfta gözlenen öğrenme güçlüklerinin önemli bir kısmının kaynağı güdülenme ile ilgilidir. Yeterince güdülenmemiş bir öğrenci, öğrenmeye hazır hale gelmemiş demektir. Öğrenciler daha çok merak ve ilgi duydukları konuları daha kısa sürede öğrenirler (Efil, 2002, s.131). Güdülenme, öğrenme ortamının tümünü etkileyen güçlü bir faktördür. Güdülenmedeki artış, öğrenci davranışlarının daha iyiye gitmesine yardım eder ve sınıf yönetimi problemlerini de giderir. Etkinlikler, öğrencilerin ihtiyaçlarını açıkça karşılayan hedeflere ulaşmalarını sağlayacak şekilde düzenlenirse, öğrenciler öğrenme etkinliklerine içten güdülenmiş olarak katılabilirler (Efil, 2002, s.134). Duygusal katılım olmaksızın herhangi bir konunun çalışılmasına başlanmış sayılamaz. Bu olmadan çalışma verimli devam edemez. Duygu ve istek bir boşluk içinde uygulanamaz (Nichol, 1996, s.7). Öğretim, öğretmen ve öğrencilerin öğrenim sürecine birlikte katıldıkları zevkli bir uğraş olmalıdır. Başarılı bir öğretim öğrencilerin ilgisini çekip heveslendirmeye ve bu öğrenme isteği ile ilgiyi canlı tutabilmeye bağlıdır (Nichol, 1996, s.75).

Öğrencilerin daha iyi öğrenmelerini sağlamak isteyen öğretmenler, onların merak yönünden de güdülenmesini sağlayarak öğrenme ihtiyaçlarını giderirler. Öğrencinin dikkati, sürekli olarak öğrenme materyaline kanalize edilmelidir. Güdülenme, süreklilik ve bütünlük gösteren bir etkinlikler sistemi içinde tasarlanmalıdır. Etkin sınıf yönetiminin temel hedeflerinden biri, öğrencinin dikkatini sürekli öğrenme materyaline kanalize etme, diğeri öğrenme motivasyonunu artırma ve bir diğeri de öğrencilerde öğrenmeye yönelik içsel kontrolü geliştirme olarak tanımlanır (Efil, 2002, s.141).

İki boyutlu görsel öğretim aracı olarak değerlendirebileceğimiz karikatürün öğretimin her aşamasında kullanılması değişik bağlantılar ve daha kalıcı öğrenme sağlayacağından önemlidir (Kalaycı, 2001, s.68). Paykoç'a (1995, s.65) göre de tarih derslerinde sanat dallarından faydalanılması gerekmektedir. Tarihsel karikatürler tarih dersinde şu pedagojik yönleriyle de değer taşıyabilirler.

- Öğrenciye – aynen profesyonel tarihçiye olduğu gibi – belli bir dönemde insanların ne düşündüğüne ilişkin sezgiler sunarlar.
- Çoğu kez bir konuyu metin kadar etkili –bazen daha da çarpıcı- bir özet halinde aktarırlar.
- Görüntülerden süzülüp çıkarılması gereken bir anlam taşırlar.
- Yorumlanmayı gerektirdikleri için, öğrenciye söz konusu olay, konu ya da kişiyle ilgili daha önceki bilgilerden yararlanma fırsatını verirler. Bu bakımdan belli bir konu hakkındaki ünitenin sonuna bir karikatür koymak yararlı olabilir; çünkü öğrenciler karikatürdeki ipuçlarını kavrayıp çözecek ve karikatüristin niyetini yorumlayacak bilgileri edinmiş durumda olurlar. (Stradling , 2003a, s. 100).

Türkiye’de ders kitaplarında karikatür materyalinin sunumuna hemen hemen hiç yer verilememekle birlikte Stradling’in (2003a, s.102) aktardığına göre, Avrupa’da ders kitaplarının çoğu belli konuları ve temaları daha iyi bir şekilde aydınlatmak için bir dizi karikatür içeriyor; özellikle 20. yüzyıl dünya tarihini konu alan bazı ders kitaplarında çeşitli ülkelerden derlenmiş karikatürlere yer veriliyor. Bu noktada Türkiye’de tarihsel karikatürlerin temini noktasında ders kitaplarının dışına çıkmak gerekiyor. Bazı yerel kütüphanelerde mikro-fişlerde saklanmış gazete arşivleri ve afişler bulunabilir. Bir başka yararlı kaynak ise internettir. Avrupa tarihiyle ve dünya savaşları gibi özgün konularla ilgili bazı web sitelerinde karikatür arşivleri bulunmaktadır. Ayrıca bazı uzmanlık sitelerinden eğitim amacıyla kullanmak üzere karikatürler indirilebilmektedir.

Karikatürlerin analizi esnasında sınıf ortamında kullanılan elektronik araçların (tepegöz, bilgisayar, projeksiyon cihazı ve slayt makinesi vb.) kullanımında öğrencilerin karikatürü en uygun şekilde inceleyebilmesi için gerekli ortam hazırlanmalıdır. Ayrıca karikatürlerin analitik bir şekilde incelenebilmesi için uygun sorular hazırlanarak öğrencilerin bu sorular cevaplaması ve bu yolla tarihsel bilgiye ulaşması amaçlanmaktadır. Ders sırasında karikatürlerin analizi için aşağıdaki kavramsal çerçeveyi uygulamak gereklidir. Karikatürlerin analizi için önerilen çerçeve, tarihsel fotoğrafların analizi için önerilene benzer. Aradaki farklar daha çok karikatürleri “okurken” sorulan soruların ayrıntılı olmasında yatar. Fotoğrafların analizinde olduğu gibi, kendi başlarına yürütülecek duruma gelmeleri için öğrencilere bu çerçeveyi uygulayabilecekleri fırsatları vermek gerekir. (Stradling, 2003a, s. 103-104).

Tarih derslerinde bir karikatür tespit edilip alt yazı, kaynak gibi bilgileri çıkartılarak, öğrencilerden karikatürü betimlemelerini istenebilir. Daha sonra öğrenciler, bu ayrıntılı betimlemelerden yararlanarak şu soruların cevaplarını arayabilirler. Karikatür hangi döneme ait olabilir? Karikatürün çizildiği mekan neresi? Her soru için dayandıkları ipuçlarının listelerini çıkarılıp, nasıl bir akıl yürütmeye hareket ettiklerini açıklamaları istenilmelidir. Araştırmalara yardımcı olmak için zaman çizelgesi, uygun ders kitapları, yararlı web siteleri listesi gibi destekleyici malzemeleri toplamak gerekebilir (Stradling, 2003b, s.93).

Stradling (2003a, s.104) karikatürlerin analizi için örnek bir taslak sunmaktadır. Buna göre:

Betimleme: Öğrencilerden tam olarak ne görüyorsa onu betimlemesi istenerek bu aşamada, baktığı şeyle ilgili tahminlerde bulunması sağlanmalıdır. Bu süreçte öğrencilere aşağıdaki türde sorular sorulabilir:

- Karikatürde çizilmiş olan karakterleri betimleyin. Nasıl giyinmişler? Ne yapıyorlar?
- Bu karakterlerin çizimi gerçekçi mi, abartılı mı? Eğer abartılıysa, hangi açılardan abartılmış?
- Karikatürde görünen bütün nesneleri betimleyin. Bunlar gerçekçi mi, yoksa abartılı mı çizilmiş?
- Karikatürün ön ve arka planlarında, ortasında, sağında, solunda görebildiklerinizi betimleyin.(Yararlı olacaksa, karelere bölünmüş bir slayt kullanın.)
- Bu karikatüre ilişkin vardığınız sonuçları kontrol etmenize yarayacak başka tarihsel kaynaklar neler olabilir?
- Bu karikatür amacına ulaşma açısından ne kadar etkili?
- Bu karikatür ele alınan olay, konu veya kişilere yönelik yorumunuzu değiştirdi mi?

Yorum	Bulgu Nasıl Biliyorsunuz?	Ne kadar eminsiniz?
Bu karikatürdeki karakterler arasında tanıdıklarınız var mı? Eğer gerçek kişiler iseler, adlarını ve karikatürün çizildiği tarihteki konumlarını belirtin. Karikatür hangi tarihte yayımlanmış? Karikatürde hangi olaya ya da konuya değiniliyor? Bu olay ya da konu ve karikatürdeki insanlar hakkında neler biliyorsunuz? Başlık ne demek istiyor? Mizaha ya da ironiye dönük bir yönü var mı? Eğer varsa, hangi açılardan? Karikatürde semboller var mı? Sanatçı bu sembolleri niçin kullanmış? Karakterler olumlu mu, olumsuz mu çizilmiş? Karikatürde işlenen konuya ilişkin karikatüristin tutumu nedir? Olumlu mu, olumsuz mu? Övücü mü, eleştirici mi?		
Bu karikatüre ilişkin vardığınız sonuçları kontrol etmenize yarayacak başka tarihsel kaynaklar neler olabilir? Bu karikatür amacına ulaşma açısından ne kadar etkili? Bu karikatür ele alınan olay, konu veya kişilere yönelik yorumunuzu değiştirdi mi?		

Çizelge 1. 3. Karikatür materyali analiz soru çizelgesi (Stradling, 2003a, s. 103-104).

KRİTER	MÜKEMMEL	İYİ	FENA DEĞİL	İYİ DEĞİL	SIFIR
TEMA TABANINI TABAN ALARAK ETKİLİ BİR ÇİZGİ RESİM GELİŞTİRMEK	Temaya Özgün/Üretici yaklaşım. Sembol başlık ve/veya yazıların uygun kullanımı	Biraz üreticilik gösteriyor. Sembol başlık ve/veya yazıların büyük bir kısmının uygun kullanımı	Önceden tahmin edilebilir bir yaklaşım sunuyor. Her zaman kullanılan sembol, başlık ve/veya yazılar	Orjinal örneği taklit ediyor. Az veya hiç üreticilik gösterilmiş. Örnekten ödünç alınmış semboller, yazılar, başlıklar	Tam değil, eksik
DOĞRU BİLGİ	Tamamen doğru bilgiler gösterilmiş. Gösterilen olayı veya zaman dilimini yansıtıyor.	Çoğunlukla doğru bilgiler gösterilmiş. Gösterilen olayı veya zaman dilimini Genel olarak yansıtıyor.	Karışık bilgi bazısı doğru, bazısı doğru değil. Gösterilen olay veya zaman dilimini yansıtmıyor olabilir.	Az doğru bilgi gösterilmiş. Bakış açısı anlaşılamıyor. Genelde gösterilen zaman dilimi veya olayı yansıtmaz	Hiç doğru bilgi yok. Hiç bakış açısı gösterilmemiş.
ÜRÜN KALİTESİ	Özenle çizilmiş. Başlıklar yanlışsız yazılmış. Ana fikir ile dikkatlice dizayn edilmiş olduğu apaçık belli.	Genel olarak özenle çizilmiş. 1 veya 2 yazım hatası var. ana fikirle genel olarak düzgün dizayn edilmiş. Anlaşılabiliyor.	Güzel resim. Birkaç yazım hatası olsada okunabiliyor. Dizayn biraz karışık ve ana fikir üzerine odaklanmak istiyor.	Çok az anlaşılabilir. Dizaynla alakalı anlaşılabilirlik az ve ana fikir çok az gösterilmiş.	Kalite yok

Çizelge 1. 4. Sınıf içi etkinlikte kullanılan karikatürleri değerlendirme çizelgesi.
William Fetsko, (2001). Colonial Williamsburg Productions, Colonial Williamsburg.

(c) Virginia. [http://edcommunity.apple.com/ali/galleryfiles/578/political cartoons.pdf/](http://edcommunity.apple.com/ali/galleryfiles/578/political%20cartoons.pdf/)

adresinden 28.03.2007 tarihinde alınmıştır.

Karikatür üzerinde çalışırken şahıslardan bir kısmı teker teker ele alınmalı, bunların yüzlerinin ve hallerinin ifade ettiği mana, kıyafetleri... gözden geçirilmelidir. Öğretmen öğrencilere karikatürle ilgili sorular sorarak onları yönlendirmek yerine onların gördüklerini, buluşlarını, yorumlarını ifade etmelerini istemelidir. Öğretmen bu sırada öğrenciler duraksadığı zaman onları yeni buluşlara götürmeli, yanlışları düzeltmeli, ilaveler yapmalıdır (Baymur, 1941, s.89).

Karikatür hakkında sorular sorarak öğrencinin dikkatleri çekilmeli ve öğrenmelerinde yardımcı olunmalıdır. Öğrenciler, görsel okur-yazarlık düzeyleri, ilgileri, önem verme dereceleri gibi farklılıklarından dolayı görsel materyalde sunulmak istenen mesajı tam olarak algılamayabilirler. Karikatür hakkında soru sormak öğrenciyi görselle etkileşime sokmanın en emin yoludur. Ayrıca, kullanılan karikatür materyaline, ders esnasında ya da metin içinde her zaman gönderme yapılarak dikkatler yönlendirilmelidir. Kullanılacak karikatür bütün öğrencilerin görebilmeleri için yeterince büyük olmalıdır. Yeterince büyük değil ise opak projektörü veya tepegöz projektörü kullanarak büyütülmelidir.

Soru sorma tarih öğretiminin etrafında döndüğü bir eksenidir. Herhangi bir tarihsel olayın anlaşılması birincil yahut ikincil türde bir kanıtın incelenmesine bağlıdır. Tartışmadaki her aşama bir sorunun sorulmasına bağlıdır. Sorular mecaz kullanımından çok daha iyi sonuç verir, çünkü iki farklı şeyi birbirine benzeterek açıklamak yerine, her biri kendi içinde sorgular. Bu sebeple sınıf içinde sorulan sorular tarih öğretimi için çok önemlidir (Nichol, 1996, s.71).

Öğretmen, karikatüre dayalı tarih öğretimi gerçekleştireceği vakit, özellikle zamanın etkin kullanımına dikkat etmelidir. Zamanı etkin kullanmanın en önemli koşulu planlı olmaktır. Etkili bir öğretmen, tüm öğrenme etkinliklerini önceden planlayan öğretmendir. Bu nedenle okulda ve özellikle de sınıfta geçen zamanın öğrenme etkinlikleriyle geçirilmesine dikkat edilmelidir. Verimli ve etkili olmak; yapılması gereken için en kısa zamanda ve en az çabayla nasıl yapılacağını öğrenmektir. Böylece daha fazla değil, daha zekice çalışılmış olunur. Zamanı iyi planlamak hızla ilgili bir şey değil etkili olmakla ilgilidir (Çalık, 2002, s.4).

Soru Tipi	Açıklama
1. Veri Anımsama Sorusu	Öğrencinin olayları kullanıma sokmaksızın hatırlamasını gerektirir. Ör: “Çanakkale savaşı ne zamandı?”
2. Adlandırma Sorusu	Öğrenciden, tarihsel olayla nasıl bir bağlantı kurduğunu göstermeksizin bir şeyin adını söylemesi istenir. Ör.: “Karikatürdeki adamların giydiği şey nedir?”
3. Gözlem Sorusu	Öğrencilerden, olayla ilgili bilgileriyle bağlantı kurmaksızın bir şeyi tanımlamaları istenir. Ör.: “Karikatürde ne olduğunu açıkla.”
4. Mantık Sorusu	Öğrencilerden bir şeyi açıklamaları istenir. Ör.: “Karikatür, Osmanlılar ile İtilaf devletlerinin nasıl savaştığı hakkında bize ne anlatıyor?”
5. Kuramsal Soru	Öğrenciden olayın nasıl gelişmiş olabileceğini veya ona neyin sebep olabileceğini düşünmesi istenir. Ör.: “Daha sonra ne olduğunu düşünüyorsun?”
6. Duyuşsal Soru	Öğrencinin kanıtla bizzat ilgilenmesi sağlanır. Ör.: “Eğer Koca Seyid’in arkasında duran asker sen olsaydın, O mermiyi kaldırırken ne hisseder ve ne yapardın?”
7. Hipotez Oluşturma Sorusu	Öğrencinin olası sebep ve sonuçlar hakkında kuramsal olarak düşünmesini sağlamak için sorulur. Ör.: “Osmanlı’yı orada ve o zaman savaşmaya iten faktör ne idi?”
8. Problem Çözme Sorusu	Öğrencinin kanıtı değerlendirmesi için sorulur. Ör.: “Karikatür, Osmanlı Devleti’nin paylaşılmasına dair ne tür kanıtlar içeriyor”.
9. Kanıt Sorgulama Sorusu	Olayın gerçekliğini görmek için sorulan sorulardır. Ör.: “Duvar örtüsünü dokuyanlar resimlerini neye dayandırmış olabilirler?” “Duvar örtüsü savaş hakkında ne derece güvenilir bir kanıttır?”
10. Sentez Sorusu	Soru sürecini bir araya toplayan ve problemin çözümüne imkan veren sorulardır. Ör.: “Ya Yahya Çavuş’un ya da Anzaklı bir askerin bakış açısıyla Çanakkale savaşının bir hikayesini yazın.”
11. Kontrol Sorusu	Öğrenmeden ziyade öğrencilerin davranışlarını düzenlemeye yönelik sorulardır. Ör.: Susar mısın Ahmet?”
12. Kapalı Soru	Çoğunlukla tek bir yanıt ile sınırlandırılmayan ve “öğretmenin düşüncesini yakalama”ya yönelik sorulardır. Ör.: “Kafkasya Cephesi’nde Enver Paşa’ya ne oldu?” (İşte gelenekçi bir öğretmen!)

Çizelge 1.5. Karikatür materyaline yöneltilecek soruların sınıflaması

(Nichol, 1996, s.72).

Öğretmenler karikatürlerin analizlerini mümkün olduğunca yüksek bir öğrenci katılımı ile sürdürmeyi hedeflemelidir (Nichol, 1996, s.55). Akıcı bir dersi bölen önemli sorunlardan birisi de dersle ilgili materyalin hazır olmayışıdır. Öğretmen ders dışında ve zamanında gerekli malzemeleri hazırlayarak sınıfa öğrencilerden önce gelmelidir. Öğrencilerle aynı anda veya öğrencilerden sonra sınıfa gelen öğretmen, bir de çocukların huzurunda ve iş ortasında araç-gereç temin etmeye çalışırsa hem dersin düzeni bozulur, hem de ders zamanının bir kısmını verimsiz şekilde kullanmış olur. Aynı zamanda çocuklar da getirmeleri ya da hazırlamaları gereken materyalleri ders başlamadan önce hazır halde bulundurmalıdır (Akyol, 2002, s.202). Kısacası, karikatür materyaline dayalı öğretim yapmaya çalışan öğretmen, kendisi “karikatür” haline gelmemelidir.

Uygun becerileri ve düşünce biçimlerini öğretmeyi amaçlayan bir ders, öğrencilerin bu becerileri kaynak malzemeye uygulayabilecekleri çeşitli değerlendirme faaliyetlerini gerektirir. Değerlendirmenin sadece yazılı sınava dayanması, yani öğrencilerden olgusal bilgileri hatırlamalarının ve öğretmenin ya da ders kitabının bu olgulara ilişkin yorumunu aynen aktarmalarının istenmesi ters teper. Bu uyarı yazılı sınav sorusunun akılda kalan şeylerden daha fazlasını istediği durumlarda bile bir dereceye kadar geçerlidir. Tarih öğretimi büyük ölçüde faaliyet temelli öğrenme yoluyla yürütülmüş ise, değerlendirmenin bu öğrenme faaliyetleri sırasında devreye giren süreçler çerçevesinde tasarlanması gerekir. Bir başka deyişle öğrencilerden belge özetlerini analiz edip yorumlamaları istenirse, bu becerileri doğrudan değerlendirilmiş olur; bu belgelerin ilişkili olduğu konuyu kapsayan bir yazılıda verilen cevapların niteliğini değerlendirmeye dayanan dolambaçlı bir yola gerek kalmaz (Stradling, 2003, s.187).

Tarih derslerinde karikatür materyalinin kullanımı da dâhil yeni yaklaşımların bir sorunu daha vardır. Eski yöntemle çocukların sınavı daha kolay olmakta; ancak yeni yaklaşımlarda her şey kronolojik ele alınmamaktadır. Artık öğretmenler çocuklara her şeyi geçmişten başlayarak öğretmenin doğru olmadığını fark etmekte, seçici olmaya yönelmektedir. Bunu yaparken 21. yüzyılda yaşayan ve yaşayacak

olan çocuklar açısından doğru, değerli ve geçerli olanlar nelerdir, sorularını yanıtlamaya çalışmakta, bu bağlamı ön plana çıkarmaktadır (Mc Kellar, 2003, s.74).

Tarihin amacı, çocukların bugünkü davranışını değiştirmektir. Ama çoğu zaman tarih öğretmeni başarıya ulaşamaz. Çünkü her zaman tavırları değiştiremeyiz (Mc Kellar, 2003, s. 79). Ancak yine de denilebilir ki tarih öğretiminde yapılacak karikatüre dayalı etkinlikler ile konu daha ilginç kılınacaktır ve öğrencilerin tarih dersine daha fazla ilgi duymasını sağlanacaktır.

Son olarak şu nokta da unutulmamalıdır. Bir öğretim aracı ne kadar mükemmel olursa olsun, mesaj kötü tasarlanmışsa öğrenme açısından hiçbir yararı olmayacaktır (Yalın, 2001, s.92).

Öğretmen karikatürü bir öğretim materyali olarak kullanırken öğrencilere o karikatürün nasıl yorumlanabileceğini öğretmelidir. Karikatürle öğrenme esnasında öğretmenin görevi yapıcı öğrenme modelinin gereği olarak, çeşitli öğrenme görevli ve sorular yardımı ile öğrencilerde yeni karşılaştıkları bilgilerle mevcut zihinsel yapıları arasında bazı çelişkiler ortaya çıkarmak, daha sonra bu çelişkileri ortadan kaldırmalarına yardımcı olmaktır. Öğrenme ve gelişim, bu çelişkili durumları ortadan kaldırmaya çalışırken gerçekleşmektedir. Sonuçta, öğrenmenin bireysel olduğu kadar toplumsal bir etkinlik olduğu düşüncesinden hareketle öğrencinin öğrenme süreci sonunda zihninde bireysel olarak oluşturduğu bilgi, anlam ya da yorumlar üzerinde toplumsal ve kültürel yapı içerisinde uzlaşmış bilgi, anlam ya da yorumlar olmalıdır. (Durualp, 2006, s.61).

Böylece öğrenciler hem toplum içinde kendi görüşlerini açıklayabilme, hem başkalarının görüşlerini dinleme, anlama ve benimseme, hem de farklı görüşlere saygı gösterme gibi demokratik beceri ya da tutumları kazanmaktadırlar. Bunun yanında öğrenciler kazanacakları mizah duyarlılığıyla yaşama daha hoşgörülü, güler yüzle bakmayı öğreneceklerdir. Karikatür bir iletişim aracı olarak kullanıldığında ise, öğrencilerin öğretmenlerle ve kendi aralarında anlaşacakları bir araç olacaktır. Karikatürün verdiği mesajın daha kolay ulaşması nedeniyle bireyler birbirleri ile

daha kolay iletişim kurabileceklerdir. Öğrenilmeye çalışılan konuyla ilgili her öğrenci önce kendi bireysel görüşünü oluşturmakta, ardından sınıfın ortak katılımının ürünü, paylaşılan ve üzerinde uzlaşılan bir görüş geliştirmektedir. (Durualp, 2006, s.61).

1.4.2.4. Karikatürlerin Kullanımından Sonra Yapılması Gereken Hususlar

Tarih öğretiminde kullanılacak karikatür materyali pedagojik açıdan değerlendirmeye tabii tutacak olursa: Vural'a göre, gerçekleştirilen öğretimin ve öğretim sürecinde kullanılan araç, gereç, kaynak ve yöntemlerin gözden geçirilerek belirlenen amaca ne derece ulaşıldığını belirlemek için değerlendirme yapmaya gereksinme vardır. Değerlendirme gereksinmesinin gereği olarak öğretim ile ilgili birçok sorunun cevabı araştırılmalıdır. Bu sorular şöyle olabilir: Öğretim sürecinde kullanılan karikatürler ve bu karikatürleri kullanım yöntemleri bu etkinlikten beklenen amaca ulaşılmasında başarılı olmuş mudur? Oldu ise ne derece başarılı olmuştur? Bu araç ve yöntemleri öğretimde daha etkin kullanma olanağı ne olabilir? Öğretim yöntemleri öğretim sürecinde daha etkin kullanma olanağı ne olabilir? Öğretim aracı olarak karikatürün sınıfta kullanımı onların kullanılmasından beklenen yarardan daha çok mu zaman almıştır? Bu ve benzer sorular sınıfta öğrencilerle tartışılmalıdır. Dahası, öğretim araçlarını sınıfta kullanımın hemen arkasından, aracın öğretimdeki etkililiğini ölçmek bakımından öğrencilere bazı sorular yöneltilebilir. Örneğin, içerik uygun mu? Öğrencilerin anlama düzeyine uygun mu? Öğrencilerin kullanılan araç gereç ile bilgilerinin ne olduğu; kullanılan araçla ilgili neyi beğenip neyi beğenmedikleri; kullanılan aracın farklı şekilde kullanılıp kullanılamayacağı gibi benzer sorular hakkında öğrencilerin tepkileri alınabilir. Böylece kullanılan öğretim araç ve yöntemleri hakkında öğretmenler rasyonel bir değerlendirme yapabilirler. Bu değerlendirmeler sık sık yapılırsa hem karikatürün sınıfta daha etkili kullanımı, hem de öğrencilerin daha başarılı öğrenmesi sağlanır (Vural, 2002, s.218).

Öğrencinin ilgi alanına giren güncel, merak ve heyecan uyandırıcı tüm konular ile çeşitli ders konuları karikatürle desteklenip zenginleştirilebilir. Ayrıca

karikatür yardımıyla çeşitli mantık alıştırmaları yapmak mümkün olabilir. Öğrencilere basında karikatür takibi yaptırmak, karikatürleri yorumlatmak öğrencilerin güncel olaylara yoğunlaşmasını sağlar ve öğrencilerin dış dünyaya ilgisini arttırır. (Durualp, 2006, s.62).

1.4.2.5. Öğretmenin Karikatürü Yeniden Üretmesi

Tarih öğretiminde kullanılan karikatürlerin farklı kaynaklardan temininin yanı sıra öğretmenler ve öğrenciler tarafından da üretilebileceği unutulmamalıdır. Efe (2005, s.14), bir yetenek ve beceri işi olan karikatürü öğretmene benzetir. “Öğretmen öğrencileri nasıl yoğurup biçim verir, onları yeniden yaratırsa karikatür de kendisiyle ilgilenenleri yoğurur” der. Bu yönüyle karikatür ve öğretmen ona göre özdeşir. Öğretmen karikatür sanatçısı değilse yani karikatür çizmiyorsa, insanı yeniden yarattığından karikatür sanatının içinde durmalıdır (Efe, 2005, s.14).

Karikatür estetik, biçim ve düşünce kavramlarıyla içinde yaşadığı topluma bir ruh ve biçim vererek toplumu yeniden yaratır. Toplumdan aldığı konuları, olayları, durumları, vb. yeniden üreterek onlara bir dinamizm katar. Övgü, yergi ve gülmece kavramlarıyla bu işleyişi daha da hızlandırır. Öğretmen de böyle bir işleyiş içinde kendini yeniden yaratmış olur. Bu nedenle onun, işlediği, biçim verdiği çocuklar, gençler de karikatürdeki dinamizmle yeniden canlılık kazanır (Efe, 2005, s.14).

Karikatürün içinde duran öğretmen, durağan ve edilgenlikten kurtularak, çevresindeki nesne ve edimlerin neden ve niçinlerini bulmaya çalışarak kendini yeniler. Bu soruların yanıtlarını bulmak için bir arayışa girer. Belleğin gerilerinde kalan, unutulmuş bilgileri karikatürün dinamizmi tekrar ortaya çıkarır (Efe, 2005:14).

Öğretmen gazete, dergi, kitap, vb. gibi kaynaklardan yararlanarak gerekli olanı kendine saklar. Yeri geldiğinde bunları derslerde kullanır. Sınıfa girmeden önce elindeki karikatürleri yorumlar, onların düşüncelerini yeniden üretirken kendisinin

başka bir evrende olduğunu görür. Bu düşüncelerin yeniden üretilmesidir (Efe, 2005, s.14-15).

Sınıfta öğrencilerle aynı karikatür üzerinde çalışma yapılmaya başlandığında, oluşan farklı düşüncelerle karikatür yeniden üretilmiş olacaktır. (Efe, 2005, s.15)
Çünkü;

- Karikatürün sanatçı tarafından çizilmesi birinci üretimdir.
- Öğretmenin derse girmeden önce onu yorumlaması, konuyla ilgili yeni düşünceler ortaya koyması karikatürün ikinci üretimidir.
- Aynı çalışmanın sınıfta öğrenciler tarafından yorumlanması, konuyla ilgili bağlantıların kurulup açıklamaların yapılması karikatürün üçüncü üretimidir.

Bu üretim süreci tarih derslerinde öğretmenler ve öğrenciler tarafından etkili bir şekilde kullanılıp tarih öğretimi sürecini zenginleştirecek materyaller hazırlanabilir.

1.4.2.6. Karikatürlerin Analiz Edilmesi

Tarih derslerinde kullanılabilecek bir karikatürün analitik bir yaklaşımla kullanılması ve bu yorumların sonucunda siyasi, ekonomik ve sosyal çıkarımlarda bulunulmasında işlevsel bir yol karikatüre sorular yöneltmektir. Nichol'un (1995, s.34-35) görsel materyallerin çözümlenmesine yönelik elli sorudan oluşan taslağı karikatürlerin analizinde de kullanılabilir. Bu sorular şu şekilde sıralanmaktadır:

Karikatürün tamamına ya da bir bölümüne göz atma.

- Karikatürde neyi görebilir, duyabilir ya da tadabiliriz?
- Karikatürdeki karakterleri tanımlamak ve onlarla konuşmak mümkün mü?
- Karikatürdeki olayın öncesinde neler olmuş olabilir?

- Karikatürdeki olayın sonrasında neler olmuş olabilir?
- Karikatürün farklı bölümlerinde nelerin olduğunu açıklama.
- Karikatürün çerçevesinin dışında neler olabilir?
- Bir taslak halinde karikatürün ana özellik ya da başlıklarını belirlemek.
- Karikatüre bir başlık bulma.
- Farklı bakış açılarıyla farklı başlıklar üretme.
- Konu hakkında karikatürün söylediklerini tartışma.
- Karikatürün herhangi bir bölümü hakkında sınıfa sorular yöneltme.
- Karikatüre başka bir figür dahil edilebilir miydi? Neresine? Niçin?
- Karikatürdeki nesneler niçin yapılmış olabilirler?
- Karikatürdeki herhangi bir nesneyi kimler, kimler için yapmış olabilir?
- Karikatürdeki mesajı karikatürü merkez alarak yazma.
- Karikatürdeki olayın ya da durumun, farklı zamanlarda geçtiğini hayal etme.
- Karikatürdeki öyküyü, nesneyi ya da durumu kimlikleme, tanımlama.
- Karikatüristin, karikatürü çizerken yaşadığı zihin durumuna ilişkin fikir öne sürme.
- Karikatürün çizildiği yerin planını çizme.
- Karikatürdeki nesneleri tanımlama.

- Verilen bir nesne listesinden kaçının karikatürde yer aldığını belirleme.
- Karikatürü, içindeki insanların bakış açılarından bir öykü üretmek için ya da, karikatürdeki öyküyü sürdürmek için kullanma.
- Birden fazla karikatürü bir öykü üretmek için kullanma.
- Karikatürü, zaman geçtikçe, nesnelerin, olayların ya da insanların nasıl değiştiklerini göstermek için kullanma.
- Karikatürler arasındaki benzerlik ve farklılıkları listeleme.
- Karikatüristin çizdiği fotoğrafla ilgili tutumunun güvenilirliğini ve karikatürdeki olayın güvenilirliğini tartışma.
- Karikatürün çizildiği tarihten bu yana karikatürdeki kişilerin ve nesnelerin olası değişikliklerini tartışma.
- Karikatürde öğrenciyi ilgilendiren şey nedir?
- Karikatürde öğrencilerin hoşuna gidebilecek nesneler ve kişiler hangileridir?
- Karikatüre sınırlı bir süre bakıldıktan sonra, karikatür gizlenerek, içerdiği nesnelerin listelenmesi için bir oyun oynama.
- Karikatürün bütününden edinilen izlenimin tartışılması.
- Öğrencinin bir karikatür grubundan bir tanesine veya bir karikatürün belli bir bölümüne odaklanıp gördüklerini sınıfa aktarması.
- Karikatürün bir detayı üzerinde öğrencinin odaklanması ve gördüklerini sınıfa anlatması.

- Karikatürdeki işaretlerin ve sembollerin anlamlarının açıklanması.
- Karikatürde tuhaf veya mantıksız şeyler var mı?
- Öğrencilerin bir rol paylaşımı yaparak, karikatürdeki kişileri canlandırarak karikatürü dramatize etmeleri ve daha sonra neler olabileceğini kestirmeleri.
- Karikatürlerin ardışık sıraya konulması.
- Öğrencinin karikatüre benzer bir resim, karikatür çizmesi ve öyküyü sürdürmesi.
- Öğrencinin karikatürdeki karakterlerle röportaj yapması; bir öğrencinin karikatürdeki karakterin rolünü üstlenmesi ve diğerlerinin röportajı gerçekleştirmeleri.
- Öğrencilere karikatürdeki kişilerin dışında kişiler verilmesi; örneğin karikatürdeki kişinin ailesinden biri. O karikatürdeki kişi hakkında ne düşünüyor olabilir?
- Eğer karikatürü satıyor olsaydınız, birinin onu almasını sağlamak için ne yapardınız?
- Karikatürdeki herhangi bir kişi ya da nesnenin, karikatür çizildikten sonraki hali nasıl olabilir?
- Karikatürdeki nesnelerin, dönemleri hakkında yorum yapma.
- Karikatürün nasıl çizildiğini tartışma.
- Karikatürün zaman içinde nasıl değişmiş olabileceğini tartışma.

Bu soruların yanı sıra karikatürdekilerin değerleri, tutumları ve duyguları ile ilgili sorular da sorulabilir. (Durualp, 2006, s.68). Tarih öğretiminde karikatürün kullanımı ile ilgili literatür çalışmasının sonucunda araştırmamızın problem cümlesi aşağıdaki şekilde oluşturulmuştur.

Problem Cümlesi

“ Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi” dersi müfredat programında yer alan “Cumhuriyet Dönemi” ünitesi konularında geleneksel öğretim ve karikatür kullanılarak yapılan öğretim arasında öğrenci başarıları bakımından anlamlı bir fark var mıdır?

Bu problem cümlesinin alt problemleri aşağıdaki şekildedir.

Alt Problemler

- 1- Öğretim materyali olarak karikatürün kullanıldığı sınıf ile geleneksel öğretimin yapıldığı sınıfın ön test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 2- Öğretim materyali olarak karikatürün kullanıldığı sınıf ile geleneksel öğretimin yapıldığı sınıfın son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 3- Öğretim materyali olarak karikatürün kullanıldığı sınıfın ön test – son test puanları arasındaki puan farkları ile geleneksel öğretimin yapıldığı sınıfın ön test – son test puanları arasındaki puan farkları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 4- Öğretim materyali olarak karikatür kullanılan sınıfın ön test – son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

- 5- Geleneksel öğretim metodunun uygulandığı sınıfın ön test – son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Bu problem cümlesinin sayıtları ise aşağıdaki şekildedir.

Sayıtlılar

1. Araştırma için seçilen örneklem evreni temsil edecek niteliktedir.
2. Uygulama süresince, deney ve kontrol grupları arasında herhangi bir iletişim ve etkileşim olmadığı kabul edilmiştir.
3. Araştırma sürecinde kontrol altına alınamayan değişkenler her iki grubu da benzer şekilde etkilemiştir.

Bu problem cümlesinin sınırlılıkları ise aşağıda belirtildiği gibidir:

Sınırlılıklar

- 1- Araştırmanın örnekleme, Silahlı Kuvvetler Bando Astsubay Meslek Yüksek Okulu birinci sınıflarında öğrenim gören 55 öğrenciyle sınırlandırılmıştır.
- 2- Araştırmanın uygulama safhası, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Dersinin “Cumhuriyet Dönemi ” ünitesinin içerisinde bulunan “Siyasi alanda gerçekleştirilen inkılâp hareketleri, eğitim-kültür alanında gerçekleştirilen inkılâp hareketleri, sosyal alanda gerçekleştirilen inkılâp hareketleri” konularıyla sınırlandırılmıştır.
- 3- Uygulama süresi dört hafta ile sınırlandırılmıştır.

Bu problem cümlesinden hareketle araştırmanın önemini açıklamamız gerekirse;

Araştırmanın Önemi

Sınıf içi öğretimin en can alıcı kısmı kuşkusuz öğretmenin uyguladığı yöntem ve tekniklerdir. Konuya ve öğrenci düzeyine uygun öğretim düzeyine uygun öğretim yönteminin kullanımı etkili bir öğrenme sürecinin sağlanması açısından çok önemlidir. Öğrenmenin kolaylaştırılması açısından, öğrenilecek olanın somutlaştırılmasını sağlayan değişik görsel-işitsel materyallerin kullanımı sınıf içi öğrenme etkinliklerinin daha verimli olmasını sağlar (Tan, 2001, s.212).

Öğretmenler, görsel materyaller kullanarak işlenen bir derste “rehber” kişiler olarak işlev görmektedirler. Yapılandırmacı eğitim felsefesinin ana ilkeleri göz önünde bulundurulduğunda görsel materyaller ile öğrenci merkezli bir öğrenme ortamının kurulduğunu ve öğrencinin kendi öznel düşünce ve değer yargılarını, bakış açılarını kendisinin oluşturduğunu gözlemlemek mümkündür (Kabapınar, 2003, s.40).

Tarih ve Atatürk ilkeleri ve İnkılâp Tarihi derslerinin doğası gereği geleneksel öğretim yönteminin yapısına uygun görülmekte, bu yüzden sınıflarda öğretmen merkezli bir eğitim sistemi uygulanmaktadır. Öğretmenin genellikle düz olarak anlattığı iyi ihtimalle soru-cevap yöntemini kullandığı tarih dersleri en sevilmeyen dersler sıralamasında çoğu zaman ilk sırada yer almaktadır.

Bu yüzden, Tarih ve Atatürk ilkeleri ve İnkılâp Tarihi derslerinde, farklı öğretim yöntemlerinin ve ders araç-gereçlerinin kullanılması önemli bir yer tutmaktadır. Bu araştırma, karikatürlerin ders içerisinde ve ders kitaplarında önemli bir materyal olarak kullanımına dayalı derslerin dahil edildiği ikonik öğrenmeyle ilişkisi, Tarih ve Atatürk ilkeleri ve İnkılâp tarihi derslerinde kanıta dayalı öğretim yönteminin gündeme gelmesi ve kanıtın incelenmesi, olasılıkların ölçülüp, sonuçların çıkarılmasına dayanan “buluş yoluyla öğretim” yönteminde karikatürün

önemli bir kanıt olarak değerlendirilmesi, bu yöntemler sayesinde öğrencinin geçmişle birinci elden temas kurmasının sağlanması, öğretmenlerin herhangi bir konuda birtakım araç-gereçler kullanarak konuyu açıklaması olarak tarif edilen gösteri yönteminde en çok kullanılan materyallere eklenmek istenmesi, gözün öğrenmeye olan etkisinin çok yüksek olması ve görsel olarak öğrenen büyük insan kitlesinin varlığı, insanlığın görsel hafızasında resimlerin çok önemli bir yer tutması, öğrencilerin görsel araçlarla çok yoğun olarak karşılaşmaları, tarih gibi soyut kavramlara dayalı derslerin öğretiminde araç-gereç kullanmanın kaçınılmaz olması ve bu araç-gereçler içinde öğrencide pedagojik hedeflere mizansenin de eklenmesi açısından önem arz etmektedir.

Tarih ve Atatürk ilkeleri ve İnkılâp tarihi derslerinin müfredatındaki konular ile ilgili olarak kullanılan karikatürler, öğrencinin bilgiyi edinmesini kolaylaştırabileceği gibi, öğrenilen bilgilerin kalıcı hale getirilmesine de yardımcı olabilecektir. Görsel öğretim materyalleri, öğrencinin yönlendirilmesinde, dikkatini toplamasında, analiz ve sentez yapabilmesinde hem öğrencilere hem de öğretmenlere yardımcı olmaktadır. İyi tasarlanmış bir şematik gösterim, sözcüklerin tek başına taşıyamayacağı bir kavrayış sağlamakta ve hatırlamayı kolaylaştırmaktadır (Düzgün, 2000, s.1).

Bu araştırma ile araştırma sonuçları itibariyle tarih öğretmenlerine ve diğer branş öğretmenlerine; öğretim materyalleri alanında araştırma yapan akademisyenlere ve öğrencilere katkı sağlanması hedeflenmektedir.

Bu araştırmadan önce, konu ile ilgili olarak yapılan yayın ve araştırmalar ise genelden özele şu şekilde sıralanabilir:

İlgili Yayın ve Araştırmalar

Hızal (1992), “İlköğretim Uygulamalarında Eğitim Teknolojisinden Yararlanma Olanakları” konulu çalışmasında ilköğretim kurumlarında eğitim teknolojisi açısından alınması gereken önlemleri sıralamış ve bunlar hakkında ayrıntılı açıklamalara yer vermiştir. Hızal’a göre önlem alması gereken alanlardan en

öncelikleri; araç-gereç sağlanması, ilköğretim okulları eğitim teknolojisi merkezlerinin kurulması, çağdaş okul binalarının yapılmasıdır.

Cabbar (1995), “İzmir İli Orta Dereceli Okullarda Eğitim Teknolojisinin Uygulamaları” konulu araştırmasında, orta dereceli okulların, eğitim teknolojisine gereken önemi verip vermediği, öğretmenlerin eğitim teknolojisi alanlarını ne derecede tanıdığı ve okullarda ne ölçüde uyguladığı ile bunun nedenlerini ortaya koymaya çalışmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin çoğunluğunun yazı tahtası dışında araç-gereç kullanmamakta olduğu, resimlerin ve levhaların kullanım oranının çok düşük olduğu, diğer araçların ise hiç kullanılmadığı ortaya konmuştur. Öğretmenlerin üçte ikisinin araç-gereç kullanmamalarına neden olarak okullarda bu araçların olmadığını ileri sürmeleri manidardır.

Adıgüzel’in (1998), “İlköğretim Okulları 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Ege Bölgesi Konusunun Araç-Gereç Kullanılarak Öğretiminin Değerlendirilmesi” konulu araştırmasında dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersinde araç-gereç kullanılarak programlandırılmış öğretimin yapıldığı gruba, geleneksel öğretimin yapıldığı grubun öğrenme düzeyleri arasındaki fark araştırılmıştır. Bu çalışmada ön test-son test kontrol gruplu deneysel deseni kullanmıştır. Çalışmada şu sonuca varılmıştır; programlandırılmış araç-gereçle işlenen sosyal bilgiler dersi geleneksel yöntemle göre daha başarılıdır. Eğitim öğretim faaliyetlerinde yeterli düzeyde araç-gereç kullanılmamaktadır.

Doğan’ın (1998), “İlköğretim Dördüncü ve Beşinci Sınıflardaki Sosyal Bilgiler Dersi İçin Gerekli Görsel ve İşitsel Materyal Üzerine Bir Araştırma” başlıklı araştırmasının sonuçları şu şekilde özetlenebilir: İlköğretim Okullarındaki öğretmenlerin yaklaşık % 50’si sosyal Bilgiler dersinde araç-gereç kullanmamaktadır. Görsel ve işitsel materyallerin kullanıldığı sınıflarda dersler daha zevkli bir şekilde işlenmektedir ve öğrencilerin konuyu daha iyi kavradıkları görülmektedir. Sosyal Bilgiler öğretiminde, görsel ve işitsel araç ve gereçlerin neler oldukları, niçin gerekli oldukları, nasıl elde edildikleri, nasıl kullanıldıkları,

araç ve gereç seçimindeki ölçütlerin iyi bilinmesi halinde eğitim ve öğretimde kalitenin artacağı, daha başarılı öğrencilerin yetişeceği sonucuna ulaşılmaktadır.

Kurubacak (1988), “Tepegöz Saydamları İle Döner Levhanın Öğrenmedeki Etkililiği” konulu araştırmasında bir kontrol iki de deney grubu üzerinde ön test-son test kontrol gruplu deneysel deseni kullanmıştır. Araştırma sonucunda, tepegöz saydamları kullanılarak yapılan öğretimde, döner levha kullanılarak yapılan öğretim arasında diğer koşullar eşit tutulmak kaydı ile, öğrenme açısından bir farkın bulunmadığı ve bunların geleneksel öğretimle yapılan öğrenmeye oranla daha başarılı olduğu bulunmuştur.

Namlu (1998), “Öğretmenlerin Eğitiminde Teknolojine Yönelik Tutumları” konulu araştırmasında teknoloji ve öğrenme arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır: Teknoloji ve öğrenme dairesel bir yaklaşımla ve diğer değişkenlerle birlikte ele alınmalıdır. Teknoloji öğrenmeyi daha etkili ve kalıcı kılmak için kullanılan bir araçtır ve öğrenme sürecinde önemli bir potansiyele sahiptir.

Uçar (1998), “İlköğretimde Ders Araç-Gereçleri Kullanımı Konusunda Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi” konulu araştırmasını Uşak ili Türkçe, Fen Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Sınıf Öğretmenleri üzerinde gerçekleştirmiştir. Araştırma, ilköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin eğitimde araç-gereç kullanımı hakkındaki görüşleri arasında fark olup olmadığını ve eğitim araçlarına yönelik tutumlarını belirtmektir. Araştırma sonucunda öğretmenler eğitimde araç-gereç kullanımının önemini bildikleri, ders araç-gereçlerini yeterince kullanmadıkları bulunmuştur. Öğretmenlerin kendilerinin ders araç-gereçleri geliştirip kullanmadıkları görülmüştür.

Şahin (2000), “Sınıf Öğretmenlerinin, Öğretim Sürecinde Eğitim Teknolojisi ve Uygulamalarına İlişkin Etkinlikleri Yerine Getirirken Karşılaştıkları Problemler” konulu araştırmasında öğretmenlerin mezun oldukları okullardan, görev yaptıkları okullara kadar kazanılan bilgi ve beceri ile, eğitim teknolojisi uygulamalarında sınıf

öğretmenlerinin karşılaştıkları problemleri araştırmış. Araştırmanın sonucunda öğretmen yetiştiren okullardan mezun olan öğretmenlerin eğitim araç-gereçlerini kullanmada daha fazla etkili oldukları, öğretmen yetiştiren kurumlarda eğitim teknolojisi dersine daha fazla ağırlık verilmesi, öğretmenlere eğitim teknolojisine dair hizmet içi kurslar verilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Coşkun (2001), “İlköğretim Okulu 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Materyal ve Teknoloji Kullanım Durumu” konulu araştırmasında şu sonuçlara ulaşmıştır: İlköğretimde en çok bulunan teknoloji bilgisayardır. Fakat bu teknolojinin büyük bir kısmı yönetim amaçlı kullanılmaktadır. Okullarda en az kullanılan araçlar ise episkop, epidiyaskop, video, kamera ve film şerit makinesidir. Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan haritaların tamamı iyi durumdadır. Sosyal Bilgiler dersinde en çok kara tahta kullanılmaktadır. Bu materyali sırasıyla, harita, pano, atlas, küre, şema, grafik takip etmektedir. Episkop, epidiyaskop, kukla, kum saati, mobil, tuz haritası, diyagram, slayt ve film şerit makinesi hiç veya çok az kullanılmaktadır.

Meydan (2001), “İlköğretim Birinci Kademe Sosyal Bilgiler Öğretimi Coğrafya Ünitelerinin İşlenişinde Laboratuar ve Görsel-İşitsel Materyal Kullanımının Öğrencilerin Niteliksel Gelişimine Etkisinin Değerlendirilmesi” konulu araştırmasında ön test-son test kontrol gruplu deneysel deseni kullanmıştır. Bu çalışmanın sonucunda ön-test puanları birbirine yakın olan iki grubun son-test puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark görülmüştür. Buna göre ders görsel-işitsel araç-gereç kullanılarak işlenirse, geleneksel yöntemle göre çok daha verimli geçmekte ve öğrencilerin niteliksel gelişimi üzerinde oldukça önemli olmaktadır.

Emiroğlu (2002), “İlköğretim T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Konularının Öğretiminde Kullanılan Metot, Etkinlik ve Öğrenci Aktivitelerine Yönelik Öğretmen Görüşleri Üzerine Bir Araştırma” başlıklı araştırmasında, T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinin öğretiminde öğretmenlerin düz anlatım, tartışma, örnek olay ve bireysel çalışmaları “sık sık” kullandığı görülmüştür. Problem çözme, grup çalışması, benzetişim, gözlem-inceleme ve işbirliğine dayalı

öğretim ise öğretmenler tarafından “ara sıra” kullanılan yöntem ve metotlar arasında bulunmaktadır. Alan gezilerinin T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretmenlerince en düşük seviyede uygulandığı görülmüştür. Öğretmenlerin, öğretim süreci içerisinde yer verdiği öğrenci aktivitelerine gelince, en fazla kullanılan ilk beş aktiviteyi şöyle sırlamak mümkündür: “Özetleme (sözlü-yazılı)”, “Not alma”, “Bir çelişkili durumu tartışma”, “Okuma” ve “Maddeleri gruplandırma”. Bu aktiviteler sözel, mantıksal ve sosyal zekâya yöneliktir. Emiroğlu’na göre, öğretmenlerin metot, etkinlik ve öğrenci aktivite seçimleri bazı faktörlere bağlı olarak gerçekleşmektedir. T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinin öğretmenleri, metot, etkinlik ve öğrenci aktivite seçimini sınırlayıcı ilk unsur olarak “Müfredatın yoğunluğu ve ders yılının kısalığı”nı göstermektedir. Ayrıca öğretmenler, “Öğrencinin tutumu”, “Öğrencinin sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik durumu”, “Araç-gereç yetersizliği”, “Sınıf mevcudu” ve “Konuların uygunluğu” nu diğer etkenler olarak sıralamışlardır.

Akbaba (2003), “Tarih Öğretiminde Fotoğraf Kullanımı” konulu araştırmasında ön test-son test kontrol gruplu deneysel deseni kullanmıştır. Bu çalışmanın sonucunda ön-test puanları birbirine yakın olan iki grubun son-test puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark görülmüştür. Buna göre ders görsel-işitsel araç-gereç kullanılarak işlenirse, geleneksel yöntemle göre çok daha verimli geçmekte ve öğrencilerin niteliksel gelişimi üzerinde oldukça önemli olmaktadır.

Eker (2003), “Ortaöğretim Coğrafya Eğitimi-Öğretiminde Görsel Materyallerin Kullanımı ve Öğrenme Üzerine Etkileri” konulu araştırmasında anket çalışması uygulamıştır. Çalışmanın sonucuna göre yöneticilerin % 70’i görsel materyallerin her zaman kullanılmasını istemektedir. Ancak öğretmenlerin, görsel materyal olarak, %70’inin haritayı ve % 27’sinin tepegöz ile slaytı aktarmaları düşündürücüdür. Öğretmenlerin %83’ü görsel materyal kullanımının anlatma ve anlamayı kolaylaştırdığını belirtmiştir. Öğrencilerin ise % 89’u coğrafya derslerinin mutlaka görsel materyallerle desteklenmesini istemektedirler.

Sala (2003), “Öğrenciler Tarafından Geliştirilen Öğretim Materyallerinin Erişiyeye Etkisi” konulu araştırmasında ön test-son test kontrol gruplu deneysel deseni kullanmıştır. Bu çalışmada deney grubuna kendi hazırladıkları materyaller ile ders aktarılırken kontrol grubuna mevcut materyaller kullanılarak dersler işlenmiştir. Araştırmanın sonucunda, deney grubunun erişilerinin kontrol grubuna göre anlamlı bir düzeyde olduğu ortaya konmuştur.

Efe (2005), “Karikatür ve Eğitim” başlıklı çalışmada çeşitli gazete ve dergilerde yayınlanan yazılarını bir araya getirmiştir. Ezbersiz eğitim için karikatürle eğitimin gerekliliğini savunan Efe, “Karikatür ve Eğitim” konulu konferanslar vermiştir.

Yavaşlı (2005), “Eğitimde Karikatürün Yeri” başlıklı dosyada ünlü karikatüristler ve akademisyenler ile karikatürün eğitimdeki rolü ve karikatürün eğitimde farklı kullanım biçimlerinin neler olabileceği konusunda tartışmıştır. Uzmanlar karikatürün eğitimde görsel materyal olarak kullanılabileceği konusunda görüşlerini dile getirmişlerdir.

Durualp (2006), “İlköğretimde Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karikatür Kullanımı” konulu araştırmasında Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılabilecek karikatürleri, yapılandırmacı (constructivist) yaklaşımı temel alan bir öğretim yöntemi olarak ele alıp tanıtmıştır. Durualp, bu çalışmada sosyal bilgiler öğretiminde karikatür kullanımının öğrenci başarısına etkisi, geleneksel öğretim yöntemiyle karşılaştırılarak incelemiştir.

Durualp, karikatürlere dayalı sosyal bilgiler öğretiminin yararlarını belirlemek amacıyla yaptığı bu çalışmada 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Programının bir parçası olan “Demokratik Hayat” ünitesine ilişkin karikatürleri çeşitli kaynaklardan araştırarak bulmuş ve ilköğretim sınıflarında nasıl kullanılabileceği yönünde inceleneler ve değerlendirmeler yapmıştır. Sonuçta “Demokratik Hayat” ünitesinde karikatürlerin kullanılmak suretiyle yöntemin yapılandırmacı öğrenme sürecine olan katkıları araştırılmıştır.

Araştırmada 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Programında yer alan “Demokratik Hayat” ünitesi deney grubunda öğretim materyali olarak karikatür kullanılarak, kontrol grubunda ise geleneksel öğretim yöntemi ile anlatılmıştır. Deneysel uygulamanın başlangıcında karikatürlerle Sosyal Bilgiler öğretimi görecektir olan deneklerle, geleneksel öğretim yöntemlerinin kullanılacağı deneklerin “Demokratik Hayat” ünitesiyle ilgili olarak bilgi düzeylerinin benzer olduğu kanısına varılmıştır. Araştırma sonucunda ise karikatürlerle Sosyal Bilgiler öğretimi gören deneklerle, geleneksel öğretim yöntemlerinin kullanıldığı deneklerin, “Demokratik Hayat” ünitesiyle ilgili bilgi düzeylerinin deney grubu lehine farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Kılınç (2006), “Tarih Öğretiminde Karikatür Materyali Kullanımının Öğrenci Başarısına Etkisi” konulu araştırmasında tarih öğretiminde materyal olarak karikatür kullanımının öğrenci başarısına etkisini, geleneksel öğretim yöntemiyle karşılaştırılarak incelemiştir.

Araştırmanın uygulaması, 2005-2006 öğretim yılında Ankara ili, Çubuk ilçesinde bulunan Çubuk Anadolu İmam Hatip Lisesi’nde, aynı öğretmenin iki ayrı lise üçüncü sınıfında, elli öğrenciden oluşan örneklem üzerinde gerçekleşmiştir. Araştırmada, ön test-son test kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Lise 3. sınıf T. C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi müfredatında yer alan “I. Dünya Savaşı” ünitesi konuları kontrol grubunda geleneksel anlatım yöntemi ile işlenmiş, deney grubunda ise karikatür temelli öğretim uygulanmıştır.

Araştırmanın sonucunda ise, Yapılandırıcı öğretim yöntemlerinin geleneksel öğretim metotları ile yarıştığı günümüz koşullarında karikatür temelli öğretimin öğrenci erişiminde daha fazla etkili olduğu kanısına varılmıştır.

Araştırmamızın bir sonraki bölümünde yöntem bölümü ele alınacaktır. Bu bölümde araştırmanın deseni, evren ve örnekleme, veri analiz tekniği açıklanmaya çalışılacaktır.

BÖLÜM II

YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Deseni

Araştırmada, öğretim materyali olarak karikatürün kullanıldığı yöntem ile geleneksel öğretim yönteminin öğrenci başarısına etkilerini belirlemek amacıyla ön test-son test kontrol gruplu desen kullanılmıştır.

Ön test-son test kontrol gruplu desenin, deneysel işlemin bağımlı değişken üzerindeki etkisinin test edilmesiyle ilgili olarak araştırmacıya yüksek bir istatistiksel güç sağlayan, elde edilen bulguların neden-sonuç bağlamında yorumlanmasına olanak veren ve davranış bilimlerinde sıklıkla kullanılan güçlü bir desen olduğu söylenebilir (Büyüköztürk, 2002, s. 27).

Tablo: 2.1. Araştırmanın Deseni

ÖNTEST				SONTEST
G _D	R	O ₁	X	O ₃
G _K	R	O ₂		O ₄

Tablo 2.1.'de G_D deney grubunu, G_K kontrol grubunu; R deneklerin gruplara yansız atandığını; O₁ ve O₃, deney grubunun ön test ve son test ölçümlerini; O₂ ve O₄, kontrol grubunun ön test ve son test ölçümlerini; X deney grubundaki deneklere uygulanan bağımsız değişkeni (deneysel değişkeni) göstermektedir (Büyüköztürk, 2002, s. 23).

2.2. Araştırmanın Evreni

Araştırmanın evrenini Silahlı Kuvvetler Bando Okulları Komutanlığı Astsubay Meslek Yüksek Okulunda Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersini alan birinci sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

2.3. Araştırmanın Örneklemi

Araştırmanın örneklemini Silahlı Kuvvetler Bando Okulları Komutanlığı Astsubay Meslek Yüksek Okulu birinci sınıfındaki iki şubede öğrenim gören 55 öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırmada aynı öğretmenin iki ayrı sınıfı seçilmiş olup, deney ve kontrol grubundaki öğrencilere deney ve kontrol grubunda olduklarına dair herhangi bir bilgi verilmemiş, konular iki sınıfa da araştırmacı tarafından anlatılmıştır.

2.4. Veri Toplama Araçları

“Cumhuriyet Dönemi” ünitesine ilişkin bilgi, kavrama, uygulama, analiz düzeylerinde yazılan hedef ve davranışlar doğrultusunda hazırlanan çoktan seçmeli (1 doğru, 4 çeldirici) 40 sorudan oluşan test, gerekli madde analizleri için Silahlı Kuvvetler Bando Astsubay Hazırlama Okulu’nda üç adet son sınıfın 120 öğrencisi üzerinde uygulanmıştır. Elde edilen cevaplar “ITEMAN” programı ile değerlendirilmiştir. Test istatistikleri, aritmetik ortalama, standart sapma, güvenilirlikleri hesaplanmış ve gerekli madde düzeltme çalışması yapılmıştır.

Analizlere göre madde seçimi yapılırken ayırıcılık gücü indeksinin 0.40’tan yukarı olmasına, güçlük indekslerinin de ise % 40-60 olmasına dikkat edilmiştir. Bu uygulama sonunda hedef davranışları yoklayan 22 soruluk bir test oluşturulmuştur. Yirmi sorudan oluşan bu test araştırmanın son testi olarak uygulanmıştır.

Tablo: 2.2. Son test Sorularının Madde Analizi Sonuçları

N	$\bar{X}$	S	p	Güvenirlilik	Ayırdedicilik
120	28.06	4.18	0.55	0.79	0.52

Araştırmanın uygulama aşamasında, kontrol grubuna geleneksel öğretim yöntemi olarak nitelendirilen düz anlatım, soru-cevap, okuma gibi tekdüze yöntemlerle (Artut, 2004, s.165) öğretim yapılırken; deney grubuna, bu yöntemler ile birlikte karikatür materyali kullanılarak öğretim gerçekleştirilmiştir. Deney grubunda, öğretimin gerçekleştirilmesi sırasında Ek I’de belirtilen ders planı örneği ile tüm dersler planlanarak işlenmiştir. Deney grubunda, öğrencilerin karikatüre dayalı düşünme becerileri gerçekleştirebilmeleri için ilgili materyaller sunulmadan önce hangi noktalara dikkat etmeleri gerektiği konusunda Ek II’de belirtilen taslak öğrencilere dağıtılmıştır.

“Cumhuriyet Dönemi Konusu Erişi Testi” öğretimden önce ve sonra olmak üzere öntest ve sontest olarak kontrol ve deney gruplarına iki kez uygulanmıştır. Öğrencilerin her doğru cevabı “**bir puan**” olarak değerlendirilmiştir. Öntest, öğrencilerin geçmiş bilgilerini kontrol etmek amacıyla uygulanmıştır. Test uygulanırken öğrencilere son test uygulanacağı hakkında bilgi verilmemiş ve öğrencilerin soruları alması engellenmiştir. Son test ise “Cumhuriyet Dönemi” ünitesinde iki farklı öğretim yönteminin etkilerinin karşılaştırılması amacıyla uygulanmıştır.

2.5. Verilerin Analizi

Verilerin analizi bilgisayar ortamında SPSS paket programında yapılmıştır. İki farklı öğretim yönteminin uygulandığı deney ve kontrol grupları arasındaki başarı farklılığının anlamlı olup olmadığı araştırılmıştır. Bu amaçla ön test, son test ve puan kazançlarının kıyaslanmasında “ilişkisiz örneklem t testi” kullanılmıştır.

Kontrol grubunun ön test ve son test arasındaki puan farkı ile deney grubunun ön test ve son test arasındaki puan farklılığının anlamlı olup olmadığı ise “ilişkili örneklem t testi” ile analiz edilmiştir.

Araştırmamızın bir sonraki bölümünde bulgular ve yorumlar ele alınacaktır. Araştırmanın alt problemleri istatistiki olarak cevaplanmaya çalışılacaktır.

BÖLÜM III

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırmanın bulguları ve bulgulara dayalı yorumlar yer almaktadır. Bulgular ve yorumlar, araştırmanın alt problemleri doğrultusunda elde edilen verilere göre ele alınmıştır.

3.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın birinci alt probleminin analizinde deney ve kontrol grubu öğrencilerinin ön test başarı puanları arasında anlamlı farklılık olup olmadığı analiz edilmiştir. Analiz sonuçları tablo 3.1.'de verilmiştir.

Tablo: 3.1. Deney ve Kontrol Grubunun Ön test Başarı Puanlarının Farklılığı İçin t-Testi Sonuçları

Grup	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Kontrol	28	13,62	2.21	53	.925	.477
Deney	27	12,84	2.97			

Tablo 3.1'e göre deney ve kontrol gruplarının Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Dersindeki başarı düzeylerini belirlemek için yapılan ön test sonucunda, gruplar arasında anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir ($t_{(53)}=.925$, $p>.05$). Bu sonuca göre, deney grubunun ve kontrol grubunun süreç başında birbirleri ile benzer

özelliklere sahip oldukları ifade edilebilir. Bu durum, görsel materyal ve tarihi belge olarak karikatürün kullanıldığı yöntemle tarih öğretimi görecekt olan deneklerle, geleneksel öğretim yöntemlerinin kullanılacağı deneklerin, süreç başında konuya yönelik bilgi düzeylerinin benzer olduğu belirlenmiştir. Bu veriler, araştırmanın denk gruplarla başlaması için elverişlidir.

3.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın ikinci alt probleminin analizinde deney ve kontrol grubu öğrencilerinin son test başarı puanları arasında anlamlı farklılık olup olmadığı analiz edilmiştir. Analiz sonuçları tablo 3.2.'de verilmiştir.

Tablo 3.2. Deney ve Kontrol Grubunun Sontest Puanlarının Farklılığı İçin t-Testi Sonuçları

Grup	N	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
Kontrol	28	17.79	2.312	53	2.674	.017
Deney	27	19.62	2.456			

Deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersinin öğretiminde görsel materyal olarak karikatür kullanımının öğrenci başarısına etkisini belirlemek için hazırlanan ölçekten elde edilen son test puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($t_{(53)} = 2.674$, $p < .05$). Deney grubunda yer alan öğrencilerin son test puan ortalamaları $\bar{X} = 19,62$ iken, bu değer kontrol grubunda $\bar{X} = 17,79$ olarak gerçekleşmiştir. Aradaki bu fark istatistiksel

olarak anlamlıdır. Buna göre, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersinin öğretiminde görsel materyal ve tarihi belge olarak karikatür kullanılarak yapılan eğitim sonucunda deney grubunun puanlarının, geleneksel öğretim yöntemlerinin kullanıldığı kontrol grubunun puanlarına göre anlamlı düzeyde artış gösterdiği ifade edilebilir. Araştırmacının uyguladığı deneysel desene bağlı olarak, deney grubundaki öğrencilerin başarı düzeyleri, geleneksel öğretim yöntemlerinin (anlatım, soru-cevap) uygulandığı gruba göre daha yüksek olmuştur. Bu durum, karikatürler kullanılarak işlenen Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi derslerinin, öğrencilerin bilgi düzeylerini, geleneksel yöntemlere göre olumlu yönde etkilediği sonucuna götürebilir.

3.3.Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın üçüncü alt probleminin analizinde deney ve kontrol grubu öğrencilerinin ön test-son test fark puanları arasında anlamlı farklılık olup olmadığı analiz edilmiştir. Analiz sonuçları tablo 3.3.'de verilmiştir.

Tablo: 3.3. Deney ve Kontrol Gruplarının Ön test- Son test Fark (Erişi) Puanlarının Farklılığı İçin t-Testi Sonuçları

Grup	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Kontrol	28	4,17	3,01	53	2,846	,016
Deney	27	6,78	3,21			

Deney ve Kontrol Grubu öğrencilerinin ön test-son test fark (erişi) puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır ($t_{(53)} = 2.846$, $p < .05$). Buna göre, kontrol grubu öğrencilerinin fark puanları ortalaması 4,17 olarak gerçekleşirken, deney grubu öğrencilerinin fark puanlarının ortalaması 6,78 olarak gerçekleşmiştir. Aradaki sayısal fark istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur. Başka bir ifade ile, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersinin öğretiminde karikatür kullanılarak konuların verildiği deney grubu öğrencilerinin ön test-son test puanları arasındaki fark, geleneksel yöntemle (düz anlatım, soru-cevap) konuların işlendiği kontrol grubu öğrencilerinin ön test-son test fark puanlarına göre daha olumlu düzeyde gerçekleşmiştir.

3.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın dördüncü alt probleminin analizinde deney grubu öğrencilerinin öntest-sontest başarı puanları arasında anlamlı farklılık olup olmadığı analiz edilmiştir. Analiz sonuçları tablo 3.4.'de verilmiştir

Tablo: 3.4. Deney Grubu Öğrencilerinin Ön test-Son test Başarı Puanlarının Farklılığı İçin t-Testi Sonuçları

Ölçüm	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Ön test	27	12,84	3.14	26	8.429	.000
Son test	27	19,62	2.42			

Tablo 3.4.'de deney grubunda bulunan öğrencilerin, başarı puanları için ön test-son test puanları görülmektedir. Bu verilere göre, deney grubundaki öğrencilerin ön test-son test başarı puanları arasında manidar düzeyde bir farklılığın olduğu belirlenmiştir ($t_{(25)} = 8.429$, $p < .05$). Bu verilere göre, görsel materyal olarak karikatürün kullanıldığı öğretim yöntemi ile eğitim alan deney grubundaki öğrencilerin ön test puanları ($\bar{X} = 12,84$), son test puanları ise ($\bar{X} = 19,62$) olarak gerçekleşmiştir. Buna sonuçlara göre aralarında anlamlı düzeyde bir farklılık gözlenmiştir. Bu artışın, son test puanları lehine olduğu tabloda görülmektedir. Deney grubundaki öğrencilere, “Cumhuriyet Dönemi” ünitesinin konuları görsel materyal olarak karikatür kullanılarak işlenmiş ve bunun sonucunda öğrencilerin başarılarının önemli derecede arttığı gözlenmiştir.

3.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın beşinci alt probleminin analizinde kontrol grubu öğrencilerinin ön test-son test başarı puanları arasında anlamlı farklılık olup olmadığı analiz edilmiştir. Analiz sonuçları tablo 3.5.'de verilmiştir

Tablo: 3.5. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön test-Son test Başarı Puanlarının Farklılığı İçin t-Testi Sonuçları

Ölçüm	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Ön test	28	13,62	2,189	27	5,145	,000
Son test	28	17,79	2,654			

Tablo 3.5.'de geleneksel öğretim yöntemlerinin, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersinde kullanılmasının öğrencilerin başarı düzeylerine katkısını belirlemek için yapılan ön test ve son test ölçümleri sonuçlarına göre anlamlı düzeyde bir farklılık olduğu görülmektedir ($t_{(27)}= 5.145$, $p<.05$). Bu farklılığın, son test lehine olduğu belirlenmiştir. Bu verilere göre, geleneksel öğretim yönteminin kullanıldığı kontrol grubundaki öğrencilerin ön test puanları ($\bar{X}=13,62$), son test puanları ise ($\bar{X}=17,79$) olarak gerçekleşmiştir. Kontrol grubunda yer alan öğrencilerin akademik başarıları, süreç sonunda, süreç başına göre daha yüksektir. Kontrol grubundaki öğrencilerin başarısının artmasının sebebi, anlatım ve soru-cevap yöntemleri ile işlenen derslerde de öğrencilerin başarısının belirli düzeyde artması gerektiği ile açıklanabilir. Kontrol grubundaki öğrencilere, “Cumhuriyet Dönemi” ünitesinin konuları geleneksel öğretim yöntemleri ile işlenmiş ve bunun neticesinde başarıları artmıştır. Fakat deney grubunda elde edilen başarı düzeyi ile kıyaslandığında, bu artışın daha az olduğu görülmektedir.

Araştırmamızın bir sonraki bölümünde çalışma sırasında elde edilen sonuçlar ve bu sonuçlardan yola çıkarak yapılabilecek etkinliklere yönelik önerilere yer verilecektir.

BÖLÜM IV

SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Sonuç

Bu çalışma, Silahlı Kuvvetler Bando Okulları Komutanlığı Astsubay Meslek Yüksek Okulu birinci sınıfında 55 öğrenciden oluşan iki ayrı örneklem grubu üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, ön test-son test kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır.

Silahlı Kuvvetler Bando Okulları Komutanlığı Astsubay Meslek Yüksek Okulu Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersi I. Sınıf müfredatında yer alan “Cumhuriyet Dönemi” ünitesi konuları kontrol grubunda geleneksel anlatım yöntemi ile işlenmiş, deney grubunda ise karikatür temelli öğretim uygulanmıştır. Çalışmanın uygulanması sonrasında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırmanın istatistiksel analiz sonuçlarına göre deney ve kontrol grubu arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (* $p<0,05$). Bu sonuç kontrol ve deney grubundaki öğrencilerin “Cumhuriyet Dönemi” ünitesindeki başarı testindeki fark puanlarında geleneksel yöntemle karikatür temelli öğretimin farklı etkilere sahip olduğunu göstermiştir. Anlamlı farklılık deney grubunun lehinedir. Bu durum karikatür temelli öğretimin geleneksel öğretime göre daha başarılı olduğunu göstermektedir.

Kontrol grubunda uygulanan geleneksel anlatım yöntemi ile de fark puanlarının yükselmiş olması (* $p<0,05$) bu yöntemde öğrencilerinin fark puanları düzeylerinin yükselmesinde etkili olduğunu ortaya koymuştur.

Deney ve kontrol grubu fark puanları arasında istatistiki olarak manidar bir farklılığın olduğu görülmüştür. Deney grubu öğrencilerinin fark puanları, uygulanan deneysel desene bağlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Araştırmacının uyguladığı karikatür temelli öğretim deney grubu öğrencilerinin fark puanlarında daha yüksek bir artış sağlamıştır.

Yapılandırıcı öğretim yöntemlerinin geleneksel öğretim metotları ile yarıştığı günümüz koşullarında karikatür temelli öğretimin öğrenci erişiminde daha fazla etkili olduğu belirlenmiştir. Bu yeni strateji ile ilgili çalışmaların sınırlı olması ve ilgili Türkçe literatürün henüz oluşmamış olması, araştırmanın önemine dikkat çekmektedir. Ancak çalışmanın küçük bir grup ile gerçekleşmesi nedeni ile ilgili sonuçların geliştirilebilir olduğu kabul edilmelidir.

4.2. Öneriler

1. Tarih öğretimi programlarına görsel materyal ve kanıt olarak karikatürün de eklenmesi gerekmektedir. Ayrıca öğretmenlerin hazırladıkları yıllık ve günlük planlarda karikatürleri temel alan etkinliklere de yer vermelidirler.

2. Karikatürlerin sadece yazılı metinlerin yanında süsleme malzemesi olarak kullanılması yerine karikatürün tarihi belge niteliğinden yola çıkarak materyalin analitik bir yaklaşımla incelenmesi ve bu materyalden yola çıkarak yeni tarihi bilgilerin bulunması veya var olan tarihi bilginin zenginleştirilmesi ve farklı bir bakış açısıyla değerlendirilmesine çalışılmalıdır.

3. Öğrencilerin karikatürleri yorumlayabilmek için ülkelerinin tarihlerini, ekonomi, coğrafya, uluslararası ilişkilerini vb. bilmelidirler. (Editorial karikatürler seyircilerinin, toplum bilgilerini kullanarak fikir oluşturmalarını, yargılama yapmalarını ve harekete geçmelerini umarlar.) Bir karikatürdeki birçok görsel element ve kelimeler yalnızca bahsi edilen tartışma konusu veya şahsiyet hakkında bilgi sahibi olan birisi tarafından yorumlanabilir.

4. Öğrencilerin karikatüre dair etkinlikleri paralelinde; öğrencilere, bir yazıyı okuma görevi verilmeden önce, onlara ders konusu ile alakalı karikatürü gösterip analiz etmeleri sağlanmalıdır. Karikatür hakkında, bu noktadaki yorumlarının çok yüzeysel olabileceği ihtimaline karşı sınıfla birlikte, karikatürde anlatılan konuları tartışılmalı ve araştırma altındaki konuları daha da geliştirmesi için bir okuma görevlendirmesi ile işlem sürdürülmelidir.

5. Öğrencileri, konu ile alakalı bir yazıyı okumadan önce kelime hazinesi geliştirme aktivitesine zorlayan bir karikatür ve grafik organize edici aparat sağlanmalıdır.

6. Öğrencilerin Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersinin içeriğine yönelik bir karikatür arşivi oluşturmaları istenmelidir. Bu arşiv öğrencilere hem araştırma becerisi ve mutluluğu getirecek hem de ders kitaplarının yanında bir kaynak vazifesi görecektir.

7. Eğitim Fakültesi Tarih Bölümünde öğrenim gören öğrencilere “Özel Öğretim Yöntemleri” dersinde karikatürün tarih derslerinde kaynak olarak kullanılabilme becerisinin geliştirilmesine çalışılmalıdır.

8. Baymur'un: (1941, s.92) “ Levha ve resimler, sözle olduğu gibi, istenirse resim, elişleri, tahrir ve dramatik canlandırma ile de ifade olunabilir.” ifadesinden hareketle, derste üzerinde çalışılan karikatürün; çizimi, maketinin yapımı, hakkında kompozisyon yazımı, dramatize edilmesi gibi aktivitelere yer verilmelidir.

9. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersi ile resim dersinin disiplinler arası yaklaşımından yola çıkarak sanat-tarih buluşması ilkesiyle öğrencilerin derste işledikleri konulara yönelik karikatür çizimleri istenebilir. Bu durum öğrencilere yeni bir bakış açısı kazandıracaktır.

10. Öğretmenlerin derslerinde kullanabilecekleri karikatürlerin yer aldığı ve bu karikatürlerin tahliline yönelik örnek analizlerin bulunduğu kaynak kitaplar hazırlanmalıdır.

11. Karikatürlerde genellikle ince bir espri olduğuna göre öğrencilerin gerek rahatlamaları ve gerekse karikatürlerdeki bu nüansları daha çabuk keşfetmelerine yardım etmesi bakımından çok sayıda kitap, dergi okutulmalı, komik filmler ve oyunlar seyretmeleri sağlanmalıdır.

12. Tarihi karikatürlerin kullanıldığı derslerde karikatür amaç olmak yerine tarih dersinin amaçlarına hizmet eden bir araç olarak kullanılmalıdır.

KAYNAKÇA

- ADIGÜZEL, Yılmaz. (1998). **İlköğretim Okulları 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Ege Bölgesi Konusunun Araç-Gereç Kullanılarak Öğretiminin Değerlendirilmesi**. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- AKBABA, Bülent. (2003). **Tarih Öğretiminde Fotoğraf Kullanımı**. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- AKÜN, Dilek. (1997). **9-11 Yaş Çocuklarında Mizah Duygusunun Gelişimi**. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- AKYOL, Hayati. (2002). *Olumlu Öğrenmeye Uygun Bir Ortam Oluşturma, Sınıf Yönetimi* (Ed.) Leyla Küçükahmet. Ankara: Nobel Yayınları.
- ALKAN, Cevat (1990). *Öğrenme-Öğretme Durumunun Temel Ögesi Olarak Öğretim Araçları Üzerine Bir Öğretim Ünitesi*. **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, 23 (2), 507-521.
- _____(1992). **Eğitim Ortamlarının Düzenlenmesi**. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- ALKAN, Cevat. (1998). **Özel Öğretim Yöntemleri (Disiplinlerin Öğretim Teknolojisi)**. Ankara: Anı Yayıncılık.

ALKAN, Necmettin. (2006). **Avrupa Karikatürlerinde II.Abdülhamid ve Osmanlı İmajı**. İstanbul: Selis Kitaplar.

ALPİN, Hakan. (2002). **1001 Soruda Çizgi Roman**. İstanbul: İm Yayınları

Ana Britannica Ansiklopedisi. (1994). *Karikatür md.* 18.C. İstanbul: Ana Yayıncılık. 188-191.

ARIK, M.Bilal. (1997). **1980 Sonrası Türkiye’de Yaşanan Toplumsal Değişim Ve Karikatürün Değişen İşlevi**. İstanbul: İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

ARTUT, Kazım. (2004). **Sanat Eğitimi**. Ankara: Anı Yayınları

AŞICIOĞLU, Elif Atamaz. (2001). **Yazısız Karikatürlerin Grafik Sanatındaki Yeri, Yazısız Karikatür Uygulamaları**. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

ATA, Bahri. (2002a). *Bahaeddin Yediyıldız ile Tarih Araştırmaları ve Öğretimi Konusunda Söyleşi*. **Türk Yurdu**, (175). 49-53.

_____ (2002b). *Tarih Derslerinde Dokümanlarla Öğretim Yaklaşımı*. **Türk Yurdu**, (175). 80-86.

_____ (2002c). **Müzelerde ve Tarihi Mekanlarda Tarih Öğretimi: Tarih Öğretmenlerinin Müze Eğitimine İlişkin Görüşleri**. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. (Yayınlanmamış Doktora Tezi).

AVCI, Halil Ersin. (2006). **Çanakkale Savaşı Karikatürleri**. İstanbul: Truva Yayınları.

Avrupa Konseyi Bakanlar Kurulu Belgesi (2003). *21. Yüzyılda Tarih Eğitimi, Tarih Eğitime Eleştirel Yaklaşımlar*. (Haz.) Oya Köymen. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları (Avrupalı ve Türkiyeli Tarih Eğitimcileri Buluşması- Ekim/2001). 203-209.

AVŞAR, B. Zakir. (1991). *Karikatür ve İletişim*. **Kültür Bakanlığı Gençliğin Sesi Dergisi**, (10). 24-27.

BAYMUR, A. Fuat. (1941). **Tarih Öğretimi**. Ankara: Gazi Terbiye Enstitüsü Neşriyatı, No: 11.

BAYRAK, Coşkun. (2001). *Bir Sistem Olarak Okul. Öğretmenlik Mesleğine Giriş* (Ed.) Özcan Demirel. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

BİNBAŞIOĞLU, Cavit. (1974). **Öğretim Metodu ve Uygulama**. Ankara: Binbaşioğlu Yayınevi.

BLACK, Luisa (2003). *Tarih Öğretim ve Öğreniminde Yöntem Sorunları*. **Tarih Eğitime Eleştirel Yaklaşımlar**. (Haz.) Oya Köymen. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları. (Avrupalı ve Türkiyeli Tarih Eğitimcileri Buluşması- Ekim/2001).

BÜYÜKKARAGÖZ, Savaş ve C. ÇİVİ. (1997). **Genel Öğretim Metotları**. İstanbul: Öz Eğitim Yayınları.

Büyük Larousse. (1986). *Karikatür md.* 12.C. İstanbul: İnterpress Basın Yayın. 6433-6434.

BÜYÜKÖZTÜRK, Şener. (2004). **Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

- CABBAR, Gülsün Sevin. **İzmir İli Ora Dereceli Okullarda Eğitim Teknolojisinin Uygulamaları**. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- CANTEK, Levent. (1995). **Türkiye’de Çizgi Roman**. İstanbul: İletişim Yayınları.
- CANTEK, Levent. (2002). **Çizgili Hayat Kılavuzu**. İstanbul: İletişim Yayınları.
- COŞKUN, Sevgi. (2001). **İlköğretim Okulu 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Materyal ve Teknoloji Kullanım Durumu**. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- CÜCELOĞLU, Doğan. (2002). **İletişim Donanımları**. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- ÇAĞLAYAN, Ahmet. (2003). **Eğitimde Yönetim-Yönetimde Kalite**. Ankara: Bilge Yayınları.
- ÇALIK, Temel. (2002). *Sınıf Yönetimi ve Özellikleri*. **Sınıf Yönetimi**. (Ed.) Leyla Küçükahmet. Ankara: Nobel Yayınları.
- ÇEVİKER, Turgut. (1991). **Gelişim Sürecinde Türk Karikatürü III Kurtuluş Savaşı Dönemi (1918-1923)**. İstanbul: Adam Yayınları.
- ÇEVİKER, Turgut. (1991). **İbret Albümü**. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Dairesi Başkanlığı Yayınları.
- ÇEVİKER, Turgut. (1997). **Karikatür Üzerine Yazılar**. İstanbul: İris Mizah Kültür Yayınları.
- ÇİLELİ, Meral. (1995). **İlköğretim Okullarında Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Sorunları**. (Haz.) Meral Çileli. (Türk Eğitim Derneği XIII. Öğretim Toplantısı 25-26 Mayıs 1995). Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.

ÇİZGEN, Gültekin. (1998). **Fotoğrafın Görsel Dili (Fotoğraf ve Sanat Üzerine Yazılar)**. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

DEMİRBOLAT, Ayşe. (2002). *Sınıf Ortamı ve Grup Etkileşimi* **Sınıf Yönetimi**. (Ed.) Leyla Küçükahmet. Ankara: Nobel Yayınları. 34-56.

DEMİREL, Özcan, SEFEROĞLU S. Sadi,YAĞCI, Esed. (2002). **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

DURUALP, Enver.(2006). **İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karikatür Kullanımı**: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

DOĞAN, Yadigar. (1998). **İlköğretim Dördüncü ve Beşinci Sınıflarındaki Sosyal Bilgiler Dersi İçin Görsel ve İşitsel Materyal Üzerine Bir Araştırma**. Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

DUMAN, Tayyip. (2002). *Yeni Bir Döneme Başlangıç*. **Sınıf Yönetimi**. (Ed.) Leyla Küçükahmet. Ankara: Nobel Yayınları. 171-190.

EFE, Hasan; *Ezbersiz Eğitim ve Karikatür İle Eğitim*, **Cumhuriyet** (24 Eylül 2004a), s.3.

_____ (2004b). **Karikatürler**. Ankara: Kum Yayınları.

_____ (2005). **Karikatür ve Eğitim (Karikatür Sanatının Eğitimdeki İşlevi)**. İzmir: Etki Yayınları.

- EFİL, İsmail. (2002). *Zaman Yönetimi ve Yönetimde Bir Kaynak Olarak Zaman. Sınıf Yönetimi*. (Ed.) Leyla Küçükahmet. Ankara: Nobel Yayınları. 91-108.
- EKER, Aykut. (2003). Ortaöğretim **Coğrafya Eğitimi-Öğretiminde Görsel Materyallerin Kullanımı ve Öğrenme Üzerine Etkileri**. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- ERDEM, Murat. (2005). *Tarih Öğretiminde Yardımcı Metinler:Sınıftaki Karikatürler*. **Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi**, (18). 131-140.
- ERDEN, Münire. (1995). *Sosyal Bilgiler Öğretiminin Bazı Sorunları ve Çözüm Önerileri. İlköğretim Okullarında Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Sorunları*. (Haz.) Meral Çileli. (Türk Eğitim Derneği XIII. Öğretim Toplantısı 25-26 Mayıs 1995) Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları 186-197.
- ERDEN, Münire.. (2001). **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**. Ankara: Alkim Yayınları.
- ERGİN, Akif. (1988). *Görsel Öğretim Aracı Olarak Resim Çizme ve Fotoğraf Düzenleme*. **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, **21** (1-2), 333-341.
- ERGÜN, Muammer. (2001). *Eğitimin Felsefi Temelleri. Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. (Ed.) Özcan Demirel. Ankara: Pegem A Yayıncılık. 43-65.
- EMİROĞLU, Gülmisâl. (2002). *İlköğretim T.C.İ.T.A. Ders Konularının Öğretiminde Kullanılan Metot, Etkinlik ve Öğrenci Aktivitelerine Yönelik Öğretmen Görüşleri Üzerine Bir Araştırma*. **Selçuk Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Ata Dergisi**, **10**, 45-64.

Euro Clio. (2001). *İyi Bir Ders Kitabı Nasıl Olmalıdır, Tarih Eğitime Eleştirel Yaklaşımlar*. (Haz.) Oya Köymen. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları (Avrupalı ve Türkiyeli Tarih Eğitimcileri Buluşması- Ekim/2001). 211-212.

Gralier International America Encyclopedia. (1993). *Karikatür md.* 8.C. İstanbul: Sabah Yayınları. 292.

GÜNDEN, Suat. (1995). *Sosyal Bilgiler Öğretimine Genel Bir Bakış. İlköğretim Okullarında Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Sorunları*. (Haz.) Meral Çileli. (Türk Eğitim Derneği XIII. Öğretim Toplantısı 25-26 Mayıs 1995) Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları. 19-42.

GÜNGÖRDÜ, Ersin. (1995). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sorunları. İlköğretim Okullarında Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Sorunları*. (Haz.) Meral Çileli. (Türk Eğitim Derneği XIII. Öğretim Toplantısı 25-26 Mayıs 1995) Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları. 179-186.

(2003). *Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Coğrafya Ünitelerinde Sunulan Görsel Materyallerin Doğruluk İlkesi Yönünden Değerlendirilmesi*. C, ŞAHİN (Ed.), **Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler**. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık. 317-323.

(2003). *Öğretimde Görsellik ve Görsel Araçlarda Bulunması Gereken Özellikler*. **Milli Eğitim Dergisi**. (157).

HEINZELMANN, Tobias. (2004). **Osmanlı Karikatüründe Balkan Sorunu**. (Çev.) Türkis Noyan. İstanbul: Kitap Yayınevi.

HIZAL, Alişan. (1992). *İlköğretim Uygulamalarında Eğitim Teknolojisinden Yararlanma Olanakları*. **Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi** (3). Eskişehir. 11-17.

HÜNERLİ, Selçuk. (1993). **Türkiye’de Gazete Karikatürünün Durumu ve Siyasi Karikatürün Söylemi**. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

İstiklal Harbi Gazetesi. 16.05.1919. İstanbul: Yeni İstanbul Yayını.

İŞLER, Ahmet. (2003). *Yazılı Ders Materyallerinde İllüstrasyon Kullanımının Yeri Ve Önemi*. **Milli Eğitim Dergisi**, (157), 55-63.

KABAPINAR, Yücel. (1998). *Kredili Sistem ve Lise Tarih Kitapları*. (Haz.) S. Özbaran, **Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları**. İzmir: Dokuz Eylül Yayınları. 221-236.

KABAPINAR, Filiz. (2005). *Yapılandırmacı Öğrenme Sürecine Katkıları Açısından Fen Derslerinde Kullanılabilecek Bir Öğretim Yöntemi Olarak Kavram Karikatürleri*. **Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri**. 5 (1), 101-146.

KALAYCI, Nurdan. (2001). *İki Boyutlu Görsel Öğrenme ve Öğretme Araçları*. **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**. (Haz.) Halil İbrahim Yalın. Ankara: Nobel Yayınları. 67-79.

KAPTAN, Mehmet. (2003). **Orta Öğretim Kurumlarındaki Öğretmenlerin Eğitim Teknolojileri ve Materyal Kullanma Düzeyleri**. Adapazarı: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

KAYA, Y. Kemal. (1993). **İnsan Yetiştirme Düzenimize Yeni Bir Bakış** (Eğitimde Model Arayışı). Ankara: Bilim Yayınları.

KAR, İsmail. (1999). **Karikatür Sanatı**. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

KILINÇ, Kenan.(2006). **Tarih Öğretiminde Karikatür Materyali Kullanımının Öğrenci Başarısına Etkisi : Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

KOCABAŞOĞLU, Uygur. (2000). **Açılış Konuşması. Türkiye’de İlk ve Orta Öğrenim Düzeyinde Tarih Öğretiminin Yeniden Yapılandırılması** (2-3 Aralık 2000). İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları. 1-3.

KOLOĞLU, Orhan. (2005). **Türkiye Karikatür Tarihi**. İstanbul: Bileşim Yayınevi.

KÖKSAL, Hüseyin (2002). *Tarih Öğretimi ve Eleştirel Düşünce Becerilerinin Geliştirilmesi. Türk Yurdu Dergisi*, (Mart).

KÖSTÜKLÜ, Nuri.(2001). **Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi**. Konya: Günay Ofset.

KURUBACAK, Gülsün. (1988). **Tepegöz Saydamları İle Döner Levhanın Öğrenmedeki Etkililiği**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

KÜÇÜKAHMET, Leyla. (1999). **Öğretimde Planlama ve Değerlendirme**. İstanbul: Alkım Yayınları.

LEON, E. Haklin. (1989). **Tarih Tenkidinin Unsurları**. (Çev.) Bahaeddin Yediyıldız, Ankara.

MC KELLAR, Ian. (2003). *Neden Tarih Öğretiyoruz. Tarih Eğitime Tarih Eğitime Eleştirel Yaklaşımlar*. (Haz.) Oya Köymen. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları (Avrupalı ve Türkiyeli Tarih Eğitimcileri Buluşması- Ekim/2001). 72-81.

MEYDAN, Ali. (2001). *İlköğretim Birinci Kademe Sosyal Bilgiler Öğretimi Coğrafya Ünitelerinin İşlenişinde Laboratuvar ve Görsel-İşitsel Materyal Kullanımının Öğrencilerin Niteliksel Gelişimine Etkisinin Değerlendirilmesi*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Meydan Larousse. (1990). *Karikatür md.* 10.C. İstanbul: Sabah Yayınları.

MİLKO, Tatiana. (2003). *Tarih Ders Kitaplarında Yeni Bir Anlayışa Doğru. Tarih Eğitime Eleştirel Yaklaşımlar*. (Haz.) Oya Köymen. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları (Avrupalı ve Türkiyeli Tarih Eğitimcileri Buluşması- Ekim/2001). 82-89.

NICHOL, Jon. (1996). **Tarih Öğretimi.** (Haz.) Mustafa Safran. Ankara: Çağrı Matbaacılık.

NAMLU, Ayşe Gürcan. (1998). *Öğretmenlerin Eğitiminde Teknolojine Yönelik Tutumları. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.* 8(1-2). Eskişehir. 184-200.

OKAY, Cüneyd. (2004). **Dönemin Mizah Dergilerinde Milli Mücadele Karikatürleri:1919-1922.** Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

ORAL, Tan. (2005). *Kullanılacak Karikatürler Anlamadan Ezberleme Yanlışının Önünde Sevecen Bir Engel Oluşturabilmeli. Hürriyet Gösteri Sanat Edebiyat Dergisi,* (275), 76.

_____ (1998). **Yaza Çize**. İstanbul: İris Yayınları.

ÖNGÖREN, Ferit. (1983). **Cumhuriyet Dönemi Türk Mizahı ve Hicvi**. Ankara: İş Bankası Kültür Yayınları.

ÖRS, Feriâl. (2005). *Karikatürler, Rasgele Değil, Uzman Eğitimciler Tarafından Titizlikle Ve Bilinçli Bir Şekilde Seçilmelidir*. **Hürriyet Gösteri Sanat Edebiyat Dergisi**, (275), 80.

ÖZBARAN, Salih. (1992). **Tarih Öğretimi**. İstanbul: Cem Yayınevi.

ÖZER, Atilla (2000). *Karikatür, Popüler Kültür ve Popüler Karikatür, Uluslararası Karikatür Festivali Sempozyum Bildirisi*. 5-9 Mayıs 2000 Ankara. * 6. Ankara Uhttp://mail.anadolu.edu.tr/~aozer/0308.html

_____ (2005). *Karikatür, Eğitimcinin Yazı Tahtası Üzerindeki İşini Fazlasıyla Kolaylaştırır*. **Hürriyet Gösteri Sanat Edebiyat Dergisi**, (275), 72-74.

PALAZOĞLU, Ahmet Bekir. (2000). *Tartışma Bildirisi. Türkiye’de İlk ve Orta Öğrenim Düzeyinde Tarih Öğretiminin Yeniden Yapılandırılması*, 2-3 Aralık 2000. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları. 1-3 s.

PAYKOÇ, Fersun. (1995a). **Tarih Öğretimi**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

PAYKOÇ, Fersun. (1995b). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Çağdaş Eğilimler. İlköğretim Okullarında Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Sorunları*. (Haz.)

- Meral Çileli. (Türk Eğitim Derneği XIII. Öğretim Toplantısı 25-26 Mayıs 1995) Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.43-66.
- PEKGÖZ, Müslim ve R. HANCILAR. (1970). **Eğitimde Görme ve İşitme Araçları**. Ankara: Güvendi Matbaası.
- ROZENTAL, İzel. (2005). *Karikatür Öğrencinin Dil Mantiğini Geliştirmesini, Dünyaya İlgisinin Artmasını Sağlar. Hürriyet Gösteri Sanat Edebiyat Dergisi*, (275), 75.
- SAFRAN, Mustafa. (2000) *Değişik Öğrenim Basamaklarında Tarih Dersine İlişkin Tutumlar Üzerine Bir Araştırma. Türk Yurdu*, (175), 73-79.
- SAFRAN, Mustafa ve H. KÖKSAL. (1998). *Tarih Öğretiminde Yazılı Kanıtların Kullanılması. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (18).
- SAFRAN, Mustafa ve B. ATA. (1998). *Okul Dışı Tarih Öğretimi. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 18, (1), 87-94.
- SALA, Gülşah. (2003). **Öğrenciler Tarafından Geliştirilen Öğretim Materyallerinin Erişkiye Etkisi**. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi).
- SELÇUK, Turhan. (1998). **Grafik Mizah**. İstanbul: İris Yayınları.
- SİLİER, Orhan. (2003). *Tarih Eğitiminde Yeni Bir Modele İhtiyacımız Var. Tarih Eğitime Eleştirel Yaklaşımlar*. (Haz.) Oya Köymen. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları (Avrupalı ve Türkiyeli Tarih Eğitimecileri Buluşması- Ekim/2001). 193-202.
- SİPAHİOĞLU, Ahmet. (1999). **Türk Grafik Mizahı**. İzmir: Dokuz Eylül Yayınları.

SÖZER, Vural; *Ciddiyetin Birinci Yıldönümünde Karikatür ve Mizah Sanatının Sorunları Üzerinde Tartışıldı*, **Cumhuriyet** (24 Eylül 1978), s.6

STRADLİNG, Robert. (2003a). **Tarih Öğrenmek ve Öğretmek-20. Yüzyıl Avrupa Tarihi Nasıl Öğretilmeli.** (Çev.) Ayfer Ünal. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.

STRADLİNG, Robert. (2003b). *20. Yüzyıl Avrupa Tarihi Nasıl Öğretilmeli. Tarih Eğitimine Eleştirel Yaklaşımlar.* (Haz.) Oya Köymen. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları (Avrupalı ve Türkiyeli Tarih Eğitimcileri Buluşması- Ekim/2001). 90-106.

ŞAHİN, Mustafa. (2000). **Sınıf Öğretmenlerinin, Öğretim Sürecinde Eğitim Teknolojisi ve Uygulamalarına İlişkin Etkinlikleri Yerine Getirirken Karşılaştıkları Problemler.** Niğde: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

ŞEN, İsmail. (2003). (2003). **Asi'den Gazi'ye Karikatürlerde Atatürk (1919-1938).** Ankara: Sarnıç Yayınları.

ŞENYAPILI, Önder. (2003). **Neyi,Neden,Nasıl Anlatıyor Karikatür Kim Niye Çiziyor!?.** Ankara: ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık ve İletişim A.Ş.Yayınları.

ŞİMŞEK, Ahmet. (2003). *Tarih Öğretiminde Görsel Materyal Kullanımı.* **G. Ü. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi**, c. IV (1). Kırşehir.

ŞİMŞEK, Nazmi. (2007). **Öğretim Teknolojileri Kullanımı ve Materyal Geliştirme.(Uygulama Örnekleriyle)** Ankara: Asil Yayınları.

TAN, Şeref. (2001). *Öğrenme Ortamı Olarak Sınıf. Öğretmenlik Mesleğine Giriş* (Ed.) Özcan Demirel Ankara: Pegem A Yayıncılık. 207-221.

TAŞDEMİR, Gökben Kenger. (2002). **İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Hazır Eğitim – Öğretim Araç Gereçleri ve Öğretmen Öğrenci İş Birliği İle Hazırlanan Araç Gereçlerle Yapılan Öğrenme Etkinliklerinin Akademik Başarı ve Kalıcılığa Etkisi.** Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

TEKELİ, İlhan. (1998). **Tarih Bilinci ve Gençlik.** İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

TEKELİ, İlhan. (2000). *İlköğretim Okulları ve Liselerde Tarih Öğretimi. Türkiye’de İlk ve Orta Öğrenim Düzeyinde Tarih Öğretiminin Yeniden Yapılandırılması*, 2-3 Aralık 2000. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları. 4-40.

TEPECİK, Adnan. (2002). *Grafik Sanatlar (Tarih-Tasarım-Teknoloji).* Ankara: Detay Yayınları.

TOPUZ, Hıfzı. (1997). **Başlangıcında Bugüne Dünya Karikatürü.** İstanbul. İnkılap Kitabevi.

_____ (1986). **İletişimde Karikatür ve Toplum.** Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Basımevi.

_____ (2005). *Karikatürün Eğitimdeki Rolü. Hürriyet Gösteri Sanat Edebiyat Dergisi*, (275), 71-72.

Türk Dil Kurumu. (1998). **Türkçe Sözlük.** Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

UÇAR, Metin. (1998). **İlköğretimde Ders Araç-Gereçleri Kullanımı Konusunda Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi.** Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Afyon.

USLU, Hakkı. (2005). *Karikatür Kullanımı Keşke Bütün Derslerde Yaygınlaştırılsa.* **Hürriyet Gösteri Sanat Edebiyat Dergisi,** (275), 81-82.

VURAL, Sacide. (2002). *Eğitim Ortamında Öğretim Araçları.* (Ed.) Leyla Küçükahmet. **Sınıf Yönetimi.** Ankara: Nobel Yay. 211-227.

YALIN, Halil İbrahim. (2000). **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme.** Ankara: Nobel Yayınları.

YANPAR, Tuğba Şahin. (1994). *İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Akademik Benlik Kavramı, Ders İçi Öğrenme ve Ders Dışı Çalışma Yolları İle Başarı İlişkisi.* **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.** (10), 43-48.

(2004). *Öğretim Materyal ve Teknolojileri.*

C, ÖZTÜRK ve D, DİLEK (Ed.), **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi.** Ankara: Pegem A Yayıncılık. 281-315.

YAVAŞLI, Doğukan Doğu. (2005). *Eğitimde Karikatürün Yeri.* **Hürriyet Gösteri Sanat Edebiyat Dergisi,** (275), 70-83.

YUVALI, Abdülkadir. (1990). *Türkiye’de Tarih Öğretimi.* **Tarih Metodolojisi ve Türk Tarihinin Meseleleri Kolokyum.** Elazığ: Fırat Üniversitesi.

YÜCEBAŞ, Hilmi. (1976). **Hiciv ve Mizah Edebiyatı Antolojisi.** İstanbul: Milliyet Dağıtım Ltd. Şirketi.

EKLER

EK 1. “KARİKATÜRÜ NASIL OKURUZ” ÇERÇEVE PLANI.

BİR KARİKATÜRÜ "NASIL" OKUMALI ?

Bir resmi veya karikatürü “okuma” nın yapısı dört ayrı aşama içerir

- Kritik yorumlama durumuna geç
- Ana elementleri tanımla ve tartış
- Başka çizgi resimlerle ve durumlarla kıyasla
- Bu analiz işlemi, belirli bazı kritik düşünme yeteneklerini geliştirmek için kullan (Fetsko, 2001, s. 33). [http://edcommunity.apple.com/ali/galleryfiles/578/political cartoons.pdf/2007](http://edcommunity.apple.com/ali/galleryfiles/578/political%20cartoons.pdf/2007))

A- TANIMLAMA

- * Bu karikatürü çizen sanatçının ismi nedir ?
- * Bu ne tür bir karikatürdür ?
- * Karikatürün adı nedir ?
- * Karikatür ne zaman çizilmiştir ?
- * Bu karikatürün çizildiği tarihsel dönemde yer alan bazı önemli olayları sıralayınız.
- * Çizimdeki nesneleri sıralayınız (ağaçlar, insanlar, hayvanlar, dağlar, nehirler, vb.,)
- * Bu yapıtta varolan anlamlı sanatsal unsurları inceleyiniz (consider) ve onları tanımlayınız:

ÇİZGİ-DOKU

BIÇIM-RENK

MEKAN-MODEL/ÖRNEK

B- ANALİZ

Bu aşamada sanat yapıtında kullanılan en belirgin sanat ilkelerini ele alınız. Sanatçının karikatür unsurlarını organize etmek için onları nasıl kullandığını gösteriniz.

DENGE-KARSITLIK - ÖNE ÇIKARMA – UYUM – ÇEŞİTLİLİK – BİRLİK – DERECELENDİRME – HAREKET- RİTİM -ORAN – DERİNLİK – KOMPOZİSYON.

C-YORUMLAMA

Sanat yapıtı hakkında şimdiye kadar öğrendiklerinize temellendirerek, sanatçının ne söylemeye çalıştığını düşünüyorsunuz?

Sanatçı bu karikatürü neden çizmiştir?

Ne anlama geldiğini düşünüyorsunuz ?

Bu çizime baktığınızda içinizde ne gibi duygular uyanıyor ?

Bu karikatürde başka şeyleri temsil eden şeyler - simgeler olduğunu düşünüyor musunuz?

D-YARGI

Bu karikatürden hoşlanıyor musunuz ?

Onun iyi bir çizim olduğunu düşünüyor musunuz ?

Onun önemli bir karikatür olduğunu düşünüyor musunuz ?

Bu karikatürü evinize asıp seyretmek ister miydiniz ?

Bu çizim müzeye konacak denli iyi bir yapıt mıdır? (Kılınç, 2006, s. 108).

EK 2. DERSTE UYGULANAN PLAN ÖRNEKLERİ

EK 2.1. KONTROL GRUBUNDA UYGULANAN DERS PLANI

Ders: Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi

Süre: 50+50dk.

Sınıf:I / I

Konu: Siyasal Alanda Gerçekleştirilen İnkılâp Hareketleri .

Amaç: - Siyasal alanda gerçekleştirilen inkılâp hareketlerini kavrayabilme.
- Siyasal alanda gerçekleştirilen inkılâp hareketlerinin sebeplerini ve sonuçlarını kavrayabilme.

Yöntem ve teknik: Soru-cevap, anlatım

Kaynak-araç-gereç: Ders kitabı, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi (Ahmet Mumcu ve diğerleri), Vitamin CD-Rom (Atatürk Dönemi).

Eğitim Durumu:

1-Dikkati Çekme: Siyasal alanda gerçekleştirilen inkılâp hareketlerinin sebepleri sizce ne olabilir? Bu soru ile bir beyin fırtınası yaratılacaktır.

2-Güdüleme: Konu bilgileriyle siyasal alanda gerçekleştirilen inkılapların Türk inkılâbının başarı ile sonuçlanmasındaki yeri ve önemi konusunda bilinçleneceksiniz.

3-Gözden Geçirme: Bu derste Siyasal alanda gerçekleştirilen inkılâp hareketlerinin sebepleri, sonuçları ve Türk Milleti açısından önemi ilgili bilgileri öğreneceksiniz. Açıklaması yapıldıktan sonra; “Atatürk’ün önderliğinde gerçekleştirilen Türk inkılâbı bir bütündür. Ancak, inkılâp hareketi toplumumuzun çeşitli alanlarını ilgilendirdiği için ve açıklanmasında kolaylık göstermesi bakımından onu, "siyasal alanda inkılap", "eğitim- kültür alanında inkılâp", sosyal- alanda inkılâp" gibi bölümlere ayırıyoruz.

Siyasal alanda inkılâbın gelişmesi ise şöyle olmuştur. Saltanat kaldırılmış, Cumhuriyet kurulmuş;halifelik kaldırılmış, devlet lâikleştirilmiştir.Yeni Türk rejimi yeni anayasa ile oluşmuş ve gelişmiştir. Şimdi biz bu dersimizde bu konuya beraberce açıklık getirmeye çalışalım.” gibi kısa bir konu girişi yapılacaktır.

Öğretme Öğrenme Etkinlikleri:

- ✓ Öncelikle Türk İnkılâbının halkın büyük kesiminden destek aldığı için, toplumsal bir hareket olduğu ve TBMM'nin kontrol ve desteğinde gerçekleştiği için demokratik bir hareket olduğu, sınıf temeli yerine halkın bütününe hedef aldığı öğrenciler ile birlikte soru-cevap yöntemi ile aktif metot uygulanarak özetlenecek ve Türk İnkılâbı içerisinde siyasal alanda gerçekleştirilen inkılâp hareketlerinin yeri ve önemi üzerinde durulacaktır.
- ✓ Siyasal alanda gerçekleştirilen inkılâp hareketlerinin üzerinde konuşulduktan sonra bu inkılâpların ortaya konuluş sebepleri ve Türk milletine kazandırmış olduğu değerlerin neler olduğu değerlerin neler olduğunun ayrıntılı bir şekilde yorumu yapılacaktır. Bu kapsamda Türk İnkılâbının genel amaçlarından;
 1. Toplumsal eşitliği sağlama,
 2. Ulusal egemenlik anlayışını geliştirmek,
 3. Demokrasinin Türkiye’de yerleşmesini sağlamak,
 4. Çağın gereksinimlerini karşılayamayan kurumların yerine yeni kurumları kazandırmak,
 5. Lâik devlet anlayışına geçmek konuları aktif metot uygulaması ile yorumlanacaktır. Yorumlama sırasında çıkan önemli sonuçlar sırasıyla tahtaya yazdırılacaktır.
- ✓ Dersin sonunda öğrencilere söz vermek suretiyle Siyasal alanda gerçekleştirilen inkılâpların sebep ve sonuçları hakkında konuşmaları sağlanacaktır.
- ✓ Ulu Önder Atatürk'ün siyasal alanda gerçekleştirmiş olduğu inkılâpların Türk İnkılâbı içerisindeki yeri ve önemi vurgulandıktan sonra; bu inkılâpların Türk milletine kazandırmış olduğu değerlerin neler olduğu ve bu değerlerin korunması için alınması gereken önlemler hakkında bir değerlendirme yapmaları sağlanacaktır.

Değerlendirme:

1. Siyasal alanda gerçekleştirilen inkılâp hareketlerinin nedenleri nelerdir?
2. Saltanatın kaldırılmasının nedenleri nelerdir?

3. Saltanatın kaldırılmasını Türk İnkılâbı açısından nasıl değerlendirebiliriz?
4. Cumhuriyetin ilanının sebepleri nelerdir?
5. Cumhuriyetin ilanını Türk İnkılâbı açısından nasıl değerlendirebiliriz?
6. Halifeliğin kaldırılmasının nedenleri nelerdir?
7. Halifeliğin kaldırılmasının lâik devletin oluşturulması açısından önemi nedir?
8. Halifelik kaldırılmasa idi sizce bu durumun Türk İnkılâbı açısından ne gibi sonuçları olurdu?

Servet AVŞAR

Öğ. Bnb.

Tarih Öğretmeni

EK 2.2. DENEY GRUBUNDA UYGULANAN DERS PLANI

Ders: Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi

Süre: 50+50dk.

Sınıf: I / II

Konu: Siyasal alanda gerçekleştirilen inkılâp hareketleri .

Amaç: - Siyasal alanda gerçekleştirilen inkılâp hareketlerini kavrayabilme.

- Siyasal alanda gerçekleştirilen inkılâp hareketlerinin sebeplerini ve sonuçlarını kavrayabilme.

Yöntem ve teknik: Gösteri yöntemi.

Kaynak-araç-gereç: Ders kitabı, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi (Ahmet Mumcu ve diğerleri), barko, siyasal alanda gerçekleştirilen inkılâplar ele alan karikatürler, “karikatürü nasıl okuruz?” çerçeve planı.

Eğitim Durumu:

1-Dikkati Çekme: Siyasal alanda gerçekleştirilen inkılâp hareketlerinin sebepleri sizce ne olabilir? Bu soru ile bir beyin fırtınası yaratılacaktır.

2-Güdüleme: Konu bilgileriyle siyasal alanda gerçekleştirilen inkılâpların Türk inkılâbının başarı ile sonuçlanmasındaki yeri ve önemi konusunda bilinçleneceksiniz.

3-Gözden Geçirme: Bu derste Siyasal alanda gerçekleştirilen inkılâp hareketlerinin sebepleri, sonuçları ve Türk Milleti açısından önemi ilgili bilgileri öğreneceksiniz. Açıklaması yapıldıktan sonra; “Atatürk’ün önderliğinde gerçekleştirilen Türk inkılâbı bir bütündür. Ancak, inkılâp hareketi toplumumuzun çeşitli alanlarını ilgilendirdiği için ve açıklanmasında kolaylık göstermesi bakımından onu, "siyasal alanda inkılâp", "eğitim- kültür alanında inkılâp", sosyal- alanda inkılâp" gibi bölümlere ayırıyoruz.

Siyasal alanda inkılâbın gelişmesi ise şöyle olmuştur. Saltanat kaldırılmış, Cumhuriyet kurulmuş;halifelik kaldırılmış, devlet lâikleştirilmiştir.Yeni Türk rejimi yeni anayasa ile oluşmuş ve gelişmiştir. Şimdi biz bu dersimizde bu konuya beraberce açıklık getirmeye çalışalım.” gibi kısa bir konu girişi yapılacaktır.

Öğretme Öğrenme Etkinlikleri:

- ✓ Öncelikle Türk İnkılâbının halkın büyük kesiminden destek aldığı için, toplumsal bir hareket olduğu ve TBMM'nin kontrol ve desteğinde gerçekleştiği için demokratik bir hareket olduğu, sınıf temeli yerine halkın bütününe hedef aldığı öğrenciler ile birlikte soru-cevap yöntemi ile aktif metot uygulanarak özetlenecek ve Türk İnkılâbı içerisinde siyasal alanda gerçekleştirilen inkılâp hareketlerinin yeri ve önemi üzerinde durulacaktır.
- ✓ Siyasal alanda gerçekleştirilen inkılâp hareketlerinin üzerinde konuşulduktan sonra bu inkılapların ortaya konuluş sebepleri ve Türk milletine kazandırmış olduğu değerlerin neler olduğu değerlerin neler olduğunun ayrıntılı bir şekilde yorumu yapılacaktır. Bu kapsamda Türk İnkılâbının genel amaçlarından;
 1. Toplumsal eşitliği sağlama,
 2. Ulusal egemenlik anlayışını geliştirmek,
 3. Demokrasinin Türkiye’de yerleşmesini sağlamak,
 4. Çağın gereksinimlerini karşılayamayan kurumların yerine yeni kurumları kazandırmak,
 5. Lâik devlet anlayışına geçmek konuları aktif metot uygulaması ile yorumlanacaktır. Yorumlama sırasında çıkan önemli sonuçlar sırasıyla tahtaya yazdırılacaktır.
- ✓ Öğrencilere “Bir Karikatürü Nasıl Okuruz?” çerçeve planı ve siyasal alanda yapılan inkılâpları ele alan karikatürleri içeren etkinlik kağıtları dağıtılacaktır.
- ✓ Karikatürün işlenilen konu ile ilgisinin ne olduğu tartışılacaktır.

- ✓ Etkinlik formundaki tüm maddeler değerlendirilecektir.
- ✓ Karikatürdeki objelere birer konuşma balonu eklemeleri ve bu boşlukları doldurmaları istenecektir.
- ✓ Plandaki son madde gereğince öğrencilere konu ile alakalı karikatür çizdirilecektir.
- ✓ Derste ele alınan karikatürler sınıf panosuna asılacaktır.
- ✓ Dersin sonunda öğrencilere söz vermek suretiyle Siyasal alanda gerçekleştirilen inkılapların sebep ve sonuçları hakkında konuşmaları sağlanacaktır.
- ✓ Ulu Önder Atatürk'ün siyasal alanda gerçekleştirmiş olduğu inkılapların Türk İnkılâbı içerisindeki yeri ve önemi vurgulandıktan sonra; bu inkılapların Türk milletine kazandırmış olduğu değerlerin neler olduğu ve bu değerlerin korunması için alınması gereken önlemler hakkında bir değerlendirme yapmaları sağlanacaktır.

Değerlendirme:

1. Siyasal alanda gerçekleştirilen inkılâp hareketlerinin nedenleri nelerdir?
2. Saltanatın kaldırılmasının nedenleri nelerdir?
3. Saltanatın kaldırılmasını Türk İnkılâbı açısından nasıl değerlendirebiliriz?
4. Cumhuriyetin ilanının sebepleri nelerdir?
5. Cumhuriyetin ilanını Türk İnkılâbı açısından nasıl değerlendirebiliriz?
6. Halifeliğin kaldırılmasının nedenleri nelerdir?
7. Halifeliğin kaldırılmasının laik devletin oluşturulması açısından önemi nedir?
8. Halifelik kaldırılmasa idi sizce bu durumun Türk inkılâbı açısından ne gibi sonuçları olurdu?
9. O dönemde yaşamış bir karikatürist olsa idiniz dönem olaylarına nasıl bir tepkide bulunurdunuz?

Ödevlendirme:

- ✓ Siyasal alanda gerçekleştirilen inkılâp hareketleri ile alakalı karikatürler araştırılarak bir albüm oluşturulacak ve getirilecektir.
- ✓ Konu ile alakalı iki veya üç boyutlu karikatürler yapmaları istenecek ve bu karikatürlerin sınıf ve okul panosunda asılacağı belirtilecektir.

Servet AVŞAR

Öğ. Bnb.

Tarih Öğretmeni

EK 2.3. KONTROL GRUBUNDA UYGULANAN DERS PLANI

Ders: Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi

Süre: 50+50dk.

Sınıf:I / I

Konu: Eğitim-Kültür alanında gerçekleştirilen inkılâp hareketleri .

Amaç: - Eğitim-Kültür alanında gerçekleştirilen inkılâp hareketlerini kavrayabilme.

- Eğitim-Kültür alanında gerçekleştirilen inkılâp hareketlerinin sebeplerini ve sonuçlarını kavrayabilme.

Yöntem ve teknik: Soru-cevap, anlatım

Kaynak-araç-gereç: Ders kitabı, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi (Ahmet Mumcu ve diğerleri), Vitamin CD-Rom (Atatürk Dönemi).

Eğitim Durumu:

1-Dikkati Çekme: Eğitim-Kültür alanında gerçekleştirilen inkılâp hareketlerinin sebepleri sizce ne olabilir? Bu soru ile bir beyin fırtınası yaratılacaktır.

2-Güdüleme: Konu bilgileriyle eğitim- kültür alanında gerçekleştirilen inkılâpların Türk milletinin ulusal birliğini sağlama ve Türk millî kültürünün geliştirilmesindeki yeri ve önemi konusunda bilinçleneceksiniz.

3-Gözden Geçirme: Bu derste eğitim-kültür alanında gerçekleştirilen inkılâp hareketlerinin sebepleri, sonuçları ve Türk Milleti açısından önemi ilgili bilgileri öğreneceksiniz. Açıklaması yapıldıktan sonra; “Atatürk’ün önderliğinde gerçekleştirilen Türk inkılâbı bir bütündür. Ancak, inkılâp hareketi toplumumuzun çeşitli alanlarını ilgilendirdiği için ve açıklanmasında kolaylık göstermesi bakımından onu, "siyasal alanda inkılâp", "eğitim- kültür alanında inkılâp", sosyal-alanda inkılâp" gibi bölümlere ayırıyoruz.

Bir ulusun kalkınabilmesi, sağlam bir toplumsal yapıya sahip olabilmesi eğitime sıkı sıkıya bağlıdır. Bu nedenle özellikle inkılâpçı rejimler eğitim sistemine büyük önem verirler. Rejimin sürekliliği ve amacının gerçekleşmesi kuşakların iyi eğitilmesi ile mümkün olur.

Eğitim-Kültür alanında inkılâbın gelişmesi ise şöyle olmuştur. Osmanlı devletinde temel eğitim kurumları medreselerdi. Medreseler altın çağını yükselme döneminde yaşamıştı. Fatih Sultan Mehmet ve Kanuni Sultan Süleyman döneminde kurulan medreseler çağın en ileri eğitim kurumlarıydı. Zamanla Osmanlı devletinde diğer alanlarda olduğu gibi eğitim alanında da bozulmalar yaşandı. 19.yy.da ise Osmanlı devletinde medreselerin yanında Batı tarzı eğitim veren okullar açıldı. Bu durum ise farklı eğitim uygulayan kurumlardan yetişen kuşaklar arasında bir kültür çatışmasına neden oldu. Ayrıca Osmanlı devleti bünyesinde kurulan azınlık okulları ise devletin aleyhine faaliyetlerde bulunan bir yıkıcı anlayışla hareket etmeye başladılar. Özetle söylemek gerekirse çağdışı bir eğitim sistemi mevcut idi.

Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti Osmanlı devletinin bu çağdışı kalmış eğitim sisteminden hoşnut olamazdı. Tıpkı dinsel hukuk gibi, eski eğitimde lâik ve ilerici esaslarla bağdaşmıyordu. Bu sistemi inkılâp esaslarına uygun bir şekilde değiştirmek gerekiyordu. Nitekim ulu önder Atatürk, ulusal birliği sağlamak, millî kültür anlayışını yerleştirmek için eğitim ve kültür alanında bir dizi inkılâp hareketlerine girişmiştir. Bunlar; Millî demokratik ve lâik bir eğitim programı çizilerek öğretimin birleştirilmesi “Tevhid-i Tedrisat” Kanunu, Arap harflerinin yerine Türk harflerinin kabulü “Harf İnkılâbı”, tarihimizin yanlış görüşlerden kurtarılacak doğru temeller üzerine oturtulması ve Türk Milletinin, dünya uygarlık tarihi içindeki yerinin bütün açıklığı ile belirtilmesi “Türk Tarih Tezi”, dilimizin yabancı kelimelerden temizlenerek öz benliğine kavuşturulması “Türk Dili inkılâbı”, “Üniversite Reformu.” ve “Güzel sanatlarda gelişmeler” şeklinde sıralanabilir. İşte gerçekleştirilen bütün bu inkılâplar Türk İnkılâbının Eğitim-Kültür alanında başardığı başlıca çağdaş atılımlardır. Şimdi biz bu dersimizde bu konuya beraberce açıklık getirmeye çalışalım.” gibi kısa bir konu girişi yapılacaktır.

Öğretme Öğrenme Etkinlikleri:

- ✓ Öncelikle Türk İnkılâbının halkın büyük kesiminden destek aldığı için, toplumsal bir hareket olduğu ve TBMM'nin kontrol ve desteğinde gerçekleştiği için demokratik bir hareket olduğu, sınıf temeli yerine halkın bütününe hedef aldığı öğrenciler ile birlikte soru-cevap yöntemi ile aktif metot uygulanarak özetlenecek ve Türk İnkılâbı içerisinde sosyal alanda gerçekleştirilen inkılâp hareketlerinin yeri ve önemi üzerinde durulacaktır.
- ✓ Eğitim-Kültür alanında gerçekleştirilen inkılâp hareketlerinin üzerinde konuşulduktan sonra bu inkılapların ortaya konuluş sebepleri ve Türk milletine kazandırmış olduğu değerlerin neler olduğu değerlerin neler olduğunun ayrıntılı bir şekilde yorumu yapılacaktır. Bu kapsamda Türk İnkılâbının genel amaçlarından;
 1. Ulusal birliği sağlamak,
 2. Türk Kültürünü geliştirmek ve millî kültür anlayışını etkin kılmak,

3. Türkiye'yi çağdaş ülkeler seviyesine ulaştırmak,
4. Çağın gereksinimlerini karşılayamayan kurumların yerine yeni kurumları kazandırmak,
5. Lâik devlet ve lâik zihniyet yapısını geçmek konuları aktif metot uygulaması ile yorumlanacaktır. Yorumlama sırasında çıkan önemli sonuçlar sırasıyla tahtaya yazdırılacaktır.

Değerlendirme:

1. Eğitim-Kültür alanında gerçekleştirilen inkılâp hareketlerinin nedenleri nelerdir?
2. Tevhid-i Tedrisat Kanunun çıkarılma sebebi nedir?
3. Tevhid-i Tedrisat Kanunun Türk İnkılâbı içerisindeki yeri ve önemi nedir?
4. Maarif Teşkilatı hakkında kanun çıkartılmasının sebebi nedir?
5. Maarif Teşkilatı hakkında çıkartılan kanunla yapılan düzenlemeler nelerdir?
6. Maarif Teşkilatı hakkında çıkartılan kanunun eğitim öğretim açısından önemi nedir?
7. Harf İnkılâbının yapılmasının sebebi nedir?
8. Yeni alfabenin kabulünden sonra Türk İnkılâp hareketi hangi aşamaya gelmiştir?
9. Harf İnkılâbının yapılmasının Türk dilinin ve kültürünün gelişimi açısından önemi nedir?
10. Atatürk'ün Dil İnkılâbını yapmasının sebebi nedir?
11. Atatürk Dil İnkılâbını korumak için ne gibi tedbirler almıştır?
12. Yazı ve Dil İnkılâbını sonucunda Türk İnkılâp hareketi içinde hangi inkılâp başlatılmıştır?
13. Tarih İnkılâbı ile Türk Uluğu ne kazanmıştır?
14. Millet Mekteplerinin açılmasının sebepleri nelerdir?
15. Türk Eğitim İnkılâbını zorunlu kılan sebepler nelerdir?
16. Eğitim- Kültür alanında yapılan değişikliklerin Türk Uluğunun çağdaşlaşmasına ne gibi katkıları olmuştur?

Servet AVŞAR

Öğ. Bnb.

Tarih Öğretmeni

EK 2.4. DENEY GRUBUNDA UYGULANAN DERS PLANI

Ders: Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi

Süre: 50+50dk.

Sınıf: I / II

Konu: Eğitim- kültür alanında gerçekleştirilen inkılâp hareketleri .

Amaç: - Eğitim- kültür alanında gerçekleştirilen inkılâp hareketlerini kavrayabilme.

- Eğitim- kültür alanında gerçekleştirilen inkılâp hareketlerinin sebeplerini ve sonuçlarını kavrayabilme.

Yöntem ve teknik: Gösteri Yöntemi.

Kaynak-araç-gereç: Ders kitabı, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi (Ahmet Mumcu ve diğerleri), barko, Eğitim- kültür alanında gerçekleştirilen inkılapları ele alan karikatürler, “Karikatürü nasıl okuruz?” çerçeve planı.

Eğitim Durumu:

1-Dikkati Çekme: Eğitim- kültür alanında alanda gerçekleştirilen inkılâp hareketlerinin sebepleri sizce ne olabilir? Bu soru ile bir beyin fırtınası yaratılacaktır.

2-Güdüleme: Konu bilgileriyle eğitim- kültür alanında gerçekleştirilen inkılâpların Türk milletinin ulusal birliğini sağlama ve Türk millî kültürünün geliştirilmesindeki yeri ve önemi konusunda bilinçleneceksiniz.

3-Gözden Geçirme: Bu derste eğitim-kültür alanında gerçekleştirilen inkılâp hareketlerinin sebepleri, sonuçları ve Türk Milleti açısından önemi ilgili bilgileri öğreneceksiniz. Açıklaması yapıldıktan sonra; “Atatürk’ün önderliğinde gerçekleştirilen Türk inkılâbı bir bütündür. Ancak, inkılâp hareketi toplumumuzun çeşitli alanlarını ilgilendirdiği için ve açıklanmasında kolaylık göstermesi bakımından onu, "siyasal alanda inkılâp", "eğitim- kültür alanında inkılâp", sosyal-alanda inkılâp" gibi bölümlere ayırıyoruz.

Bir ulusun kalkınabilmesi, sağlam bir toplumsal yapıya sahip olabilmesi eğitime sıkı sıkıya bağlıdır. Bu nedenle özellikle inkılâpçı rejimler eğitim sistemine büyük önem verirler. Rejimin sürekliliği ve amacının gerçekleşmesi kuşakların iyi eğitilmesi ile mümkün olur.

Eğitim-Kültür alanında inkılâbın gelişmesi ise şöyle olmuştur. Osmanlı devletinde temel eğitim kurumları medreselerdi. Medreseler altın çağını yükselme döneminde yaşamıştı. Fatih Sultan Mehmet ve Kanuni Sultan Süleyman döneminde kurulan medreseler çağın en ileri eğitim kurumlarıydı. Zamanla Osmanlı devletinde diğer alanlarda olduğu gibi eğitim alanında da bozulmalar yaşandı. 19.yy.da ise Osmanlı devletinde medreselerin yanında Batı tarzı eğitim veren okullar açıldı. Bu durum ise farklı eğitim uygulayan kurumlardan yetişen kuşaklar arasında bir kültür çatışmasına neden oldu. Ayrıca Osmanlı devleti bünyesinde kurulan azınlık okulları ise devletin aleyhine faaliyetlerde bulunan bir yıkıcı anlayışla hareket etmeye başladılar. Özetle söylemek gerekirse çağdışı bir eğitim sistemi mevcut idi.

Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti Osmanlı devletinin bu çağdışı kalmış eğitim sisteminden hoşnut olamazdı. Tıpkı dinsel hukuk gibi, eski eğitimde lâik ve ilerici esaslarla bağdaşmıyordu. Bu sistemi inkılâp esaslarına uygun bir şekilde değiştirmek gerekiyordu. Nitekim ulu önder Atatürk, ulusal birliği sağlamak, millî kültür anlayışını yerleştirmek için eğitim ve kültür alanında bir dizi inkılâp hareketlerine girişmiştir. Bunlar; Millî demokratik ve lâik bir eğitim programı çizilerek öğretimin birleştirilmesi “Tevhid-i Tedrisat” Kanunu, Arap harflerinin yerine Türk harflerinin kabulü “Harf İnkılâbı”, tarihimizin yanlış görüşlerden kurtarılması doğru temeller üzerine oturtulması ve Türk Milletinin, dünya uygarlık tarihi içindeki yerinin bütün açıklığı ile belirtilmesi “Türk Tarih Tezi”, dilimizin yabancı kelimelerden temizlenerek öz benliğine kavuşturulması “Türk Dili inkılâbı”, “Üniversite Reformu.” ve “Güzel sanatlarda gelişmeler” şeklinde sıralanabilir. İşte gerçekleştirilen bütün bu inkılâplar Türk İnkılâbının Eğitim-Kültür alanında başardığı başlıca çağdaş atılımlardır. Şimdi biz bu dersimizde bu konuya beraberce açıklık getirmeye çalışalım.” gibi kısa bir konu girişi yapılacaktır.

Öğretme Öğrenme Etkinlikleri:

- ✓ Öncelikle Türk İnkılâbının halkın büyük kesiminden destek aldığı için, toplumsal bir hareket olduğu ve TBMM'nin kontrol ve desteğinde gerçekleştiği için demokratik bir hareket olduğu, sınıf temeli yerine halkın bütününü hedef aldığı öğrenciler ile birlikte soru-cevap yöntemi ile aktif metot uygulanarak özetlenecek ve Türk İnkılâbı içerisinde sosyal alanda gerçekleştirilen inkılâp hareketlerinin yeri ve önemi üzerinde durulacaktır.
- ✓ Eğitim-Kültür alanında gerçekleştirilen inkılâp hareketlerinin üzerinde konuşulduktan sonra bu inkılâpların ortaya konuluş sebepleri ve Türk milletine kazandırmış olduğu değerlerin neler olduğu değerlerin neler olduğunun ayrıntılı bir şekilde yorumu yapılacaktır. Bu kapsamda Türk İnkılâbının genel amaçlarından;

1. Ulusal birliği sağlamak,
 2. Türk Kùltürünü geliştirmek ve millî kùltür anlayışını etkin kılmak,
 3. Türkiye’yi çağdaş ùlkeler seviyesine ulaştırmak,
 4. Çağın gereksinimlerini karşılayamayan kurumların yerine yeni kurumları kazandırmak,
 5. Lâik devlet ve lâik zihniyet yapısını geçmek konuları aktif metot uygulaması ile yorumlanacaktır. Yorumlama sırasında çıkan önemli sonuçlar sırasıyla tahtaya yazdırılacaktır.
- ✓ Öğrencilere “Bir Karikatürü Nasıl Okuruz?” çerçeve planı ve Eğitim-Kùltür alanında yapılan inkılâpları ele alan karikatürleri içeren etkinlik kağıtları dağıtılacaktır.
 - ✓ Karikatürün işlenilen konu ile ilgisinin ne olduğu tartışılacaktır.
 - ✓ Etkinlik formundaki tüm maddeler değerdendirilecektir.
 - ✓ Karikatürdeki objelere birer konuşma balonu eklemeleri ve bu boşlukları doldurmaları istenecektir.
 - ✓ Plandaki son madde gereğince öğrencilere konu ile alakalı karikatür çizdirilecektir.
 - ✓ Derste ele alınan karikatürler sınıf panosuna asılacaktır.
 - ✓ Dersin sonunda öğrencilere söz vermek suretiyle sosyal alanda gerçekleştirilen inkılapların sebep ve sonuçları hakkında konuşmaları sağlanacaktır.
 - ✓ Ulu Önder Atatürk’ün Eğitim-Kùltür alanında gerçekleştirmiş olduğu inkılapların Türk İnkılâbı içerisindeki yeri ve önemi vurgulandıktan sonra;bu inkılâpların Türk milletine kazandırmış olduğu değerdelerin neler olduğu ve bu değerdelerin korunması için alınması gereken önlemler hakkında bir değerdendirme yapımları sağlanacaktır.

Değerdendirme:

1. Eğitim-Kùltür alanında gerçekleştirilen inkılâp hareketlerinin nedenleri nelerdir?
2. Tevhid-i Tedrisat Kanunun çıkarılma sebebi nedir?
3. Tevhid-i Tedrisat Kanunun Türk İnkılâbı içerisindeki yeri ve önemi nedir?
4. Maarif Teşkilatı hakkında kanun çıkartılmasının sebebi nedir?

5. Maarif Teşkilatı hakkında çıkartılan kanunla yapılan düzenlemeler nelerdir?
6. Maarif Teşkilatı hakkında çıkartılan kanunun eğitim öğretim açısından önemi nedir?
7. Harf İnkılâbının yapılmasının sebebi nedir?
8. Yeni alfabenin kabulünden sonra Türk İnkılâp hareketi hangi aşamaya gelmiştir?
9. Harf İnkılâbının yapılmasının Türk dilinin ve kültürünün gelişimi açısından önemi nedir?
10. Atatürk'ün Dil İnkılâbını yapmasının sebebi nedir?
11. Atatürk Dil İnkılâbını korumak için ne gibi tedbirler almıştır?
12. Yazı ve Dil İnkılâbını sonucunda Türk İnkılâp hareketi içinde hangi inkılâp başlatılmıştır?
13. Tarih İnkılâbı ile Türk Ulusu ne kazanmıştır?
14. Millet Mekteplerinin açılmasının sebepleri nelerdir?
15. Türk Eğitim İnkılabını zorunlu kılan sebepler nelerdir?
16. Eğitim- Kültür alanında yapılan değişikliklerin Türk Ulusunun çağdaşlaşmasına ne gibi katkıları olmuştur?
17. O dönemde yaşamış bir karikatürist olsa idiniz dönem olaylarına nasıl bir tepkide bulunurdunuz?

Ödevlendirme:

- ✓ Eğitim-Kültür alanında gerçekleştirilen inkılâp hareketleri ile alakalı karikatürler araştırılarak bir albüm oluşturulacak ve getirilecektir.
- ✓ Konu ile alakalı iki veya üç boyutlu karikatürler yapmaları istenecek ve bu karikatürlerin sınıf ve okul panosunda asılacağı belirtilecektir.

Servet AVŞAR

Öğ. Bnb.

Tarih Öğretmeni

EK 2.5. KONTROL GRUBUNDA UYGULANAN DERS PLANI

Ders: Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi

Süre: 50+50dk.

Sınıf:I / I

Konu: Sosyal alanda gerçekleştirilen inkılâp hareketleri .

Amaç: - Sosyal alanda gerçekleştirilen inkılâp hareketlerini kavrayabilme.

- Sosyal alanda gerçekleştirilen inkılâp hareketlerinin sebeplerini ve sonuçlarını kavrayabilme.

Yöntem ve teknik: Soru-cevap, anlatım

Kaynak-araç-gereç: Ders kitabı, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi (Ahmet Mumcu ve diğerleri), Vitamin CD-Rom (Atatürk Dönemi).

Eğitim Durumu:

1-Dikkati Çekme: Sosyal alanda gerçekleştirilen inkılâp hareketlerinin sebepleri sizce ne olabilir? Bu soru ile bir beyin fırtınası yaratılacaktır.

2-Güdüleme: Konu bilgileriyle Sosyal alanda gerçekleştirilen inkılâpların Türk toplumunun Batı medeniyetinin onurlu bir mensubu olarak yerini almasındaki sonuçlanmasındaki yeri ve önemi konusunda bilinçleneceksiniz.

3-Gözden Geçirme: Bu derste Sosyal alanda gerçekleştirilen inkılâp hareketlerinin sebepleri, sonuçları ve Türk Milleti açısından önemi ilgili bilgileri öğreneceksiniz. Açıklaması yapıldıktan sonra; “Atatürk’ün önderliğinde gerçekleştirilen Türk inkılâbı bir bütündür. Ancak, inkılâp hareketi toplumumuzun çeşitli alanlarını ilgilendirdiği için ve açıklanmasında kolaylık göstermesi bakımından onu, "siyasal alanda inkılâp", "eğitim- kültür alanında inkılâp", sosyal- alanda inkılâp" gibi bölümlere ayırıyoruz.

Sosyal alanda inkılâbın gelişmesi ise şöyle olmuştur. Kadınların toplum hayatına katılması, onların medeni ve siyasî haklarda erkeklerle eşit tutulması; kıyafetin çağdaş şekil alması;tekke ve türbelerin kapatılması, soyadı kanunun kabulü; bir takım lakap ve unvanların kaldırılması;uluslar arası saat, takvim ve rakamların, ölçü birimlerinin kabulü Türk inkılâbının toplumsal alanda başardığı başlıca çağdaş

atılımlardır. Şimdi biz bu dersimizde bu konuya beraberce açıklık getirmeye çalışalım.” gibi kısa bir konu girişi yapılacaktır.

Öğretme Öğrenme Etkinlikleri:

- ✓ Öncelikle Türk İnkılâbının halkın büyük kesiminden destek aldığı için, toplumsal bir hareket olduğu ve TBMM'nin kontrol ve desteğinde gerçekleştiği için demokratik bir hareket olduğu, sınıf temeli yerine halkın bütününe hedef aldığı öğrenciler ile birlikte soru-cevap yöntemi ile aktif metot uygulanarak özetlenecek ve Türk İnkılâbı içerisinde sosyal alanda gerçekleştirilen inkılâp hareketlerinin yeri ve önemi üzerinde durulacaktır.
- ✓ Sosyal alanda gerçekleştirilen inkılâp hareketlerinin üzerinde konuşulduktan sonra bu inkılâpların ortaya konuluş sebepleri ve Türk milletine kazandırmış olduğu değerlerin neler olduğu değerlerin neler olduğunun ayrıntılı bir şekilde yorumu yapılacaktır. Bu kapsamda Türk İnkılâbının genel amaçlarından;
 1. Türkiye’yi çağdaş ülkeler seviyesine ulaştırmak,
 2. Çağın gereksinimlerini karşılayamayan kurumların yerine yeni kurumları kazandırmak,
 3. Lâik devlet anlayışına geçmek konuları aktif metot uygulaması ile yorumlanacaktır. Yorumlama sırasında çıkan önemli sonuçlar sırasıyla tahtaya yazdırılacaktır.

Değerlendirme:

1. Sosyal alanda gerçekleştirilen inkılâp hareketlerinin nedenleri nelerdir?
2. Kılık-kıyafet inkılâbının sebebi nedir?
3. Atatürk inkılâplarında tekke ve zaviyelerin kapatılmasının yeri nedir?
4. Saat takvim ve ölçülerde yapılan değişikliklerin Türk ulusunun çağdaşlaşmasına ne gibi katkıları olmuştur?
5. Soyadı kanunun kabul edilmesi sebebi nedir?
6. Eski lakap ve unvanların kaldırılmasının sebepleri nelerdir?

7. Milletlerarası takvim, saat ve rakamların kabulü ile Türk inkılâbı ne kazanmıştır?
8. Atatürk inkılâpları ile Türk kadınına tanınan haklar nelerdir?

Servet AVŞAR

Öğ. Bnb.

Tarih Öğretmeni

EK 2.6. DENEY GRUBUNDA UYGULANAN DERS PLANI

Ders: Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi

Süre: 50+50dk.

Sınıf: I / II

Konu: Sosyal alanda gerçekleştirilen inkılâp hareketleri .

Amaç: - Sosyal alanda gerçekleştirilen inkılâp hareketlerini kavrayabilme.

- Sosyal alanda gerçekleştirilen inkılâp hareketlerinin sebeplerini ve sonuçlarını kavrayabilme.

Yöntem ve teknik: Gösteri Yöntemi.

Kaynak-araç-gereç: Ders kitabı, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi (Ahmet Mumcu ve diğerleri), barko, sosyal alanda gerçekleştirilen inkılâpları ele alan karikatürler, “Karikatürü nasıl okuruz?” çerçeve planı.

Eğitim Durumu:

1-Dikkati Çekme: sosyal alanda gerçekleştirilen inkılâp hareketlerinin sebepleri sizce ne olabilir? Bu soru ile bir beyin fırtınası yaratılacaktır.

2-Güdüleme: Konu bilgileriyle sosyal alanda gerçekleştirilen inkılâpların Türk inkılâbının başarı ile sonuçlanmasındaki yeri ve önemi konusunda bilinçleneceksiniz.

3-Gözden Geçirme: Bu derste sosyal alanda gerçekleştirilen inkılâp hareketlerinin sebepleri, sonuçları ve Türk Milleti açısından önemi ilgili bilgileri öğreneceksiniz. Açıklaması yapıldıktan sonra; “Atatürk’ün önderliğinde gerçekleştirilen Türk inkılâbı bir bütündür. Ancak, inkılâp hareketi toplumumuzun çeşitli alanlarını ilgilendirdiği için ve açıklanmasında kolaylık göstermesi bakımından onu, "siyasal alanda inkılâp", "eğitim- kültür alanında inkılâp", sosyal- alanda inkılâp" gibi bölümlere ayırıyoruz.

Sosyal alanda inkılâbın gelişmesi ise şöyle olmuştur. Kadınların toplum hayatına katılması, onların medeni ve siyasî haklarda erkeklerle eşit tutulması;kıyafetin çağdaş şekil alması; tekke ve türbelerin kapatılması,soyadı kanunun kabulü; bir takım lakap ve unvanların kaldırılması;uluslar arası saat, takvim ve rakamların, ölçü birimlerinin kabulü Türk inkılâbının toplumsal alanda başardığı başlıca çağdaş atılımlardır. Şimdi biz bu dersimizde bu konuya beraberce açıklık getirmeye çalışalım.” gibi kısa bir konu girişi yapılacaktır.

Öğretme Öğrenme Etkinlikleri:

- ✓ Öncelikle Türk İnkılâbının halkın büyük kesiminden destek aldığı için, toplumsal bir hareket olduğu ve TBMM'nin kontrol ve desteğinde gerçekleştiği için demokratik bir hareket olduğu, sınıf temeli yerine halkın bütününe hedef aldığı öğrenciler ile birlikte soru-cevap yöntemi ile aktif metot uygulanarak özetlenecek ve Türk İnkılâbı içerisinde sosyal alanda gerçekleştirilen inkılâp hareketlerinin yeri ve önemi üzerinde durulacaktır.
- ✓ Sosyal alanda gerçekleştirilen inkılâp hareketlerinin üzerinde konuşulduktan sonra bu inkılâpların ortaya konuluş sebepleri ve Türk milletine kazandırmış olduğu değerlerin neler olduğu değerlerin neler olduğunun ayrıntılı bir şekilde yorumu yapılacaktır. Bu kapsamda Türk İnkılâbının genel amaçlarından;
 1. Türkiye'yi çağdaş ülkeler seviyesine ulaştırmak,
 2. Çağın gereksinimlerini karşılayamayan kurumların yerine yeni kurumları kazandırmak,
 3. Lâik devlet anlayışına geçmek konuları aktif metot uygulaması ile yorumlanacaktır. Yorumlama sırasında çıkan önemli sonuçlar sırasıyla tahtaya yazdırılacaktır.
- ✓ Öğrencilere “Bir Karikatürü Nasıl Okuruz?” çerçeve planı ve sosyal alanda yapılan inkılâpları ele alan karikatürleri içeren etkinlik kağıtları dağıtılacaktır.
- ✓ Karikatürün işlenilen konu ile ilgisinin ne olduğu tartışılacaktır.
- ✓ Etkinlik formundaki tüm maddeler değerlendirilecektir.
- ✓ Karikatürdeki objelere birer konuşma balonu eklemeleri ve bu boşlukları doldurmaları istenecektir.
- ✓ Plandaki son madde gereğince öğrencilere konu ile alakalı karikatür çizdirilecektir.
- ✓ Derste ele alınan karikatürler sınıf panosuna asılacaktır.

- ✓ Dersin sonunda öğrencilere söz vermek suretiyle sosyal alanda gerçekleştirilen inkılâpların sebep ve sonuçları hakkında konuşmaları sağlanacaktır.
- ✓ Ulu Önder Atatürk'ün sosyal alanda gerçekleştirmiş olduğu inkılâpların Türk İnkılâbı içerisindeki yeri ve önemi vurgulandıktan sonra; bu inkılâpların Türk milletine kazandırmış olduğu değerlerin neler olduğu ve bu değerlerin korunması için alınması gereken önlemler hakkında bir değerlendirme yapmaları sağlanacaktır.

Değerlendirme:

1. Sosyal alanda gerçekleştirilen inkılâp hareketlerinin nedenleri nelerdir?
2. Kılık-kıyafet inkılâbının sebebi nedir?
3. Atatürk inkılâplarında tekke ve zaviyelerin kapatılmasının yeri nedir?
4. Saat takvim ve ölçülerde yapılan değişikliklerin Türk ulusunun çağdaşlaşmasına ne gibi katkıları olmuştur?
5. Soyadı kanunun kabul edilmesi sebebi nedir?
6. Eski lakap ve unvanların kaldırılmasının sebepleri nelerdir?
7. Milletlerarası takvim, saat ve rakamların kabulü ile Türk inkılâbı ne kazanmıştır?
8. Atatürk inkılâpları ile Türk kadınına tanınan haklar nelerdir?
9. O dönemde yaşamış bir karikatürist olsa idiniz dönem olaylarına nasıl bir tepkide bulunurdunuz?

Ödevlendirme:

- ✓ Sosyal alanda gerçekleştirilen inkılâp hareketleri ile alakalı karikatürler araştırılarak bir albüm oluşturulacak ve getirilecektir.
- ✓ Konu ile alakalı iki veya üç boyutlu karikatürler yapmaları istenecek ve bu karikatürlerin sınıf ve okul panosunda asılacağı belirtilecektir.

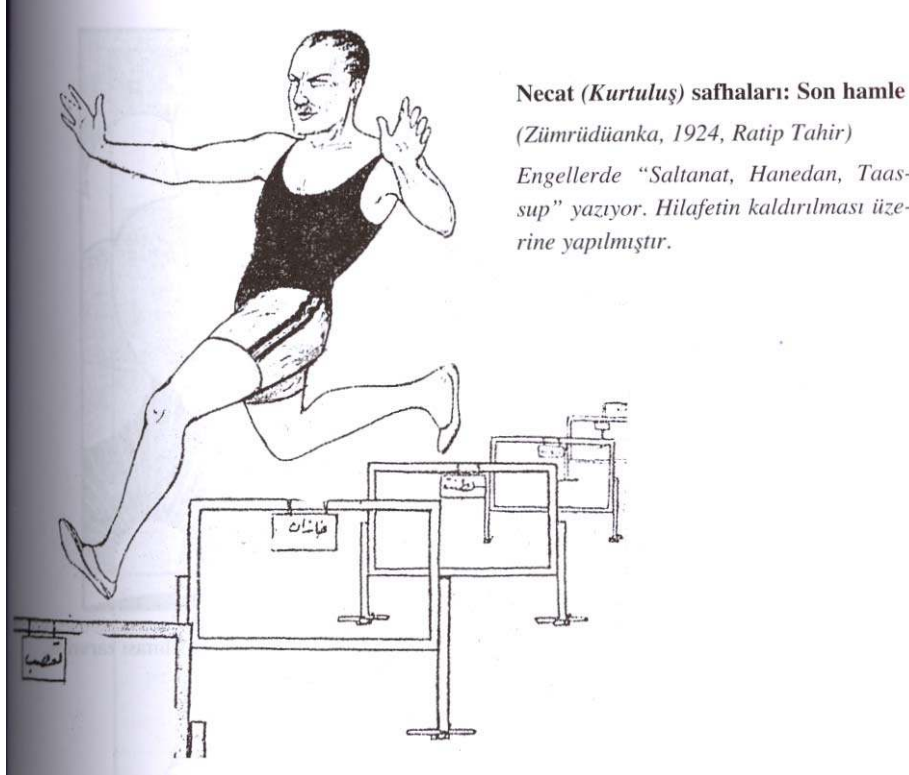
Servet AVŞAR

Öğ. Bnb.

Tarih Öğretmeni

EK 3. KARİKATÜRE DAYALI TARİH ÖĞRETİMİ ETKİNLİK SUNULARI.

EK 3.1.1. SİYASAL ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILAPLARA GENEL BİR BAKIŞ

(Koloğlu, 2005, s.277).

Yukarıdaki karikatürü kim çizmiştir?

Nerede yayınlanmıştır? Yayınlanan yerin başlığı ve kaynağın ismi nedir?

Bu karikatür bir gazetede mi yoksa bir mizah dergisinde mi yayınlanmıştır?

Yukarıdaki karikatürde hangi objeleri görüyorsunuz? Betimleyiniz.

Yukarıdaki karikatürdeki anahtar objeleri ve her birinin ne temsil ettiğini listeleyiniz.

Obje	Sembolize ettiği şey
a:	a:
b:	b:
c:	c:

Karikatür hangi dönemde çizilmiş olabilir?

Karikatür hangi olay ve tartışma konusu ile alakalıdır?

Bu karakterlerin belirgin özelliklerini belirtiniz.

Karikatürdeki karakterleri bir liste haline getiriniz.

Karakterlerin çizimleri gerçekçi mi?

Karikatür sanatçısının bakış açısı nedir?

Karikatürde verilmeye çalışılan mesaj nedir?

Karikatürde verilmek istenen mesaj anlaşılır bir şekilde verilebiliyor mu? Neden evet veya neden hayır?

Karakterler neyi ya da kimi simgeliyor? Tartışınız.

Karikatürü çizen sanatçının kullandığı aletler veya teknikler nelerdir?(Aşağılayarak alay etme, karikatürize etme, şaka ile dürtmek için abartının kullanımı, sözcük oyunu vb.)

Karikatüristi böyle bir çalışmaya iten sebepler neler olabilir?

Karikatürde gördüğünüz çizimler kaliteli çizimler mi? Değilse sebepleri nelerdir?

Karikatürü toplumsal alanda yapılan inkılaplardan hangisiyle ve hangi yönleriyle bağlantılandırabiliriz?

Sizce bu karikatürün başlığı nedir?

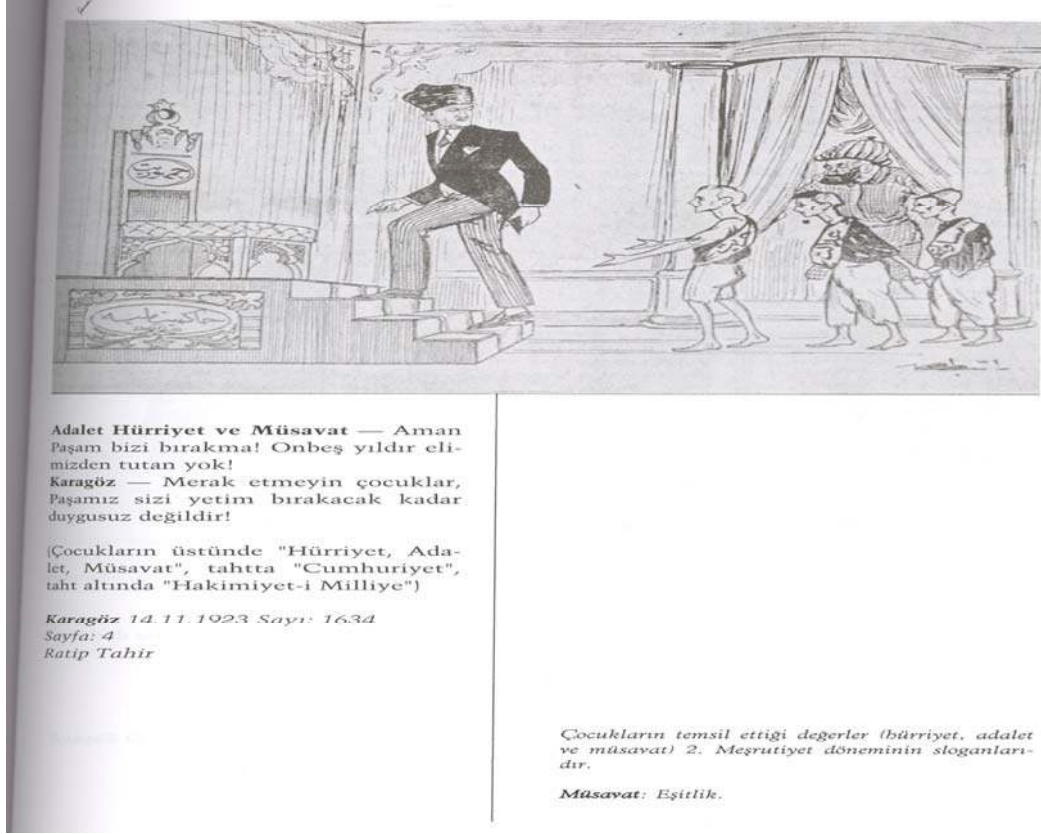
Bu başlığı beğendiniz mi neden?

Eğer beğenmedi iseniz karikatürümüzün adı ne olabilirdi?

Karikatüristin yerinde olsaydınız, siz bu karikatüre başka ne eklerdiniz?

Siz bir karikatürist olsaydınız bu konu ile ilgili başka nasıl bir karikatür çizerdiniz?

EK 3.1.2. SİYASAL ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILÂPLARA GENEL BİR BAKIŞ – SALTANATIN KALDIRILMASI

(Şen, 2003, s. 215).

Yukarıdaki karikatürü kim çizmiştir?

Nerede yayınlanmıştır? Yayınlanan yerin başlığı ve kaynağın ismi nedir?

Bu karikatür bir gazetede mi yoksa bir mizah dergisinde mi yayınlanmıştır?

Yukarıdaki karikatürde hangi objeleri görüyorsunuz? Betimleyiniz.

Yukarıdaki karikatürdeki anahtar objeleri ve her birinin ne temsil ettiğini listeleyiniz.

Obj	Sembolize ettiği Şey
a:	a:
b:	b:
c:	c:

Karikatür hangi dönemde çizilmiş olabilir?

Karikatür hangi olay ve tartışma konusu ile alakalıdır?

Bu karakterlerin belirgin özelliklerini belirtiniz.

Karikatürdeki karakterleri bir liste haline getiriniz.

Karakterlerin çizimleri gerçekçi mi?

Karikatür sanatçısının bakış açısı nedir?

Karikatürde verilmeye çalışılan mesaj nedir?

Karikatürde verilmek istenen mesaj anlaşılır bir şekilde verilebiliyor mu?Neden evet veya neden hayır?

Karakterler neyi ya da kimi simgeliyor? Tartışınız.

Karikatürü çizen sanatçının kullandığı aletler veya teknikler nelerdir?(Aşağılayarak alay etme,karikatürize etme,şaka ile dürtmek için abartının kullanımı,Sözcük oyunu vb.)

Karikatüristi böyle bir çalışmaya iten sebepler neler olabilir?

Karikatürde gördüğünüz çizimler kaliteli çizimler mi?Değilse sebepleri nelerdir?

Karikatürü toplumsal alanda yapılan inkılaplardan hangisiyle ve hangi yönleriyle bağlantılandırabiliriz?

Sizce bu karikatürün başlığı nedir?

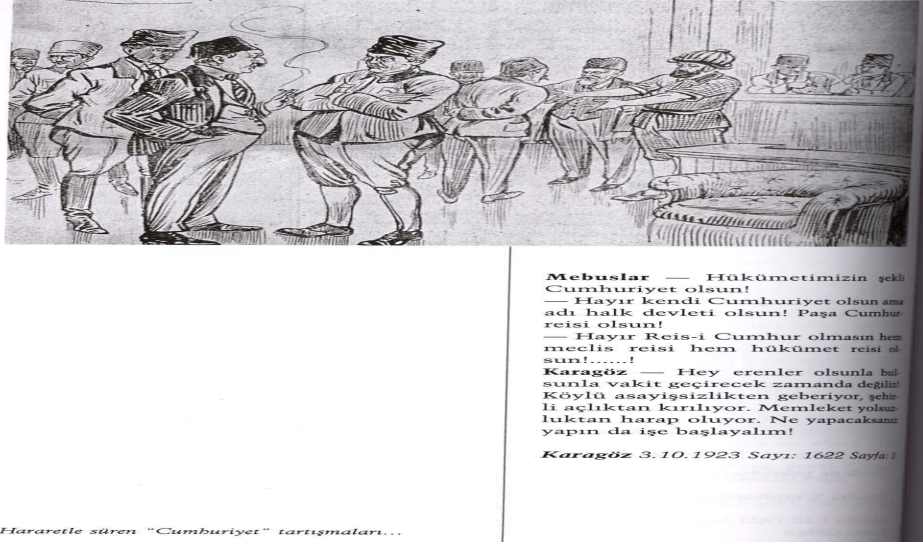
Bu başlığı beğendiniz mi neden?

Eğer beğenmedi iseniz karikatürümüzün adı ne olabilirdi?

Karikatüristin yerinde olsaydınız, siz bu karikatüre başka ne eklerdiniz?

Siz bir karikatürist olsaydınız bu konu ile ilgili başka nasıl bir karikatür çizerdiniz?

EK 3.1.3. SİYASAL ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILÂPLARA GENEL BİR BAKIŞ-CUMHURİYETİN İLANI

(Şen, 2003, s. 200).

Yukarıdaki karikatürü kim çizmiştir?

Nerede yayınlanmıştır? Yayınlanan yerin başlığı ve kaynağın ismi nedir?

Bu karikatür bir gazetede mi yoksa bir mizah dergisinde mi yayınlanmıştır?

Yukarıdaki karikatürde hangi objeleri görüyorsunuz? Betimleyiniz.

Yukarıdaki karikatürdeki anahtar objeleri ve her birinin ne temsil ettiğini listeleyiniz.

Objeler	Sembolize ettiği şey
a:	a:
b:	b:
c:	c:

Karikatür hangi dönemde çizilmiş olabilir?

Karikatür hangi olay ve tartışma konusu ile alakalıdır?

Bu karakterlerin belirgin özelliklerini belirtiniz.

Karikatürdeki karakterleri bir liste haline getiriniz.

Karakterlerin çizimleri gerçekçi mi?

Karikatür sanatçısının bakış açısı nedir?

Karikatürde verilmeye çalışılan mesaj nedir?

Karikatürde verilmek istenen mesaj anlaşılır bir şekilde verilebiliyor mu?Neden evet veya neden hayır?

Karakterler neyi ya da kimi simgeliyor? Tartışınız.

Karikatürü çizen sanatçının kullandığı aletler veya teknikler nelerdir?(Aşağılayarak alay etme,karikatürize etme,şaka ile dürtmek için abartının kullanımı,Sözcük oyunu vb.)

Karikatüristi böyle bir çalışmaya iten sebepler neler olabilir?

Karikatürde gördüğünüz çizimler kaliteli çizimler mi?Değilse sebepleri nelerdir?

Karikatürü toplumsal alanda yapılan inkılaplardan hangisiyle ve hangi yönleriyle bağlantılandırabiliriz?

Sizce bu karikatürün başlığı nedir?

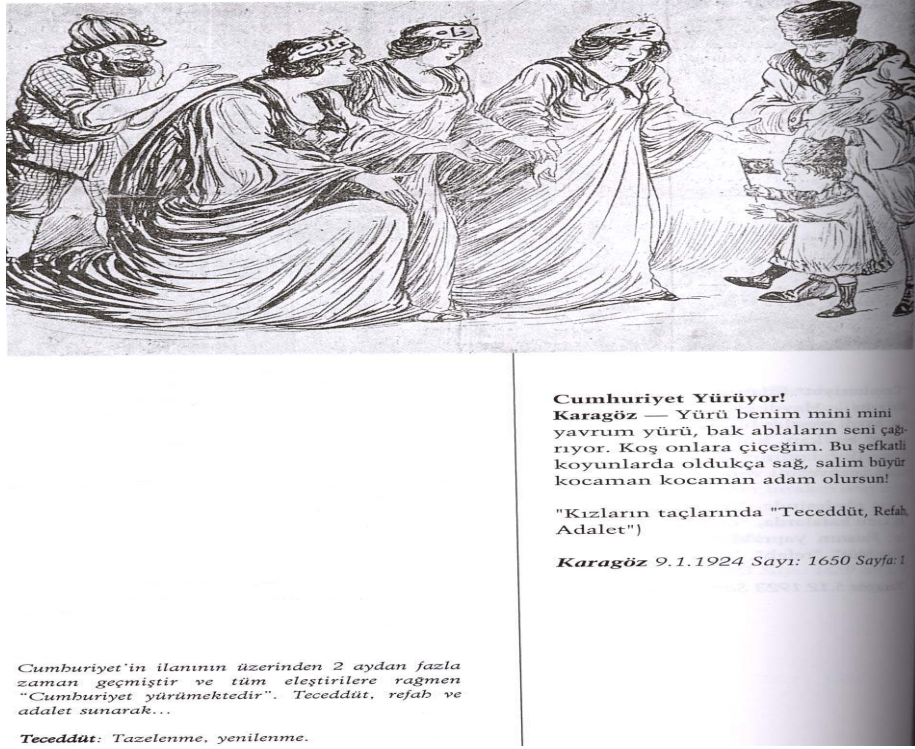
Bu başlığı beğendiniz mi neden?

Eğer beğenmedi iseniz karikatürümüzün adı ne olabilirdi?

Karikatüristin yerinde olsaydınız, siz bu karikatüre başka ne eklerdiniz?

Siz bir karikatürist olsaydınız bu konu ile ilgili başka nasıl bir karikatür çizerdiniz?

EK 3.1.4. SİYASAL ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILAPLARA GENEL BİR BAKIŞ

(Şen, 2003, s. 220).

Yukarıdaki karikatürü kim çizmiştir?

Nerede yayınlanmıştır? Yayınlanan yerin başlığı ve kaynağın ismi nedir?

Bu karikatür bir gazetede mi yoksa bir mizah dergisinde mi yayınlanmıştır?

Yukarıdaki karikatürde hangi objeleri görüyorsunuz? Betimleyiniz.

Yukarıdaki karikatürdeki anahtar objeleri ve her birinin ne temsil ettiğini listeleyiniz.

Objeler	Sembolize ettiği şey
a:	a:
b:	b:
c:	c:

Karikatür hangi dönemde çizilmiş olabilir?

Karikatür hangi olay ve tartışma konusu ile alakalıdır?

Bu karakterlerin belirgin özelliklerini belirtiniz.

Karikatürdeki karakterleri bir liste haline getiriniz.

Karakterlerin çizimleri gerçekçi mi?

Karikatür sanatçısının bakış açısı nedir?

Karikatürde verilmeye çalışılan mesaj nedir?

Karikatürde verilmek istenen mesaj anlaşılır bir şekilde verilebiliyor mu?Neden evet veya neden hayır?

Karakterler neyi ya da kimi simgeliyor? Tartışınız.

Karikatürü çizen sanatçının kullandığı aletler veya teknikler nelerdir?(Aşağılayarak alay etme,karikatürize etme,şaka ile dürtmek için abartının kullanımı,Sözcük oyunu vb.)

Karikatüristi böyle bir çalışmaya iten sebepler neler olabilir?

Karikatürde gördüğünüz çizimler kaliteli çizimler mi?Değilse sebepleri nelerdir?

Karikatürü yargı alanda yapılan inkılaplardan hangisiyle ve hangi yönleriyle bağlantılandırabiliriz?

Sizce bu karikatürün başlığı nedir?

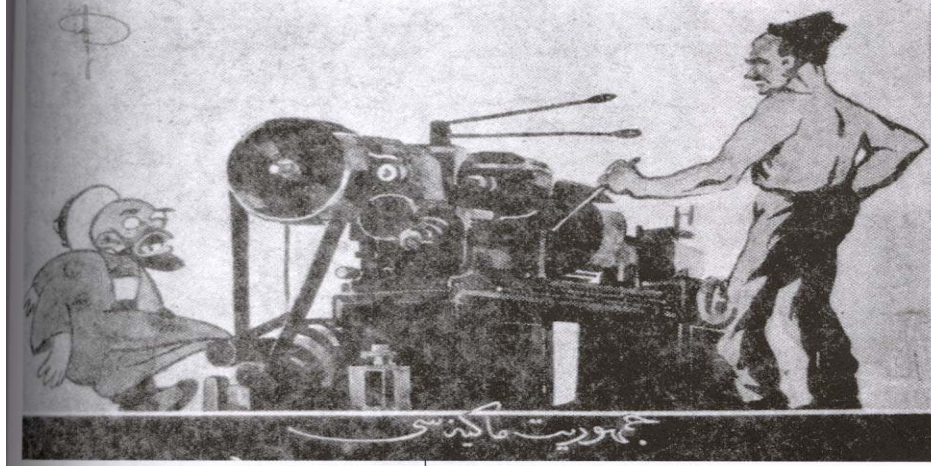
Bu başlığı beğendiniz mi neden?

Eğer beğenmedi iseniz karikatürümüzün adı ne olabilirdi?

Karikatüristin yerinde olsaydınız, siz bu karikatüre başka ne eklerdiniz?

Siz bir karikatürist olsaydınız bu konu ile ilgili başka nasıl bir karikatür çizerdiniz?

EK 3.1.5. SİYASAL ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILÂPLARA GENEL BİR BAKIŞ-CUMHURİYETİN İLANI

Cumhuriyet Makinesi
İrtica manasını anlamadığı asri makineye kendini kaptırdı!

Akbaba 3.3.1924 Sayı: 130 Sayfa: 1
Ramiz Gökçe

(Şen, 2003, s. 227).

Yukarıdaki karikatürü kim çizmiştir?

Nerede yayınlanmıştır? Yayınlanan yerin başlığı ve kaynağın ismi nedir?

Bu karikatür bir gazetede mi yoksa bir mizah dergisinde mi yayınlanmıştır?

Yukarıdaki karikatürde hangi objeleri görüyorsunuz? Betimleyiniz.

Yukarıdaki karikatürdeki anahtar objeleri ve her birinin ne temsil ettiğini listeleyiniz.

Objeler	Sembolize ettiği şey
a:	a:
b:	b:
c:	c:

Karikatür hangi dönemde çizilmiş olabilir?

Karikatür hangi olay ve tartışma konusu ile alakalıdır?

Bu karakterlerin belirgin özelliklerini belirtiniz.

Karikatürdeki karakterleri bir liste haline getiriniz.

Karakterlerin çizimleri gerçekçi mi?

Karikatür sanatçısının bakış açısı nedir?

Karikatürde verilmeye çalışılan mesaj nedir?

Karikatürde verilmek istenen mesaj anlaşılır bir şekilde verilebiliyor mu?Neden evet veya neden hayır?

Karakterler neyi ya da kimi simgeliyor? Tartışınız.

Karikatürü çizen sanatçının kullandığı aletler veya teknikler nelerdir?(Aşağılayarak alay etme,karikatürize etme,şaka ile dürtmek için abartının kullanımı,Sözcük oyunu vb.)

Karikatüristi böyle bir çalışmaya iten sebepler neler olabilir?

Karikatürde gördüğünüz çizimler kaliteli çizimler mi?Değilse sebepleri nelerdir?

Karikatürü sanayi alanında yapılan inkılaplardan hangisiyle ve hangi yönleriyle bağlantılandırabiliriz?

Sizce bu karikatürün başlığı nedir?

Bu başlığı beğendiniz mi neden?

Eğer beğenmedi iseniz karikatürümüzün adı ne olabilirdi?

Karikatüristin yerinde olsaydınız, siz bu karikatüre başka ne eklerdiniz?

Siz bir karikatürist olsaydınız bu konu ile ilgili başka nasıl bir karikatür çizerdiniz?

EK 3.1.6. SİYASAL ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILÂPLARA GENEL BİR BAKIŞ

Karagöz — Aman Paşam, gözüm Paşam, şu büyük eseri kurtarmak için etrafını sıkı sıkı kapayalım. Bu taşları dikmedikçe tehlike her vakit başımızdadır.

[Tak'da "Zafer ve Saltanat-ı Milliye", taşlarda "Cumhuriyet, Asayiş, Adalet, Refah"]

Karagöz 24.10.1923 Sayı: 1628 Sayfa: 1

(Şen, 2003, s. 203).

Yukarıdaki karikatürü kim çizmiştir?

Nerede yayınlanmıştır? Yayınlanan yerin başlığı ve kaynağın ismi nedir?

Bu karikatür bir gazetede mi yoksa bir mizah dergisinde mi yayınlanmıştır?

Yukarıdaki karikatürde hangi objeleri görüyorsunuz? Betimleyiniz.

Yukarıdaki karikatürdeki anahtar objeleri ve her birinin ne temsil ettiğini listeleyiniz.

Obje	Sembolize ettiği şey
a:	a:
b:	b:
c:	c:

Karikatür hangi dönemde çizilmiş olabilir?

Karikatür hangi olay ve tartışma konusu ile alakalıdır?

Bu karakterlerin belirgin özelliklerini belirtiniz.

Karikatürdeki karakterleri bir liste haline getiriniz.

Karakterlerin çizimleri gerçekçi mi?

Karikatür sanatçısının bakış açısı nedir?

Karikatürde verilmeye çalışılan mesaj nedir?

Karikatürde verilmek istenen mesaj anlaşılır bir şekilde verilebiliyor mu?Neden evet veya neden hayır?

Karakterler neyi ya da kimi simgeliyor? Tartışınız.

Karikatürü çizen sanatçının kullandığı aletler veya teknikler nelerdir?(Aşağılayarak alay etme, karikatürize etme, şaka ile dürtmek için abartının kullanımı, Sözcük oyunu vb.)

Karikatüristi böyle bir çalışmaya iten sebepler neler olabilir?

Karikatürde gördüğünüz çizimler kaliteli çizimler mi?Değilse sebepleri nelerdir?

Karikatürü toplumsal alanda yapılan inkılaplardan hangisiyle ve hangi yönleriyle bağlantılandırabiliriz?

Sizce bu karikatürün başlığı nedir?

Bu başlığı beğendiniz mi neden?

Eğer beğenmedi iseniz karikatürümüzün adı ne olabilirdi?

Karikatüristin yerinde olsaydınız, siz bu karikatüre başka ne eklerdiniz?

Siz bir karikatürist olsaydınız bu konu ile ilgili başka nasıl bir karikatür çizerdiniz?

EK 3.1.7. SİYASAL ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILÂPLARA GENEL BİR BAKIŞ

"Cumhuriyet" fidanını yaşatalım!
Karagöz — Haydi efendiler, haydi ağa-
lar, haydi paşalar bu meyvsesiz, bu ha-
yirsız, bu kart kütüğü devirelim ki
körpecik fidanımız büyüyüp çiçeğini
açsın, meyvesini versin!

(Ağaç gövdesinde; "irtica", dallarında-
ki kuru kafalarda; "taassup", "eski ka-
fa". Fidanın yapraklarında; "terakki",
"teceddüt", "refah", "servet")

Karagöz 5.12.1923 Sayı: 1640 Sayfa: 1

9 Kasım'da, **Halife Abdülmecit Efendi**'nin, istifa edeceği söylentilerini yalanlayan demeci **Vatan** gazetesinde yayınlanmıştı. 10 Kasım'da **Lâtfî Fikri Bey**, 11 Kasım'da da **Hüseyin Cahit (Yalçın)** Beylerin **Tanin** gazetesinde Halifeyi destekleyen yazıları yayınlanmıştı. 22 Kasım'da **Halk Fırkası Grubu**'nda **Rauf Bey** hakkında verilen önerge tartışılmıştı.

Karikatürün Karagöz'de yayınlandığı gün, **Tanin**, **Tevhid-i Efkar** ve **İkdam** gazetelerinde, **Emir Ali** ve **Ağa Hani**'in, **İsmet Paşa**'ya hitaben yazdıkları, Hilafet'in korunması konusundaki mektup yayınlanacaktı. Mektubun **İsmet Paşa**'ya ulaşmadan bu gazetelerde yayınlanması üzerine konuyu soruşturmak üzere bir **İstiklal Mahkemesi** kurulacak ve gazetelerin sorumluları yargılancaktı.

4 Aralık tarihinde **Tercüman-ı Hakikat**'e bir beyanat veren **Mustafa Kemal Paşa** ise; "... Türkiye ya yeni fikirle mücebbhez, namuslu bir idare olacaktı, veyahut olmayacaktır." diyordu.

Tam anlamıyla, Kurtuluş Savaşı'nın bitişi sonrası, memleket içindeki eski ve yeni arasındaki savaşın başladığını gösteren olaylar ve bu ortamı çok iyi özetleyen bir karikatür...

Terakki: Yükselme, ilerleme.

Teceddüt: Tazelenme, yenilenme.

Mucebbez: Donanımlı.

(Şen, 2003, s. 219).

Yukarıdaki karikatürü kim çizmiştir?

Nerede yayınlanmıştır? Yayınlanan yerin başlığı ve kaynağı ismi nedir?

Bu karikatür bir gazetede mi yoksa bir mizah dergisinde mi yayınlanmıştır?

Yukarıdaki karikatürde hangi objeleri görüyorsunuz? Betimleyiniz.

Yukarıdaki karikatürdeki anahtar objeleri ve her birinin ne temsil ettiğini listeleyiniz.

Objeler	Sembolize ettiği şey
a:	a:
b:	b:
c:	c:

Karikatür hangi dönemde çizilmiş olabilir?

Karikatür hangi olay ve tartışma konusu ile alakalıdır?

Bu karakterlerin belirgin özelliklerini belirtiniz.

Karikatürdeki karakterleri bir liste haline getiriniz.

Karakterlerin çizimleri gerçekçi mi?

Karikatür sanatçısının bakış açısı nedir?

Karikatürde verilmeye çalışılan mesaj nedir?

Karikatürde verilmek istenen mesaj anlaşılır bir şekilde verilebiliyor mu?Neden evet veya neden hayır?

Karakterler neyi ya da kimi simgeliyor? Tartışınız.

Karikatürü çizen sanatçının kullandığı aletler veya teknikler nelerdir?(Aşağılayarak alay etme,karikatürize etme,şaka ile dürtmek için abartının kullanımı,Sözcük oyunu vb.)

Karikatüristi böyle bir çalışmaya iten sebepler neler olabilir?

Karikatürde gördüğünüz çizimler kaliteli çizimler mi?Değilse sebepleri nelerdir?

Karikatürü toplumsal alanda yapılan inkılaplardan hangisiyle ve hangi yönleriyle bağlantılandırabiliriz?

Sizce bu karikatürün başlığı nedir?

Bu başlığı beğendiniz mi neden?

Eğer beğenmedi iseniz karikatürümüzün adı ne olabilirdi?

Karikatüristin yerinde olsaydınız, siz bu karikatüre başka ne eklerdiniz?

Siz bir karikatürist olsaydınız bu konu ile ilgili başka nasıl bir karikatür çizerdiniz?

EK 3.1.8. SİYASAL ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILÂPLARA GENEL BİR BAKIŞ

Lozan Antlaşması'nın imzasından sonra her kafa-da "peki şimdi ne olacak" sorusunun cevabı aranıyordu. 1923 yılının eylül ve ekim aylarında, hükümet şeklinin ne olacağına dair tartışmalar başlamıştı. 27 Eylül'de Mustafa Kemal Paşa, *Neue Freie Presse* gazetesine verdiği demeçte şunları söylüyordu: "... Yeni Türkiye Teşkilat-ı Esasîye Kanununun ilk maddelerini size tekrar edeceğim: Hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir. İrade kudreti, teşrii selâhiyet milletin yegane hakkıdır. Bu iki kelimeyi bir kelimede bülâsa etmek kabildir: Cumhuriyet"

Nâ-bakk: baksız, boş.

Türkiye Şekl-i Hükümet İmalathanesi Karagöz — Hah işte söyle Paşa efendiler, kendi kendimize şekl-i hükümet icad edeceğiz diye iki senedir nâ-hâli yere uğraştık. Nihayet çevire çevire, benzete benzete yine Avrupa'daki renklerle benzettik. Bakın ne ala oldu, şimdi ben de üstüne şu levhayı oturtuyum olsun bitsin!

(Yerde kırılmış testide; "Saltanat", ârikte; "Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti", Karagöz'ün elinde "Türk Cumhuriyeti". Çalışanlar (soldan) Mustafa Kemal Paşa, Fevzi (Çakmak) Paşa, Kazım (Karabekir) Paşa)

Karagöz 29.9.1923 Sayı: 1621 Sayfa: 1

(Şen, 2003, s. 198).

Yukarıdaki karikatürü kim çizmiştir?

Nerede yayınlanmıştır? Yayınlanan yerin başlığı ve kaynağın ismi nedir?

Bu karikatür bir gazetede mi yoksa bir mizah dergisinde mi yayınlanmıştır?

Yukarıdaki karikatürde hangi objeleri görüyorsunuz? Betimleyiniz.

Yukarıdaki karikatürdeki anahtar objeleri ve her birinin ne temsil ettiğini listeleyiniz.

Objeler	Sembolize ettiği şey
a:	a:
b:	b:
c:	c:

Karikatür hangi dönemde çizilmiş olabilir?

Karikatür hangi olay ve tartışma konusu ile alakalıdır?

Bu karakterlerin belirgin özelliklerini belirtiniz.

Karikatürdeki karakterleri bir liste haline getiriniz.

Karakterlerin çizimleri gerçekçi mi?

Karikatür sanatçısının bakış açısı nedir?

Karikatürde verilmeye çalışılan mesaj nedir?

Karikatürde verilmek istenen mesaj anlaşılır bir şekilde verilebiliyor mu?Neden evet veya neden hayır?

Karakterler neyi ya da kimi simgeliyor? Tartışınız.

Karikatürü çizen sanatçının kullandığı aletler veya teknikler nelerdir?(Aşağılayarak alay etme,karikatürize etme,şaka ile dürtmek için abartının kullanımı,Sözcük oyunu vb.)

Karikatüristi böyle bir çalışmaya iten sebepler neler olabilir?

Karikatürde gördüğünüz çizimler kaliteli çizimler mi?Değilse sebepleri nelerdir?

Karikatürü toplumsal alanda yapılan inkıaplardan hangisiyle ve hangi yönleriyle bağlantılandırabiliriz?

Sizce bu karikatürün başlığı nedir?

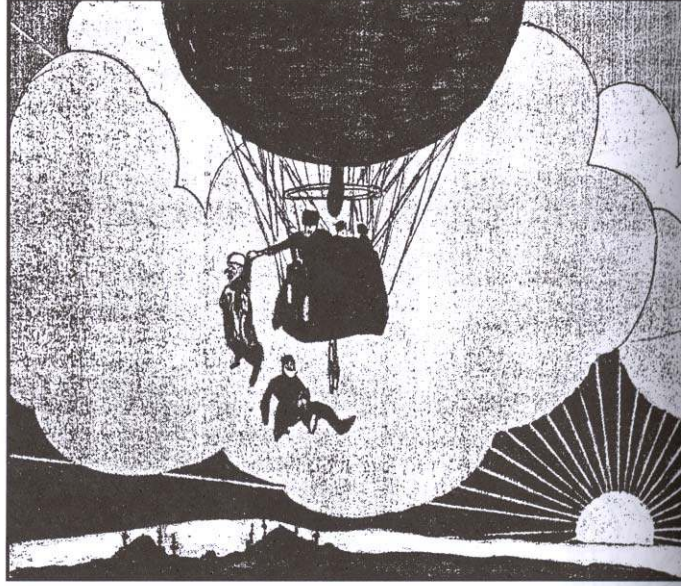
Bu başlığı beğendiniz mi neden?

Eğer beğenmedi iseniz karikatürümüzün adı ne olabilirdi?

Karikatüristin yerinde olsaydınız, siz bu karikatüre başka ne eklerdiniz?

Siz bir karikatürist olsaydınız bu konu ile ilgili başka nasıl bir karikatür çizerdiniz?

EK 3.1.9. SİYASAL ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILÂPLARA GENEL BİR BAKIŞ-HALİFELİĞİN KALDIRILMASI

Yeni idarenin yükselmesi için beyhude ağırlıkların ve mazi enkazının atılması zaruri idi.
(Kelebek, 1924)
Hilafetin kaldırılması üzerine.

(Koloğlu, 2005, s. 278).

Yukarıdaki karikatürü kim çizmiştir?

Nerede yayınlanmıştır? Yayınlanan yerin başlığı ve kaynağın ismi nedir?

Bu karikatür bir gazetede mi yoksa bir mizah dergisinde mi yayınlanmıştır?

Yukarıdaki karikatürde hangi objeleri görüyorsunuz? Betimleyiniz.

Yukarıdaki karikatürdeki anahtar objeleri ve her birinin ne temsil ettiğini listeleyiniz.

Objeler	Sembolize ettiği şey
a:	a:
b:	b:
c:	c:

Karikatür hangi dönemde çizilmiş olabilir?

Karikatür hangi olay ve tartışma konusu ile alakalıdır?

Bu karakterlerin belirgin özelliklerini belirtiniz.

Karikatürdeki karakterleri bir liste haline getiriniz.

Karakterlerin çizimleri gerçekçi mi?

Karikatür sanatçısının bakış açısı nedir?

Karikatürde verilmeye çalışılan mesaj nedir?

Karikatürde verilmek istenen mesaj anlaşılır bir şekilde verilebiliyor mu?Neden evet veya neden hayır?

Karakterler neyi ya da kimi simgeliyor? Tartışınız.

Karikatürü çizen sanatçının kullandığı aletler veya teknikler nelerdir?(Aşağılayarak alay etme,karikatürize etme,şaka ile dürtmek için abartının kullanımı,Sözcük oyunu vb.)

Karikatüristi böyle bir çalışmaya iten sebepler neler olabilir?

Karikatürde gördüğünüz çizimler kaliteli çizimler mi?Değilse sebepleri nelerdir?

Karikatürü toplumsal alanda yapılan inkılaplardan hangisiyle ve hangi yönleriyle bağlantılandırabiliriz?

Sizce bu karikatürün başlığı nedir?

Bu başlığı beğendiniz mi neden?

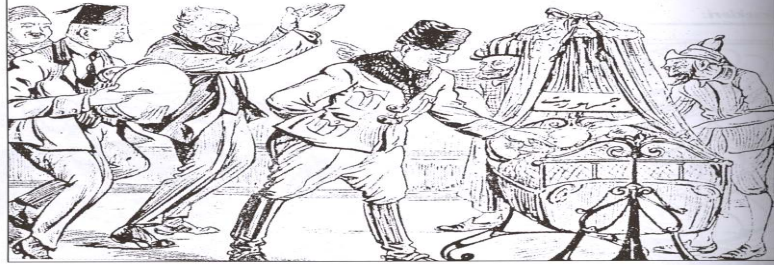
Eğer beğenmedi iseniz karikatürümüzün adı ne olabilirdi?

Karikatüristin yerinde olsaydınız, siz bu karikatüre başka ne eklerdiniz?

Siz bir karikatürist olsaydınız bu konu ile ilgili başka nasıl bir karikatür çizerdiniz?

EK 3.1.10. SİYASAL ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILÂPLARA GENEL BİR BAKIŞ

DEVİRİMLER FURYASINDA

Etraftakiler – Oh kırkbir kere maşallah. Tüüh, tüüh! Allah babasına bağışlasın, şak şak da şak şak!

Karagöz – Şakşakçı başılar şaklabanlığı bırakın da dua edin! Çocuk vakitsiz doğdu. İyi bakındık mı dünyasına doyamadan gider!

(Karagöz, 1923)

Beşikte "Cumhuriyet" yazıyor. Şakşakçılar: Ağaoğlu, Celal Nuri ve Ziya Gökalp.

Karagöz – Müsaade et, ağzımı öpeyim paşam. Ben muskaya aldırmam ama bu nutkuma muska yapıp boynumda taşıyacağım.

(Karagöz, 1924)

Mustafa Kemal'in Hilafet'in lağıvı hakkında Meclis'teki konuşması üzerine.

(Koloğlu, 2005, s.276).

Yukarıdaki karikatürü kim çizmiştir?

Nerede yayınlanmıştır? Yayınlanan yerin başlığı ve kaynağın ismi nedir?

Bu karikatür bir gazetede mi yoksa bir mizah dergisinde mi yayınlanmıştır?

Yukarıdaki karikatürde hangi objeleri görüyorsunuz? Betimleyiniz.

Yukarıdaki karikatürdeki anahtar objeleri ve her birinin ne temsil ettiğini listeleyiniz.

Objeler	Sembolize ettiği şey
a:	a:
b:	b:
c:	c:

Karikatür hangi dönemde çizilmiş olabilir?

Karikatür hangi olay ve tartışma konusu ile alakalıdır?

Bu karakterlerin belirgin özelliklerini belirtiniz.

Karikatürdeki karakterleri bir liste haline getiriniz.

Karakterlerin çizimleri gerçekçi mi?

Karikatür sanatçısının bakış açısı nedir?

Karikatürde verilmeye çalışılan mesaj nedir?

Karikatürde verilmek istenen mesaj anlaşılır bir şekilde verilebiliyor mu?Neden evet veya neden hayır?

Karakterler neyi ya da kimi simgeliyor? Tartışınız.

Karikatürü çizen sanatçının kullandığı aletler veya teknikler nelerdir?(Aşağılayarak alay etme,karikatürize etme,şaka ile dürtmek için abartının kullanımı,Sözcük oyunu vb.)

Karikatüristi böyle bir çalışmaya iten sebepler neler olabilir?

Karikatürde gördüğünüz çizimler kaliteli çizimler mi?Değilse sebepleri nelerdir?

Karikatürü toplumsal alanda yapılan inkılaplardan hangisiyle ve hangi yönleriyle bağlantılandırabiliriz?

Sizce bu karikatürün başlığı nedir?

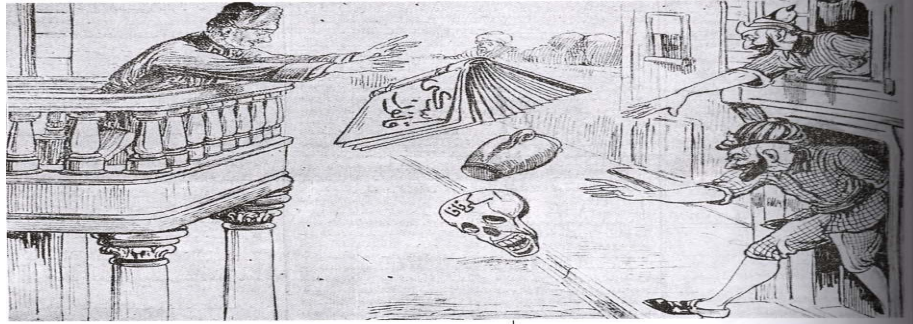
Bu başlığı beğendiniz mi neden?

Eğer beğenmedi iseniz karikatürümüzün adı ne olabilirdi?

Karikatüristin yerinde olsaydınız, siz bu karikatüre başka ne eklerdiniz?

Siz bir karikatürist olsaydınız bu konu ile ilgili başka nasıl bir karikatür çizerdiniz?

EK 3.1.11. SİYASAL ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILÂPLARA GENEL BİR BAKIŞ-ANAYASA HAREKETLERİ

Mali ve idari yılbaşı münasebetiyle çizildiği anlaşılan bu karikatürün yayınlandığı gün **Mustafa Kemal Paşa**, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin İkinci Devre İkinci Toplantı yılının açış konuşmasını yapmıştı: "... İslam dinini, asırlardan beri alışlageldiği vechile bir siyaset vasıtası mevkiinden uzaklaştırmak ve yüceltmek gerekli olduğu gerçeğini görüyoruz." Birkaç gün içinde de Türk Devrimi'nin en önemli kanunlarından bazıları mecliste kabul edilecekti.

Mart İçeri Pire Dışarı!
Hacivat — Yeni yılın şerefine ne kadar eskimiz, püskümüz varsa atalım Karagöz!
Karagöz — Yeni Cumhuriyet her şeyi yeni yapmak mecburiyetindedir. Onun için eski Türk adetimizi ihya ederek eskiye, köhneliğe ait nemiz varsa kapı dışarı edelim!

(Kurukafada "eski kafa", kitapta "eski kanun")

Karagöz 1.3.1924 Sayı: 1665 Sayfa: 1

(Şen, 2003, s. 226).

Yukarıdaki karikatürü kim çizmiştir?

Nerede yayınlanmıştır? Yayınlanan yerin başlığı ve kaynağın ismi nedir?

Bu karikatür bir gazetede mi yoksa bir mizah dergisinde mi yayınlanmıştır?

Yukarıdaki karikatürde hangi objeleri görüyorsunuz? Betimleyiniz.

Yukarıdaki karikatürdeki anahtar objeleri ve her birinin ne temsil ettiğini listeleyiniz.

Objeler	Sembolize ettiği şey
a:	a:
b:	b:
c:	c:

Karikatür hangi dönemde çizilmiş olabilir?

Karikatür hangi olay ve tartışma konusu ile alakalıdır?

Bu karakterlerin belirgin özelliklerini belirtiniz.

Karikatürdeki karakterleri bir liste haline getiriniz.

Karakterlerin çizimleri gerçekçi mi?

Karikatür sanatçısının bakış açısı nedir?

Karikatürde verilmeye çalışılan mesaj nedir?

Karikatürde verilmek istenen mesaj anlaşılır bir şekilde verilebiliyor mu?Neden evet veya neden hayır?

Karakterler neyi ya da kimi simgeliyor? Tartışınız.

Karikatürü çizen sanatçının kullandığı aletler veya teknikler nelerdir?(Aşağılayarak alay etme,karikatürize etme,şaka ile dürtmek için abartının kullanımı,Sözcük oyunu vb.)

Karikatüristi böyle bir çalışmaya iten sebepler neler olabilir?

Karikatürde gördüğünüz çizimler kaliteli çizimler mi?Değilse sebepleri nelerdir?

Karikatürü ekonomik alanda yapılan inkılaplardan hangisiyle ve hangi yönleriyle bağlantılandırabiliriz?

Sizce bu karikatürün başlığı nedir?

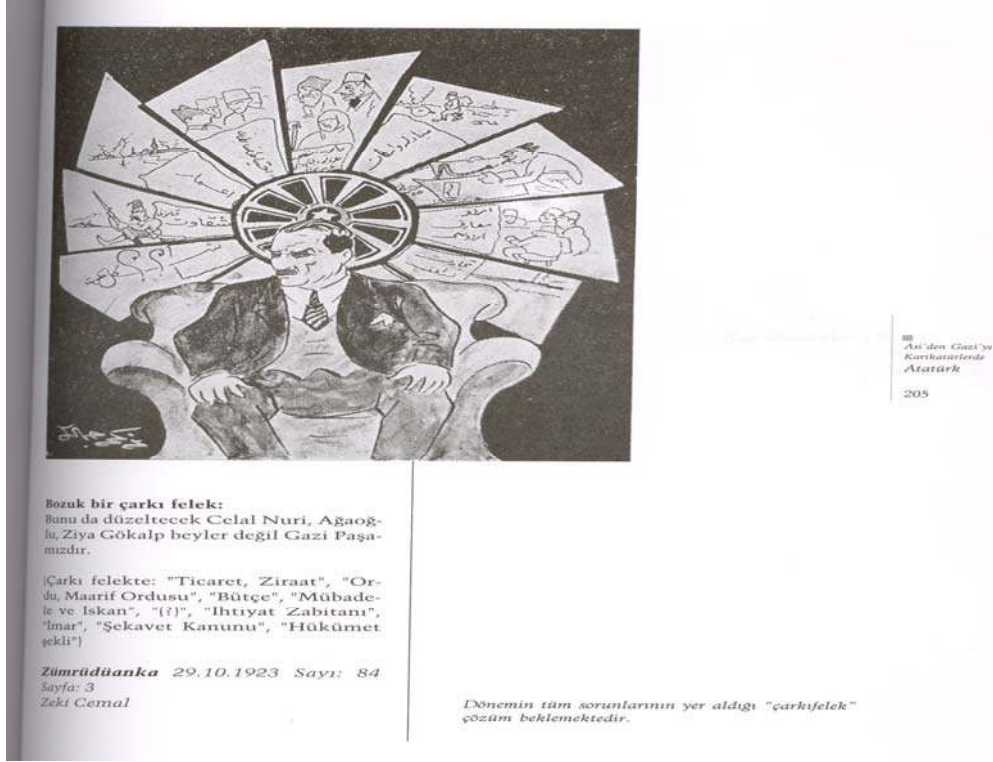
Bu başlığı beğendiniz mi neden?

Eğer beğenmedi iseniz karikatürümüzün adı ne olabilirdi?

Karikatüristin yerinde olsaydınız, siz bu karikatüre başka ne eklerdiniz?

Siz bir karikatürist olsaydınız bu konu ile ilgili başka nasıl bir karikatür çizerdiniz?

EK 3.1.12. SİYASAL ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILÂPLARA GENEL BİR BAKIŞ-ANAYASA HAREKETLERİ

(Şen, 2003, s. 205).

Yukarıdaki karikatürü kim çizmiştir?

Nerede yayınlanmıştır? Yayınlanan yerin başlığı ve kaynağın ismi nedir?

Bu karikatür bir gazetede mi yoksa bir mizah dergisinde mi yayınlanmıştır?

Yukarıdaki karikatürde hangi objeleri görüyorsunuz? Betimleyiniz.

Yukarıdaki karikatürdeki anahtar objeleri ve her birinin ne temsil ettiğini listeleyiniz.

Objeler	Sembolize ettiği şey
a:	a:
b:	b:
c:	c:

Karikatür hangi dönemde çizilmiş olabilir?

Karikatür hangi olay ve tartışma konusu ile alakalıdır?

Bu karakterlerin belirgin özelliklerini belirtiniz.

Karikatürdeki karakterleri bir liste haline getiriniz.

Karakterlerin çizimleri gerçekçi mi?

Karikatür sanatçısının bakış açısı nedir?

Karikatürde verilmeye çalışılan mesaj nedir?

Karikatürde verilmek istenen mesaj anlaşılır bir şekilde verilebiliyor mu?Neden evet veya neden hayır?

Karakterler neyi ya da kimi simgeliyor? Tartışınız.

Karikatürü çizen sanatçının kullandığı aletler veya teknikler nelerdir?(Aşağılayarak alay etme,karikatürize etme,şaka ile dürtmek için abartının kullanımı,Sözcük oyunu vb.)

Karikatüristi böyle bir çalışmaya iten sebepler neler olabilir?

Karikatürde gördüğünüz çizimler kaliteli çizimler mi?Değilse sebepleri nelerdir?

Karikatürü toplumsal alanda yapılan inkılaplardan hangisiyle ve hangi yönleriyle bağlantılandırabiliriz?

Sizce bu karikatürün başlığı nedir?

Bu başlığı beğendiniz mi neden?

Eğer beğenmedi iseniz karikatürümüzün adı ne olabilirdi?

Karikatüristin yerinde olsaydınız, siz bu karikatüre başka ne eklerdiniz?

Siz bir karikatürist olsaydınız bu konu ile ilgili başka nasıl bir karikatür çizerdiniz?

EK 3.1.13. SİYASAL ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILÂPLARA GENEL BİR BAKIŞ-ÇOK PARTİLİ HAYATA GEÇİŞ DENEMELERİ VE İNKILÂBA KARŞI TEPKİLER

Ankara'da Cumhuriyetçilik İmtihanı
Karagöz — Yaşa Rauf Kaptan yaşa! Sen
imtihanı atlattın, bakalım biz cumhu-
riyetçi olduğumuzu ispat için ne diller
dökeceğiz!

[Kapıda "Halk Fırkası"]

Karagöz 28.11.1923 Sayı: 1638 Sayfa: 1

Cumhuriyet'in ilanı ve Hilafet'in durumu ile ilgi-
li İstanbul gazetelerinde muhalif görüşleri yayınla-
nan **Rauf (Orbay) Bey** hakkında 22 Kasım'da,
Halk Fırkası Grubu'nda bir önerge görüşülmüştü.
İsmet Paşa tarafından verilen önergede: "Rauf
Bey'in İstanbul gazetelerinde Cumhuriyet'in ilanı-
na itiraz yolu beyanatının Cumhuriyet'i duşarı
zaif ettiği ve bu beyanat sahibinin etrafında bir
muhalif fırka teşekkül ettiği kanaatinin mevcut ol-
duğu" iddia ediliyordu. **Rauf Bey** ise yaptığı ko-
nuşmada: "Duygularım, Cumhuriyet idaresinden

(Şen, 2003, s. 217).

Yukarıdaki karikatürü kim çizmiştir?

Nerede yayınlanmıştır? Yayınlanan yerin başlığı ve kaynağın ismi nedir?

Bu karikatür bir gazetede mi yoksa bir mizah dergisinde mi yayınlanmıştır?

Yukarıdaki karikatürde hangi objeleri görüyorsunuz? Betimleyiniz.

Yukarıdaki karikatürdeki anahtar objeleri ve her birinin ne temsil ettiğini listeleyiniz.

Objeler	Sembolize ettiği şey
a:	a:
b:	b:
c:	c:

Karikatür hangi dönemde çizilmiş olabilir?

Karikatür hangi olay ve tartışma konusu ile alakalıdır?

Bu karakterlerin belirgin özelliklerini belirtiniz.

Karikatürdeki karakterleri bir liste haline getiriniz.

Karakterlerin çizimleri gerçekçi mi?

Karikatür sanatçısının bakış açısı nedir?

Karikatürde verilmeye çalışılan mesaj nedir?

Karikatürde verilmek istenen mesaj anlaşılır bir şekilde verilebiliyor mu?Neden evet veya neden hayır?

Karakterler neyi ya da kimi simgeliyor? Tartışınız.

Karikatürü çizen sanatçının kullandığı aletler veya teknikler nelerdir?(Aşağılayarak alay etme,karikatürize etme,şaka ile dürtmek için abartının kullanımı,Sözcük oyunu vb.)

Karikatüristi böyle bir çalışmaya iten sebepler neler olabilir?

Karikatürde gördüğünüz çizimler kaliteli çizimler mi?Değilse sebepleri nelerdir?

Karikatürü toplumsal alanda yapılan inkılaplardan hangisiyle ve hangi yönleriyle bağlantılandırabiliriz?

Sizce bu karikatürün başlığı nedir?

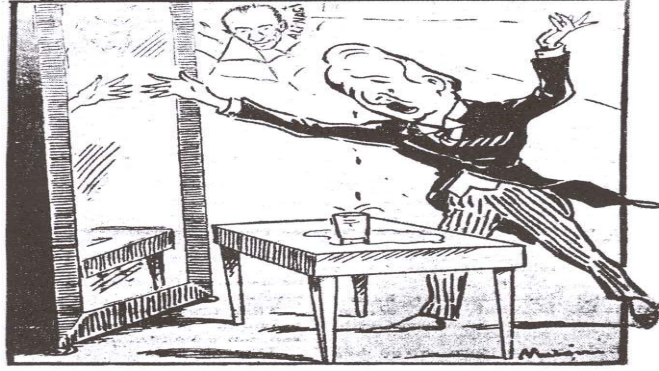
Bu başlığı beğendiniz mi neden?

Eğer beğenmedi iseniz karikatürümüzün adı ne olabilirdi?

Karikatüristin yerinde olsaydınız, siz bu karikatüre başka ne eklerdiniz?

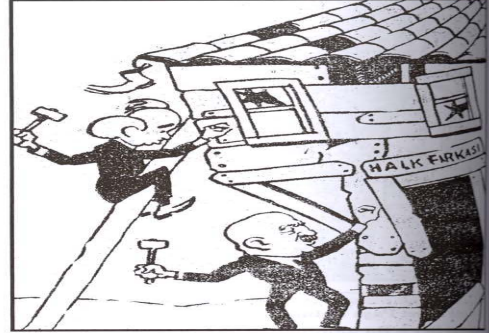
Siz bir karikatürist olsaydınız bu konu ile ilgili başka nasıl bir karikatür çizerdiniz?

EK 3.1.14. SİYASAL ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILÂPLARA GENEL BİR BAKIŞ-ÇOK PARTİLİ HAYATA GEÇİŞ DENEMELERİ VE İNKILÂBA KARŞI TEPKİLER

Başvekilin meşhur 30 Ağustos nutkuna ah vah ederek hazırlandığının resmidir. (Nota - Örümcek duvarda)

Örümcek, Milliyet gazetesinin sahibi Ali Naci (Karacan)'dır.

İsmet Paşa Halk Fırkası'nda tamir yapıyor.

(Koloğlu, 2005, s. 314).

Yukarıdaki karikatürü kim çizmiştir?

Nerede yayınlanmıştır? Yayınlanan yerin başlığı ve kaynağın ismi nedir?

Bu karikatür bir gazetede mi yoksa bir mizah dergisinde mi yayınlanmıştır?

Yukarıdaki karikatürde hangi objeleri görüyorsunuz? Betimleyiniz.

Yukarıdaki karikatürdeki anahtar objeleri ve her birinin ne temsil ettiğini listeleyiniz.

Objeler	Sembolize ettiği şey
a:	a:
b:	b:
c:	c:

Karikatür hangi dönemde çizilmiş olabilir?

Karikatür hangi olay ve tartışma konusu ile alakalıdır?

Bu karakterlerin belirgin özelliklerini belirtiniz.

Karikatürdeki karakterleri bir liste haline getiriniz.

Karakterlerin çizimleri gerçekçi mi?

Karikatür sanatçısının bakış açısı nedir?

Karikatürde verilmeye çalışılan mesaj nedir?

Karikatürde verilmek istenen mesaj anlaşılır bir şekilde verilebiliyor mu?Neden evet veya neden hayır?

Karakterler neyi ya da kimi simgeliyor? Tartışınız.

Karikatürü çizen sanatçının kullandığı aletler veya teknikler nelerdir?(Aşağılayarak alay etme,karikatürize etme,şaka ile dürtmek için abartının kullanımı,Sözcük oyunu vb.)

Karikatüristi böyle bir çalışmaya iten sebepler neler olabilir?

Karikatürde gördüğünüz çizimler kaliteli çizimler mi?Değilse sebepleri nelerdir?

Karikatürü toplumsal alanda yapılan inkılaplardan hangisiyle ve hangi yönleriyle bağlantılandırabiliriz?

Sizce bu karikatürün başlığı nedir?

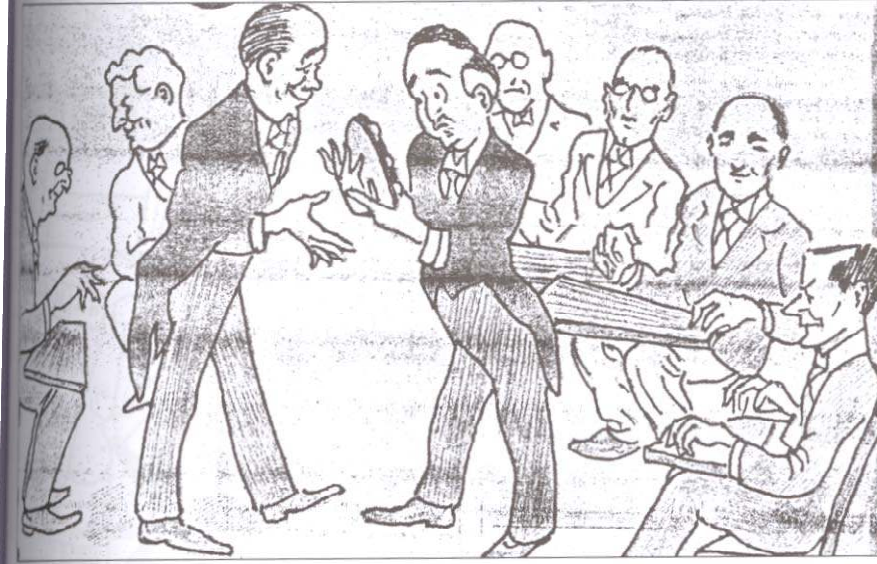
Bu başlığı beğendiniz mi neden?

Eğer beğenmedi iseniz karikatürümüzün adı ne olabilirdi?

Karikatüristin yerinde olsaydınız, siz bu karikatüre başka ne eklerdiniz?

Siz bir karikatürist olsaydınız bu konu ile ilgili başka nasıl bir karikatür çizerdiniz?

EK 3.1.15. SİYASAL ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILÂPLARA GENEL BİR BAKIŞ-ÇOK PARTİLİ HAYATA GEÇİŞ DENEMELERİ VE İNKILÂBA KARŞI TEPKİLER

Yeni İsmet Paşa kabinesi, Fethi Bey'in dediklerinden çoğunu yaparak kanunları tadil ediyor
Fethi Bey – Bu kanunların akordu bözük olduğunu en son duyan zatıalınız oldunuz.

(Koloğlu, 2005, s. 313).

Yukarıdaki karikatürü kim çizmiştir?

Nerede yayınlanmıştır? Yayınlanan yerin başlığı ve kaynağın ismi nedir?

Bu karikatür bir gazetede mi yoksa bir mizah dergisinde mi yayınlanmıştır?

Yukarıdaki karikatürde hangi objeleri görüyorsunuz? Betimleyiniz.

Yukarıdaki karikatürdeki anahtar objeleri ve her birinin ne temsil ettiğini listeleyiniz.

Objeler	Sembolize ettiği şey
a:	a:
b:	b:
c:	c:

Karikatür hangi dönemde çizilmiş olabilir?

Karikatür hangi olay ve tartışma konusu ile alakalıdır?

Bu karakterlerin belirgin özelliklerini belirtiniz.

Karikatürdeki karakterleri bir liste haline getiriniz.

Karakterlerin çizimleri gerçekçi mi?

Karikatür sanatçısının bakış açısı nedir?

Karikatürde verilmeye çalışılan mesaj nedir?

Karikatürde verilmek istenen mesaj anlaşılır bir şekilde verilebiliyor mu?Neden evet veya neden hayır?

Karakterler neyi ya da kimi simgeliyor? Tartışınız.

Karikatürü çizen sanatçının kullandığı aletler veya teknikler nelerdir?(Aşağılayarak alay etme,karikatürize etme,şaka ile dürtmek için abartının kullanımı,Sözcük oyunu vb.)

Karikatüristi böyle bir çalışmaya iten sebepler neler olabilir?

Karikatürde gördüğünüz çizimler kaliteli çizimler mi?Değilse sebepleri nelerdir?

Karikatürü sanat alanında yapılan inkılaplardan hangisiyle ve hangi yönleriyle bağlantılandırabiliriz?

Sizce bu karikatürün başlığı nedir?

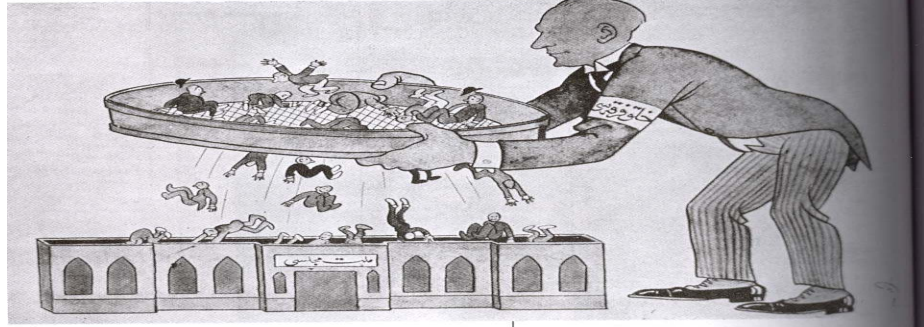
Bu başlığı beğendiniz mi neden?

Eğer beğenmedi iseniz karikatürümüzün adı ne olabilirdi?

Karikatüristin yerinde olsaydınız, siz bu karikatüre başka ne eklerdiniz?

Siz bir karikatürist olsaydınız bu konu ile ilgili başka nasıl bir karikatür çizerdiniz?

EK 3.1.16. SİYASAL ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILÂPLARA GENEL BİR BAKIŞ-ÇOK PARTİLİ HAYATA GEÇİŞ DENEMELERİ VE İNKILÂBA KARŞI TEPKİLER

Yeni İntihabat Dolayısıyla
— İnce elemeli ki içinde çer çöp kalmasın!...

(Binada "Millet Meclisi", kol bandında "Halk Fırkası")

Akbaba 5.9.1927 Sayı: 494 Sayfa: 1
Ramiz Gökçe

28 Ağustos'ta İstanbul'da toplanan Bakanlar Kurulu, **Mustafa Kemal Paşa** başkanlığında seçim işlerini görüşmüştü. **Mustafa Kemal**, ertesi gün, milletvekili seçimi münasebetiyle Cumhuriyet Halk Fırkası Programındaki esasları açıklayan bir seçim beyannamesi ve milletvekillerinin uyacağı esaslar hakkında bir genelge yayınlamıştı: "Cumhuriyet Halk Partisi'ne mensup milletvekillerinin, milletvekili sıfatını özel iktisadi bayatları için degerden düşürmemelerine Parti Genel Başkanlığı da özel dikkat gösterecektir."

İntihabat: Seçimler.

(Şen, 2003, s. 268).

Yukarıdaki karikatürü kim çizmiştir?

Nerede yayınlanmıştır? Yayınlanan yerin başlığı ve kaynağın ismi nedir?

Bu karikatür bir gazetede mi yoksa bir mizah dergisinde mi yayınlanmıştır?

Yukarıdaki karikatürde hangi objeleri görüyorsunuz? Betimleyiniz.

Yukarıdaki karikatürdeki anahtar objeleri ve her birinin ne temsil ettiğini listeleyiniz.

Objeler	Sembolize ettiği şey
a:	a:
b:	b:
c:	c:

Karikatür hangi dönemde çizilmiş olabilir?

Karikatür hangi olay ve tartışma konusu ile alakalıdır?

Bu karakterlerin belirgin özelliklerini belirtiniz.

Karikatürdeki karakterleri bir liste haline getiriniz.

Karakterlerin çizimleri gerçekçi mi?

Karikatür sanatçısının bakış açısı nedir?

Karikatürde verilmeye çalışılan mesaj nedir?

Karikatürde verilmek istenen mesaj anlaşılır bir şekilde verilebiliyor mu?Neden evet veya neden hayır?

Karakterler neyi ya da kimi simgeliyor? Tartışınız.

Karikatürü çizen sanatçının kullandığı aletler veya teknikler nelerdir?(Aşağılayarak alay etme,karikatürize etme,şaka ile dürtmek için abartının kullanımı,Sözcük oyunu vb.)

Karikatüristi böyle bir çalışmaya iten sebepler neler olabilir?

Karikatürde gördüğünüz çizimler kaliteli çizimler mi?Değilse sebepleri nelerdir?

Karikatürü toplumsal alanda yapılan inkılaplardan hangisiyle ve hangi yönleriyle bağlantılandırabiliriz?

Sizce bu karikatürün başlığı nedir?

Bu başlığı beğendiniz mi neden?

Eğer beğenmedi iseniz karikatürümüzün adı ne olabilirdi?

Karikatüristin yerinde olsaydınız, siz bu karikatüre başka ne eklerdiniz?

Siz bir karikatürist olsaydınız bu konu ile ilgili başka nasıl bir karikatür çizerdiniz?

EK 3.1.17. SİYASAL ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILÂPLARA GENEL BİR BAKIŞ-ÇOK PARTİLİ HAYATA GEÇİŞ DENEMELERİ VE İNKILÂBA KARŞI TEPKİLER

(Koloğlu, 2005, s. 312).

Yukarıdaki karikatürü kim çizmiştir?

Nerede yayınlanmıştır? Yayınlanan yerin başlığı ve kaynağın ismi nedir?

Bu karikatür bir gazetede mi yoksa bir mizah dergisinde mi yayınlanmıştır?

Yukarıdaki karikatürde hangi objeleri görüyorsunuz? Betimleyiniz.

Yukarıdaki karikatürdeki anahtar objeleri ve her birinin ne temsil ettiğini listeleyiniz.

Objeler	Sembolize ettiği şey
a:	a:
b:	b:
c:	c:

Karikatür hangi dönemde çizilmiş olabilir?

Karikatür hangi olay ve tartışma konusu ile alakalıdır?

Bu karakterlerin belirgin özelliklerini belirtiniz.

Karikatürdeki karakterleri bir liste haline getiriniz.

Karakterlerin çizimleri gerçekçi mi?

Karikatür sanatçısının bakış açısı nedir?

Karikatürde verilmeye çalışılan mesaj nedir?

Karikatürde verilmek istenen mesaj anlaşılır bir şekilde verilebiliyor mu?Neden evet veya neden hayır?

Karakterler neyi ya da kimi simgeliyor? Tartışınız.

Karikatürü çizen sanatçının kullandığı aletler veya teknikler nelerdir?(Aşağılayarak alay etme,karikatürize etme,şaka ile dürtmek için abartının kullanımı,Sözcük oyunu vb.)

Karikatüristi böyle bir çalışmaya iten sebepler neler olabilir?

Karikatürde gördüğünüz çizimler kaliteli çizimler mi?Değilse sebepleri nelerdir?

Karikatürü toplumsal alanda yapılan inkılaplardan hangisiyle ve hangi yönleriyle bağlantılandırabiliriz?

Sizce bu karikatürün başlığı nedir?

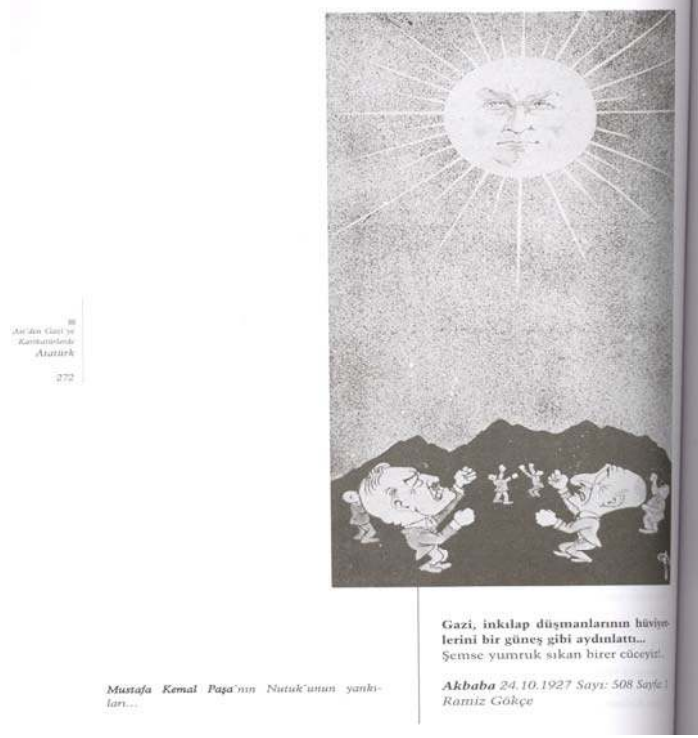
Bu başlığı beğendiniz mi neden?

Eğer beğenmedi iseniz karikatürümüzün adı ne olabilirdi?

Karikatüristin yerinde olsaydınız, siz bu karikatüre başka ne eklerdiniz?

Siz bir karikatürist olsaydınız bu konu ile ilgili başka nasıl bir karikatür çizerdiniz?

EK 3.1.18. SİYASAL ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILÂPLARA GENEL BİR BAKIŞ-ÇOK PARTİLİ HAYATA GEÇİŞ DENEMELERİ VE İNKILÂBA KARŞI TEPKİLER

(Şen, 2003, s. 272).

Yukarıdaki karikatürü kim çizmiştir?

Nerede yayınlanmıştır? Yayınlanan yerin başlığı ve kaynağın ismi nedir?

Bu karikatür bir gazetede mi yoksa bir mizah dergisinde mi yayınlanmıştır?

Yukarıdaki karikatürde hangi objeleri görüyorsunuz? Betimleyiniz.

Yukarıdaki karikatürdeki anahtar objeleri ve her birinin ne temsil ettiğini listeleyiniz.

Objeler	Sembolize ettiği şey
a:	a:
b:	b:
c:	c:

Karikatür hangi dönemde çizilmiş olabilir?

Karikatür hangi olay ve tartışma konusu ile alakalıdır?

Bu karakterlerin belirgin özelliklerini belirtiniz.

Karikatürdeki karakterleri bir liste haline getiriniz.

Karakterlerin çizimleri gerçekçi mi?

Karikatür sanatçısının bakış açısı nedir?

Karikatürde verilmeye çalışılan mesaj nedir?

Karikatürde verilmek istenen mesaj anlaşılır bir şekilde verilebiliyor mu?Neden evet veya neden hayır?

Karakterler neyi ya da kimi simgeliyor? Tartışınız.

Karikatürü çizen sanatçının kullandığı aletler veya teknikler nelerdir?(Aşağılayarak alay etme,karikatürize etme,şaka ile dürtmek için abartının kullanımı,Sözcük oyunu vb.)

Karikatüristi böyle bir çalışmaya iten sebepler neler olabilir?

Karikatürde gördüğünüz çizimler kaliteli çizimler mi?Değilse sebepleri nelerdir?

Karikatürü toplumsal alanda yapılan inkılaplardan hangisiyle ve hangi yönleriyle bağlantılandırabiliriz?

Sizce bu karikatürün başlığı nedir?

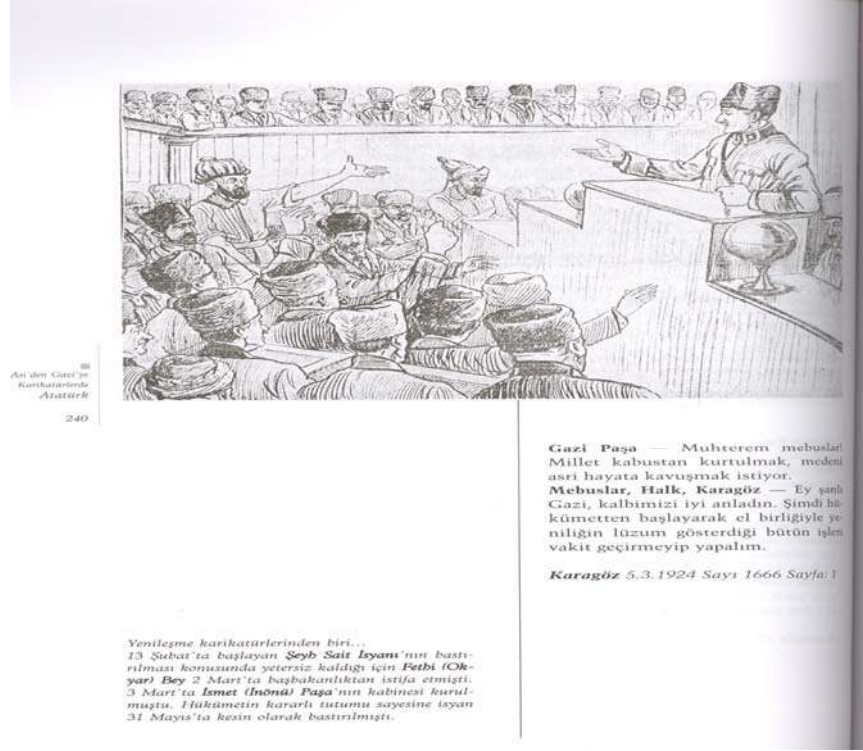
Bu başlığı beğendiniz mi neden?

Eğer beğenmedi iseniz karikatürümüzün adı ne olabilirdi?

Karikatüristin yerinde olsaydınız, siz bu karikatüre başka ne eklerdiniz?

Siz bir karikatürist olsaydınız bu konu ile ilgili başka nasıl bir karikatür çizerdiniz?

EK 3.1.19. SİYASAL ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILÂPLARA GENEL BİR BAKIŞ-ÇOK PARTİLİ HAYATA GEÇİŞ DENEMELERİ VE İNKILÂBA KARŞI TEPKİLER

(Şen, 2003, s. 240).

Yukarıdaki karikatürü kim çizmiştir?

Nerede yayınlanmıştır? Yayınlanan yerin başlığı ve kaynağın ismi nedir?

Bu karikatür bir gazetede mi yoksa bir mizah dergisinde mi yayınlanmıştır?

Yukarıdaki karikatürde hangi objeleri görüyorsunuz? Betimleyiniz.

Yukarıdaki karikatürdeki anahtar objeleri ve her birinin ne temsil ettiğini listeleyiniz.

Objeler	Sembolize ettiği şey
a:	a:
b:	b:
c:	c:

Karikatür hangi dönemde çizilmiş olabilir?

Karikatür hangi olay ve tartışma konusu ile alakalıdır?

Bu karakterlerin belirgin özelliklerini belirtiniz.

Karikatürdeki karakterleri bir liste haline getiriniz.

Karakterlerin çizimleri gerçekçi mi?

Karikatür sanatçısının bakış açısı nedir?

Karikatürde verilmeye çalışılan mesaj nedir?

Karikatürde verilmek istenen mesaj anlaşılır bir şekilde verilebiliyor mu?Neden evet veya neden hayır?

Karakterler neyi ya da kimi simgeliyor? Tartışınız.

Karikatürü çizen sanatçının kullandığı aletler veya teknikler nelerdir?(Aşağılayarak alay etme,karikatürize etme,şaka ile dürtmek için abartının kullanımı,Sözcük oyunu vb.)

Karikatüristi böyle bir çalışmaya iten sebepler neler olabilir?

Karikatürde gördüğünüz çizimler kaliteli çizimler mi?Değilse sebepleri nelerdir?

Karikatürü toplumsal alanda yapılan inkılaplardan hangisiyle ve hangi yönleriyle bağlantılandırabiliriz?

Sizce bu karikatürün başlığı nedir?

Bu başlığı beğendiniz mi neden?

Eğer beğenmedi iseniz karikatürümüzün adı ne olabilirdi?

Karikatüristin yerinde olsaydınız, siz bu karikatüre başka ne eklerdiniz?

Siz bir karikatürist olsaydınız bu konu ile ilgili başka nasıl bir karikatür çizerdiniz?

EK 3.1.20. SİYASAL ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILÂPLARA GENEL BİR BAKIŞ-ÇOK PARTİLİ HAYATA GEÇİŞ DENEMELERİ VE İNKILÂBA KARŞI TEPKİLER-ŞEYH SAİT İSYANI

İsyan basılıp asiler asıldıktan sonra:
İngiliz — Aziz ve muhterem paşam, arada komşuluk var, bunca yıllık dostluk var. Şu dostluğun şerefine aramızdaki meseleyi yine dostça halledemeyimiz miyiz?
Karagöz — Ah gidi Coni ah! Bu tatlı dilleri neden iki ay evvel dökmüyordun. Söyle bakalım!

(Gaz tenekesinde; "Musul")

Karagöz 9.5.1925 Sayı: 1789 Sayfa: 1

Musul sorunu ile Şeyh Sait İsyanı arasında olabilecek bir ilişkiyi işaret eden bir karikatür. İsyan kesin olarak 31 Mayıs'ta bastırılacak, Şeyh Sait 29 Haziran sabahı Diyarbakır'da idam edilecekti...

Coni: Lord Curzon.

(Şen, 2003, s. 244).

Yukarıdaki karikatürü kim çizmiştir?

Nerede yayınlanmıştır? Yayınlanan yerin başlığı ve kaynağın ismi nedir?

Bu karikatür bir gazetede mi yoksa bir mizah dergisinde mi yayınlanmıştır?

Yukarıdaki karikatürde hangi objeleri görüyorsunuz? Betimleyiniz.

Yukarıdaki karikatürdeki anahtar objeleri ve her birinin ne temsil ettiğini listeleyiniz.

Objeler	Sembolize ettiği şey
a:	a:
b:	b:
c:	c:

Karikatür hangi dönemde çizilmiş olabilir?

Karikatür hangi olay ve tartışma konusu ile alakalıdır?

Bu karakterlerin belirgin özelliklerini belirtiniz.

Karikatürdeki karakterleri bir liste haline getiriniz.

Karakterlerin çizimleri gerçekçi mi?

Karikatür sanatçısının bakış açısı nedir?

Karikatürde verilmeye çalışılan mesaj nedir?

Karikatürde verilmek istenen mesaj anlaşılır bir şekilde verilebiliyor mu?Neden evet veya neden hayır?

Karakterler neyi ya da kimi simgeliyor? Tartışınız.

Karikatürü çizen sanatçının kullandığı aletler veya teknikler nelerdir?(Aşağılayarak alay etme,karikatürize etme,şaka ile dürtmek için abartının kullanımı,Sözcük oyunu vb.)

Karikatüristi böyle bir çalışmaya iten sebepler neler olabilir?

Karikatürde gördüğünüz çizimler kaliteli çizimler mi?Değilse sebepleri nelerdir?

Karikatürü askeri alanda yapılan inkılaplardan hangisiyle ve hangi yönleriyle bağlantılandırabiliriz?

Sizce bu karikatürün başlığı nedir?

Bu başlığı beğendiniz mi neden?

Eğer beğenmedi iseniz karikatürümüzün adı ne olabilirdi?

Karikatüristin yerinde olsaydınız, siz bu karikatüre başka ne eklerdiniz?

Siz bir karikatürist olsaydınız bu konu ile ilgili başka nasıl bir karikatür çizerdiniz?

EK 3.1.21. SİYASAL ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILÂPLARA GENEL BİR BAKIŞ-ÇOK PARTİLİ HAYATA GEÇİŞ DENEMELERİ VE İNKILÂBA KARŞI TEPKİLER-İZMİR SUİKASTİ

Millet — El uzatanların başını ezrim!...

Akbaba 24.6.1926 Sayı: 371 Sayfa: 1
Ramiz Gökçe

4 Haziran'da, Mustafa Kemal Paşa'ya İzmir'de düzenlenen bir suikast teşebbüsü ortaya çıkmıştı. Suikast teşebbüsünün failleri Ziya Hurgit ve arkadaşları İstiklal Mahkemesi'nde yargılanarak çeşitli cezalara çarptırılacaklardır.

(Şen, 2003, s. 256).

Yukarıdaki karikatürü kim çizmiştir?

Nerede yayınlanmıştır? Yayınlanan yerin başlığı ve kaynağın ismi nedir?

Bu karikatür bir gazetede mi yoksa bir mizah dergisinde mi yayınlanmıştır?

Yukarıdaki karikatürde hangi objeleri görüyorsunuz? Betimleyiniz.

Yukarıdaki karikatürdeki anahtar objeleri ve her birinin ne temsil ettiğini listeleyiniz.

Objeler	Sembolize ettiği şey
a:	a:
b:	b:
c:	c:

Karikatür hangi dönemde çizilmiş olabilir?

Karikatür hangi olay ve tartışma konusu ile alakalıdır?

Bu karakterlerin belirgin özelliklerini belirtiniz.

Karikatürdeki karakterleri bir liste haline getiriniz.

Karakterlerin çizimleri gerçekçi mi?

Karikatür sanatçısının bakış açısı nedir?

Karikatürde verilmeye çalışılan mesaj nedir?

Karikatürde verilmek istenen mesaj anlaşılır bir şekilde verilebiliyor mu?Neden evet veya neden hayır?

Karakterler neyi ya da kimi simgeliyor? Tartışınız.

Karikatürü çizen sanatçının kullandığı aletler veya teknikler nelerdir?(Aşağılayarak alay etme,karikatürize etme,şaka ile dürtmek için abartının kullanımı,Sözcük oyunu vb.)

Karikatüristi böyle bir çalışmaya iten sebepler neler olabilir?

Karikatürde gördüğünüz çizimler kaliteli çizimler mi?Değilse sebepleri nelerdir?

Karikatürü idari alanda yapılan inkılaplardan hangisiyle ve hangi yönleriyle bağlantılandırabiliriz?

Sizce bu karikatürün başlığı nedir?

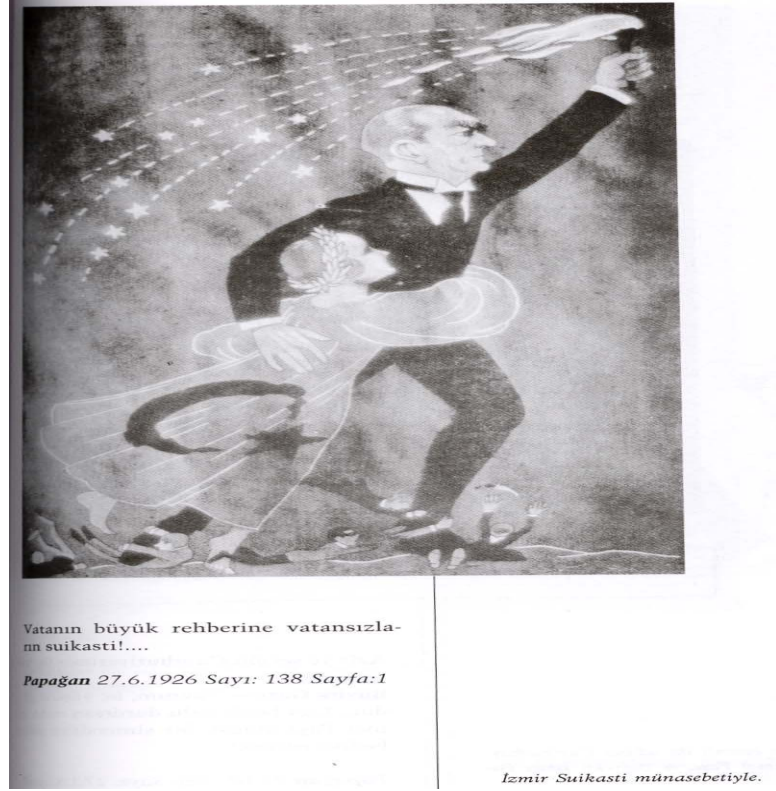
Bu başlığı beğendiniz mi neden?

Eğer beğenmedi iseniz karikatürümüzün adı ne olabilirdi?

Karikatüristin yerinde olsaydınız, siz bu karikatüre başka ne eklerdiniz?

Siz bir karikatürist olsaydınız bu konu ile ilgili başka nasıl bir karikatür çizerdiniz?

EK 3.1.22. SİYASAL ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILÂPLARA GENEL BİR BAKIŞ-ÇOK PARTİLİ HAYATA GEÇİŞ DENEMELERİ VE İNKILÂBA KARŞI TEPKİLER-İZMİR SUİKASTİ

(Şen, 2003, s. 257).

Yukarıdaki karikatürü kim çizmiştir?

Nerede yayınlanmıştır? Yayınlanan yerin başlığı ve kaynağın ismi nedir?

Bu karikatür bir gazetede mi yoksa bir mizah dergisinde mi yayınlanmıştır?

Yukarıdaki karikatürde hangi objeleri görüyorsunuz? Betimleyiniz.

Yukarıdaki karikatürdeki anahtar objeleri ve her birinin ne temsil ettiğini listeleyiniz.

Obje	Sembolize ettiği şey
a:	a:
b:	b:
c:	c:

Karikatür hangi dönemde çizilmiş olabilir?

Karikatür hangi olay ve tartışma konusu ile alakalıdır?

Bu karakterlerin belirgin özelliklerini belirtiniz.

Karikatürdeki karakterleri bir liste haline getiriniz.

Karakterlerin çizimleri gerçekçi mi?

Karikatür sanatçısının bakış açısı nedir?

Karikatürde verilmeye çalışılan mesaj nedir?

Karikatürde verilmek istenen mesaj anlaşılır bir şekilde verilebiliyor mu?Neden evet veya neden hayır?

Karakterler neyi ya da kimi simgeliyor? Tartışınız.

Karikatürü çizen sanatçının kullandığı aletler veya teknikler nelerdir?(Aşağılayarak alay etme,karikatürize etme,şaka ile dürtmek için abartının kullanımı,Sözcük oyunu vb.)

Karikatüristi böyle bir çalışmaya iten sebepler neler olabilir?

Karikatürde gördüğünüz çizimler kaliteli çizimler mi?Değilse sebepleri nelerdir?

Karikatürü toplumsal alanda yapılan inkılaplardan hangisiyle ve hangi yönleriyle bağlantılandırabiliriz?

Sizce bu karikatürün başlığı nedir?

Bu başlığı beğendiniz mi neden?

Eğer beğenmedi iseniz karikatürümüzün adı ne olabilirdi?

Karikatüristin yerinde olsaydınız, siz bu karikatüre başka ne eklerdiniz?

Siz bir karikatürist olsaydınız bu konu ile ilgili başka nasıl bir karikatür çizerdiniz?

EK 3.1.23. SİYASAL ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILAPLARA GENEL BİR BAKIŞ ÇOK PARTİLİ HAYATA GEÇİŞ DENEMELERİ VE İNKILÂBA KARŞI TEPKİLER

15 Ekim'de başlayan Cumhuriyet Halk Fırkası II. Büyük Kongresi'nde (Sivas Kongresi I. Kongre kabul edilmiştir), **Mustafa Kemal Paşa** Büyük Nutuk'u okumaya başlamıştı. Milli Mücadele dönemini ve Cumhuriyet'in kuruluşunu anlattığı Nutuk'ta **Mustafa Kemal Paşa**, beraber yola çıktığı birçok kişiyle yollarının nasıl ayrıldığını da açıklamıştı. 15 - 20 Ekim tarihlerinde, 36 saat 33 dakika boyunca okunması süren Nutuk, defalarca kitap olarak da basılmış ve basılmaktadır...

Gazi, inkılap düşmanlarının yüzlerindeki maskeleri çıkarıyor.. İç yüzleri!...

Akbaba 17.10.1927 Sayı: 506 Sayfa: 1
Ramiz Gökçe

(Şen, 2003, s. 270).

Yukarıdaki karikatürü kim çizmiştir?

Nerede yayınlanmıştır? Yayınlanan yerin başlığı ve kaynağın ismi nedir?

Bu karikatür bir gazetede mi yoksa bir mizah dergisinde mi yayınlanmıştır?

Yukarıdaki karikatürde hangi objeleri görüyorsunuz? Betimleyiniz.

Yukarıdaki karikatürdeki anahtar objeleri ve her birinin ne temsil ettiğini listeleyiniz.

Objeler	Sembolize ettiği şey
a:	a:
b:	b:
c:	c:

Karikatür hangi dönemde çizilmiş olabilir?

Karikatür hangi olay ve tartışma konusu ile alakalıdır?

Bu karakterlerin belirgin özelliklerini belirtiniz.

Karikatürdeki karakterleri bir liste haline getiriniz.

Karakterlerin çizimleri gerçekçi mi?

Karikatür sanatçısının bakış açısı nedir?

Karikatürde verilmeye çalışılan mesaj nedir?

Karikatürde verilmek istenen mesaj anlaşılır bir şekilde verilebiliyor mu?Neden evet veya neden hayır?

Karakterler neyi ya da kimi simgeliyor? Tartışınız.

Karikatürü çizen sanatçının kullandığı aletler veya teknikler nelerdir?(Aşağılayarak alay etme,karikatürize etme,şaka ile dürtmek için abartının kullanımı,Sözcük oyunu vb.)

Karikatüristi böyle bir çalışmaya iten sebepler neler olabilir?

Karikatürde gördüğünüz çizimler kaliteli çizimler mi?Değilse sebepleri nelerdir?

Karikatürü toplumsal alanda yapılan inkılaplardan hangisiyle ve hangi yönleriyle bağlantılandırabiliriz?

Sizce bu karikatürün başlığı nedir?

Bu başlığı beğendiniz mi neden?

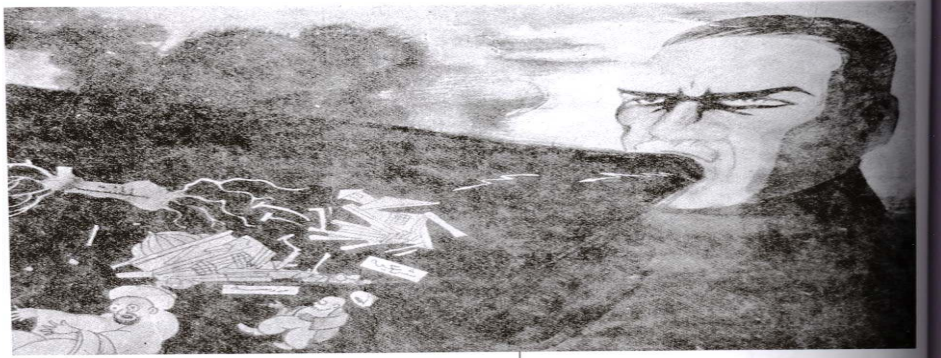
Eğer beğenmedi iseniz karikatürümüzün adı ne olabilirdi?

Karikatüristin yerinde olsaydınız, siz bu karikatüre başka ne eklerdiniz?

Siz bir karikatürist olsaydınız bu konu ile ilgili başka nasıl bir karikatür çizerdiniz?

EK 3.2. EĞİTİM-KÜLTÜR ALANINDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILÂPLARA GENEL BİR BAKIŞ

EK 3.2.1. EĞİTİM KÜLTÜR ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILAPLARA GENEL BİR BAKIŞ

3 Mart'ta meclis'te kabul edilen ve eğitimin birliğini sağlamayı amaçlayan Tevbid-i Tedrisat Kanunu ile medreseler ve diğer tüm eğitim kuruluşları Maarif Vekaletine bağlanmıştı. Bu kanuna dayanarak İstanbul Maarif Müdürlüğü medreselere 5 Mart'ta el koymuştu.

Teceddüt: Tazelenme, yenilenme.

Teceddüt fırtınası memleketteki köhnemiş müesseseleri kökünden yıktı!

(Fırtınaya kapılmış ağaçta "Saltanat", tabelalarda "Medrese, Şeriye")

Akbaba 13.3.1924 Sayı: 133 Sayfa: 1

(Şen, 2003, s. 230).

Yukarıdaki karikatürü kim çizmiştir?

Nerede yayınlanmıştır? Yayınlanan yerin başlığı ve kaynağın ismi nedir?

Bu karikatür bir gazetede mi yoksa bir mizah dergisinde mi yayınlanmıştır?

Yukarıdaki karikatürde hangi objeleri görüyorsunuz? Betimleyiniz.

Yukarıdaki karikatürdeki anahtar objeleri ve her birinin ne temsil ettiğini listeleyiniz.

Obje	Sembolize ettiği şey
a:	a:
b:	b:
c:	c:

Karikatür hangi dönemde çizilmiş olabilir?

Karikatür hangi olay ve tartışma konusu ile alakalıdır?

Bu karakterlerin belirgin özelliklerini belirtiniz.

Karikatürdeki karakterleri bir liste haline getiriniz.

Karakterlerin çizimleri gerçekçi mi?

Karikatür sanatçısının bakış açısı nedir?

Karikatürde verilmeye çalışılan mesaj nedir?

Karikatürde verilmek istenen mesaj anlaşılır bir şekilde verilebiliyor mu?Neden evet veya neden hayır?

Karakterler neyi ya da kimi simgeliyor? Tartışınız.

Karikatürü çizen sanatçının kullandığı aletler veya teknikler nelerdir?(Aşağılayarak alay etme,karikatürize etme,şaka ile dürtmek için abartının kullanımı,Sözcük oyunu vb.)

Karikatüristi böyle bir çalışmaya iten sebepler neler olabilir?

Karikatürde gördüğünüz çizimler kaliteli çizimler mi?Değilse sebepleri nelerdir?

Karikatürü eğitim alanında yapılan inkılaplardan hangisiyle ve hangi yönleriyle

bağlantılandırabiliriz?

Sizce bu karikatürün başlığı nedir?

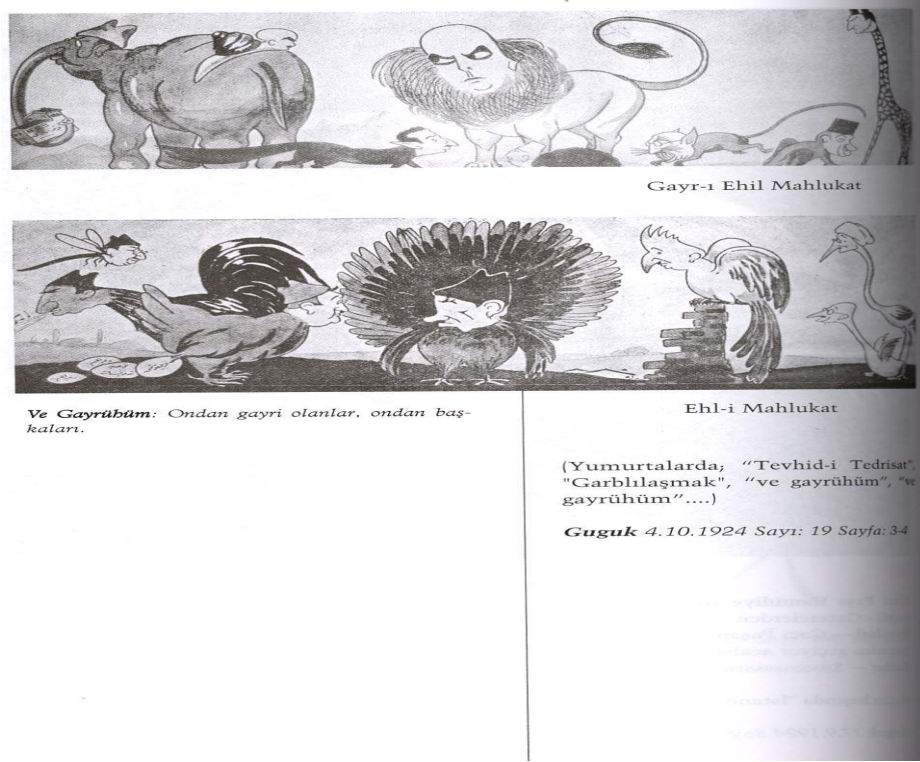
Bu başlığı beğendiniz mi neden?

Eğer beğenmedi iseniz karikatürümüzün adı ne olabilirdi?

Karikatüristin yerinde olsaydınız, siz bu karikatüre başka ne eklerdiniz?

Siz bir karikatürist olsaydınız bu konu ile ilgili başka nasıl bir karikatür çizerdiniz?

EK 3.2.2. EĞİTİM KÜLTÜR ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILÂPLARA GENEL BİR BAKIŞ-TEVHİD-İ TEDRİSAT

(Şen, 2003, s. 236).

Yukarıdaki karikatürü kim çizmiştir?

Nerede yayınlanmıştır? Yayınlanan yerin başlığı ve kaynağın ismi nedir?

Bu karikatür bir gazetede mi yoksa bir mizah dergisinde mi yayınlanmıştır?

Yukarıdaki karikatürde hangi objeleri görüyorsunuz? Betimleyiniz.

Yukarıdaki karikatürdeki anahtar objeleri ve her birinin ne temsil ettiğini listeleyiniz.

Objeler	Sembolize ettiği şey
a:	a:
b:	b:
c:	c:

Karikatür hangi dönemde çizilmiş olabilir?

Karikatür hangi olay ve tartışma konusu ile alakalıdır?

Bu karakterlerin belirgin özelliklerini belirtiniz.

Karikatürdeki karakterleri bir liste haline getiriniz.

Karakterlerin çizimleri gerçekçi mi?

Karikatür sanatçısının bakış açısı nedir?

Karikatürde verilmeye çalışılan mesaj nedir?

Karikatürde verilmek istenen mesaj anlaşılır bir şekilde verilebiliyor mu?Neden evet veya neden hayır?

Karakterler neyi ya da kimi simgeliyor? Tartışınız.

Karikatürü çizen sanatçının kullandığı aletler veya teknikler nelerdir?(Aşağılayarak alay etme,karikatürize etme,şaka ile dürtmek için abartının kullanımı,Sözcük oyunu vb.)

Karikatüristi böyle bir çalışmaya iten sebepler neler olabilir?

Karikatürde gördüğünüz çizimler kaliteli çizimler mi?Değilse sebepleri nelerdir?

Karikatürü toplumsal alanda yapılan inkılaplardan hangisiyle ve hangi yönleriyle bağlantılandırabiliriz?

Sizce bu karikatürün başlığı nedir?

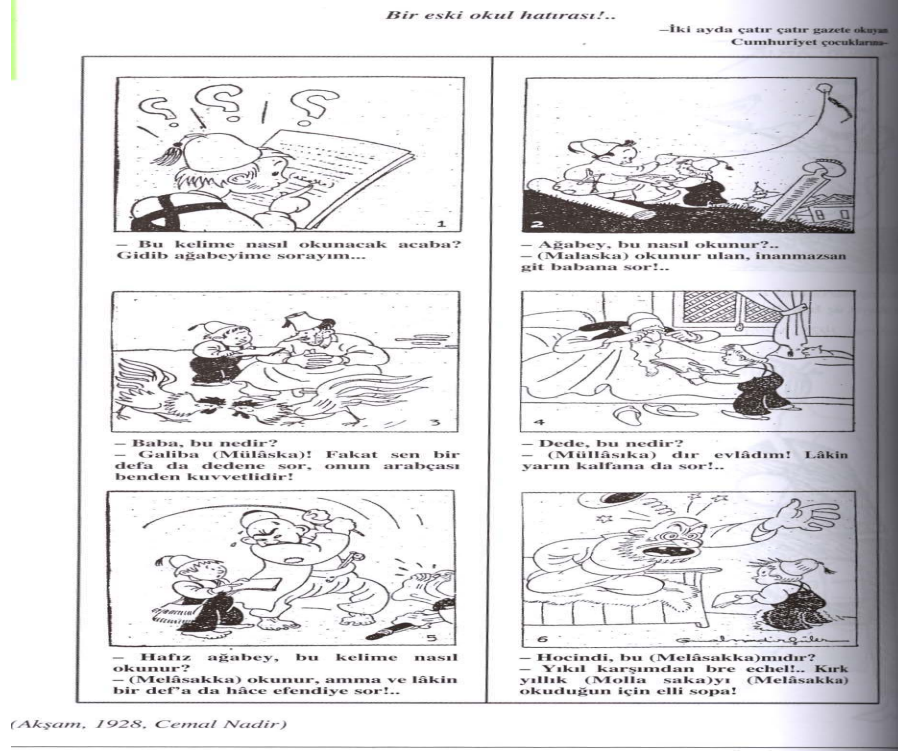
Bu başlığı beğendiniz mi neden?

Eğer beğenmedi iseniz karikatürümüzün adı ne olabilirdi?

Karikatüristin yerinde olsaydınız, siz bu karikatüre başka ne eklerdiniz?

Siz bir karikatürist olsaydınız bu konu ile ilgili başka nasıl bir karikatür çizerdiniz?

EK 3.2.3. EĞİTİM KÜLTÜR ALANINDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILÂPLARA GENEL BİR BAKIŞ-HARF İNKILÂBI

(Koloğlu, 2005, s. 284).

Yukarıdaki karikatürü kim çizmiştir?

Nerede yayınlanmıştır? Yayınlanan yerin başlığı ve kaynağın ismi nedir?

Bu karikatür bir gazetede mi yoksa bir mizah dergisinde mi yayınlanmıştır?

Yukarıdaki karikatürde hangi objeleri görüyorsunuz? Betimleyiniz.

Yukarıdaki karikatürdeki anahtar objeleri ve her birinin ne temsil ettiğini listeleyiniz.

Objeler	Sembolize ettiği şey
a:	a:
b:	b:
c:	c:

Karikatür hangi dönemde çizilmiş olabilir?

Karikatür hangi olay ve tartışma konusu ile alakalıdır?

Bu karakterlerin belirgin özelliklerini belirtiniz.

Karikatürdeki karakterleri bir liste haline getiriniz.

Karakterlerin çizimleri gerçekçi mi?

Karikatür sanatçısının bakış açısı nedir?

Karikatürde verilmeye çalışılan mesaj nedir?

Karikatürde verilmek istenen mesaj anlaşılır bir şekilde verilebiliyor mu?Neden evet veya neden hayır?

Karakterler neyi ya da kimi simgeliyor? Tartışınız.

Karikatürü çizen sanatçının kullandığı aletler veya teknikler nelerdir?(Aşağılayarak alay etme,karikatürize etme,şaka ile dürtmek için abartının kullanımı,Sözcük oyunu vb.)

Karikatüristi böyle bir çalışmaya iten sebepler neler olabilir?

Karikatürde gördüğünüz çizimler kaliteli çizimler mi?Değilse sebepleri nelerdir?

Karikatürü eğitim alanda yapılan inkılaplardan hangisiyle ve hangi yönleriyle bağlantılandırabiliriz?

Sizce bu karikatürün başlığı nedir?

Bu başlığı beğendiniz mi neden?

Eğer beğenmedi iseniz karikatürümüzün adı ne olabilirdi?

Karikatüristin yerinde olsaydınız, siz bu karikatüre başka ne eklerdiniz?

Siz bir karikatürist olsaydınız bu konu ile ilgili başka nasıl bir karikatür çizerdiniz?

EK 3.2.4. EĞİTİM KÜLTÜR ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKİLÂPLARA GENEL BİR BAKIŞ-HARF İNKİLÂBI

31 Ağustos 1922 Zaferini Teyid Ederken
Yeni Türk Harfleri

Akbaba 30.8.1928 Sayı: 597 Sayfa: 1
Ramiz

31 Ağustos 1922 Zaferi: Büyük Zafer, o dönemde 31 Ağustos olarak kabul ediliyor. Türk Devrimi'nin üst noktası; Harf Devrimi. 29 Ağustos'ta Dolmabahçe Sarayı'nda yapılan toplantıda şu kararlar alınmıştı:

1. Milleti cebaletten kurtarmak için kendi diline uymayan Arap harflerini terk edip Latin esasından Türk harflerini kabul etmekten başka çare yoktur.
2. Komisyonun teklif ettiği alfabe hakikaten Türk Alfabesidir, katidir. Türk milletinin bütün ihtiyaçlarını temin etmeye kafidir.
3. Sarf ve imla kaideleri lisanın ıslabını, inkişafını, milli zevki takip ederek tekamül edecektir.

(Şen, 2003, s. 277).

Yukarıdaki karikatürü kim çizmiştir?

Nerede yayınlanmıştır? Yayınlanan yerin başlığı ve kaynağın ismi nedir?

Bu karikatür bir gazetede mi yoksa bir mizah dergisinde mi yayınlanmıştır?

Yukarıdaki karikatürde hangi objeleri görüyorsunuz? Betimleyiniz.

Yukarıdaki karikatürdeki anahtar objeleri ve her birinin ne temsil ettiğini listeleyiniz.

Objeler	Sembolize ettiği şey
a:	a:
b:	b:
c:	c:

Karikatür hangi dönemde çizilmiş olabilir?

Karikatür hangi olay ve tartışma konusu ile alakalıdır?

Bu karakterlerin belirgin özelliklerini belirtiniz.

Karikatürdeki karakterleri bir liste haline getiriniz.

Karakterlerin çizimleri gerçekçi mi?

Karikatür sanatçısının bakış açısı nedir?

Karikatürde verilmeye çalışılan mesaj nedir?

Karikatürde verilmek istenen mesaj anlaşılır bir şekilde verilebiliyor mu?Neden evet veya neden hayır?

Karakterler neyi ya da kimi simgeliyor? Tartışınız.

Karikatürü çizen sanatçının kullandığı aletler veya teknikler nelerdir?(Aşağılayarak alay etme,karikatürize etme,şaka ile dürtmek için abartının kullanımı,Sözcük oyunu vb.)

Karikatüristi böyle bir çalışmaya iten sebepler neler olabilir?

Karikatürde gördüğünüz çizimler kaliteli çizimler mi?Değilse sebepleri nelerdir?

Karikatürü toplumsal alanda yapılan inkılaplardan hangisiyle ve hangi yönleriyle bağlantılandırabiliriz?

Sizce bu karikatürün başlığı nedir?

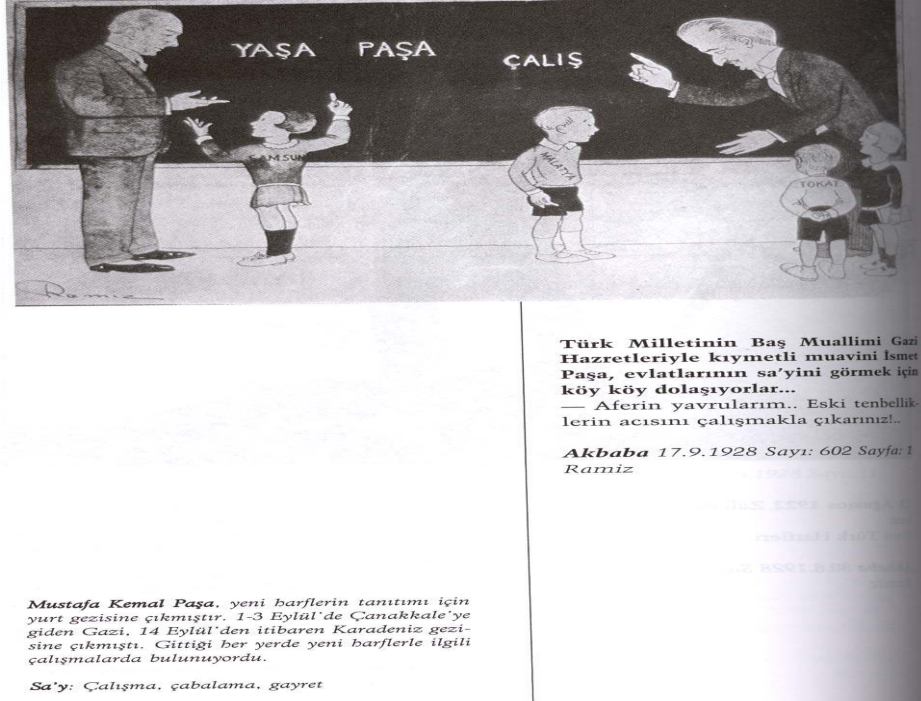
Bu başlığı beğendiniz mi neden?

Eğer beğenmedi iseniz karikatürümüzün adı ne olabilirdi?

Karikatüristin yerinde olsaydınız, siz bu karikatüre başka ne eklerdiniz?

Siz bir karikatürist olsaydınız bu konu ile ilgili başka nasıl bir karikatür çizerdiniz?

EK 3.2.5. EĞİTİM KÜLTÜR ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILAPLARA GENEL BİR BAKIŞ-HARF İNKILÂBİ

(Şen, 2003, s. 278).

Yukarıdaki karikatürü kim çizmiştir?

Nerede yayınlanmıştır? Yayınlanan yerin başlığı ve kaynağın ismi nedir?

Bu karikatür bir gazetede mi yoksa bir mizah dergisinde mi yayınlanmıştır?

Yukarıdaki karikatürde hangi objeleri görüyorsunuz? Betimleyiniz.

Yukarıdaki karikatürdeki anahtar objeleri ve her birinin ne temsil ettiğini listeleyiniz.

Objeler	Sembolize ettiği şey
a:	a:
b:	b:
c:	c:

Karikatür hangi dönemde çizilmiş olabilir?

Karikatür hangi olay ve tartışma konusu ile alakalıdır?

Bu karakterlerin belirgin özelliklerini belirtiniz.

Karikatürdeki karakterleri bir liste haline getiriniz.

Karakterlerin çizimleri gerçekçi mi?

Karikatür sanatçısının bakış açısı nedir?

Karikatürde verilmeye çalışılan mesaj nedir?

Karikatürde verilmek istenen mesaj anlaşılır bir şekilde verilebiliyor mu?Neden evet veya neden hayır?

Karakterler neyi ya da kimi simgeliyor? Tartışınız.

Karikatürü çizen sanatçının kullandığı aletler veya teknikler nelerdir?(Aşağılayarak alay etme,karikatürize etme,şaka ile dürtmek için abartının kullanımı,Sözcük oyunu vb.)

Karikatüristi böyle bir çalışmaya iten sebepler neler olabilir?

Karikatürde gördüğünüz çizimler kaliteli çizimler mi?Değilse sebepleri nelerdir?

Karikatürü eğitim alanında yapılan inkılaplardan hangisiyle ve hangi yönleriyle bağlantılandırabiliriz?

Sizce bu karikatürün başlığı nedir?

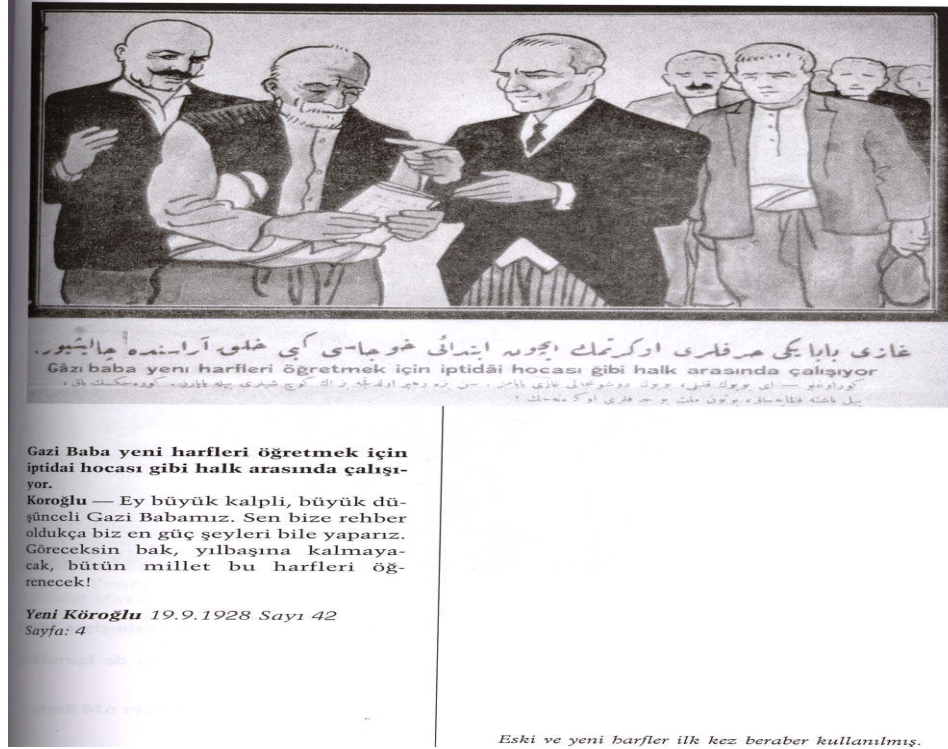
Bu başlığı beğendiniz mi neden?

Eğer beğenmedi iseniz karikatürümüzün adı ne olabilirdi?

Karikatüristin yerinde olsaydınız, siz bu karikatüre başka ne eklerdiniz?

Siz bir karikatürist olsaydınız bu konu ile ilgili başka nasıl bir karikatür çizerdiniz?

EK 3.2.6. EĞİTİM KÜLTÜR ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILAPLARA GENEL BİR BAKIŞ-HARF İNKILÂBİ

(Şen, 2003, s. 279).

Yukarıdaki karikatürü kim çizmiştir?

Nerede yayınlanmıştır? Yayınlanan yerin başlığı ve kaynağın ismi nedir?

Bu karikatür bir gazetede mi yoksa bir mizah dergisinde mi yayınlanmıştır?

Yukarıdaki karikatürde hangi objeleri görüyorsunuz? Betimleyiniz.

Yukarıdaki karikatürdeki anahtar objeleri ve her birinin ne temsil ettiğini listeleyiniz.

Objeler	Sembolize ettiği şey
a:	a:
b:	b:
c:	c:

Karikatür hangi dönemde çizilmiş olabilir?

Karikatür hangi olay ve tartışma konusu ile alakalıdır?

Bu karakterlerin belirgin özelliklerini belirtiniz.

Karikatürdeki karakterleri bir liste haline getiriniz.

Karakterlerin çizimleri gerçekçi mi?

Karikatür sanatçısının bakış açısı nedir?

Karikatürde verilmeye çalışılan mesaj nedir?

Karikatürde verilmek istenen mesaj anlaşılır bir şekilde verilebiliyor mu?Neden evet veya neden hayır?

Karakterler neyi ya da kimi simgeliyor? Tartışınız.

Karikatürü çizen sanatçının kullandığı aletler veya teknikler nelerdir?(Aşağılayarak alay etme,karikatürize etme,şaka ile dürtmek için abartının kullanımı,Sözcük oyunu vb.)

Karikatüristi böyle bir çalışmaya iten sebepler neler olabilir?

Karikatürde gördüğünüz çizimler kaliteli çizimler mi?Değilse sebepleri nelerdir?

Karikatürü toplumsal alanda yapılan inkılaplardan hangisiyle ve hangi yönleriyle bağlantılandırabiliriz?

Sizce bu karikatürün başlığı nedir?

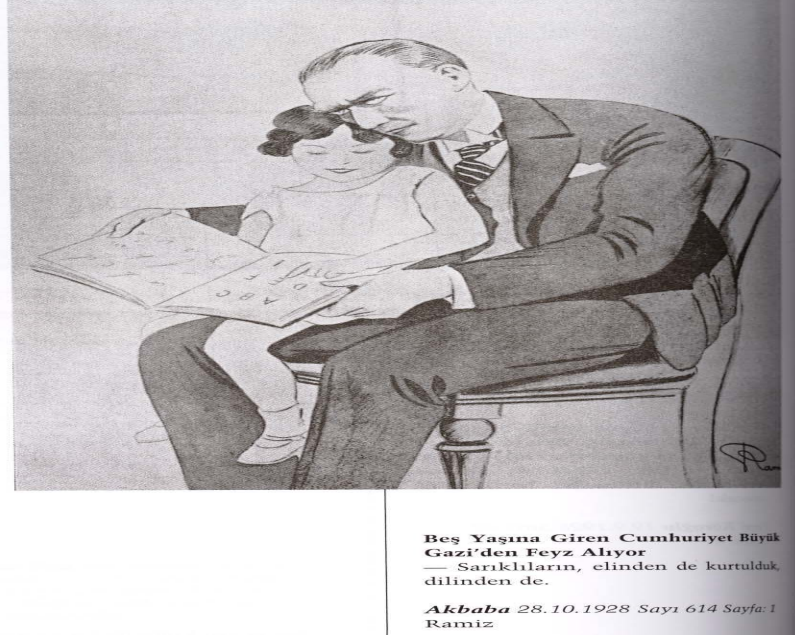
Bu başlığı beğendiniz mi neden?

Eğer beğenmedi iseniz karikatürümüzün adı ne olabilirdi?

Karikatüristin yerinde olsaydınız, siz bu karikatüre başka ne eklerdiniz?

Siz bir karikatürist olsaydınız bu konu ile ilgili başka nasıl bir karikatür çizerdiniz?

EK 3.2.7. EĞİTİM KÜLTÜR ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILÂPLARA GENEL BİR BAKIŞ-HARF İNKILÂBI

(Şen, 2003, s. 280).

Yukarıdaki karikatürü kim çizmiştir?

Nerede yayınlanmıştır? Yayınlanan yerin başlığı ve kaynağın ismi nedir?

Bu karikatür bir gazetede mi yoksa bir mizah dergisinde mi yayınlanmıştır?

Yukarıdaki karikatürde hangi objeleri görüyorsunuz? Betimleyiniz.

Yukarıdaki karikatürdeki anahtar objeleri ve her birinin ne temsil ettiğini listeleyiniz.

Objeler	Sembolize ettiği şey
a:	a:
b:	b:
c:	c:

Karikatür hangi dönemde çizilmiş olabilir?

Karikatür hangi olay ve tartışma konusu ile alakalıdır?

Bu karakterlerin belirgin özelliklerini belirtiniz.

Karikatürdeki karakterleri bir liste haline getiriniz.

Karakterlerin çizimleri gerçekçi mi?

Karikatür sanatçısının bakış açısı nedir?

Karikatürde verilmeye çalışılan mesaj nedir?

Karikatürde verilmek istenen mesaj anlaşılır bir şekilde verilebiliyor mu?Neden evet veya neden hayır?

Karakterler neyi ya da kimi simgeliyor? Tartışınız.

Karikatürü çizen sanatçının kullandığı aletler veya teknikler nelerdir?(Aşağılayarak alay etme,karikatürize etme,şaka ile dürtmek için abartının kullanımı,Sözcük oyunu vb.)

Karikatüristi böyle bir çalışmaya iten sebepler neler olabilir?

Karikatürde gördüğünüz çizimler kaliteli çizimler mi?Değilse sebepleri nelerdir?

Karikatürü eğitim alanında yapılan inkılaplardan hangisiyle ve hangi yönleriyle bağlantılandırabiliriz?

Sizce bu karikatürün başlığı nedir?

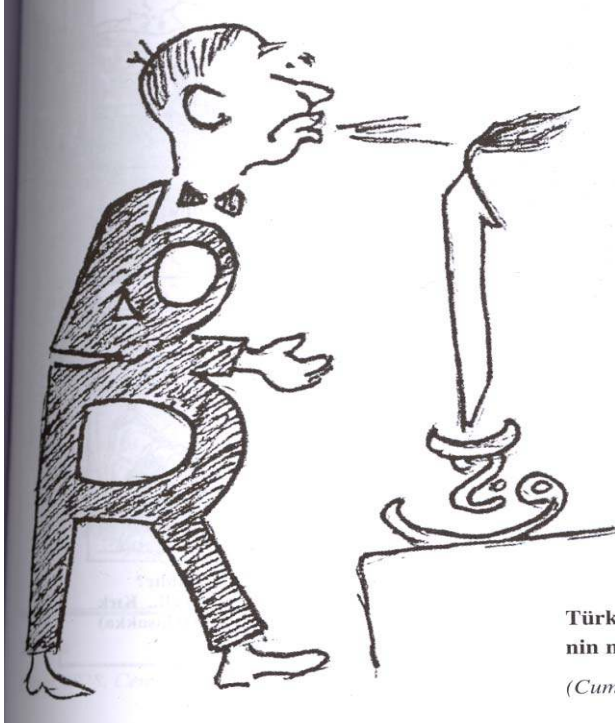
Bu başlığı beğendiniz mi neden?

Eğer beğenmedi iseniz karikatürümüzün adı ne olabilirdi?

Karikatüristin yerinde olsaydınız, siz bu karikatüre başka ne eklerdiniz?

Siz bir karikatürist olsaydınız bu konu ile ilgili başka nasıl bir karikatür çizerdiniz?

EK 3.2.8. EĞİTİM KÜLTÜR ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILÂPLARA GENEL BİR BAKIŞ-HARF İNKILÂBI

Türk harflerinin nuru Arap harflerinin nurunu söndürdü.

(Cumhuriyet, 1928)

(Koloğlu, 2005, s. 283).

Yukarıdaki karikatürü kim çizmiştir?

Nerede yayınlanmıştır? Yayınlanan yerin başlığı ve kaynağın ismi nedir?

Bu karikatür bir gazetede mi yoksa bir mizah dergisinde mi yayınlanmıştır?

Yukarıdaki karikatürde hangi objeleri görüyorsunuz? Betimleyiniz.

Yukarıdaki karikatürdeki anahtar objeleri ve her birinin ne temsil ettiğini listeleyiniz.

Objeler	Sembolize ettiği şey
a:	a:
b:	b:
c:	c:

Karikatür hangi dönemde çizilmiş olabilir?

Karikatür hangi olay ve tartışma konusu ile alakalıdır?

Bu karakterlerin belirgin özelliklerini belirtiniz.

Karikatürdeki karakterleri bir liste haline getiriniz.

Karakterlerin çizimleri gerçekçi mi?

Karikatür sanatçısının bakış açısı nedir?

Karikatürde verilmeye çalışılan mesaj nedir?

Karikatürde verilmek istenen mesaj anlaşılır bir şekilde verilebiliyor mu?Neden evet veya neden hayır?

Karakterler neyi ya da kimi simgeliyor? Tartışınız.

Karikatürü çizen sanatçının kullandığı aletler veya teknikler nelerdir?(Aşağılayarak alay etme,karikatürize etme,şaka ile dürtmek için abartının kullanımı,Sözcük oyunu vb.)

Karikatüristi böyle bir çalışmaya iten sebepler neler olabilir?

Karikatürde gördüğünüz çizimler kaliteli çizimler mi?Değilse sebepleri nelerdir?

Karikatürü eğitim alanında yapılan inkılaplardan hangisiyle ve hangi yönleriyle bağlantılandırabiliriz?

Sizce bu karikatürün başlığı nedir?

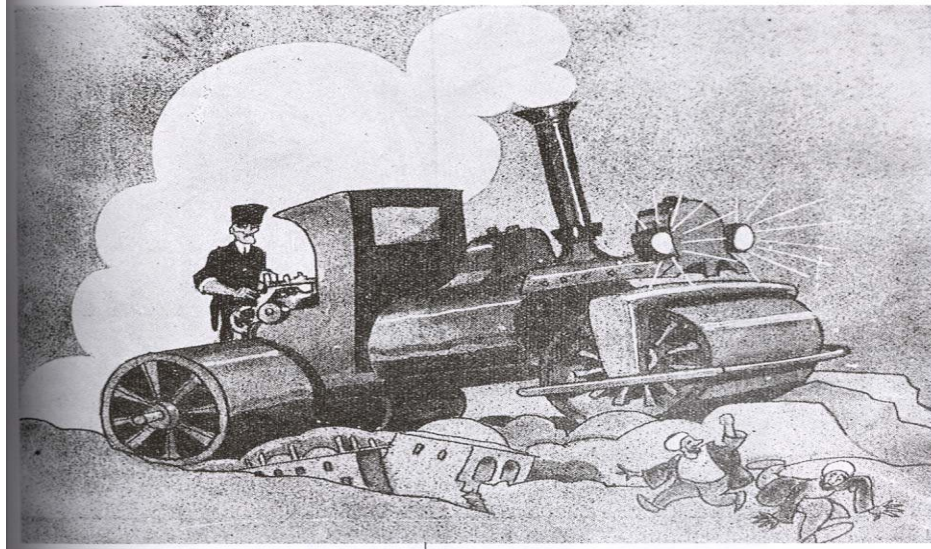
Bu başlığı beğendiniz mi neden?

Eğer beğenmedi iseniz karikatürümüzün adı ne olabilirdi?

Karikatüristin yerinde olsaydınız, siz bu karikatüre başka ne eklerdiniz?

Siz bir karikatürist olsaydınız bu konu ile ilgili başka nasıl bir karikatür çizerdiniz?

EK 3.2.9. EĞİTİM KÜLTÜR ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILÂPLARA GENEL BİR BAKIŞ

Hakiki İnkılap
Kat'i ıslahat için ancak böyle kuvvetli
bir idare makinası lazımdır.

Kelebek 13.3.1924 Sayı: 49 Sayfa:1

(Şen, 2003, s. 231).

Yukarıdaki karikatürü kim çizmiştir?

Nerede yayınlanmıştır? Yayınlanan yerin başlığı ve kaynağın ismi nedir?

Bu karikatür bir gazetede mi yoksa bir mizah dergisinde mi yayınlanmıştır?

Yukarıdaki karikatürde hangi objeleri görüyorsunuz? Betimleyiniz.

Yukarıdaki karikatürdeki anahtar objeleri ve her birinin ne temsil ettiğini listeleyiniz.

Objeler	Sembolize ettiği şey
a:	a:
b:	b:
c:	c:

Karikatür hangi dönemde çizilmiş olabilir?

Karikatür hangi olay ve tartışma konusu ile alakalıdır?

Bu karakterlerin belirgin özelliklerini belirtiniz.

Karikatürdeki karakterleri bir liste haline getiriniz.

Karakterlerin çizimleri gerçekçi mi?

Karikatür sanatçısının bakış açısı nedir?

Karikatürde verilmeye çalışılan mesaj nedir?

Karikatürde verilmek istenen mesaj anlaşılır bir şekilde verilebiliyor mu?Neden evet veya neden hayır?

Karakterler neyi ya da kimi simgeliyor? Tartışınız.

Karikatürü çizen sanatçının kullandığı aletler veya teknikler nelerdir?(Aşağılayarak alay etme,karikatürize etme,şaka ile dürtmek için abartının kullanımı,Sözcük oyunu vb.)

Karikatüristi böyle bir çalışmaya iten sebepler neler olabilir?

Karikatürde gördüğünüz çizimler kaliteli çizimler mi?Değilse sebepleri nelerdir?

Karikatürü ekonomik alanda yapılan inkılaplardan hangisiyle ve hangi yönleriyle bağlantılandırabiliriz?

Sizce bu karikatürün başlığı nedir?

Bu başlığı beğendiniz mi neden?

Eğer beğenmedi iseniz karikatürümüzün adı ne olabilirdi?

Karikatüristin yerinde olsaydınız, siz bu karikatüre başka ne eklerdiniz?

Siz bir karikatürist olsaydınız bu konu ile ilgili başka nasıl bir karikatür çizerdiniz?

EK 3.3. SOSYAL ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILÂPLARA GENEL BİR BAKIŞ

EK 3.3.1. SOSYAL ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILÂPLARA GENEL BİR BAKIŞ-ŞAPKA İNKILABI VE KILIK KIYAFET DEĞİŞİMİ

Pek yakında göreceğimiz bir manzara
- Seyyar berberler: Haniya sakal, bıyık kesiyoruz.
(Akşam, 1927)

(Koloğlu, 2005, s. 278).

Yukarıdaki karikatürü kim çizmiştir?

Nerede yayınlanmıştır? Yayınlanan yerin başlığı ve kaynağın ismi nedir?

Bu karikatür bir gazetede mi yoksa bir mizah dergisinde mi yayınlanmıştır?

Yukarıdaki karikatürde hangi objeleri görüyorsunuz? Betimleyiniz.

Yukarıdaki karikatürdeki anahtar objeleri ve her birinin ne temsil ettiğini listeleyiniz.

Obje	Sembolize ettiği şey
a:	a:
b:	b:
c:	c:

Karikatür hangi dönemde çizilmiş olabilir?

Karikatür hangi olay ve tartışma konusu ile alakalıdır?

Bu karakterlerin belirgin özelliklerini belirtiniz.

Karikatürdeki karakterleri bir liste haline getiriniz.

Karakterlerin çizimleri gerçekçi mi?

Karikatür sanatçısının bakış açısı nedir?

Karikatürde verilmeye çalışılan mesaj nedir?

Karikatürde verilmek istenen mesaj anlaşılır bir şekilde verilebiliyor mu?Neden evet veya neden hayır?

Karakterler neyi ya da kimi simgeliyor? Tartışınız.

Karikatürü çizen sanatçının kullandığı aletler veya teknikler nelerdir?(Aşağılayarak alay etme,karikatürize etme,şaka ile dürtmek için abartının kullanımı,Sözcük oyunu vb.)

Karikatüristi böyle bir çalışmaya iten sebepler neler olabilir?

Karikatürde gördüğünüz çizimler kaliteli çizimler mi?Değilse sebepleri nelerdir?

Karikatürü toplumsal alanda yapılan inkılaplardan hangisiyle ve hangi yönleriyle bağlantılandırabiliriz?

Sizce bu karikatürün başlığı nedir?

Bu başlığı beğendiniz mi neden?

Eğer beğenmedi iseniz karikatürümüzün adı ne olabilirdi?

Karikatüristin yerinde olsaydınız, siz bu karikatüre başka ne eklerdiniz?

Siz bir karikatürist olsaydınız bu konu ile ilgili başka nasıl bir karikatür çizerdiniz?

EK 3.3.2. SOSYAL ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILÂPLARA GENEL BİR BAKIŞ-ŞAPKA İNKILÂBİ VE KILIK KIYAFET DEĞİŞİMİ

(Çeviker, 1991, s. 308).

Yukarıdaki karikatürü kim çizmiştir?

Nerede yayınlanmıştır? Yayınlanan yerin başlığı ve kaynağın ismi nedir?

Bu karikatür bir gazetede mi yoksa bir mizah dergisinde mi yayınlanmıştır?

Yukarıdaki karikatürde hangi objeleri görüyorsunuz? Betimleyiniz.

Yukarıdaki karikatürdeki anahtar objeleri ve her birinin ne temsil ettiğini listeleyiniz.

Objeler	Sembolize ettiği şey
a:	a:
b:	b:
c:	c:

Karikatür hangi dönemde çizilmiş olabilir?

Karikatür hangi olay ve tartışma konusu ile alakalıdır?

Bu karakterlerin belirgin özelliklerini belirtiniz.

Karikatürdeki karakterleri bir liste haline getiriniz.

Karakterlerin çizimleri gerçekçi mi?

Karikatür sanatçısının bakış açısı nedir?

Karikatürde verilmeye çalışılan mesaj nedir?

Karikatürde verilmek istenen mesaj anlaşılır bir şekilde verilebiliyor mu?Neden evet veya neden hayır?

Karakterler neyi ya da kimi simgeliyor? Tartışınız.

Karikatürü çizen sanatçının kullandığı aletler veya teknikler nelerdir?(Aşağılayarak alay etme,karikatürize etme,şaka ile dürtmek için abartının kullanımı,Sözcük oyunu vb.)

Karikatüristi böyle bir çalışmaya iten sebepler neler olabilir?

Karikatürde gördüğünüz çizimler kaliteli çizimler mi?Değilse sebepleri nelerdir?

Karikatürü toplumsal alanda yapılan inkılaplardan hangisiyle ve hangi yönleriyle bağlantılandırabiliriz?

Sizce bu karikatürün başlığı nedir?

Bu başlığı beğendiniz mi neden?

Eğer beğenmedi iseniz karikatürümüzün adı ne olabilirdi?

Karikatüristin yerinde olsaydınız, siz bu karikatüre başka ne eklerdiniz?

Siz bir karikatürist olsaydınız bu konu ile ilgili başka nasıl bir karikatür çizerdiniz?

EK 3.3.3. SOSYAL ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILÂPLARA GENEL BİR BAKIŞ-ŞAPKA İNKILÂBİ VE KILIK KIYAFET DEĞİŞİMİ

(Çeviker, 1991, s. 309).

Yukarıdaki karikatürü kim çizmiştir?

Nerede yayınlanmıştır? Yayınlanan yerin başlığı ve kaynağın ismi nedir?

Bu karikatür bir gazetede mi yoksa bir mizah dergisinde mi yayınlanmıştır?

Yukarıdaki karikatürde hangi objeleri görüyorsunuz? Betimleyiniz.

Yukarıdaki karikatürdeki anahtar objeleri ve her birinin ne temsil ettiğini listeleyiniz.

Objeler	Sembolize ettiği şey
a:	a:
b:	b:
c:	c:

Karikatür hangi dönemde çizilmiş olabilir?

Karikatür hangi olay ve tartışma konusu ile alakalıdır?

Bu karakterlerin belirgin özelliklerini belirtiniz.

Karikatürdeki karakterleri bir liste haline getiriniz.

Karakterlerin çizimleri gerçekçi mi?

Karikatür sanatçısının bakış açısı nedir?

Karikatürde verilmeye çalışılan mesaj nedir?

Karikatürde verilmek istenen mesaj anlaşılır bir şekilde verilebiliyor mu?Neden evet veya neden hayır?

Karakterler neyi ya da kimi simgeliyor? Tartışınız.

Karikatürü çizen sanatçının kullandığı aletler veya teknikler nelerdir?(Aşağılayarak alay etme,karikatürize etme,şaka ile dürtmek için abartının kullanımı,Sözcük oyunu vb.)

Karikatüristi böyle bir çalışmaya iten sebepler neler olabilir?

Karikatürde gördüğünüz çizimler kaliteli çizimler mi?Değilse sebepleri nelerdir?

Karikatürü toplumsal alanda yapılan inkılaplardan hangisiyle ve hangi yönleriyle bağlantılandırabiliriz?

Sizce bu karikatürün başlığı nedir?

Bu başlığı beğendiniz mi neden?

Eğer beğenmedi iseniz karikatürümüzün adı ne olabilirdi?

Siz bir karikatürist olsaydınız bu konu ile ilgili başka nasıl bir karikatür çizerdiniz?

EK 3.3.4. SOSYAL ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILÂPLARA GENEL BİR BAKIŞ-ŞAPKA İNKILÂBİ VE KILIK KIYAFET DEĞİŞİMİ

Tesklât-ı Esasî'ye ile surf kendimize göre bir şekil bulmuştuk. Beğenmedik;
Kelebek/15.11.1923/S.32, s.3

Bu şekil daha derli toplu.

Münif Fehim

(Çeviker, 1991, s. 248).

Yukarıdaki karikatürü kim çizmiştir?

Nerede yayınlanmıştır? Yayınlanan yerin başlığı ve kaynağın ismi nedir?

Bu karikatür bir gazetede mi yoksa bir mizah dergisinde mi yayınlanmıştır?

Yukarıdaki karikatürde hangi objeleri görüyorsunuz? Betimleyiniz.

Yukarıdaki karikatürdeki anahtar objeleri ve her birinin ne temsil ettiğini listeleyiniz.

Objeler	Sembolize ettiği şey
a:	a:
b:	b:
c:	c:

Karikatür hangi dönemde çizilmiş olabilir?

Karikatür hangi olay ve tartışma konusu ile alakalıdır?

Bu karakterlerin belirgin özelliklerini belirtiniz.

Karikatürdeki karakterleri bir liste haline getiriniz.

Karakterlerin çizimleri gerçekçi mi?

Karikatür sanatçısının bakış açısı nedir?

Karikatürde verilmeye çalışılan mesaj nedir?

Karikatürde verilmek istenen mesaj anlaşılır bir şekilde verilebiliyor mu?Neden evet veya neden hayır?

Karakterler neyi ya da kimi simgeliyor? Tartışınız.

Karikatürü çizen sanatçının kullandığı aletler veya teknikler nelerdir?(Aşağılayarak alay etme,karikatürize etme,şaka ile dürtmek için abartının kullanımı,Sözcük oyunu vb.)

Karikatüristi böyle bir çalışmaya iten sebepler neler olabilir?

Karikatürde gördüğünüz çizimler kaliteli çizimler mi?Değilse sebepleri nelerdir?

Karikatürü toplumsal alanda yapılan inkılaplardan hangisiyle ve hangi yönleriyle bağlantılandırabiliriz?

Sizce bu karikatürün başlığı nedir?

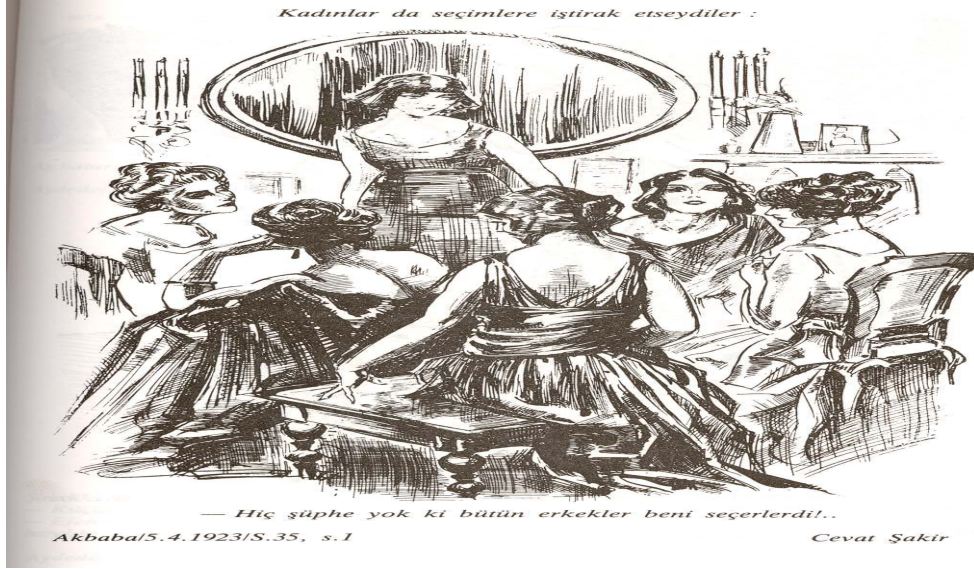
Bu başlığı beğendiniz mi neden?

Eğer beğenmedi iseniz karikatürümüzün adı ne olabilirdi?

Karikatüristin yerinde olsaydınız, siz bu karikatüre başka ne eklerdiniz?

Siz bir karikatürist olsaydınız bu konu ile ilgili başka nasıl bir karikatür çizerdiniz?

EK 3.3.5. SOSYAL ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILÂPLARA GENEL BİR BAKIŞ-KADIN HAKLARI

(Çeviker, 1991, s. 293).

Yukarıdaki karikatürü kim çizmiştir?

Nerede yayınlanmıştır? Yayınlanan yerin başlığı ve kaynağın ismi nedir?

Bu karikatür bir gazetede mi yoksa bir mizah dergisinde mi yayınlanmıştır?

Yukarıdaki karikatürde hangi objeleri görüyorsunuz? Betimleyiniz.

Yukarıdaki karikatürdeki anahtar objeleri ve her birinin ne temsil ettiğini listeleyiniz.

Objeler	Sembolize ettiği şey
a:	a:
b:	b:
c:	c:

Karikatür hangi dönemde çizilmiş olabilir?

Karikatür hangi olay ve tartışma konusu ile alakalıdır?

Bu karakterlerin belirgin özelliklerini belirtiniz.

Karikatürdeki karakterleri bir liste haline getiriniz.

Karakterlerin çizimleri gerçekçi mi?

Karikatür sanatçısının bakış açısı nedir?

Karikatürde verilmeye çalışılan mesaj nedir?

Karikatürde verilmek istenen mesaj anlaşılır bir şekilde verilebiliyor mu?Neden evet veya neden hayır?

Karakterler neyi ya da kimi simgeliyor? Tartışınız.

Karikatürü çizen sanatçının kullandığı aletler veya teknikler nelerdir?(Aşağılayarak alay etme,karikatürize etme,şaka ile dürtmek için abartının kullanımı,Sözcük oyunu vb.)

Karikatüristi böyle bir çalışmaya iten sebepler neler olabilir?

Karikatürde gördüğünüz çizimler kaliteli çizimler mi?Değilse sebepleri nelerdir?

Karikatürü toplumsal alanda yapılan inkıaplardan hangisiyle ve hangi yönleriyle bağlantılandırabiliriz?

Sizce bu karikatürün başlığı nedir?

Bu başlığı beğendiniz mi neden?

Eğer beğenmedi iseniz karikatürümüzün adı ne olabilirdi?

Karikatüristin yerinde olsaydınız, siz bu karikatüre başka ne eklerdiniz?

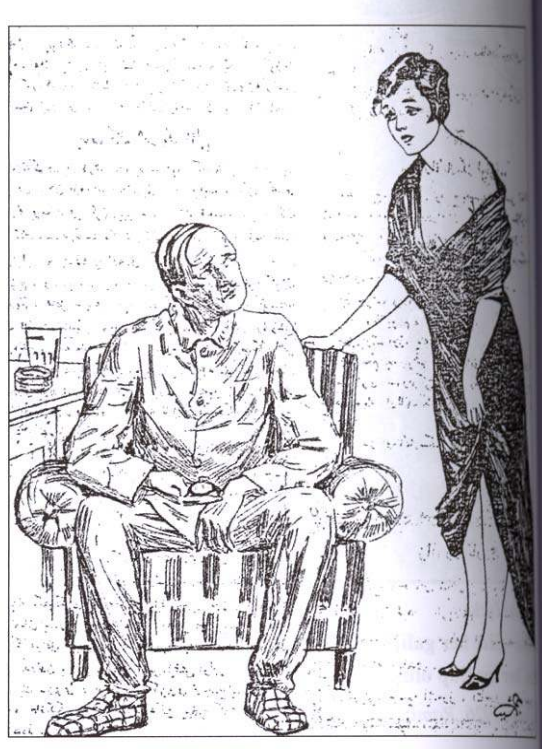
Siz bir karikatürist olsaydınız bu konu ile ilgili başka nasıl bir karikatür çizerdiniz?

EK 3.3.6. SOSYAL ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILÂPLARA GENEL BİR BAKIŞ-KADIN HAKLARI

Erken doğmuş yahut geç evlenmiş:

- Koskoca yatakta yalnız korkuyorum, ayağım buz kesildi, daha yatmayacak mısın? Ne bekliyorsun eşref saati mi?
- (İçinden) Ha şunu bileydin!..

(Akbaba, 1928)

(Koloğlu, 2005, s. 290).

Yukarıdaki karikatürü kim çizmiştir?

Nerede yayınlanmıştır? Yayınlanan yerin başlığı ve kaynağın ismi nedir?

Bu karikatür bir gazetede mi yoksa bir mizah dergisinde mi yayınlanmıştır?

Yukarıdaki karikatürde hangi objeleri görüyorsunuz? Betimleyiniz.

Yukarıdaki karikatürdeki anahtar objeleri ve her birinin ne temsil ettiğini listeleyiniz.

Objeler	Sembolize ettiği şey
a:	a:
b:	b:
c:	c:

Karikatür hangi dönemde çizilmiş olabilir?

Karikatür hangi olay ve tartışma konusu ile alakalıdır?

Bu karakterlerin belirgin özelliklerini belirtiniz.

Karikatürdeki karakterleri bir liste haline getiriniz.

Karakterlerin çizimleri gerçekçi mi?

Karikatür sanatçısının bakış açısı nedir?

Karikatürde verilmeye çalışılan mesaj nedir?

Karikatürde verilmek istenen mesaj anlaşılır bir şekilde verilebiliyor mu?Neden evet veya neden hayır?

Karakterler neyi ya da kimi simgeliyor? Tartışınız.

Karikatürü çizen sanatçının kullandığı aletler veya teknikler nelerdir?(Aşağılayarak alay etme,karikatürize etme,şaka ile dürtmek için abartının kullanımı,Sözcük oyunu vb.)

Karikatüristi böyle bir çalışmaya iten sebepler neler olabilir?

Karikatürde gördüğünüz çizimler kaliteli çizimler mi?Değilse sebepleri nelerdir?

Karikatürü toplumsal alanda yapılan inkılaplardan hangisiyle ve hangi yönleriyle bağlantılandırabiliriz?

Sizce bu karikatürün başlığı nedir?

Bu başlığı beğendiniz mi neden?

Eğer beğenmedi iseniz karikatürümüzün adı ne olabilirdi?

Karikatüristin yerinde olsaydınız, siz bu karikatüre başka ne eklerdiniz?

Siz bir karikatürist olsaydınız bu konu ile ilgili başka nasıl bir karikatür çizerdiniz?

EK 3.3.7. SOSYAL ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILÂPLARA GENEL BİR BAKIŞ-KADIN HAKLARI

(Koloğlu, 2005, s. 291).

Yukarıdaki karikatürü kim çizmiştir?

Nerede yayınlanmıştır? Yayınlanan yerin başlığı ve kaynağın ismi nedir?

Bu karikatür bir gazetede mi yoksa bir mizah dergisinde mi yayınlanmıştır?

Yukarıdaki karikatürde hangi objeleri görüyorsunuz? Betimleyiniz.

Yukarıdaki karikatürdeki anahtar objeleri ve her birinin ne temsil ettiğini listeleyiniz.

Objeler	Sembolize ettiği şey
a:	a:
b:	b:
c:	c:

Karikatür hangi dönemde çizilmiş olabilir?

Karikatür hangi olay ve tartışma konusu ile alakalıdır?

Bu karakterlerin belirgin özelliklerini belirtiniz.

Karikatürdeki karakterleri bir liste haline getiriniz.

Karakterlerin çizimleri gerçekçi mi?

Karikatür sanatçısının bakış açısı nedir?

Karikatürde verilmeye çalışılan mesaj nedir?

Karikatürde verilmek istenen mesaj anlaşılır bir şekilde verilebiliyor mu?Neden evet veya neden hayır?

Karakterler neyi ya da kimi simgeliyor? Tartışınız.

Karikatürü çizen sanatçının kullandığı aletler veya teknikler nelerdir?(Aşağılayarak alay etme,karikatürize etme,şaka ile dürtmek için abartının kullanımı,Sözcük oyunu vb.)

Karikatüristi böyle bir çalışmaya iten sebepler neler olabilir?

Karikatürde gördüğünüz çizimler kaliteli çizimler mi?Değilse sebepleri nelerdir?

Karikatürü toplumsal alanda yapılan inkılaplardan hangisiyle ve hangi yönleriyle bağlantılandırabiliriz?

Sizce bu karikatürün başlığı nedir?

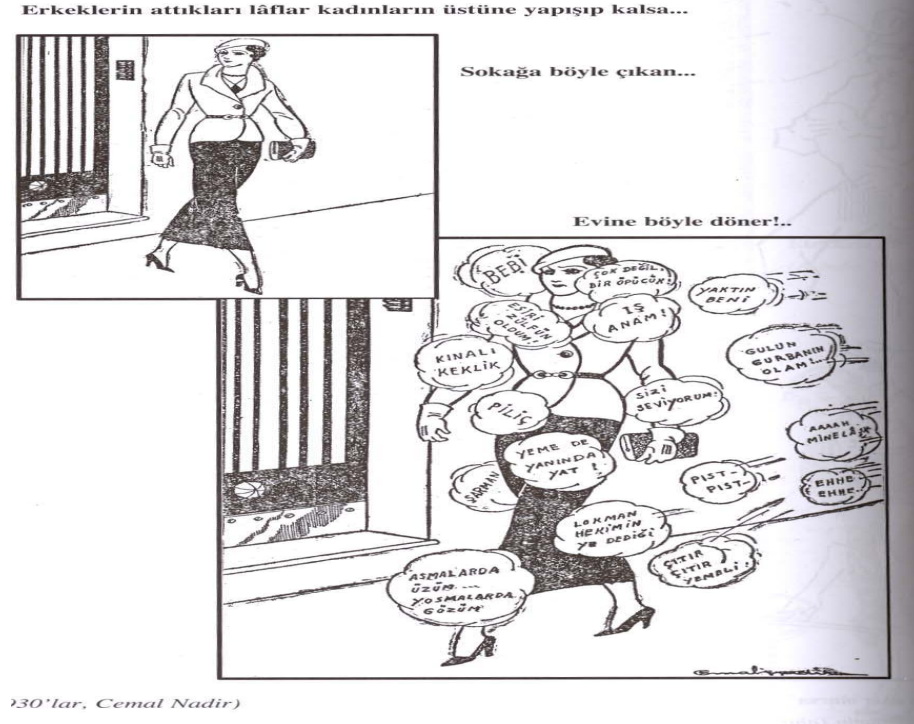
Bu başlığı beğendiniz mi neden?

Eğer beğenmedi iseniz karikatürümüzün adı ne olabilirdi?

Karikatüristin yerinde olsaydınız, siz bu karikatüre başka ne eklerdiniz?

Siz bir karikatürist olsaydınız bu konu ile ilgili başka nasıl bir karikatür çizerdiniz?

EK 3.3.8. SOSYAL ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILÂPLARA GENEL BİR BAKIŞ-KADIN HAKLARI

(Koloğlu, 2005, s. 292).

Yukarıdaki karikatürü kim çizmiştir?

Nerede yayınlanmıştır? Yayınlanan yerin başlığı ve kaynağın ismi nedir?

Bu karikatür bir gazetede mi yoksa bir mizah dergisinde mi yayınlanmıştır?

Yukarıdaki karikatürde hangi objeleri görüyorsunuz? Betimleyiniz.

Yukarıdaki karikatürdeki anahtar objeleri ve her birinin ne temsil ettiğini listeleyiniz.

Objeler	Sembolize ettiği şey
a:	a:
b:	b:
c:	c:

Karikatür hangi dönemde çizilmiş olabilir?

Karikatür hangi olay ve tartışma konusu ile alakalıdır?

Bu karakterlerin belirgin özelliklerini belirtiniz.

Karikatürdeki karakterleri bir liste haline getiriniz.

Karakterlerin çizimleri gerçekçi mi?

Karikatür sanatçısının bakış açısı nedir?

Karikatürde verilmeye çalışılan mesaj nedir?

Karikatürde verilmek istenen mesaj anlaşılır bir şekilde verilebiliyor mu?Neden evet veya neden hayır?

Karakterler neyi ya da kimi simgeliyor? Tartışınız.

Karikatürü çizen sanatçının kullandığı aletler veya teknikler nelerdir?(Aşağılayarak alay etme,karikatürize etme,şaka ile dürtmek için abartının kullanımı,Sözcük oyunu vb.)

Karikatüristi böyle bir çalışmaya iten sebepler neler olabilir?

Karikatürde gördüğünüz çizimler kaliteli çizimler mi?Değilse sebepleri nelerdir?

Karikatürü toplumsal alanda yapılan inkılaplardan hangisiyle ve hangi yönleriyle bağlantılandırabiliriz?

Sizce bu karikatürün başlığı nedir?

Bu başlığı beğendiniz mi neden?

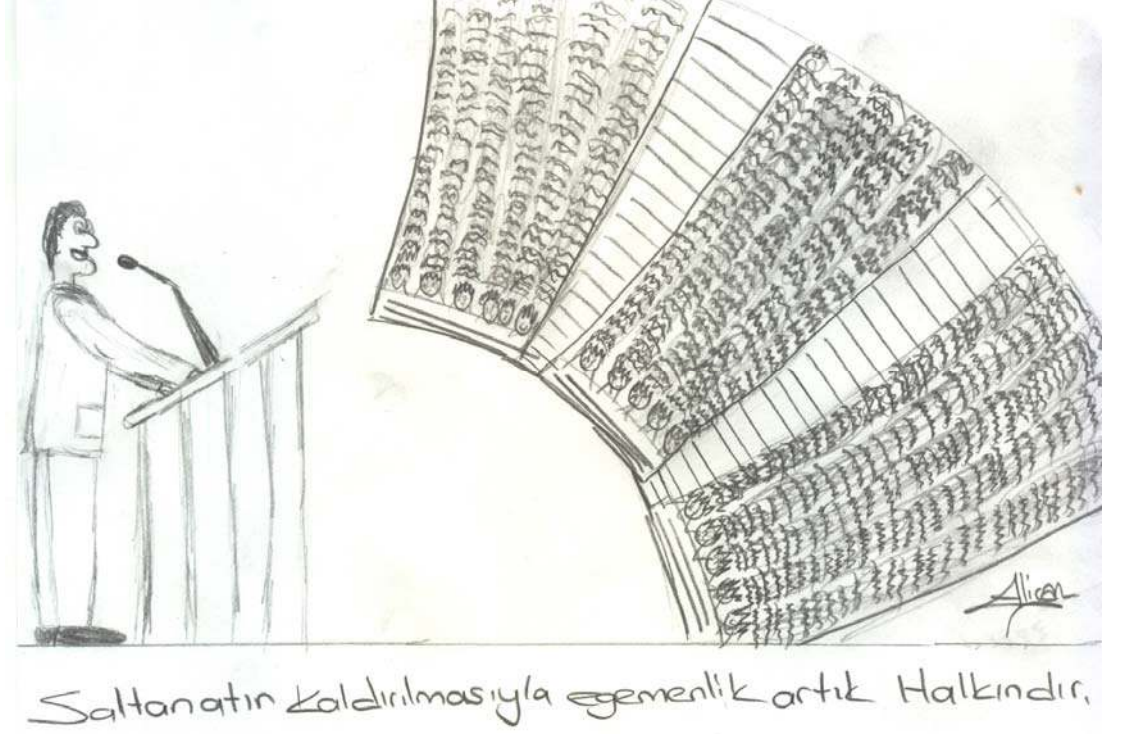
Eğer beğenmedi iseniz karikatürümüzün adı ne olabilirdi?

Karikatüristin yerinde olsaydınız, siz bu karikatüre başka ne eklerdiniz?

Siz bir karikatürist olsaydınız bu konu ile ilgili başka nasıl bir karikatür çizerdiniz?

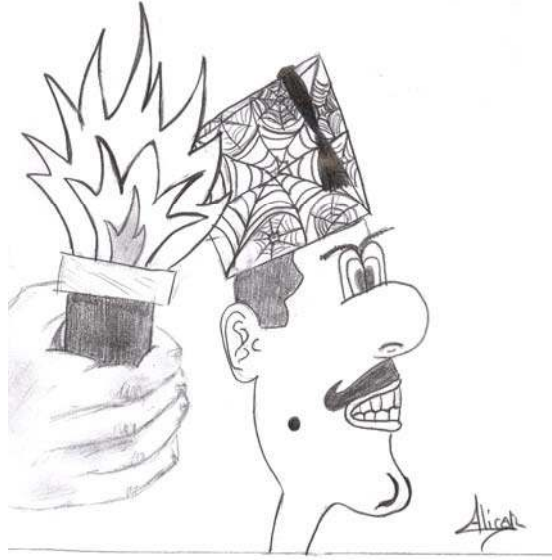
**EK 4: SINIF İÇİ ETKİNLİKTE ÇİZİLMİŞ KARİKATÜR
ÖRNEKLERİ**

**EK 4.1. SİYASAL ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILÂPLAR
KONUSU İLE İLGİLİ ÖĞRENCİ KARİKATÜR DENEMESİ.**

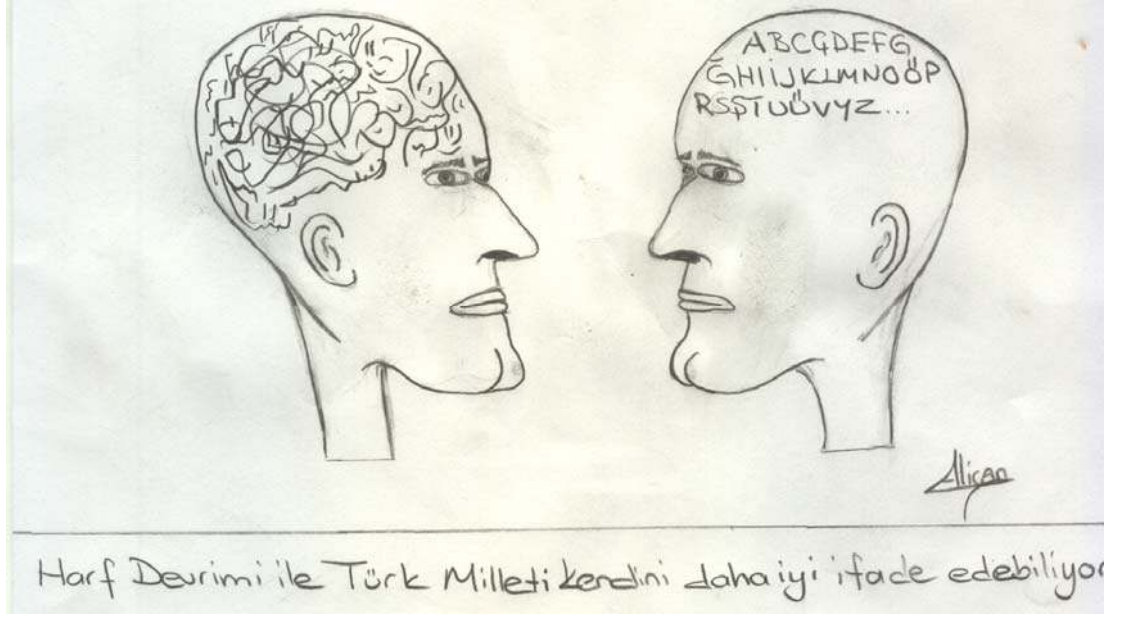

EK 4.2. EĞİTİM- KÜLTÜR ALANINDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILÂPLAR KONUSU İLE İLGİLİ ÖĞRENCİ KARİKATÜR DENEMELERİ.

Atatürk Örümcek Kafalı, gerici zihniyeti yok ediyor.

Yaşasın Lâiklik, Yaşasın Türkiye!..

**EK 4.3. SOSYAL ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İNKILÂPLAR
KONUSU İLE İLGİLİ ÖĞRENCİ KARİKATÜR DENEMELERİ.**

Türk Milleti için Atatürk,
Göğdaşlığın aynası olmuştur.

Buyruğumdur!
Tez Vurun
Kellesini!...

Dur bakalım Kardeşim...
Burası Türkiye Cumhuriyeti, Bu Ülkede
Adalet Var!...

Alihan

Türk Kadınının Geleceği Aydınlıktır...

EK 5: BAŞARI TESTİ SORULARI

- 1) Cumhuriyet'in ilk yıllarında Tevhid-i tedrisat kanunu çıkartılıp, medreseler kapatılırken aşağıdakilerden hangisinin amaçlandığı söylenemez ?
 - a) Kaderci,çağdışı eğitime son vermek.
 - b) Tüm okulların yönetimini M.E.B vermek.
 - c) Düşünen, eleştiren, hoşgörülü kuşaklar yetiştirmek.
 - d) Birbirinden farklı düşünmeyen kuşaklar yetiştirmek.
 - e) Genç kuşakların akıl ve bilim doğrultusunda yetişmelerini sağlamak.

- 2) Aşağıdakilerden hangisi 12 Temmuz 1932'de kurulan Türk Dil Kurumu'nun görevlerinden biri olamaz?
 - a) Türk dilini yabancı etkisinden kurtarmak
 - b) Türk dilini geliştirmek
 - c) Laikliği devlet yönetiminde gerçekleştirmek
 - d) Türk dili ile ilgili bilimsel düzeyde incelemek
 - e) Türk dilini araştırmak

- 3) Türk Medeni Kanunu'nun kabulüyle, aile hayatında yeniden eski Türk medeniyetindeki uygulamalardan bir kısmına dönmüş oldu.Aşağıdakilerden hangisi, bunlardan en belirgin olarak uygulananıdır ?
 - a) Kadın ile erkeğin eşit hale getirilmesi
 - b) Kız çocuklarının ön planda olması
 - c) Nikahın devlet tarafından kısılması
 - d) Ataerkil aile yapısının benimsenmesi
 - e) Mirasın toplumca bölüşümü

- 4) Saltanatın kaldırılması, aşağıdakilerden hangisi ile doğrudan ilgilidir?
 - a) Laiklikle
 - b) Ulusal Bağımsızlıkla
 - c) Halkçılıkla
 - d) Egemenlik ulusundur ilkesiyle
 - e) Devletçilikle

- 5) Lozan barış antlaşmasında Musul sorunun çözümü Türkiye ile İngiltere arasında yapılacak ikili görüşmelere bırakıldı. İngiltere bu sorunun isteklerine uygun olarak çözülmesi için Türkiye'nin iç sorunlarından hangisine karışmıştır ?
- a) İzmir suikastine
 - b) Yabancı okullar sorunu
 - c) Şeyh Sait İsyanına
 - d) Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın kuruluşuna
 - e) Türk ve rum nüfus değiş tokuşu
- 6) 1 Kasım 1928 tarihinde yapılan Harf İnkılabına aşağıdaki akımlardan hangisi öncülük etmiştir?
- a) Osmanlıcılık
 - b) Garpcılık
 - c) Türkçülük
 - d) İslamcılık
 - e) Çağdaşlaşma
- 7) Aşağıdakilerden hangisi, halifeliğin kaldırılmasının gerçek sebebidir ?
- a) Laik Türkiye Cumhuriyetinde anlamını ve önemini çoktan yitirmiş bu müessesenin yeri olmayışı.
 - b) Hilafet makamının devlet işlerini takip ve denetlemek istemesi.
 - c) Halifeliğin ancak saltanatla birlikte yürüyen bir makam olması.
 - d) Abdülmecit Efendinin halifelik makamını siyasi amaçlarına alet etmesi.
 - e) Halifenin Kureyş kabilesinden gelmeyişi.
- 8) Aşağıdakilerden hangisi “Menemen Olayı” ile doğrudan ilgili **değildir** ?
- a) Serbest Fırkanın etrafında toplanan gericiler Menemen olayında önemli rol oynamıştır
 - b) Bu olay sırasında Kubilay şehit edilmiştir.
 - c) Ayaklanmada din bir suistimal aracı olarak kullanılmıştır.
 - d) Türk insanı bu gerici girişimi ülkenin her yerinde protesto etmiştir.
 - e) Menemen olayı Halk Fırkasına bir tepki olarak ortaya çıkmıştır.

- 9) Atatürk 15 Nisan 1931’de Türk Tarihi Kurumunu kurdurarak, yeni bir tarih anlayışını geliştirmeye yönelmiştir.

Aşağıdakilerden hangisi, bu yeni tarih anlayışının özelliklerinden biri **değildir** ?

- a) Araştırmalarda İslâm tarihini temel almak.
- b) Türklerin uygarlık tarihindeki gerçek yerlerini araştırmak.
- c) Eski çağlardan biri meydana gelen Türkiye tarihini araştırmak.
- d) Anadolu Türk tarihinin temellerini araştırmak.
- e) Türklerin barbar olmadığını kanıtlamak.

- 10) I. Türk Dil Kurumunun açılması

II. Türk Tarih Kurumunun açılması

III. Medeni Kanunun kabul edilmesi

IV. Takvim saat ve ölçü birimlerinin değiştirilmesi

V. Kılık kıyafetin düzenlenmesi

Yukarıdaki inkıaplardan hangileri Türk milletini çağdaşlaştırmaya yöneliktir

- a) I-II b) III-V c) I-II-III d) II-III-IV e) III-IV-V

- 11) Aşağıdakilerden hangisi dinamik idealin milli kültürümüzle ilgili amaçları arasında yer alır ?

- a) Kültürel insan olmak.
- b) İnsanca yaşamak
- c) Yurtta Barış Dünyada Barış için çalışmak.
- d) Türk kültürünü yüksek ve inkılapçı bir seviye ulaştırmak.
- e) Yurdumuzu dünyanın en bayındır memleketi seviyesine çıkartmak.

- 12) Cumhuriyetin kurulmasından sonra gerçekleştirilen, milli eğitimle ilgili uygulamalardan bazıları şunlardır:

I. Darülfünûn’un kapatılması

II. Okuryazar olmayan birey bırakmamak ülküsüyle eğitim yatırımları yapılması

III. Latin Alfabesinin kabul edilmesi

IV. Tevhid-i Tedrisat Kanunu’nun kabul edilmesi

V. Köy Enstitülerinin kurulması

Yukarıda verilen örnek uygulamalardan hangisi Türkiye Cumhuriyeti’nin yüksek öğretim sisteminde önemli bir değişikliğe yol açmıştır?

- a) II b) I c) III d) IV e) V

- 13) I. Şeyh Sait olayı
II. İzmir suikasti
III. Menemen olayı
Yukarıdaki olayların ortak özelliği hangisidir ?
- Atatürk'ün şahsına yapılmış olması
 - Türkiye Cumhuriyeti'ni etkilememiş olması
 - Türkiye Cumhuriyeti'nin rejimine yönelik olması
 - Dış güçlerin kışkırtmasıyla yapılmış olması
 - Ülkede güçlü bir muhalefet oluşturması
- 14) “En doğru tarikat, medeniyet tarikatıdır. Medeniyetin buyurduğunu ve istediğini yapmak, insan olmak için yeterlidir.”
Aşağıdakilerden hangisi bu sözün gerçekleştirilmesi için atılmış önemli bir adımdır?
- Soyadı Kanunu'nun kabul edilmesi
 - Kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesi
 - Tekke ve zaviyelerin kapatılması
 - Şapka Kanunu'nun çıkarılması
 - Takvim ve saat ölçülerinin değiştirilmesi
- 15) İstanbul'un işgali ile TBMM'nin açılışı arasında bir ilişki vardır. Aynı nitelikte bir ilişki saltanatın kaldırılması ile aşağıdakilerden hangisi arasında kurulabilir?
- Cumhuriyet'in ilanı
 - Yurdun düşmandan temizlenmesi
 - Sivas Kongresi'nin toplanması
 - Halifeliğin kaldırılması
 - Mudanya Ateşkes Antlaşması'nın imzalanması
- 16) Atatürk ”Dünyanın her türlü ilminden, buluşlarından ilerlemelerinden yararlanacaktır;ancak temel kendi içimizden çıkarılmalıdır.” demiştir.
Atatürk bu sözleriyle eğitimin nasıl olmasını istemiştir ?
- Zorunlu.
 - Eşitlik sağlayıcı.
 - Mesleğe hazırlayıcı.
 - Bilimsel .
 - Çağdaş ve milli.

- 17) Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında, eski saat sistemi tamamen bırakılarak, günümüz saat sisteminin esas alınmasına; medreselerin tamamen kapatılarak çağdaş okulların varlığını sürdürmesine ilişkin yasalar kabul edilmiştir.

Bu yasaların ortak yönü aşağıdakilerden hangisidir ?

- a) Eğitimi yaygınlaştırma
 - b) Ticari ilişkileri kolaylaştırma
 - c) Tarih olaylarının karşılaştırılmasında kolaylık sağlama
 - d) İlköğretimi zorunlu kılma
 - e) İkilikleri ortadan kaldırmak
- 18) 1924 yılında kurulan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın kapatılma nedeni aşağıdakilerden hangisi ile ilişkilendirilebilir ?
- a) Şeyh Sait Ayaklanmasını ile
 - b) M.Kemal'e Suikast Girişimi ile
 - c) Halifeliğin kaldırılmasına karşı çıkan olaylar ile
 - d) Saltanat'ın kaldırılması ile
 - e) Menemen olayı ile
- 19) Aşağıdakilerden hangisi , Cumhuriyetin ilk yıllarında eğitim-öğretim alanında gerçekleştiren inkılapların, doğrudan doğruya elde edilen sonuçları arasında **yer almaz**?
- a) Okuma-yazma oranının artması
 - b) Demokrasi zihniyetinin yerleşmesinin sağlanması
 - c) Bilim hayatının canlılık kazanması
 - d) Eğitim kurumlarının yaygınlaşması
 - e) Toplumun kültür seviyesinin yükselmesi
- 20) Uluslar arası ekonomik ilişkilerde; aşağıdaki inkılaplardan hangisi Türkiye'ye önemli kolaylıklar **sağlamıştır** ?
- a) Tekke, zaviye ve türbelerin kapatılması
 - b) Ölçü birimlerinin değiştirilmesi
 - c) Soyadı Kanunu 'nun kabul edilmesi
 - d) Kadınlara siyasal haklar tanınması
 - e) Medeni kıyafetlerin kabul edilmesi

- 21)** 1924 Anayasasına göre, Türkiye’de bütün kuvvet ve yetkilerin kaynağı aşağıdakilerden hangisidir?
- a)** Ordu
 - b)** Devlet
 - c)** Cumhurbaşkanı
 - d)** Bakanlar Kurulu
 - e)** Millet
- 22)** Toplumda karışıklığı önlemek ve devlet işlerini kolaylaştırmak amacıyla yapılan inkılap aşağıdakilerden hangisidir?
- a)** Teşvik-i Sanayi Kanunu
 - b)** Aşar’ın Kaldırılması
 - c)** Şapka İnkılabı
 - d)** Kabotaj Kanunu
 - e)** Soyadı Kanunu